TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

IRAK TÜRKMEN TÜRKÇESİNDE SORU

Noor Yalmaz Nooraldeen NOORALDEEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

IRAK TÜRKMEN TÜRKÇESİNDE SORU

Noor Yalmaz Nooraldeen NOORALDEEN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Nigâr OTURAKÇI ORBAY
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Muna YÜCEOL ÖZEZEN
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Ali TAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2019

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Nigâr OTURAKÇI ORBAY
(Danışman)

Üye: Prof. Dr. Muna YÜCEOL ÖZEZEN

Üye: Doç. Dr. Ali TAN

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
…/…/2019

Prof. Dr. Serap ÇABUK
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. …. / …. / 2019

Noor Yalmaz Nooraldeen NOORALDEEN

ÖZET

IRAK TÜRKMEN TÜRKÇESİNDE SORU

Noor Yalmaz Nooraldeen NOORALDEEN

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Nigâr OTURAKÇI ORBAY

Mayıs 2019, 349 sayfa

Bu çalışmada Irak Türkmen Türkçesinde soru cümleleri; soru işaretleyicileri, sözdizimi ve anlam bakımından incelenmiştir. İncelenen metinlerde *haḫsı, hanı, hara, harda, hardan, hayza, kim, nanca, ne, nece, neçe, nerede, neçi, nişi, niye* ve *yaṿı/yaṿu,* Irak Türkmen Türkçesinde kullanılan soru sözcükleri olarak tespit edilmiştir.

Çalışmamız, beş bölümden oluşmuştur. İlk bölümde "Giriş", İkinci bölümde "Kuramsal Açıklamalar ve İlgili Araştırmalar", üçüncü bölümde "Yöntem", dördüncü bölümde "Bulgular" ve beşinci bölümde ise "Sonuç" yer almıştır.

Birinci bölüm olan Giriş'te çalışmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımı yer almıştır.

İkinci bölümde, "Kuramsal Açıklamalar ve İlgili Araştırmalar" başlığı altında Irak Türkmen Türklerinin tarihçesi, yaşadıkları coğrafya, ağızları ve edebiyatı ile ilgili bilgiler yer aldıktan sonra Türkiye Türkçesindeki ve Irak Türkmen Türkçesindeki soru türleri ortaya konmuştur. Daha sonra da soru ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise çalışmanın Yöntem'i yer almıştır.

Dördüncü bölümde, "Bulgular" başlığı altında Irak Türkmen Türkçesindeki sorular, "soru işaretleyicileri", "sözdizimi" ve "anlam" olmak üzere üç bakımdan incelenmiştir. Bu bölümün birinci kısmını oluşturan "Soru İşaretleyicileri Bakımından Soru", "Sözcük Türü ile Kurulan Soru Cümleleri" ve "Ezgi Soruları" olarak sınıflandırılmıştır. Sözcük türü ile kurulan sorular, zamir, sıfat ve zarf işlevinde kullanılışlarına göre değerlendirilmiştir. Ezgi

Soruları ise “I. tip ezgi soruları” ve “II. tip ezgi soruları” olarak sınıflandırılmıştır. Bulgular bölümünün ikinci kısmında ise soru sözcükleri sözdizimsel bakımdan incelenmiştir. Soru sözcükleri, cümle ögelerinde ve söz öbeklerinde yer almaları bakımından iki temel gruba ayrılmıştır. Soru sözcüklerinin anlamsal özellikleri ise Bulgular bölümünün üçüncü kısmını oluşturmuştur. Bu kısımda soru sözcüklü cümleler, doğrudan ve dolaylı olarak iki ana gruba ayrıldıktan sonra gerçek veya sözde oluşlarına göre incelenmiş, ardından da olumlu ve olumsuz anlamları bakımından dört grupta değerlendirilmiştir. Irak Türkmen Türkçesinde soru sözcüklü cümlelerde dolaylı soru örneğine rastlanılmamıştır, ancak gizli dolaylı soru olarak incelediğimiz cümleler bu bölümün diğer kısmını oluşturmuştur. Ayrıca bu kısımda soru sözcüğü olup da soru anlamı taşımayan cümlelere de yer verilmiştir.

Çalışmanın beşinci ve son bölümünü ise “Sonuç” oluşturmuştur. Her bölümde yapılan sınıflandırmalar sonucunda sayısal verilerin dökümü tablolar ile belirtilerek Irak Türkmen Türkçesinde soruların kullanım sıklığı ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Irak Türkmen Türkçesi, Soru Sözcükleri, Ezgi Soruları, Sözdizimi, Anlam.

ABSTRACT

QUESTION IN IRAQ TURKMEN TURKISH

Noor Yalmaz Nooraldeen NOORALDEEN

Master Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Nigâr OTURAKÇI ORBAY

May 2019, 349 pages

In this thesis, questions sentences, question marks in Iraq Turkmen Turkish are examined in the framework of syntax and semantics. In study *haḫsı, hanı, hara, harda, hardan, hayza, kim, nanca, ne, nece, neçe, nerede, neçi, nişi, niye* ve *yav̇ı/yav̇u* are question sentences in Iraq Turkmen Turkish.

This thesis is divided into five groups: "Introduction", "Theoretical Explanations and Investigations", "Method", "Findings", "Conclusion".

In introduction we explained the main purpose of thesis, it's boundedness, aim and it's importance.

In the second part, "Theoretical Explanations and Investigations" it is examined the history of Turkmen Turkish's their geography, dialects and their literacy. After that the kind of questions both Turkey Turkish and Iraq Turkmen Turkish are clarified. Later we gave place to studies about questions.

In third part the method of thesis takes place.

Under the name of "Findings" questions in Iraq Turkmen Turkish are examined in framework of "questions marks", "syntax" and "semantics". In this first part of this chapter "Questions with Question Marks", "Questions with the Question Sentences", "Melody Questions" are taken place. Questions with question sentences are clarified as a pronoun, adjective, adverb. Melody questions are divided into "I. type melody questions", "II. type melody questions". In the second of this chapter, question sentences are examined in the

framework of syntax. In the third part, questions are examined in the framework of semantics. Question sentences are classified as direct and indirect questions and positive and negative. In Iraq Turkmen Turkish, we did not find indirect questions. Also in this chapter, some questions who do not imply any questioning meaning take place.

In conclusion chapter, we come up with the summit of the whole thesis.

Key Words: Iraq Turkmen Turkish, Question Sentences, Melody Questions, Syntax, Semantics.

ÖN SÖZ

Çalışmada, Irak Türkmen Türkçesindeki soru işaretleyicileri tespit edildikten sonra tasnif edilmiştir. Soru birimlerinin sözcük türü ve ezgi soruları ile gösterilmesi, Irak Türkmen Türkçesine ait soru şekilleridir. Çalışmanın malzemesini Irak Türkmen Türkçesiyle yazılmış eserler oluşturmuştur.

Irak Türkmen Türkçesindeki sorular, yapısal ve anlamsal boyutları ile incelenerek Türkiye Türkçesindeki soru cümleleri ile karşılaştırılmıştır. Böylece bu çalışma Irak Türkmen Türkçesindeki soru karakteristiğini ortaya koymaya çalışılacaktır.

Bu çalışmanın oluşumu sürecinde bana maddi-manevi yardımlarını ve güzel dualarını eksik etmeyen her zaman yanımda olduklarını hissettiğim annem Zeynep Fazıl'a ve babam Yılmaz Nurettin'e şükranlarımı sunarım.

Irak Türkmen Türkçesi sahasında daha önce araştırılmamış bir çalışmanın ortaya çıkmasında bana yardımcı olan, çalışmamız sırasında bilgilerini, anlayışını ve yardım severliğini esirgemeyen sayın hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Nigâr OTURAKÇI ORBAY'a teşekkür ederim.

Okul hayatımın ilkokulundan lisesine, üniversite yıllarımdan yüksek lisansına kadar gerek bilgileriyle gerekse güzel karakterleriyle beni geliştiren bütün hocalarıma ve arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca tezimin ilerlemesi ve daha düzgün bir araştırma biçimine gelmesi için katkı ve yorumda bulunan jüri üyelerine teşekkür ederim.

Noor Yalmaz Nooraldeen NOORALDEEN

Adana / 2019

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **vi**
ÖN SÖZ ..... **viii**
KISALTMALAR ..... **xvii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xviii**

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem 1
1.2. Araştırmanın Amacı 2
1.3. Araştırmanın Önemi 2
1.4. Sınırlılıklar 2
1.5. Tanımlar 3

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Irak Türkmenleri Hakkında Genel Bilgi 5
2.1.1. Irak Türkmen Türklerinin Tarihçesi 5
2.1.2 Irak Türkmen Türklerinin Yaşadığı Coğrafya 7
2.1.3. Irak Türkmen Türkçesi ve Ağızları 7
2.1.4. Irak Türkmen Edebiyatı 9
2.2. Soru Kavramı ve İşaretleyicileri Hakkında Genel Bilgi 9
2.2.1. Türkiye Türkçesinde Soru Türleri 9
2.2.2. Irak Türkmen Türkçesinde Soru Türleri 10
2.3. İlgili Araştırmalar 11

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi 12

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Soru İşaretleyicileri Bakımından Soru 13
4.1.1. Soru Eki ile Kurulan Soru 13
4.1.1.1. Ezgi Sorusu 13
4.1.1.1.1. I. Tip Ezgi Sorusu 13
4.1.1.1.2. II. Tip Ezgi Sorusu 15
4.1.2. Sözcük Türü ile Kurulan Soru 31
4.1.2.1. Soru Zamirleri 31
4.1.2.1.1. Haḫsı 31
4.1.2.1.2. Hanı 31
4.1.2.1.3. Hara 35
4.1.2.1.3.1. Hara'nın Eksiz Kullanımı 35
4.1.2.1.3.2. Hara'nın Durum Ekleri ile Kullanımı 38
4.1.2.1.3.2.1. Hara'nın Belirtme Durumu 38
4.1.2.1.3.3. Hara'nın İyelik Eki ile Kullanımı 38
4.1.2.1.3.4. Hara'nın Yapım Eki ile Kullanımı 39
4.1.2.1.4. Harda 39
4.1.2.4.1. Harda'nın Eksiz Kullanımı 39
4.1.2.4.2. Harda'nın Ek-Fiil ile Kullanımı 42
4.1.2.1.5. Hardan 45
4.1.2.1.5.1. Hardan'ın Eksiz Kullanımı 45
4.1.2.1.5.2. Hardan'ın Ek-Fiil ile Kullanımı 47
4.1.2.1.6. Hayza 47

4.1.2.1.7. Kim 47
4.1.2.1.7.1. Kim'in Eksiz Kullanımı 48
4.1.2.1.7.2. Kim'in Durum Ekleri ile Kullanımı 64
4.1.2.1.7.2.1. Kim'in Belirtme Durumu 64
4.1.2.1.7.2.2. Kim'in Yönelme Durumu 65
4.1.2.1.7.2.3. Kim'in Bulunma Durumu 67
4.1.2.1.7.2.4. Kim'in Çıkma Durumu 67
4.1.2.1.7.2.5. Kim'in Tamlayan Durumu 68
4.1.2.1.7.3. Kim'in İyelik Eki ile Kullanımı 69
4.1.2.1.7.4. Kim'in Ek-Fiil ile Kullanımı 70
4.1.2.1.7.5. Kim'in Birleşik Fiiller ile Kullanımı 72
4.1.2.1.7.6. Kim'in Çokluk Eki ile Kullanımı 72
4.1.2.1.8. Ne 73
4.1.2.1.8.1. Ne'nin Eksiz Kullanımı 73
4.1.2.1.8.2. Ne'nin Durum Ekleri ile Kullanımı 86
4.1.2.1.8.2.1. Ne'nin Yönelme Durumu 86
4.1.2.1.8.2.2. Ne'nin Bulunma Durumu 87
4.1.2.1.8.2.3. Ne'nin Çıkma Durumu 87
4.1.2.1.8.2.4. Ne'nin Tamlayan Durumu 88
4.1.2.1.8.2.5. Ne'nin Vasıta Durumu 88
4.1.2.1.8.3. Ne'nin İyelik Eki ile Kullanımı 89
4.1.2.1.8.4. Ne'nin Ek-Fiil ile Kullanımı 92
4.1.2.1.8.5. Ne'nin Birleşik Kullanımı 105
4.1.2.1.8.5.1. Birleşik Yazılan Birleşik Kullanımlar 105
4.1.2.1.8.5.2. Ayrı Yazılan Birleşik Kullanımlar 134
4.1.2.1.8.6. Ne'nin Çokluk Eki ile Kullanımı 138
4.1.2.1.9. Neçe 139
4.1.2.1.10. Nerede 139
4.1.2.1.11. Niye 139
4.1.2.1.11.1. Niye'nin Eksiz Kullanımı 139
4.1.2.1.11.2. Niye'nin Ek-Fiil ile Kullanımı 140

4.1.2.2. Soru Sıfatları 140
4.1.2.2.1. Haḫsı 141
4.1.2.2.2. Naḫsı 141
4.1.2.2.3. Nanca 143
4.1.2.2.4. Ne 144
4.1.2.2.5. Nece 161
4.1.2.2.6. Neçe 167
4.1.2.3. Soru Zarfları 171
4.1.2.3.1. Nanca 171
4.1.2.3.2. Ne 173
4.1.2.3.3. Nece 178
4.1.2.3.3.1. Nece'nin Eksiz Kullanımı 178
4.1.2.3.3.2. Nece'nin Ek-Fiil ile Kullanımı 196
4.1.2.3.4. Neçe 198
4.1.2.3.5. Neden 199
4.1.2.3.5.1. Neden'in Eksiz Kullanımı 199
4.1.2.3.5.2. Neden'in Ek-Fiil ile Kullanımı 200
4.1.2.3.6. Neçi / Neyçi 203
4.1.2.3.7. Nişi / Nişin 205
4.1.2.3.7.1. Nişi/Nişin'in Eksiz Kullanımı 205
4.1.2.3.7.2. Nişi/Nişin'in Ek-Fiil ile Kullanımı 211
4.1.2.3.8. Yaẏı/Yaẏu 213
4.1.3. Yardımcı Sözcükler 213
4.2. Sözdizimi Bakımından Soru 216
4.2.1. Cümle Ögelerinde Soru Sözcükleri 216
4.2.1.1. Yüklemde Soru Sözcükleri 216
4.2.1.1.1. Yüklem Olan Soru Sözcükleri 216
4.2.1.1.2. Yüklemde Yer Alan Soru Sözcükleri 221
4.2.1.2. Öznede Soru Sözcükleri 226
4.2.1.2.1. Özne Olan Soru Sözcükleri 226
4.2.1.2.2. Öznede Yer Alan Soru Sözcükleri 228

4.2.1.3. Nesnede Soru Sözcükleri 230
4.2.1.3.1. Nesne Olan Soru Sözcükleri 230
4.2.1.3.2. Nesnede Yer Alan Soru Sözcükleri 232
4.2.1.4. Dolaylı Tümleçte Soru Sözcükleri 234
4.2.1.4.1. Dolaylı Tümleç Olan Soru Sözcükleri 234
4.2.1.4.2. Dolaylı Tümleçte Yer Alan Soru Sözcükleri 237
4.2.1.5. Zarf Tümlecinde Soru Sözcükleri 238
4.2.1.5.1. Zarf Tümleci Olan Soru Sözcükleri 238
4.2.1.5.2. Zarf Tümlecinde Yer Alan Soru Sözcükleri 244
4.2.1.6. Eksiltili Cümlede Soru Sözcükleri 245
4.2.2. Söz Öbeklerinde Soru Sözcükleri 247
4.2.2.1. Birleşik Fiillerde Soru Sözcükleri 348
4.2.2.2. Edat Grubunda Soru Sözcükleri 251
4.2.2.3. İsim Tamlamasında Soru Sözcükleri 252
4.2.2.3.1. Belirtili İsim Tamlamasında Soru Sözcükleri 252
4.2.2.3.1.1. Belirtili İsim Tamlamasının Tamlayanında Yer Alan Soru Sözcükleri 252
4.2.2.3.1.2. Belirtili İsim Tamlamasının Tamlananında Yer Alan Soru Sözcükleri 253
4.2.2.3.2. Belirtisiz İsim Tamlamasında Soru Sözcükleri 254
4.2.2.4. Kısaltma Gurubunda Soru Sözcükleri 254
4.2.2.5. Sıfat Tamlamasında Soru Sözcükleri 254
4.2.2.6. Zamir Tamlamasında Soru Sözcükleri 258
4.3. Anlam Bakımından Soru 259
4.3.1. Doğrudan Soru 259
4.3.1.1. Doğrudan Gerçek Soru 259
4.3.1.1.1. Doğrudan Olumlu Gerçek Soru 259
4.3.1.1.1.1. Bıkma Anlamlı Olumlu Gerçek Soru 259
4.3.1.1.1.2. Çaresizlik Anlamlı Olumlu Gerçek Soru 259
4.3.1.1.1.3. İtiraz Anlamlı Olumlu Gerçek Soru 260
4.3.1.1.1.4. Kaygı Anlamlı Olumlu Gerçek Soru 260

4.3.1.1.1.5. Kaygılandırma Anlamlı Olumlu Gerçek Soru 260
4.3.1.1.1.6. Merak Anlamlı Olumlu Gerçek Soru..... 260
4.3.1.1.1.7. Sitem Anlamlı Olumlu Gerçek Soru..... 267
4.3.1.1.1.8. Şaşırma Anlamlı Olumlu Gerçek Soru 268
4.3.1.1.2. Doğrudan Olumsuz Gerçek Soru 269
4.3.1.1.2.1. Merak Anlamlı Olumsuz Gerçek Soru..... 269
4.3.1.1.3. Doğrudan Olumlu Yapılı Olumsuz Anlamlı Gerçek Soru ... 270
4.3.1.1.4. Doğrudan Olumsuz Yapılı Olumlu Anlamlı Gerçek Soru ... 270
4.3.1.1.4.1. Merak Anlamlı Olumsuz Yapılı Olumlu Anlamlı Gerçek Soru..... 270
4.3.1.2. Doğrudan Sözde Soru 270
4.3.1.2.1. Doğrudan Olumlu Sözde Soru..... 271
4.3.1.2.1.1. Abartma Anlamlı Olumlu Sözde Soru 271
4.3.1.2.1.2. Beddua Anlamlı Olumlu Sözde Soru..... 271
4.3.1.2.1.3. Bıkma Anlamlı Olumlu Sözde Soru 271
4.3.1.2.1.4. Çaresizlik Anlamlı Olumlu Sözde Soru..... 272
4.3.1.2.1.5. Çokluk Anlamlı Olumlu Sözde Soru 274
4.3.1.2.1.6. Değersizlik Anlamlı Olumlu Sözde Soru..... 276
4.3.1.2.1.7. Endişe Anlamlı Olumlu Sözde Soru 277
4.3.1.2.1.8. Gereksizlik Anlamlı Olumlu Sözde Soru..... 278
4.3.1.2.1.9. Hesap Sorma Anlamlı Olumlu Sözde Soru..... 279
4.3.1.2.1.10. İmkânsızlık Anlamlı Olumlu Sözde Soru 279
4.3.1.2.1.11. İstek Anlamlı Olumlu Sözde Soru 280
4.3.1.2.1.12. İsteksizlik Anlamlı Olumlu Sözde Soru..... 281
4.3.1.2.1.13. İtiraz Anlamlı Olumlu Sözde Soru..... 281
4.3.1.2.1.14. Kararsızlık Anlamlı Olumlu Sözde Soru 283
4.3.1.2.1.15. Küçümseme Anlamlı Olumlu Sözde Soru 283
4.3.1.2.1.16. Merak Anlamlı Olumlu Sözde Soru..... 284
4.3.1.2.1.17. Pişmanlık Anlamlı Olumlu Sözde Soru 291
4.3.1.2.1.18. Sitem Anlamlı Olumlu Sözde Soru..... 292
4.3.1.2.1.19. Sorgulama Anlamlı Olumlu Sözde Soru..... 295

4.3.1.2.1.20. Şaşırma Anlamlı Olumlu Sözde Soru 297
4.3.1.2.1.21. Umursamama Anlamlı Olumlu Sözde Soru..... 299
4.3.1.2.1.22. Yalvarma Anlamlı Olumlu Sözde Soru 300
4.3.1.2.2. Doğrudan Olumsuz Sözde Soru 300
4.3.1.2.2.1. Merak Anlamlı Olumsuz Sözde Soru 300
4.3.1.2.2.2. Sitem Anlamlı Olumsuz Sözde Soru 300
4.3.1.2.3. Doğrudan Olumlu Yapılı Olumsuz Anlamlı Sözde Soru 301
4.3.1.2.3.1. Azlık Anlamlı Olumlu Yapılı Olumsuz Anlamlı Sözde Soru 301
4.3.1.2.3.2. Çaresizlik Anlamlı Olumlu Yapılı Olumsuz Anlamlı Sözde Soru 303
4.3.1.2.3.3. Gereksizlik Anlamlı Olumlu Yapılı Olumsuz Anlamlı Sözde Soru 303
4.3.1.2.3.4. İmkânsızlık Anlamlı Olumlu Yapılı Olumsuz Anlamlı Sözde Soru 304
4.3.1.2.3.5. İtiraz Anlamlı Olumlu Yapılı Olumsuz Anlamlı Sözde Soru 306
4.3.1.2.3.6. Şaşırma Anlamlı Olumlu Yapılı Olumsuz Anlamlı Sözde Soru 307
4.3.1.2.4. Doğrudan Olumsuz Yapılı Olumlu Anlamlı Sözde Soru 308
4.3.1.2.4.1. Çokluk Anlamlı Olumsuz Yapılı Olumlu Anlamlı Sözde Soru 308
4.3.1.2.4.2. Kesinlik Anlamlı Olumsuz Yapılı Olumlu Anlamlı Sözde Soru 308
4.3.2. Dolaylı Soru 309
4.3.3. Soru Anlamı Taşımayan Soru 313
4.3.3.1. Salt Soru Sözcükleri..... 314
4.3.3.1.1. Şart Cümlelerinde Yer Alan Salt Soru Sözcükleri 314
4.3.3.1.1.1. Genellemeli Şart Cümlelerini Sınıflandırma..... 315
4.3.3.1.1.1.1. Düz Genellemeli Şart Cümleleri..... 315

4.3.3.1.1.1.2. Ardıl Zamirle/Sıfatla Kullanılan Genellemeli Şart Cümleleri 318
4.3.3.1.1.1.3. Benzeşimci Genellemeli Şart Cümleleri..... 319
4.3.3.1.1.1.4. Ödünleyici Genellemeli Şart Cümleleri 319
4.3.3.1.1.1.5. Şart Eki Olmadan Kurulan Genellemeli Şart Cümleleri 320
4.3.3.1.2. Şart Cümleleri Dışında Yer Alan Salt Soru Sözcükleri..... 323
4.3.3.2. Soru Sözcüklerinde Sözlükselleşme 326
4.3.3.3. Soru Sözcüklerinde Deyimselleşme 327

BÖLÜM V

SONUÇ **334**

KAYNAKÇA..... 345
ÖZGEÇMİŞ 349

KISALTMALAR

AK: Arzı Kamber Matalı

ITDA: Irak Türklerinde Deyimler ve Atasözleri

ITT: Irak Türkmen Türkçesi

KA: Kerkük Ağzı

KTB: Kerkük Türkleri Bilmecelerinde Konu ve Yapı

KHM: Kerkük Hoyratları ve Maniler

SS: Soru sözcüğü

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Soru İşaretleyicilerinin Taranan Eserlere Göre Dağılımı 335

Tablo 2. Soru Zamirlerinin Taranan Eserlere Göre Dağılımı 335

Tablo 3. Soru Sıfatlarının Taranan Eserlere Göre Dağılımı 336

Tablo 4. Soru Zarflarının Taranan Eserlere Göre Dağılımı 336

Tablo 5. Ezgi Sorularının Taranan Eserlere Göre Dağılımı 338

Tablo 6. Soru Sözcüklerinin Cümle Ögelerine Göre Dağılımı 339

Tablo 7. Soru Sözcüklerinin Söz Öbeklerine Göre Dağılımı 340

Tablo 8. Soruların Anlamlarına Göre Dağılımı 341

Tablo 9. Gizli Dolaylı Soruda Yer Alan Soru Sözcüklerinin Taranan Eserlere Göre Dağılımı 342

Tablo 10. Soru Anlamı Taşımayan Soru Sözcüklerinin Türlerine Göre Dağılımı 343

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem

İnsanın soru sorması, düşündüğüne ve bir şeyleri merak ettiğine delalet eder. Soru sorma eylemi insanın merakının sözel olarak ifadesidir. Aslında insan, dünyaya gözünü açtıktan sonra sorgulama eylemi başlar ve bilindiği üzere en çok soru sorma eylemini çocuklar gerçekleştirir. Çocuklar ana dillerini öğrenmeleriyle birlikte sormaya ve sorgulamaya başlarlar; büyüdükçe soru işaretleri de kendileriyle birlikte büyür. Dünyayı ve çevrelerinde yaşananları anlamaya çalışmaları, daha çok soru sormalarını sağlar. Bu dönemde öğrenme isteğiyle dolu olan çocuklar, her şeyi merak ederler, araştırmak, öğrenmek, keşfetmek için çabalarlar ve bunu da "Bu ne?", "Neden?", "Nasıl oldu?", "Ne yapıyorsun?" gibi çok temel ve basit yollu sorularla gerçekleştirirler.

Soru sorma eylemi insanın kendi kendine yürüttüğü bir eylem de olabilir. Örneğin "Ben niçin yaşıyorum?", "Ben kimim, bu dünyadaki amacım ne?" gibi sorular, insanlık tarihini değiştiren, icatlar yaratan, dünyayı bu günlere kadar getiren soru sorma eylemleriyle oluşmuştur.

Birey, düşünmeyi, sorgulamayı ve zihnindeki belirsizliklerin açıklığa kavuşmasını ister ve araştırır. İnsan, bir şeyleri sorguladıkça, beynindeki soru işaretlerinin cevabını bulup açıklığa kavuşturdukça daha fazla soru işaretinin oluşmasına yol açar. İnsanın doğasında olan merak ve bunu giderme yolu olan "soru sorma", hayatın merkezindedir ve açıkça denilebilir ki basit bir zihinsel eylem değildir. Soru sormak; cesaret, merak ve kararlılık gerektirir.

İnsanların bu kadar önemli bir eylemi nasıl ifade ettiklerini ve hangi cümlelerle ve ifade yollarıyla oluşturduklarını merak edip araştırmaya başlayarak yola çıkılan bu çalışmada, Irak Türkmen Türkçesindeki soru işaretleyicileri ele alınacak ve Türkiye Türkçesi ile ne kadar örtüşüp ayrıştığına bakılacaktır.

Irak Türkmen Türkçesinde Soru adlı bu çalışmanın ortaya çıkma sebebi, literatürde daha önce bu konu ile ilgili bir çalışmanın bulunmamasıdır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmadaki amaçlar; Irak Türkmen Türkçesinde belirlenen eserlerde hangi soru türünün daha çok kullanıldığını tespit etmek, hangi soru sözcüklerinin ne sıklıkla kullanıldığını ortaya koymak, ezgi sorusu olan soru cümlelerini sınıflandırmaktır. Ayrıca soru işaretleyicilerinin sözdizimi içerisinde hangi öge olarak, ne sıklıkta kullanıldığını saptamak ve bu soruların hangi anlamlarda kullanıldığını ortaya koymak, soru anlamı taşımayan ancak soru sözcüğü olarak bilinen sözcükleri saptamak, Irak Türkmen Türkçesindeki soru cümleleri ile Türkiye Türkçesindeki soru cümlelerini karşılaştırmak ve benzeyen, örtüşen ya da ayrılan yanlarını belirlemektir.

Bu amaçlar doğrultusunda bu çalışmada Irak Türkmen Türkçesindeki soru kavramı, yapısal ve anlamsal boyutları ile ele alınarak Irak Türkmen Türkçesinin genel soru karakteristiği ortaya koyacaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Irak Türkmen Türkçesinin dil özelliklerini ortaya koyan çalışmaların azlığı ve daha önce Irak Türkmen Türkçesinde "soru" ile ilgili bağımsız bir araştırmanın bulunmaması dolayısıyla bu çalışma, önem taşımaktadır.

Irak Türkmen Türkçesinin genel soru karakteristiğini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma, Türk dili araştırmalarında yapılacak yapı ve anlam ile ilgili diğer çalışmalara kaynaklık etme noktasında da katkı sağlayacaktır.

1.4. Sınırlılıklar

Irak Türkmen Türkçesinde kullanılan soru işaretleyicilerini yapı ve anlam bakımından incelemeyi hedefleyen bu çalışma, Irak Türkmen Türkçesiyle yazılmış 6 eser ile sınırlıdır.

Çalışmanın malzemesini oluşturan Irak Türkmen halk edebiyatı geleneğinden seçili *hoyrat, matal* (masal)*, tapmaca* (bilmece)*, atasözü* türlerindeki metinlerde yer alan soru işaretleyicileri, Türkiye Türkçesiyle kıyaslanmış, diğer Türk dilleri, çalışmanın dışında bırakılmıştır. Ayrıca Irak Türkmen Türkçesinin yazı dilindeki (seçili eserlerdeki) kullanım özellikleri bu çalışmada yer almış, sözlü dildeki kullanım özellikleri yer almamıştır.

1.5. Tanımlar

Ardıl Zamirle/Sıfatla Kullanılan Genellemeli Şart Cümlesi: Şart eki almış yan cümle içinde yer alan soru sözcüklerinin temel cümledeki zamirle pekiştirilmesi sonucu oluşan şart cümlesidir: "*Harda ḳırıldıysa orda ḳalsın*." (ITDA)

Benzeşimci Genellemeli Şart Cümlesi: Yan cümle içinde yer alan "nasıl" soru sözcüğünün temel cümledeki "öyle, böyle, şöyle" sözcükleri ile pekiştirilmesiyle oluşan şart cümlesidir: "*Sen nece bilisen bele ele.*" (KA)

Eksiltili Soru Cümlesi: Yüklemi düşürülen, eksiltilen soru cümlesidir.

Doğrudan Soru: Fiilimsi grubu içerisinde yer almayan soru sözcüğünün oluşturduğu soru cümlesidir: "*Nece çıḫaḫ bular elinnen?"* (KA)

Dolaylı Soru: Soru sözcüklü soru cümlesinin fiilimsi grubu içerisinde yer alması ve bu yapının bir bildirme cümlesine bağlanması sonucunda oluşan cümledir: "*Nereye gittiğini biliyorum.*"[1]

Düz Genellemeli Şart Cümlesi: Soru sözcüğü içeren şart eki almış yan cümlenin bir temel cümleye bağlanmasıyla kurulan cümle türüdür: "*Allah'tan ne gelirse ḫoştu*" (ITDA)

Gerçek Soru: Bilgi edinmek, merakı gidermek amacıyla sorulan ve cevap beklenen soru cümlesi türüdür: " *'Bu Altun çerşefi satmasan?' dedi. 'Beli.' dedi*." (KA)

Gizli Dolaylı Soru: Soru sözcüklü soru cümlesinin fiilimsi grubuna bağlanmadan bir bildirme cümlesinin öncesinde ya da sonrasında yer alması sonucu oluşan cümle türüne denir: "*Sele bir keçel gelip senüvçi hediye getirip baḫın ne diyer!*" (KA)

Ödünleyici Genellemeli Şart Cümlesi: "Soru sözcüğü + fiilin şartlı birleşik çekimi + aynı fiilin emir çekimi" formülünde olan şartlı cümledir: "*Hara düşerse düşsün*!" (ITT)

Salt Soru Sözcükleri: Herhangi bir ekle veya sözcükle birleşmeden kullanılan, soru anlamı taşımayan soru sözcükleridir: "*Tel saç munca gözeldi, göresen seḥebi nanca gözeldi!*" (KA)

Sözde Soru: Bilgi edinmek ya da merakı gidermek amacıyla sorulmayan, cevap verme ihtiyacı duyulmayan, şaşırma, heyecan, öfke vb. gibi anlamları taşıyan soru cümlesidir: "*Ne durupsan işte oğluv tapıldı."* (KA)

Şart Cümlelerinde Yer Alan Salt Soru: Soru sormayan, içerisinde bulunduğu şart ekli yan cümlede "genelleme" yapan, salt soru cümleleridir: "*Ne istesev ederem*"

---

[1] Tanımlarda verilen örnekler, Irak Türkmen Türkçesinde tespit edilen örneklerdir. Ancak taranan Irak Türkmen Türkçesi metinlerinde dolaylı soru örneği görülmediği için Türkiye Türkçesinden örnek verilmiştir.

Yardımcı Sözcük: Doğrudan doğruya soru anlamı taşımayan ancak soru cümlelerindeki soru anlamını güçlendiren sözcüklerdir: " *ʿAcebe bu memleket nece bir memleketti hişkimse olmasın içinde!*" (KA)

I. Tip Ezgi Sorusu: Gerek Irak Türkmen Türkçesinde gerekse Türkiye Türkçesinde ezgi yoluyla kurulan soru cümlesidir: " *'Valla ihtiyar baba sormaginan! Başıma dem düşüp gelmişem.' 'herdi?' dedi.*" (KA)

II. Tip Ezgi Sorusu: Irak Türkmen Türkçesinde kullanılan, Türkiye Türkçesindeki karşılığı soru eki (mI/mU) olan ve ezgi yoluyla kurulan soru cümlesidir: " *'Hazırsan?' dedi. 'Ḥazıram' dedi.*" (KA)

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Irak Türkmenleri Hakkında Genel Bilgi

2.1.1. Irak Türkmen Türklerinin Tarihçesi

Tarihî kaynaklara göre Irak'ta ilk Türk toplulukları, 674 yılında, Emevî Halifesi olan Muaviye tarafından Horasan'a gönderilen Ubeydullah Bin Ziyadin'in 2000 kadar, Türk askerini Basra'ya yerleştirmesi ile başlar. Ancak bazı yazarlara göre de Türklerin Irak'a gelişi daha eskilere dayanmaktadır (Saatçi, 2007, s. 20).

> Irak toprakları üzerinde bin yıldan beri bulunan Türkmenler, millî kimliklerini korumayı başarmıştır. Türkmenler Irak'ta Telâfer'den Mendili'ye uzanan bir çizgi üzerinde yerleşmiş, kendi kültürlerini bu topraklara kalıcı bir şekilde işleyerek bu topraklara kendi vatanları olarak yerleşmişlerdir. Türkmenler gerek Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı çağlarında Kerkük ve diğer Türkmen bölgelerinde pek çok okul ve tekke kurarak eğitimi kalıcı kurumlar yoluyla toplum hayatına kazandırmış ve yeni nesillerin yetişmesini, bu yollarla da milletin varlığının devamını temin etmişlerdir. Bu eğitim kurumlarında her ne kadar Arapçaya yer verilmişse ve okutulmuşsa da Türkçe de eğitimde esas alınan bir başka dildir. Türkmenler, ana dilleriyle eğitim faaliyetlerini yürütürken hem çağın ihtiyacı olan ilimleri tahsil etmiş hem de millî varlıklarını ana dilleri vasıtasıyla korumuşlardır. Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerinde yalnızca Kerkük'te 26 mektep ve medresenin açılmış olduğunu görüyoruz. Bu durum Türkmenlerin eğitime ne derece önem verdiklerinin bir göstergesidir (Saatçi, 2012, s. 16).

1534 yılından itibaren Irak'ta aralıksız olarak Türk hâkimiyeti devam etmiştir. 1918'de İngilizlerin Irak'ı işgal etmesi ve 1926 Ankara Antlaşması ile Musul ve Kerkük'ün İngiliz mandasındaki Irak'a bırakılmasının ardından bölgede Türkmenlerin yok sayılmaya başlandığı bir döneme girilmiştir (Anwar, 2012, s. 2).

Irak'ta Türkçe eğitimi, Osmanlıların devamı şeklinde, 1931 yılına kadar Türkçe olarak devam etmiştir. 1931 yılında Irak Devleti, Türkçe eğitim veren öğretmenleri sürgün etmiştir. 1931'den 1970 yılına kadar Irak Türkleri, eğitimlerini Arapça yapmak zorunda

kalmışlardır. 1970'te Irak hükümeti bir yasayla Türkmenlerin kültürel haklarını elde etme hareketi çerçevesinde Türkmenlere ana dilleriyle eğitim yapma haklarını geri vermiştir. Bu tarihte Kerkük ve Tuzhurmatu bölgelerinde 200 kadar Türkçe eğitim yapan okul açılmıştır. Fakat aynı hükümet tarafından bir buçuk yıl sonra Türkmen okulları yine kapatılmıştır.

1991 tarihinde, 1. Körfez Savaşı'ndan sonra Kuzey Irak'ın Duhok, Erbil, Süleymaniye ve Kifri şehirleri, "güvenli bölge" olarak ilân edilmiştir. Bu bölgede de halkın isteği üzerine Türkçe eğitime geçilmiştir.

1993 yılında Türkmenler, Kuzey Irak bölgesinde sekiz okul açmışlardır. Bu okullar büyük bir ilgiyle karşılanmıştır. Türkçe öğretmenlerinin gönüllü olarak görev yaptıkları bu okullarda, eskisinden farklı olarak, Türkçe eğitimi Latin harfleriyle yapılmaya başlamış ve bu okulların sayısı 2003 yılına kadar artış göstermiştir. Saddam Hüseyin'in kontrolü altında olan bölgelerde ise Türkçe eğitimin yapılması yasak olup Arapça eğitim yapılmıştır. 2003 işgalinden sonra Türkmeneli bölgesinde Türkçe eğitim yapan okullar açılmaya başlamıştır (Anwar, 2012, s. 5-6).

Irak'ta Baas rejiminin Türkmenlere baskıları 1979 yılında iyice ağırlaşmıştır. Lider seviyesinde olan önemli Türkmen şahsiyetleri 1979 yılında tutuklanmış, 16 Ocak 1980 tarihinde idam edilmişlerdir. Bunlar arasında Türkmen Kardaşlık Ocağı'nın uzun yıllar başkanlığını yapmış emekli Albay Abdullah Abdurrahman ve Bağdat Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Doç. Dr. Necdet Koçak başta gelmiştir (Saatçi, 2007, s. 261).

Eski rejim döneminde Türk diline savaş açarak Türkmenleri daha doğrusu Irak Türkmenlerini dillerinden vazgeçmelerini çeşitli işkence ve zor durumda bırakarak gerçekleştirmeye çalışılmıştır. Uyguladıkları baskılar âdeta Türkmen toplumunu canından bezdirecek hâle getirmiştir. Sürgüne maruz kalan Türkmenlerin ayrıca evleri, tarım arazileri, ticaret yerleri ellerinden alınmıştır. Türkmen bölgelerinin bir kısmı da yerle bir edilmiş, halkı yerlerinden sürülmüştür (Saatçi, 2008, s. 62).

Birbiri ardına gelen idamlar ve baskılarla tamamen yok edilmeye çalışılan Irak Türklüğü, çok köklü bir geçmişe dayandığı bu coğrafyada her dönemde varlığını korumayı başarmıştır.

2.1.2. Irak Türkmen Türklerinin Yaşadığı Coğrafya

Irak'a gelen Türkmenler, ağırlıklı olarak ülkenin kuzeybatısından güneydoğusuna doğru uzanan bölgede yerleşirler. Bu bölge Musul şehrinin batısında Telafer kazası ve civarındaki köylerden başlar. Doğuya doğru Musul'a ulaşır ve Dicle nehrinin doğusunda Yunus Peygamber, Erbil, Altunköprü, Kerkük şehri civarındaki köy ve kasabaları içine alır. Dakuk (Tavuk) Tazehurmatu, Beşir, Tuzhurmatu, Karatepe, Kifri, Leylan ile Bağdat'ın doğu ve güneydoğusunda Hanekin, Mendili, Kızılarabat, Bedre, Cessan, Aziziye'yi ve bunlara bağlı çok sayıda köyü kapsar (Sharif, 2012, s. 9).

Türkmenlerin Irak'ta yerleştiği bölgedeki il, ilçe, kasaba ve köylerin en önemlilerinin dağılımını şöyle sıralıyabiliriz:

Musul ili: Musul'un merkez ilçesine bağlı Yunus Peygamber, Faysaliye ve Mansur mahaleleri, nüfus itibariyle Türkmen'dir.

Erbil ili: Erbil, tarihî bir Türkmen şehridir. Nüfusunun yarıdan fazlası Türkmen olan Erbil, Kerkük'ten sonra Türkmenlerin Irak'ta yaşadığı ikinci büyük il sayılır.

Kerkük ili: Kerkük'ün 1975 yılına kadar idari taksimatında 4 ilçe vardı. Bunlardan biri merkez ilçe olan Kerkük, Kifri, Tuzhurmatu ve Çemçemal ilçeleridir.

Diyala ili: Diyala il sınırları içinde de Türkmen nüfusu bulunmaktadır. Diyala ilinin idari taksimatında yer alan 5 ilçe, hemen hemen hepsinde Türkmenler yaşamaktadırlar. Bu ilçeler şunlardır: Bakuba, Halıs, Hanekin, Mendeli ve Şahraban (Şimdiki adı Mikdadiye).

Vasıt (Kut) ili: Diyala il sınırına, İran sınırına yakın Bedre ile Karağol oymağının yaşadığı Yusufiye ilçesi, önemli bir Türkmen yerleşim merkezidir (Saatçi, 2015, s. 91-94).

Irak Türkmen Türkçesi ağızlarını konuşan kesimin nüfusuna bakıldığında mutlak bir nüfus sayısı verilemez çünkü sağlıklı bir nüfus sayımı yapılmamaktadır. 1990 yılında yapılan resmî nüfus sayımına göre ülke nüfusu 17.742.000 kabul edilecek olursa Irak'taki Türkler % 12'lik bir oranla 2.129.040 olarak tahmin edilir (İbrahim, 2009, s. 7).

2.1.3. Irak Türkmen Türkçesi ve Ağızları

Tarih boyunca çeşitli olaylara sahne olan bölge, Türkmenlerin ağız özelliklerini etkiler. Batı Türkçesi, Osmanlı Türkçesi (Batı Oğuzca) ve Azerî Türkçesi (Doğu Oğuzca) diye ikiye ayrılır. Osmanlı ve Azerî sahaları arasındaki ayrılıklar hem konuşma dilinde hem

de yazı dilinde görülür. Ancak bu ayrılıklar Irak Türkmen Türkçesinde sadece konuşma dilinde kalır. Irak Türkmenlerinin konuştukları ağız, Türkçenin Azerî ağız (Doğu Oğuzca) sahası içine girmektedir. Azerî sahası dil coğrafyası bakımından Doğu Anadolu, Güney Kafkasya, Kafkas Azerbaycan'ı, İran Azerbaycan'ı, Kerkük (Irak) ve Suriye Türkleri bölgelerini kapsar (İbrahim, 2009, s. 9).

Irak Türkmenlerinin konuştukları ağız, Oğuzca sahası içinde değerlendirilir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Irak'tan ayrılmasıyla birlikte Türkmenler yalnız bırakılmışlardır. Türkmence, bölgelerde okullar ve resmi dairelerde asimilasyona uğrayıp Arapçanın etkisi altına girmiştir.

İbrahim Dâkûkî, Irak Türkmen Türkçesi Ağızlarını beş başlık altında sıralamıştır. Sınıflandırılan ağızlar ise şunlardır:

1. Tellaʿfer ve etrafındaki köylerin ağızları.
2. Altunköprü ve civarı ağızları.
3. Kerkük, Dakuk ve komşu çevrelerin ağızları.
4. Beyat, Kifri, Karatepe ağızları.
5. Hanekin Kizlerbat, Şehrbân, Mendeli, Karağan ağızlarıdır (1970, s. 21)

Abdüllatif Benderoğlu, ise Irak Türkmen Türkçesi Ağızlarını farklı bir yaklaşım sergileyerek şöyle sınıflandırmıştır:

1. Kerkük ve Tavuğ ağzı.
2. Tuzhurmatı ağzı.
3. Telafer ağzı.
4. Kifri ve Karatepe ağzı.
5. Hanekin ve Kızlarbat ağzı.
6. Erbil ve Altunköprü ağızları (1989).

İki görüş arasında çok az bir fark olduğunu görmekteyiz. Ancak İbrahim Dâkûkî, Kerkük ağzılarını diğer diyalektlerden daha saf, Azerbaycan ve Türkiye Türkçesine yakın olduğunu söylemektedir (Bilal, 2015, s. 5-6).

2.1.4. Irak Türkmen Edebiyatı

Irak Türk edebiyatının çok zengin bir geçmişi vardır. Klâsik edebiyat tarzında bütün Osmanlı ve Azerî divan şairleri muhiti içinde bulunan Irak Türklerinin kendi aralarından da çok mühim divan şairleri çıkmıştır. Divan şiirimizin yıldızı Fuzulî de Irak Türklerindendir. Bağdadlı Ruhî, Nevres-i Kadîm, Garîbî Irak Türkleri içinden yetişmiş meşhur dîvan şairleridir. 20. yüzyıl şairlerinden de başlıcaları şunlardır: Hicrî Dede, Mehmet Sadık, Es'ad Nâib, Osman Mazlum, İzzeddin Bayatlı, Mehmet İzzet Hattat, Salâh Nevres. Irak Türklerinin aydın edebiyatı yanında çok zengin bir halk edebiyatı da vardır. Anadolu'da anlatılan *masallar*; Kerem ile Aslı, Arzu ile Kamber, Köroğlu gibi *halk hikâyeleri* ve *destanlar* Irak Türkleri arasında yaygındır. *Deyimler, atasözleri, bilmeceler, ninniler* de Anadolu'dakilerle aynıdır (Ercilasun, 1989, s. 4).

Irak Türkleri deyince akla ilk gelen *hoyrat* dediğimiz halk şiiri türüdür. Hoyrat, yedi heceli mısralardan meydana gelir, ilk mısra kesiktir ve kafiye sözünü ihtiva eder. Çoğunlukla dört mısralı olmakla beraber, bazen mısra sayısı daha fazla olabilir. Hoyratın en önemli özelliklerinden biri de kafiyenin çok defa cinaslı olmasıdır. Kendine has müziği ile söylenen hoyratlar son derece etkileyicidir. Aşk, gurbet ve kahramanlıktan tutunuz, günlük olaylara kadar her çeşit konunun işlenebildiği hoyratlar, Irak'ta hâlâ çok canlı bir şekilde yaşamaktadır. Hoyrat yanında *mâniler* ve *türküler* de Irak Türk edebiyatı geleneğinde yer bulmuştur (Ercilasun, 1989, s. 4).

2.2. Soru Kavramı ve İşaretleyicileri Hakkında Genel Bilgi

2.2.1. Türkiye Türkçesinde Soru Türleri

Türkçede yapısal olarak sorunun üç türü vardır: *soru ekli sorular, soru sözcüklü sorular* ve *ezgi soruları*. Bu üç tür sorunun her biri, ayrıca 4. bir tür olan *yansımalı soru* versiyonlarını da sergiler (Uzun, 1988, 21).

Soru ekli soruları üçe ayırabiliriz: *düz, onaylamalı* ve *seçenekli*. *Düz soru ekli soru*, mI / mU soru ekiyle kurulur: "Enes okula gitti mi?". *Onaylamalı soru ekli soru* ise, "Enes okula gitti, değil mi?" örneğinde görüldüğü gibi bir bildirme cümlesinin ardından "Değil mi?"nin eklenmesiyle kurulur. *Seçenekli soru ekli soru* da "Enes okula mı (yoksa) parka mı gitti?" örneğindeki gibi seçenek sunarak yanıt bekler.

Soru sözcüklü sorular, soru sözcükleri yolu ile cümlelerin sorulaştığı sorulardır: "Enes nereye gitti?"

Ezgi soruları ise, ek veya soru sözcüğü ile değil, yalnızca ezgi yolu ile sorulan sorulardır: Sokak kapısı açılır: -"Enes?" –"Evet, benim."

Yansımalı sorular da bir düz cümleye veya bir soru cümlesine yönelik olan ve genellikle de karşılıklı konuşmada geçen, duygularla, iletişimsel gerekçelerle üretilen sorulardır:

I. Örnek	II. Örnek
A – Enes okula gitti.	A – Enes nereye gitti?
B – Enes okula mı gitti?	B – Enes nereye mi gitti?

2.2.2. Irak Türkmen Türkçesinde Soru Türleri

Irak Türkmen Türkçesindeki sorunun iki türden oluştuğunu söyleyebiliriz: *soru sözcüklü sorular* ve *ezgi soruları*. Soru sözcüklü soruların kullanılışı Türkiye Türkçesindeki gibi iken ezgi sorularında bir farklılık vardır.

Irak Türkmen Türkçesinde soru ekinin bulunmaması nedeniyle soru sorma ihtiyacı, ezgi soruları ile giderilmiştir. Taranan metinlerde görüldüğü üzere Irak Türkmen Türkçesinde iki tip ezgi sorusu elde edilmiştir. Irak Türkmen Türkçesindeki I. tip ezgi sorusu, Türkiye Türkçesindeki gibidir. "Ezgi sorusu, sadece ezgi yoluyla sorulan ve şaşkınlık, inanılmazlık vb. duygular içinde tipik olarak onaylatma amaçlı olan sorulardır" (Uzun, 1988, s. 25). Bu açıdan I. tip ezgi sorusu söylem ve ortama bağımlıdır. II. tip ezgi sorusu ise Türkiye Türkçesinde olmayan, sadece Irak Türkmen Türkçesinde görülen ve Türkiye Türkçesindeki karşılığı soru eki ile kurulan soru cümleleridir.

2.3. İlgili Araştırmalar

"Soru" konusu ile doğrudan ilgili çalışmalara aşağıda yer verilmiştir:

Doktora Tezleri:

Bilveren, T. (2017). *Özbekçede soru.* Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Çetin, E. (2008). *On üçüncü yüzyıl öncesi Türkçesinde soru*. Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Oturakçı, N. (2012). *Türkiye Türkçesinde soru sözcükleri*. Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Oytun Altun, H. (2009). *Türkçede soru*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Yüksek Lisans Tezleri:

Akar, D. (1990). *Wh-questions in Turkish*. Yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Özgen, M. (2010). *Türkçe soru tümcelerinin öğretimi.* Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Makaleler:

Uzun, N. E. (1988). Türkçenin öğretimi için soru tümcesi türleri üzerine bir sınıflama denemesi. *Dil Dergisi, 131.*

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada, Irak Türkmen Türkçesiyle yazılmış aşağıdaki eserler taranarak soru cümleleri tespit edilmiştir. Bunlar:

1. Terzibaşı, A. (1975). *Kerkük hoyratları ve manileri.* İstanbul: Ötüken Yayınları.
2. Bayatlı, H. K. (1996). *Irak Türkmen Türkçesi.* Ankara: Türk Dil Kurumu.
3. Hassan, H. Ş. (1979). *Kerkük ağzı.* Yayımlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi. İstanbul.
4. Terzibaşı, A. (1971). *Arzı kamber matalı*. İstanbul: Fatih Matbaası.
5. Asafoğlu, M. (2010). *Kerkük Türkmenleri bilmecelerinde yapı ve konu.* İstanbul: Kerkük Vakfı Yayınları.
6. Vasfı İ. S. (2001). *Irak Türklerinde deyimler ve atasözleri*. İstanbul: Kerkük Vakfı Yayınları.

Bu eserlerden tespit edilen soru cümleleri Türkiye Türkçesine çevirilerek (karşılaştırılarak) eş zamanlı bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir.

Genel tarama yapılarak eserlerdeki soru cümleleri tespit edilmiş ve belirlenen soru cümleleri fişlenerek yazıya geçirilmiştir. Fişlenen soru cümleleri soru sözcüklü sorular ve ezgi soruları olmak üzere sınıflandırılmıştır.

Soru anlamı taşımayan ancak soru sözcüğü olarak bilinen sözcükler saptanmış ve araştırmada elde edilen sayısal veriler doğrultusunda bir değerlendirme, kıyaslama ve yorumlama yapılmıştır.

Çalışmanın yazım özelliklerinde şunlara dikkat edilmiştir: Irak Türkmen Türkçesinde soru cümleleri "eğik", soru sözcükleri "eğik" ve "kalın" yazılmıştır. Irak Türkmen Türkçesindeki soru cümlelerinin altına Türkiye Türkçesi karşılıkları yazılmış, gerek Irak Türkmen Türkçesinde gerekse Türkiye Türkçesindeki soru sözcüklerinin altı çizilmiştir. Ayrıca dördüncü bölümün "Soru İşaretleyicileri" kısmında elde edilen örneklerin tamamı gösterilirken "Sözdizimi" ve "Anlam" kısmında her bir soru sözcüğü için üç örnek verilmiş, diğer örneklerin ise sadece künyesi dikkate sunulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Soru İşaretleyicileri Bakımından Soru

4.1.1. Soru Eki ile Kurulan Soru

Irak Türkmen Türkçesinde soru eki olmadığı için zaman zaman soru sorma ihtiyacı, ezgi soruları ile giderilmiştir.

4.1.1.1. Ezgi Soruları

Ezgi sorusu, sadece ezgi yoluyla sorulan ve şaşkınlık, inanılmazlık, hayret gibi duygular içinde onaylatma amacı olan sorulardır (Uzun, 1988, s. 25). Bu açıdan ezgi soruları söylem koşullarında kullanılmaktadır.

Taranan metinlerde görüldüğü üzere, Irak Türkmen Türkçesinde iki tip ezgi sorusu mevcuttur. Ezgi soruları toplamda 147 örnekte görülmektedir.

4.1.1.1.1. I. Tip Ezgi Sorusu

Irak Türkmen Türkçesindeki I. tip ezgi sorusu, Türkiye Türkçesindeki ezgi sorusu gibidir. Türkiye Türkçesinde ezgi soruları parçalar üstüdür. Bu açıdan I. tip ezgi sorusu söylem ve ortama bağlıdır. Bu yapı Irak Türkmen Türkçesinde de mevcuttur. Taranan metinlerde 18 örnekte görülmektedir.

Gelin soraġ bu ḳızdan	Gelin soralım bu kızdan
Pėçesi yandı üzden	Peçesi yandı yüzden
Bacım ḫėrdi geibsen	Kardeşim hayırdır gelmişsin
Bura geldiv̇ ne üzden? (ITT, s. 82)	Buraya geldin ne yüzle

Yėmind iç bir de gene	Yemin et bir de yine
Bu kömeli tikene	Bir kümeli dikene
Allah haḳ istinedi	Allah haktır
Mene v̇ėri, ye sene? (ITT, s. 38)	Bana verir, ya sana?

Babaẏ kâtıptı, <u>nenẏ</u>?	Baban kâtiptir, <u>ya annen</u>?
Köppeg olunın ḳurtı (ITT, s. 46)	Köpek olanın kurtu
Babaẏ koḫadı <u>nenẏ</u>?	Baban kâhyadır, ya <u>annen</u>?
Köppeg oġlunın ḳurtı (ITT, s. 47)	Köpek oğlunun kurdu
Babaẏ duzdan yer <u>nenẏ</u>?	Baban tuzdan yer <u>ya annen</u>?
Köppeg oġlunın ḳurtı (ITT, s. 47)	Köpek oğlunun kurdu
Babaẏ ḳurtardı <u>nenenẏ</u>?	Baban kurtuldu <u>ya annen</u>?
Köppeg oġlunın ḳurtı (ITT, s. 47)	Köpek oğlunun kurdu
Babaẏ ʿaf ossın <u>nenẏ</u>?	Baban af olsun ya <u>annen</u>?
Köppeg oġlunın ḳurtı (ITT, s. 47)	Köpek oğlunun kurdu

Ḳamber yanına ḳaçırı! Dėdi <u>çara</u>? (AK, s. 24)
Kamber yanına kaçtı! "<u>Çare</u> nedir?" dedi.

O dėdi valla bezetmeriḫ, bı dėdi valla bezetmeriḫ. dėdiler <u>çara</u>? (AK, s. 31)
O, "Valla süslemeyiz." dedi. Bu, "Valla süslemeyiz" dedi. "<u>Çare</u> nedir?" dediler.

Dėdiler Ḳamber senivden <u>çara</u>? (AK, s. 32)
Kamber, "Seninle <u>çare nedir</u>?" dediler.

Ḳamber ėve geldi, ḳız aydırdı. Dėdi Ḳamber! <u>Dėdi ha</u>? Dėdi ḫeberiv var? Dėdi nėce? dedi meni babamnan Tat oġlıyçı istediler. (AK, s. 25)
Kamber eve geldi. Kız anlattı, "Kamber!" dedi. "<u>Efendim</u>?" dedi. "Haberin var mı?" dedi. "Nasıl?" dedi. "Beni babamdan Tat oğlu için istediler." dedi.

Bėd ilim	Kötü yılım

Bėd aylarım bėd ilim	Kötü aylarım kötü yılım
Zaġ diyer ge bizden ol	Karga "Gel bizden ol" der
Bilbil diyer be dilim (KHM, s. 414)	Bülbül der ya dilim?

Dediler: be sen?	Dediler: ya sen?
Dedi: Men istemirem. (KA, s. 4)	Dedi: ben istemiyorum

"Çıḫanda yeli degdi mene yıḫtı meni." Dediler "Be kız?" dedi "Ḳız da özü apardı getti" (KA, s. 45)
Çıktığında bana yeli değdi, beni yıktı. "Ya kız?" dediler. "Kız da kendisi götürdü, gitti" dedi.

Dedi "İ̇valla ihtiyar baba sormaginan! Başıma dem düşüp gelmişem." "Ḫerdi" (KA, s. 45)
"Valla yaşlı baba sorma! Başıma bir bela geldiği için geldim" dedi. "Hayırdır?" dedi.

Dedi "İ̇valla ihtiyar baba sormaginan! Başıma dem düşüp gelmişem." "Ḫerdi" (KA, s. 46)
"Valla yaşlı baba sorma! Başıma bir bela geldiği için geldim" dedi. "Hayırdır?" dedi.

Patşah oġluna dedi "Patşah oġlu!" dedi "Ne?" dedi. "Mennen seniyci olmaz memleket içinde oturaḫ" dedi "Be?" dedi "Babaya sele memleketin…" (KA, s. 51)
Padişah oğluna "Padişah oğlu!" dedi. "Ne?" dedi. "Benle sen bu memlekette yaşayamayız." dedi. "Yaa?" dedi. "Babana söyle, memleketin…" dedi.

Erte i̇̀zir geli ḳızı üsküt oyadı "Ha kizim?" (KA, s. 68)
Erkenden vezir gelir kızı gizlice uyandırır. "Efendim kızım?" der.

4.1.1.1.2. II. Tip Ezgi Sorusu

Irak Türkmen Türkçesinde II. tip ezgi sorusu ise Türkiye Türkçesinde olmayan, sadece Irak Türkmen Türkçesinde görülen ve Türkiye Türkçesindeki karşılığı soru eki ile kurulan soru cümleleridir. Bu soru cümleleri parçasal değildir. Taranan metinlerde 129 örnekte görülmektedir.

Ḳeyin nene geli, "Nene bu ėv yavı bele oluptu? Eşşeg gezipti!" (KA, s. 75)
Kaynana gelir, "Anne bu ev niçin böyle oldu? Eşek mi gezdi!" dedi.

Her bir fikre de dalıb — Her bir fikre dalmış
Eline ipin alıb — Eline ipini almış
Ḳaḫtı gėtti ḳuyyuya — Kalktı gitti kuyuya
ʿEceb Narnar-Ayiş ḳalıb?! (ITT, s. 7) — Acaba Nanar-Ayiş yaşıyor mu?!

İpi alı tėz ḳaçar — İpi alır çabuk kaçar
Ḳuyyunun aġzın açar — Kuyunun ağzın açar
Diyer: arvad ḳalıbsan? — Der: kadın yaşıyor musun?
Arvad yarvalı naçar (ITT, s. 7) — Kadın çaresizce yalvarır

Hepimiz ḳaldıḫ naçar — Hepimiz çaresiz kaldık
Neçi ilan hiç kaçar? — Niçin yılan hiç kaçar mı?
Damadın gönder bize, — Damadını gönder bize
Belki ilanı açar! (ITT, s. 9) — Belki yılanı açar!

Çaḳḳal bilisen nėder — Çakal biliyor musun ne eder
Saçın seḳḳeli dider — Saçını sakalını diter
Ḳıyamatta ne vėrim? — Kıyamette ne vereyim?
Tavuġı ḳoyar gider (ITT, s. 18) — Tavuğu bırakır gider

Çaḳḳallar hep yigişti — Çakallar hep toplandı
Gelin baḫın ne işti? — Gelin bakın ne iştir?
Çaḳḳala benzemiri — Çakallara benzemiyor
Bu ḫeyaldı, ya dişti? (ITT, s. 19) — Bu hayal midir ya düş müdür?

Çaḳḳallar hep yigişti — Çakallar hep toplandı
Gelin baḫın ne işti? — Gelin bakın ne iştir?
Çaḳḳala benzemiri — Çakallara benzemiyor

Bu ḫeyaldı, ya dişti? (ITT, s. 19)	Bu hayal midir ya düş müdür?
Salamlıġa durdular	Selamlaşmaya durdular
Ḥepsi bir bir gördüler	Hepsi bir bir gördüler
Sen meriḫten gelibsen?	Sen Mars'tan mı geldin?
Ḥepsi birden sordular! (ITT, s. 19)	Hepsi birden sordular!
Menim yoḫtı bir işim	Benim yoktur bir işim
Aḫşam geli öz kişim	Akşam gelir kendi eşim
İster al ister alma	İster al ister alma
Hiç ḫaraptı diyişim? (ITT, s. 31)	Hiç kötü olur mu söyleyişim?
Ḥaḳaldı hiç aldırı?	Hakaldı hiç aldırır mı?
Gidişi bėl, baldırı,	Gidişi beli, bacağı,
Ḥaḳv̇ėrmez başın ḳav̇zar,	Hakvermez başını kaldırır
Ḥaḳaldı, baş ḳaldırı (ITT, s. 33)	Hakaldı, baş kaldırır
Tülkü oyını ḳurdı	Tilki oyunu kurdu
Nişi hiç orda durdu!	Hiç orada durdu mu?
Ne ḳurta nesib oldı	Ne kurda nasip oldu
Ne öz eline girdi! (ITT, s. 39)	Ne kendi eline girdi!
Gėçi diyer: "Ne suçum?	Keçi "Ne suçum?
Kabildi göge uçum	Göğe uçuşum mümkün mü?
Meni yėsev̇ ne olı?	Beni yersen ne olur?
Tük, deri ḳurı ḳıçım" (ITT, s. 44)	Tüy, deri kuru bacağım" der
Ḳurt ḳardaş nėdeceġsen,	Kurt kardeş ne edeceksin
ʿEceb meni yeceġsen?	Acaba beni yiyecek misin?
coḳ tepme v̇urram sene	Boynuz tekme vururum sana
sen naçar ḳaçacaġsan! (ITT, s. 46)	Sen çaresiz kaçacaksın!

Cüt telefon yanuv̇da	Çift telefon yanında
Ḳanımdan v̇ar ḳanuv̇da	Kanımdan var kanında
Ḳelbüv̇de yoḫsa reḥmet	Kalbinde yoksa rahmet
Damar yoḫtı canuv̇da? (ITT, s. 53)	Damar yok mu canında?
Cadıkar dili ustura	Cadının dili jilet
Elüv̇den gėdim hara?	Elinden nereye gideyim?
Hiç korıḫmısan Allah'tan	Hiç korkmuyor musun Allah'tan
Büḫtençi üzü ḳere (ITT, s. 54)	İftiracı yüzü kara
Baḫın ḫanımlar nėtti	Bakın hanımlar netti
Birbirine göz etti	Birbirine göz etti
Ḥepsi birden sordular	Hepsi bir arada sordular
Dil, sümügdü ya etti? (ITT, s. 64)	Dil, kemik mi ya et mi?
Ḳardaşlar bu ne ḥaldı?	Kardeşler bu ne haldir
ʿEḳlüv̇üzı kim çaldı?	Aklınızı kim çaldı
Bir sorın bezirgen'nen	Bir sorun bezirgândan
Bu zehirdi ya baldı? (ITT, s. 67)	Bu zehir mi ya bal mı?
Men dėdim sen terk ėle	Ben dedim sen terk eyle
Sen özüv̇ doğrı sele	Sen kendin doğru söyle
İçen sebbeḥ erkennen	İçki içen sabah erkenden
Başın ḳaldıra bile? (ITT, s. 77)	Başını kaldıra bilir mi?
Ḳoca, bu nece işti	Koca, bu nasıl iştir
Bu gerçekti ye dişti?	Bu gerçek mi ya da düş mü?
Bu iş sene yaramaz	Bu iş sana yaramaz
Yoḫsa işüv̇ çirişti (ITT, s. 84)	Yoksa işin çürüktür

Suḳaḳta bilmem ne v̇ar	Sokakta bilmem ne var
Sen insansan ya dav̇ar?	Sen insan mısın ya davar?
Ḳoḫlısan siyan arḫtı	Kokluyorsun pis ırmaktır
Olupsan bir cenev̇ar (ITT, s. 86)	Olmuşsun bir canavar

Meyli, sen balam	Meyli, sen balam
Cana saldıy meyli sen	Cana verdin meyli sen
Sen sėv̇diy, sen begendiy oğlum	Sen sevdin, sen beğendin oğlum
Sen öziy gileylisen?! (ITT, s. 100)	Sen kendin sitemli misin?

Ele düşenedi yoḫsa yaḳışanadı? (ITT, s. 104)
Ele düşen midir, yoksa yakışan mıdır?

Ele düşenedi yoḫsa yaḳışanadı? (ITT, s. 104)
Ele düşen midir, yoksa yakışan mıdır?

Haḫsımızın bir ḳızı oldı, bir birine bėşik kesme adaḫlı ıssın. Dėdi eyyidi, ḳaydı yoḫtı. Dėdi şart? Dedi şart. (AK, s. 19)
"Hangimizin bir kızı oldursa, birbirine beşik kertme, nişanlı olsun." dedi. "İyi, tamam" dedi. "Söz mü?" dedi. "Söz" dedi.

Nenesi dedi saçı kesilmiş! Gėdisen, nėce ḥazırsan su getirmeġe! (AK, s. 21)
Annesi, "Saçı kesilesi seni! Gidiyor musun? Nasıl da hemen hazırsın gidip su getirmeye!" dedi.

Össev̇ seni ḳoymam Ḳambere nesib olasan. Ḳamber'i ḳapımda besliyim, seni özine v̇errem?! (AK, s. 24)
Ölsen bile seni Kamber'e nasip olmana izin vermem. Kamber'i kapımda besledim, seni kendisine hiç verir miyim?
Ḳamber ėv̇e geldi, kız aydırdı. Dėdi Ḳamber! Dėdi ha? Dėdi ḥeberiv̇ v̇ar? Dėdi nėce? dedi meni babamnan Tat oğlıyçı istediler. (AK, s. 25)

Kamber eve geldi. Kız anlattı, “Kamber!” dedi. “Efendim?” dedi. “Haberin var mı?” dedi. “Nasıl?” dedi. “Beni babamdan Tat oğlu için istediler.” dedi.

Ordan bir vezir ḳaḫtı, dėdi Padişahım, sen bilisen bı saġ âşıktı? (AK, s. 27)
Oradan bir vezir kalktı, “Padişahım, sen biliyorsun, bu sağlam âşık mı?” dedi.

Dėdi indi Arzıdı ölen? (AK, s. 30)
Şimdi ölen Arzu mu?

Dėdi özim şata atım? Dedi at at atasan atmasan cehenneme! (AK, s. 36)
“Kendimi suya atayım mı?” dedi. “At at bana ne, cehennemin dibine kadar yolun var!” dedi.

Dėdi Tat’tan korḫısan? (AK, s. 38)
“Tat’tan korkuyor musun?” dedi.

Men indiden sonra gėdim Tat’a arv̇atlıġ ėdim? (AK, s. 39)
Ben şimdiden sonra gidip Tat’a eşlik mi edeyim?

Ḳaradan o yana boyaġ v̇ar? (ITDA, s. 134)
Siyahtan o tarafa boya var mı? (İşler bundan fazla kötüleşir mi)

Lolo, lolo, mene de lolo? (ITDA, s. 148)
Lolo, lolo, bana da mı lolo? (Benden öğrendiğini bana mı satıyorsun?

Senıv̇ canıv̇ candı, menimki patlıcandı (ITDA, s. 176)
Senin canın candır da, benimki patlıcan mı? (Senin canının değeri var da benimkinin değeri yok mu?)

Buna baḫmasan? (ITDA, s. 62)
“Buna bakmaz mısın?” (Şu söylediğine veya yaptığına bir dikkat edin)

Yana sen	Yana sen
Nėce düştiv̇ yana sen	Nasıl düştün yana sen
Yar korḫımısan ahımnan	Yar korkmuyor musun ahımdan
Ḥesret çekim yanasan (KHM, s. 395)	Hasret çekeyim yanasın
Ne baḫısan odamnan	Ne bakıyorsun odamdan
Utanmısan adanman	Utanmıyor musun adamdan
Dilivi̇ nobat şekeri	Dilin nöbet şekeri
Dudaḫlarıv̇ badamnan (KHM, s. 549)	Dudakların bademden
Yėtimin nazı çoḫtı	Yetimin nazı çoktur
Nazını çeken yoḫtı	Nazını çeken yoktur
Yėtim nişi melülsen	Yetim niçin hüzünlüsün
Diyiller babav̇ yoḫtı (KHM, s. 580)	Babanın olmadığını mı dediler

Peylafannıġ edeceḫsen? (KA, s. 2)
Pehlivanlık mı edeceksin?

Çobankâralıġ edeceḫsen? (KA, s. 2)
Çobanlık mı yapacaksın?

Alla muni ḳebl eder, peġember muni kebl eder? (KA, s. 4)
Allah bunu kabul eder mi, peygamber kabul eder mi?

Dedi "Ey benadam ḳaldı bir emriy?" (KA, s. 48)
"E, sadece bin adam kaldı bir emrin var mı?" dedi.

Yollarıḫ ki keçel gessin, senüv̇ ögüv̇de bulara bir şey ederem baḫ sen de men verdiġime yüz altun vermesen, yüz şaḳ çaldıġıma sen de yüz şaḳ çalmasan! (KA, s. 4)

Haber göndeririz iki keloğlan gelsin, senin önünde bunları kışkırtarak deneyeyim, bak sen de benim yüz altın verdiğime yüz altın vermez misin, yüz tekme attığıma sen de yüz tekme atmaz mısın?

Yollarıḫ ki keçel gessin, senüv̇ ögüv̇de bulara bir şey ederem baḫ sen de men verdiġime yüz altun vermesen, yüz şaḳ çaldıġıma sen de yüz şak çalmasan! (KA, s. 4)
Haber göndeririz iki keloğlan gelsin, senin önünde bunları kışkırtarak deneyeyim, bak sen de benim yüz altın verdiğime yüz altın vermez misin, yüz tekme attığıma sen de yüz tekme atmaz mısın?

Üstānbil'e gideceḫsen? (KA, s. 2)
İstanbul'a mı gedeceksin?

Patşah oġlu diyer, navv̇ar özünde, bir şey v̇ar? (KA, s. 12)
Padişahın oğlu der, ne var kendisinde, bir şey var mı?

Diyer "Bilisen nedi bu ceyrannar?" diyer "Nedi?" (KA, s. 9)
"Biliyor musun nedir bu ceylanlar?" der. "Nedir?" der.

Diyer eyyi edebilisen özlerini? (KA, s. 10)
"İyi edebilir misin onları?" der.

Bir gün dedi "Nene sen kirlenmedüv̇?" dedi "Ne bilim ḳer nene!" (KA, s. 15)
Bir gün, "Nine sen kirlenmedin mi?" dedi. O da "Ne bileyim nine!" dedi.

Ḳer nene, dedi "Mene bir yer v̇erisen?" (KA, s. 17)
Yaşlı nine, "Bana bir yer verir misin?" dedi.

Ḳer nene sen gidebilisen? (KA, s. 17)
Yaşlı nine "Sen gidebilir misin?" dedi.

Dedi "Hazırsan?" dedi. "Hazıram" (KA, s. 18)
"Hazır mısın?" dedi. "Hazırım" dedi.

Bele ac ac olu? (KA, s. 19)
Böyle aç aç olur mu?

Bu ne ossun, firiştedi bular, ercinnedi, nedi,..? (KA, s. 19)
Bu ne olsun, hayalet mi, cin mi, bunlar nedir…?

Ey, dedi, ʿacebe munca yanuv̇da ḳaldı sen bu arv̇ada hiçbir adın getirmedüv̇? (KA, s. 21)
"E, acaba bu kadar yanında kaldı sen bu kadının adını getirmedin mi?" dedi.

Ha, dedi, indi bir şeye, degip dolaşmıyıpsan? (KA, s. 21)
"Ha, şimdi bir şeye değip dolaşmış mısın?" dedi.

Dedi "Acebe bu şat başında bu arv̇ad yalġuzuydu sen muna hiçbir adın getirmedüv̇?" (KA, s. 22)
"Acaba bu kadın yalnız başına şat başındayken sen bunun adın getirmedin mi?" dedi.

Ḳer nene yarın bu toya meni aparabilisen? Dedi "Nişi aparmıram nene!" (KA, s. 30)
Yaşlı nine yarın beni bu düğüne götürebilir misin? "Niçin götürmeyeyim nine!" dedi.

"Dedi bu Altun çerşefi satmasan?" dedi "Beli." (KA, s. 30)
"Bu alın çarşafı satar mısın?" dedi. "Evet" dedi.

Bu ne ossun, firiştedi bular, ercinnedi, nedi,..? (KA, s. 19)
Bu ne olsun, hayalet mi, cin mi, bunlar nedir…?

Dedi "Bu zubunu satmasan mene? Dedi "Beli" dedi "Niye satasan?" (KA, s. 31)
"Bu kıyafet bana satmaz mısın?" dedi. "Evet" dedi. "Kaça satarsın?" dedi.

Dedi "Bu ḳapḳapı satmasan?"dedi "Beli" dedi "Niye v̇eresen" (KA, s. 31)
"Bu takunyayı satmaz mısın?" dedi. "Satarım" dedi. "Kaça verirsin" dedi.

Aḫşam gedim ne yim ne içim o ḫarabada! Bilisen men ne gündeyem? (KA, s. 36)
Akşam o harabede ne yiyeyim, ne içeyim! Ne halde olduğumu biliyor musun?

Dedi "Sebbeḥ bunı (kilinci) sennen ister demez hanı munın ḳılıncı, ḳablığı belüv̇dedi?" (KA, s. 38)
"Sabah padişah kılıcı istediği zaman, belindeki kılıfın kılıcı nerede demez mi?" dedi.

Bir gün patşah…"Ḳardaş!" dedi "Ne" dedi "Gelmesen gideḥ çöle ava!" (KA, s. 42)
Bir gün padişahın oğlu, "Kardeş" dedi. "Ne" dedi. "Av için çöle gidelim gelmez misin?" dedi.

Dedile "Bele?", dedi "He" (KA, s. 43)
"Böyle mi?" dediler. "Evet" dedi.

"Güleş tutasız özüyden?", dediler "he" (KA, s. 44)
"Güreşir misiniz kendisiyle?", "Evet" dediler.

Dedi "Seni aşsam mene bir şey etmesen?" (KA, s. 44)
"Seni açarsam (zincirini) bana bir şey etmez misin?"

Ḥepsinnen sordu "Bir bele şey görüpsüz?" (KA, s. 45)
Herkesten sordu "Böyle bir şey gördünüz mü?"

Dedi "Tavuzlardan daha kimse ḳalıp yazda?" (KA, s. 46)
"Tavus kuşlarından başka kimse kalmış mı dışarıda?" dedi.

Dedi "Sen bir bele bir şey edipsen?" (KA, s. 46)
"Sen böyle bir şey yaptın mı?" dedi.

Dedi "Sen aparabilmesen?" (KA, s. 46)
"Sen götüremez misin?" dedi.

Dedi "Ḳa bir tray edeḫ baḫım aparabillem seni!" (KA, s. 47)
"Kalk bir deneyeyim bakayım kaldırabilir miyim seni!" dedi.

Tavus dedi "Görüsen o aġacı?" dedi "He" (KA, s. 47)
Tavus, "O ağacı görüyor musun?" dedi. "Evet" dedi.

Dedi "Ha munca şey?" dedi "He" (KA, s. 48)
"Sadece bu kadar mı?" dedi. "Evet" dedi.

Dedi "Ah ḳapıydan ha v̇alla hoy! Bu dev̇di, beşerdi…? Bu nece bir beşerdi, canav̇ardı bunca beşeri kesip!" (KA, s. 48)
"Ah kapıdan giren ha valla hay! Bu dev mi, beşer mi…? Bu kadar insanı kesen nasıl bir beşerdir, bu ancak bir canavar olabilir!" dedi.

Dedi "Ah ḳapıydan ha v̇alla hoy! Bu dev̇di, beşerdi…? Bu nece bir beşerdi, canav̇ardı bunca beşeri kesip!" (KA, s. 48)
"Ah kapıdan giren ha valla hay! Bu dev mi, beşer mi…? Bu kadar insanı kesen nasıl bir beşerdir, bu ancak bir canavar olabilir!" dedi.

Bunu gördü dedi "Ey benedam koruḫmusan bu çadıra gelipsen?" (KA, s. 48)
Bunu gördü, "E, bin adam korkmuyor musun bu çadıra gelmişsin?" dedi.

Dedi "Güleş tutasan menimnen?" dedi "He" (KA, s. 48)
"Güreşir misin benimle?" dedi. "Evet" dedi.

"Görüsen meni ḳereḳulam?" dedi "He" (KA, s. 49)
"Zenci köle olduğumu görüyor musun?" dedi. "Evet" dedi.

“Sen öziy kıssan bunca beşeri öldürüpsen?” dedi “Beli” (KA, s. 49)
“Sen bu kadar insanı öldüren bir kız mısın?” “Evet” dedi.

“Beḥri muḥita yetiştiy?” (KA, s. 49)
Deniz çevresine yetiştin mi?

Patşah oğlannan sordu dedi, “Oğlum bu ḳurdoğlu sene bir şey etmiyipti?” dedi “baba bu menim ḳardaşımdı nece ḳıyer mene bir şey etsin!” (KA, s. 50)
“Padişah oğlundan sordu “Oğlum bu kurt sana bir şey etmemiş mi?” dedi. “Baba bu benim kardeşimdir, bana bir şey yapmaya nasıl kıyar?” dedi.

Dedi “Ḳardaş!” dedi. “Ne?” dedi. “Bilisen naẇar?” dedi. “Naẇar?” (KA, s. 51)
“Kardeş!” dedi. “Ne?” dedi. “Ne var biliyor musun?” “Ne var?” dedi.

Dedi “İndi ha nene babayı istesen?” dedi “He” (KA, s. 52)
“Şimdi anne babanı ister misin?” dedi. “Evet” dedi.

“Ey camʿat kimse kalıp daha köyde?” (KA, s. 52)
E, millet daha kimse kalmış mı köyde?

Dedi “Bilisen nece yaḫlaşabilisen özne?” (KA, s. 54)
“Ona nasıl yaklaşabileceğini biliyor musun?” dedi.

Dedi “Baba bilisen nedesen?” (KA, s. 54)
“Ne yapacağını biliyor musun?” dedi.

Dedi “Bu gece mısafır olmasan?” dedi “Beli” (KA, s. 55)
“Bu gece misafirim olmaz mısın?” dedi. “Tamam” dedi.

Dedi “Adamaka yeġin dögeġin yoḫsa dögeġin yeġin?” (KA, s. 55)
“E, adam yiyelim dövelim mi yoksa dövelim yiyelim mi?” dedi.

Dedi "Adamaka yeğin dögeğin yoḫsa dögeğin yeğin?" (KA, s. 55)
"Adam yiyelim dövelim mi yoksa dövelim yiyelim mi?" dedi.

Çoppanı çağırdı dedi "Ge ge! Gelmesen bu köpeği mene satasan?" (KA, s. 57)
Çobanı çağırdı, "Gel gel! Bu köpeği bana satmaya gelmez misin?" dedi.

"K*ure ge ge, dedi, ḳoyunnar özüvündü yoḫsa tefreḳedi?"* (KA, s. 57)
"Ulan gel gel, koyunlar senin mi yoksa başka insanların mı?" dedi.

"*Kure ge ge, dedi, ḳoyunnar özüvündü yoḫsa tefreḳedi?"* (KA, s. 57)
"Ulan gel gel, koyunlar senin mi yoksa başka insanların mı?" dedi.

"*Köpeg özüv̇ündü?" dedi "He"*(KA, s. 57)
"Köpek senin mi?" "Evet" dedi.

"Ne bilim neye v̇erim özün! Köpegin de fiyatı v̇ar?" (KA, s. 57)
"Kaça vereceğimi ne (nasıl) bileyim! Köpeğin de fiyatı var mı?"

Dedi "Ottuz lere v̇errem sene v̇erisen köpegekeni?" (KA, s. 57)
"Otuz lira verirsem köpeği verir misin?" dedi.

Dedi "V̇erdim", dedi "V̇erdüv?" dedi "He" (KA, s. 57)
"Verdim" dedi. "Verdin mi?'' dedi. "Evet" dedi.

Dediler "Sen muni eyyi edebilisen?" dedi "He" (KA, s. 58)
"Sen bunu iyi edebilir misin?" dediler. "Evet" dedi.

"Ey dedi nav̇ar bunnan basit v̇ar?" (KA, s.59)
"İyi ne var ki bundan daha kolayı var mı?" dedi

"Le ge ge, bura ge! Sen filanka dögüsen? Dedi "Beli" (KA, s. 59)

“Ulan gel gel buraya gel! Sen falan adam değil misin?” dedi. “Evet” dedi.

Dedi “Bir konuşmasan memçi bu başuv̇dan geçeni ne gelip başuv̇a, nece ḳazanıpsan bu malı?” (KA, s. 59)
“Başına gelenleri bana anlatmaz mısın? Başına ne gelmiş, bu malı nasıl kazandın?” dedi.

“Seni orda canav̇arlar yer ev̇i yapılmış; sen delli olupsan?” (KA, s. 59)
Seni orada böcekler yer, sen deli mi oldun?

O da işte bir şansıydı Alla mene v̇erdi; ora giren saġlam çiḫar? (KA, s. 59)
O da bana Allah’ın verdiği bir şanstı, oraya giren sağlam çıkar mı?

Ey, dedi, bu ḫeste bele çoḫ ʿazizdi? (KA, s. 61)
“E, bu hasta böyle çok mu azizdir?” dedi.

Dedi “Baba alma…?” dedi “Üç tene ḳalıp” (KA, s. 61)
“Baba elma…?” dedi. “Üç tane kalmış” dedi.

Dedi “Alma malma yipsen?” (KA, s. 61)
“Elma yedin mi?” dedi.

Böyüg oġlan dedi “Biz ha zamana kimin arv̇ad almayacaġıġ, neyimiz nuḳsandı?” küçüg oġlan dedi “Oşertten arv̇ad allıġ, kızıv̇ ossa oġluma v̇erisen?” (KA, s. 62)

Büyük oğlan, “Biz ne zamana kadar evlenmeyeceğiz, neyimiz noksandır?” dedi. Küçük oğlan, “Tek şart ile evleneceğiz eğer kızın olursa oğluma verir misin?” dedi.

İv̇ezirler dediler “Canım bu uşaġdı, bu iş edebili, v̇erzirliġ edebili?” (KA, s. 63)
Vezirler, “Canım bu küçüktür, bu iş yapabilir mi, vezirlik yapabilir mi?” dediler.

İv̇ezirler dediler “Canım bu uşaġdı, bu iş edebili, v̇erzirliġ edebili?” (KA, s. 63)

Vezirler, “Canım bu küçüktür, bu iş yapabilir mi, vezirlik yapabilir mi?” dediler.

“Ge misirdaki ḳız gözeldi yoḫsa bu oğlan gözeldi? Dedi “Oğlan gözeldi” (KA, s. 64)
“Gel mısırdaki kız mı güzeldir yoksa bu oğlan mı güzeldir?” “Oğlan güzeldir” dedi.

Sen dünen kindi v̇aḫtı Baġdat’ta ol bu gece Mısır’da ol, indi Şam’da ol ne meʿne veri oğlum!.. kimsev̇ v̇ar? (KA, s. 65)
Sen dün ikindi vakti Bağdat’ta ol bu gece Mısır’da ol, şimdi de Şam’da ol bu ne demektir oğlum! Kimsen var mı?

“Ha dedi ḳaḥpeyeke bu ḳanbura çoḫ maraḳlıyduv̇?” (KA, s. 65)
“Ha, kahpe bu kambura çok mu meraklıydın?” dedi.

Dedi “O dükanı tanısız?” (KA, s. 67)
“O dükkânı tanıyor musunuz?” dedi.

Bu diḳet etti, oğlunu tanımaz adam?... (KA, s. 67)
Bu dikkat etti, oğlunu tanımaz mı adam?

Eger baḫtıv̇ ilk gėce gelen oğlan dögü yaḫnatmıyasan öznü ha! Tanısan öznü? (KA, s. 67)
Eğer baktın ilk gece gelen oğlan değil yaklaştırma kendisi ha! Tanıyor musun kendisini?

Diyer nişi babam ev̇innen getirmişem ne? (KA, s. 68)
“Niçin babamın evinden mi getirdim ne?” der.

Diyer “Mene v̇armasan?’’ (KA, s. 70)
“Bana varmaz mısın?” dedi.

Dedi “Bilisiz nedeġin?” (KA, s. 85)
“Ne yapalım biliyor musunuz?” dedi.

Dedi "Demediy yarin gėce neneyin asbabına baḫarig̈?" (KA, s. 86)
"Yarın gece annenin kıyafetine bakacağımızı demedin mi?" dedi.

Dedi "Buna, ne delliʿa v̇ereğin üç peri ḳızı?" (KA, s. 93)
"Buna! Ne! deliye mi verelim üç peri kızı?" dedi.

Kimiyçi? Derziçi. (KA, s. 86)
Kimin için? Terzi için mi?

Öldürsün buları? Alla ḳebl etmez. (KA, s. 86)
Öldürsün mü bunları? Allah kabul etmez.

ʿAcebe burada kimse kalıptı gessin kessin ḥatta sen onun boynuna atasan! (KA, s. 90)
Acaba, bunu kesebilen birisi kaldı mı ki suçu onun üzerine atasın!

Ay diyer nene yüzü ḳere olmasım bu sensen! (KA, s. 97)
"Ay, bu sen misin?" der.

O seniy kişiydi? (KA, s. 99)
O senin eşin mi?

Ḳeyin nene geli, "Nene bu ėv̇ yav̇ı bele oluptu? Eşşeg gezipti!" (KA, s. 75)
Kaynana gelir, "Anne bu ev niçin böyle oldu? (Bu evin hali ne?) Eşek mi gezdi?" dedi.

Oġlan dedi, Arzı mene bele dėsin, özin attı şata. (AK, s. 36)
Oğlan, "Arzu bana böyle mi desin" dedi. Kendisini suya attı.

4.1.2. Sözcük Türü ile Kurulan Soru

4.1.2.1. Soru Zamirleri

Irak Türkmen Türkçesinde soru zamirleri 773 örnekte görülmektedir. Taranan metinlerde tespit edilenler ise şunlardır: *haḫsı, hanı, hara, harda, hardan, hayza, kim, ne, neçe, nerede, niye*.

4.1.2.1.1 Haḫsı

Haḫsı soru sözcüğü "hangisi" anlamında soru zamiri olarak kullanılır. Sözcük aynı zamanda *naḫsı* biçiminde de soru sıfatı olarak Irak Türkmen Türkçesinde yer alır. Taranan metinlerde de *haḫsı* soru sözcüğü bir örnekte görülmektedir.

Durun kimse kimseye degip dolaşmasın. Büyügüv̇üz <u>haḫsıdı</u>? (KA, s. 20)
Durun kimse kimseye değmesin. Büyüğünüz <u>hangisidir</u>?

4.1.2.1.2. Hanı

Irak Türkmen Türkçesinde *hanı* soru sözcüğü, Türkiye Türkçesindeki gibi "nerede" anlamında kullanılmaktadır. Taranan metinlerde sadece soru zamiri olarak kullanılan *hanı*, ek fiili düşürülmüş şekilde 26 soru cümlesinde görülmektedir.

O herif bir gün geldi	O herif bir gün geldi
Kürkünü yere saldı	Kürkünü yere saldı
<u>Hanı</u> canbaz inegim?	Cambaz ineğim <u>Nerede</u>?
O gün aḫşama ḳaldı (ITT, s. 24)	O gün akşama kaldı

Herif geldi başḳa gün	Herif başka gün geldi
İşte burdadı dügün	İşte düğün buradadır
<u>Hanı</u> canbaz inegim?	Cambaz ineğim <u>Nerede</u>?
Hiç görmedim bir tükün (ITT, s. 24)	Hiç bir tüyünü görmedim

Sordı: Ḥaḳv̇ermez <u>hanı</u>?	Sordu: Hakvermez <u>nerede</u>?
Ḥaḳaldıyam sen tanı	Hakaldıyım sen tanı
Ḥaḳḳım v̇ar kişüv̇ iste	Hakkım var eşini iste

Ya ḳanımdı, ya ḳanı! (ITT, s. 30) Ya kanımdır, ya kanı!

Gėldi Tat'tan sordı, dėdi Tat! Hanı Arzı? Dėdi odı odada… girdi dėdi Tat! Hanı odada yoḫtı! (AK, s. 39)
Geldi Tat'a sordu, "Tat! Arzu nerede?" dedi. "O odadadır" dedi… Girdi odaya, "Tat! Hani odada yok" dedi.

Bilbil hanı Bülbül nerede
Gül hanı bilbil hanı Gül nerede bülbül nerede
Yarı yalġuz görendem Yâri yalnız gördüğümde
Seleşmeġe dil hanı (KHM, s. 316) Konuşmaya dil nerede

Bilbil hanı Bülbül nerede
Gül hanı bilbil hanı Gül nerede bülbül nerede
Yarı yalġuz görendem Yâri yalnız gördüğümde
Seleşmeġe dil hanı (KHM, s. 316) Konuşmaya dil nerede

Bilbil hanı Bülbül nerede
Gül hanı bilbil hanı Gül nerede bülbül nerede
Yarı yalġuz görendem Yarı yalnız gördüğümde
Seleşmeġe dil hanı (KHM, s. 316) Konuşmaya dil nerede

Bilbil hanı Bülbül nerede
Gül hanı bilbil hanı Gül nerede bülbül nerede
Yarı yalġuz görendem Yâri yalnız gördüğümde
Seleşmeġe dil hanı (KHM, s. 316) Konuşmaya dil nerede

Mal saḥabı mülk saḥabı, hanı bunun ilk saḥabı (ITDA, s. 245)
Mal sahibi mülk sahibi, nerede bunun ilk sahibi.

Hanı şam Nerede şam

Hanı Bağdad hanı Şam	Nerede Bağdat nerede Şam
Fehmim bele kör olıp	Anlamam o kadar körelmiş
Gelen yarı tanımam (KHM, s. 346)	Gelen yâri tanıyamyorum

Hanı şam	Nerede şam
Hanı Bağdad hanı Şam	Nerede Bağdat nerede Şam
Fehmim bele kör olıp	Anlamam o kadar körelmiş
Gelen yarı tanımam (KHM, s. 346)	Gelen yâri tanıyamyorum

Hanı şam	Nerede şam
Hanı Bağdad hanı Şam	Nerede Bağdat nerede Şam
Fehmim bele kör olıp	Anlamam o kadar körelmiş
Gelen yarı tanımam (KHM, s. 346)	Gelen yâri tanıyamıyorum

Ḳaredi ḳaşıv̇ sona	Karadır başın suna
Yėşildi başıv̇ sona	Yeşildir başın suna
Göllere tek ḳonıpsan	Göllere yalnız konmuşsun
Hanı yoldaşıv̇ sona (KHM, s. 524)	Nerede yoldaşın suna

Ḫoş geldiv̇ mėv̇anımız	Hoş geldin misafirimiz
Sene ḳurban canımız	Sana kurban canımız
İrağ yoldan gelipsen	Irak yoldan gelmişsin
Hanı armağanımız (KHM, s. 534)	Nerede? armağanımız

Oğlan yağlığıv̇ hanı	Oğlan mendilin nerede
Durmaz barmağım ḳanı	Durmaz parmağımın kanı
Menim sėv̇diğim sensen	Benim sevdiğim sensin
Senіv̇ sev̇diğiv̇ hanı (KHM, s. 553)	Senin sevdiğin nerede

Oğlan yağlığıv̇ hanı	Oğlan mendilin nerede
Durmaz barmağım ḳanı	Durmaz parmağımın kanı

Menim sėvdiġim sensen	Benim sevdiğim sensin
Senivė sevdiġivė hanı (KHM, s. 553)	Senin sevdiğin nerede
Yėşildi başıvė sona	Yeşildir başın suna
Ḳalemdi ḳaşıvė sona	Kalemdir kaşın suna
Göle yalġuz gelipsen	Göle yalnız gelmişsin
Hanı yoldaşıvė sona (KHM, s. 580)	Nerede arkadaşın suna
Ḫasa damlar	Hasa damları
Su geli ḫasa damlar	Su gelir hasa damları
Bı damlar o damlardı	Bu damlar o damlardır
Hanı o ḫas adamlar (KHM, s. 359)	Nerede o has adamlar

Menim ḳardaşlarım hanı? (KA, s. 6)
Benim kardeşlerim nerede?

Arvėaduvė hanı? (KA, s. 17)
Eşin nerede?

Dedi "Ḳer nenevė össün nene yerim hanı!" (KA, s. 17)
"Yaşlı ninen ölsün, nine yerin nerede!" dedi.

Dedi "Sebbeḥ bunı (kilinci) sennen ister demez hanı munın ḳılıncı, ḳablığı bėlüvdedi?" (KA, s. 38)
"Sabah padişah kılıcı istediği zaman, kılıfı belinde olan kılıç nerede demez mi?" dedi.

"Hanı be…?" dedi "Bilmirem vėalla" (KA, s. 65)
"Nerede peki…?" "Bilmiyorum valla" dedi.

Diyer "Be seniy sırfay hanı?" (KA, s. 68)
"Ya senin çarşafın nerede" der.

Diyer be <u>hanı</u> seniy diyirdiy bir uşaġ doġaram bir yanı altın bir yanı gümüş? (KA, s. 68)
"Peki, senin dediğin bir yanı altın bir yanı gümüş olarak doğurduğun çocuk <u>nerede</u>?" der.

Kişi diyer <u>hanı</u> dükçe "Eş, "yün <u>nerede</u>" der
Arv̇ad diyer boşa meni (KA, s. 76) Kadın, "beni boşa" der

4.1.2.1.3. Hara

Irak Türkmen Türkçesinde *hara*, Türkiye Türkçesinde "nereye" anlamındadır. Sadece soru zamiri olarak 27 örnekte kullanılmıştır. Taranan metinlerde *hara*'nın durum ekleriyle, iyelik ekleriyle ve yapım ekleriyle kullanımları görülmektedir.

4.1.2.1.3.1. Hara'nın Eksiz Kullanımı

Taranan metinlerde *hara*'nın eksiz kullanımı 21 örnekte geçmektedir.

Pencereden ataram Pencereden atarım
Derdime derd ḳataram Derdime dert katarım
<u>Hara</u> düşerse düşsün <u>Nereye</u> düşerse düşsün
Onnan sora yataram (ITT, s. 43) Ondan sonra yatarım

Cadıkar dili ustura Cadının dili jilet gibi
Elüv̇den gėdim <u>hara</u>? Elinden <u>nereye</u> gideyim?
Hiç ḳorıḫmısan Allah'tan Hiç korkmuyor musun Allah'tan
Büḫtençi üzü ḳere (ITT, s. 54) İftiracı yüzü kara

Bu para tonḳal para Bu para bol para
Yoḫtı bu ḥala çara Bu hale çare yoktur
Hiçbir kimse düşünmez Hiçbir kimse düşünmez
Üzün döndersin <u>hara</u> (ITT, s. 66) Yüzünü <u>nereye</u> döndürsün

Olmışam bir masḫara Olmuşum bir maskara
Baş alım gidim <u>hara</u>? Baş alıp <u>nereye</u> gideyim?
On bėş il ḫestesiyem On beş yıl hastayım

Derdime yoḫ bir çara! (ITT, s. 90) Derdime bir çare yok!

Emmi dedi bir gėdim mılladan sorım bılar hara yėtişipler? (AK, s. 19)
"Amca bir gideyim molladan sorayım bakayım bunlar nereye yetiştiler?" dedi.

Arzıydan ḳamber nėcedi? oḫımaḫta hara yėtişipler? (AK, s. 21)
Arzu ile Kamber nasıldır? Okulda nereye yetiştiler (kaçıncı sınıftalar)?

Hara gettim balıġ başı arpa ekmegi (ITDA, s 117)
Nereye gittim balık başı arpa ekmeği. (ne kadar uğraştımsa da fena durumdan kurtulamadım).

Dalda yanım	Dalda yanayım
Dağlandı dalda yanım	Dağlandı dalda yanayım
Baş alım hara gėdim	Başımı alıp nereye gideyim
Yoḫtı bir dalda yanım (KHM, s. 416)	Bir dalda yoktur yanayım

Dalda yėrim	Dalda yerim
Bilbilem dalda yėrim	Bülbülüm dalda yerim
Baş alıb hara gėdim	Baş alıp nereye gideyim
Yoḫtu bir dalda yėrim (KHM, s. 416)	Bir dalda yoktur yerim

Hiç bilmem hara gėdim	Hiç bilmem nereye gideyim
Haram v̇ar hara gėdim	Nerem var nereye gideyim
Bı derdi ḫudam vėrib	Bu derdi Huda'm verdi
Darmana hara gėdim (KHM, s. 513)	Dermana nereye gideyim

Hiç bilmem hara gėdim	Hiç bilmem nereye gideyim
Haram v̇ar hara gėdim	Nerem var nereye gideyim
Bı derdi ḫudam vėrib	Bu derdi Huda'm verdi
Darmana hara gėdim (KHM, s. 513)	Dermana nereye gideyim

Hiç bilmem hara gėdim	Hiç bilmem nereye gideyim
Haram v̇ar hara gėdim	Nerem var nereye gideyim
Bı derdi ḫudam vėrib	Bu derdi Huda'm verdi
Darmana <u>hara</u> gėdim (KHM, s. 513)	Dermana <u>nereye</u> gideyim

Meni v̇ırdı bir daştan	Beni bir taş ile vurdu
Didem dolıptı yaştan	Gözüm yaş ile doldu
Bilmirem <u>hara</u> gėdim	<u>Nereye</u> gideceğimi bilmiyorum
Men bı beleli baştan (KHM, s. 546)	Ben bu belalı baştan

"Ey, dedi, nolup sen menim men de senüv̇, <u>hara</u> gideriġ!" (KA, s. 19)
"E, ne oldu ki sen benimsin ben de senin, <u>nereye</u> gidebiliriz!" dedi.

Dedi "V̇allahi madam beledi <u>hara</u> gedipse ille getirrem bacıızı." (KA, s. 45)
"Vallahi mademki böyle kardeşiniz <u>nereye</u> gitmişse getiririm onu" dedi.

Ha, dedi, doyzanḫatın doyzanḫatın <u>hara</u> gėdisen? (KA, s. 70)
"Ha, böcek böcek <u>nereye</u> gidiyorsun?" dedi.

Ha, dedi, doyzanḫatın doyzanḫatın <u>hara</u> gėdisen? (KA, s. 70)
"Ha, böcek böcek <u>nereye</u> gidiyorsun?" dedi.

Böyüg ḳız dedi "Bacılarım biz hardan <u>hara</u> olaştıġ" (KA, s. 88)
Büyük kız, "Bacılarım biz nereden <u>nereye</u> yetiştik" dedi.

Bizim işimiz hardan <u>hara</u> geldi! (KA, s. 91)
Bizim işimiz nereden <u>nereye</u> geldi!

Adam "Men de gellem seniyden" dedi. O da "<u>Hara</u> gelsen…?" dedi. (KA, s. 93)
Adam, "Ben de seninle geliyorum" dedi. O da "<u>Nereye</u> geliyorsun…?" dedi.

Dedi, men seni hara aparım seni burda aġrıġ tuttu? (KA, s. 93)
"Ben seni nereye götüreyim, sen burada sancılandın" dedi.

4.1.2.1.3.2. Hara'nın Durum Ekleri ile Kullanımı

Durum ekleri ile *hara*'nın kullanımı, sadece belirtme durumunda olduğu görülmektedir.

4.1.2.1.3.2.1. Hara'nın Belirtme Durumu

Taranan metinlerde *hara*'nın belitme durumu ile kullanımı sadece iki kez geçmektedir.

Men girmişem kareni	Ben giymişim karayı
Gezirem dağ dereni	Geziyorum dağı dereyi
Derd elinde çaşḳaldım	Dert elinde şaşakaldım
Tumar ėdim haranı (KHM, s. 587)	Nereyi temizleyeyim

Ḳazı sen ne ḳazısan	Kadı sen ne kadısısın
Bilmem kimnen razısan	Bilmem kimden razısın
Men seni tanımıram	Ben seni tanımıyorum
Naḫsı gölin ḳazısan	Hangi gölün kadısısın
Odı ḳabrivė ögivde	O önündeki mezar senin
Sen haranı ḳazısan (KHM, s. 528)	Sen nereyi kazıyorsun

4.1.2.1.3.3. Hara'nın İyelik Eki ile Kullanımı

İyelik ekleriyle kullanılan *hara*, iki örnekte görülmektedir.
Devėye boynuv egridi dediler, haram düzdür dedi (ITDA, s. 77)
"Deveye boynun eğiridir" dediler. "Nerem düz" dedi.

Hiç bilmem hara gėdim	Hiç bilmem nereye gideyim
Haram var hara gėdim	Nerem var nereye gideyim
Bı derdi ḫudam vėrib	Bu derdi Huda'm verdi

Darmana hara gėdim (KHM, s. 513) Dermana nereye gideyim

4.1.2.1.3.4. Hara'nın Yapım Eki ile Kullanımı

Hara'nın +lI, +lU yapım ekiyle kullanımı da iki örnekte görülmektedir.

Ķareliye	Karalıya
Ge gėdeḫ Ķareliye	Gel gidelim Karalıya
Sordılar haralısan	Sordular nerelisin
Benzisen yaralıya	Benziyorsun yaralıya
Ge gözel sen reḥm-ėle	Gel güzel, sen rahmeyle
Men baḫtı ķareliye (KHM, s. 354)	Ben bahtı karalıya

O yarım yaralıdı	O yârim yaralıdır
Hiç bilmem haralıdı	Hiç bilmem nerelidir
O yarın bir öpüşü	O yârin bir öpücüğü
Bir Gürcinin ķanıdı (KHM, s. 554)	Bir Gürcü'nün kanıdır

4.1.2.1.4. Harda

Harda soru sözcüğü "nerede" anlamındadır. Sadece soru zamiri olarak kullanılmıştır. Taranan metinlerde 38 *harda* sözcüğü olduğu tespit edilmiş ve bunların yalın durumu, iyelik eki ve ek-fiille kullanımlarına rastlanmıştır.

4.1.2.1.4.1. Harda'nın Eksiz Kullanımı

Taranan metinlerde *harda*'nın yalın durumu 16 örnekte görülmektedir.

Ḥaķaldıydan, Ḥaķvėrmez	Hakaldı ile hakalmaz
Ėşidinir göz görmez	İşitilir, göz görmez
Bular harda olursa	Bunlar nerede olursa
Şeytan oraya girmez (ITT, s. 30)	Şeytan oraya girmez

Arvad dėdi: "Ne işi?	Kadın, "Ne işi?
Harda gördüv bu dişi?	Nerede gördün bu düşü

Bir bunca daha bekle,	Bir bu kadar daha bekle
Yaz gėtti bekle ķışı" (ITT, s. 31)	Yaz bitti bekle kışı" dedi

Bir abam v̇ar ataram, <u>harda</u> gelmiş yataram. (ITDA, s. 55)

Bir abam var atarım, <u>nerede</u> olsa yatarım. (kendi basit yaşayışıma razıyım, nasıl olursa idare ederim)

<u>Harda</u> ķırıldıysa orda ķalsın (ITDA, s 117)

<u>Nerede</u> kırıldıysa orada kalsın. (bir işi bozup üstünden geçmek)

Senem sensiz	Senem sensiz
Gezerem senem sensiz	Gezerim senim sensiz
<u>Harda</u> bir ġerip görev̇	<u>Nerede</u> bir garip görsen
Bele bil menem sensiz (KHM, s. 386)	Böyle bil benim sensiz

Sonam sensiz	Sunam sensiz
Ḫaraptı ḫanam sensiz	Kötüdür hanem sensiz
<u>Harda</u> bir dertli görsev̇	<u>Nerede</u> bir dertli görsen
Bele bil menem sensiz (KHM, s. 387)	Böyle bil benim sensiz

Ay anam	Ay anam
Yuldız anam ay anam	Yıldız anam ay anam
Bıraḫtıv̇ gėttiv̇ meni	Bıraktın gittin beni
<u>Harda</u> ķaldıv̇ ay anam (KHM, s. 413)	<u>Nerede</u> kaldın ay anam

Baharda gülim	Baharda gülüm
Soldı baharda gülim	Soldu baharda gülüm
Bırda gülmeġ yasaġtı	Burada gülmek yasaktır
Gėdim be <u>harda</u> gülim (KHM, s. 413)	Gidip <u>nerede</u> güleyim

Elinde dolı bada	Elin dolu bade

Her zaman düşer yâda	Her zaman hatırlanır
Harda ḫoyrat çaġırsav̇	Nerede hoyrat seslendirsen
Kerküge geli sada (KHM, s. 494)	Kerkük'e gelir seda

İskarpiniv̇ dabanı	İskarpinin topuğu
Men gezirem obanı	Ben obayı gezerim
Harda bir gözel görsem	Nerede bir güzel görsem
Ollam onın çobanı (KHM, s. 516)	Onun çobanı olurum

Ḳalʿnin ḳulasıyam	Kalenin kulesiyim
Dibinde lalasıyam	Dibinde lalasıyım
Harda bir gözel görsem	Nerede bir güzel görsem
Men onın kölesiyem (KHM, s. 519)	Ben onun kölesiyim

Be harda yeḫeyeceḫsen? (KA, s. 6)
Ya nerede yıkayacaksın?

"Ḳer nenev̇ össün nene meni harda, kimdi yaḫlaştıran; nobatçı v̇ar ḳapıda" (KA, s. 17)
Yaşlı ninen ölsün, nine bana nerede, kim yaklaşabilir; kapıda nöbetçi var.

Bir demir ʿaḳḳaz al elye harda ʿaḳḳazıyın ücü yilindi, harda ḳalaşıyın dibi delindi meni orda tapasan (KA, s. 99)
"Bir demir baston eline al, nerede bastonunun ucu ezildiyse, nerede ayakkabının dibi delindiyse beni orada bulursun."

Bir demir ʿaḳḳaz al elye harda ʿaḳḳazıyın ücü yilindi, harda ḳalaşıyın dibi delindi meni orda tapasan (KA, s. 99)
"Bir demir baston eline al, nerede bastonunun ucu ezildiyse, nerede ayakkabının dibi delindiyse beni orada bulursun."

Ḳızlar aḫşamnan yatmadılar ev̇e girille yazya çıḫılla… nenemiz harda ḳaldı? (KA, s. 93)

“Kızlar akşamdan beri uyumayıp, eve girip çıkıyorlar… annemiz nerede kaldı?”

4.1.2.1.4.2. Harda’nın Ek-Fiil ile Kullanımı

Harda’nın ek-fiil ile kullanımı 22 örnekte görülmektedir.

Çopan adı Ḳedirdi	Çobanın adı Kadir’dir
baḫtı bir tek çadırdı	Baktı bir çadır gördü
Bizim çoban hardadı?	Bizim çoban nerededir?
Buyur otır ḥazırdı (ITT, s. 29)	Buyur otur hazırdır
Hardadı gėce ḳondı	Gece kondu nerededir
Masrıfım bire ondı	Bir harcamam on kattır
Men burada başa çıḫmem	Ben burada dayanamam
Bu gün bu gėce, sondı (ITT, s. 42)	Bu gün bu gece, sondur
Odası üçüncı ḳat,	Odası üçüncü kat,
Garson dėdi: “Burda yat”	Garson “Burada yat” dedi
Köylı dėdi: “Hardadı,	Köylü,
Öküz, ḳoyun, merkeb, at?” (ITT, s. 42)	“Öküz, koyun, eşek, at nerededir” dedi
İçerden ḳurlıyordı	İçerde kıkırdıyordu
Bulaşmış durıyordı	Bulaşmış duruyordu
Edeb bilmez hardadı!	Edebin nerede olduğunu bilmez!
Garson sorıyordı (ITT, s. 42)	Garson soruyordu
Tut ağacı bardadı	Dut ağacı ürün verir
Bilmem yarım hardadı	Bilmem yârim nerededir
Gėdim yarımı sorım	Gidip yârimi sorayım
Gelmiyib bahardadı (KHM, s. 570)	Gelmeyen bahardadır
Nāluv̇ hardadı? (KA, s. 1)	
Terliğin nerededir?	

Hardadı ḳardaşlarım? (KA, s. 6)
Kardeşlerim nerededir?

Bunın seḥebi hardadı? (KA, s. 18)
Bunun sahibi nerede?

Memleketüv hardadı gelipsen burdan ciger almaġa? (KA, s. 54)
Memleketin nerededir (nerelisin) buraya kadar ciğer almaya gelmişsin?

Cayran biliri bacsı hardadı. (KA, s. 73)
Ceylan bacısının nerede olduğunu biliyor.

"Hardayduv nene?" (KA, s. 30)
Neredeydin anne?

Oġlum ge bura, ge dükana!.. sen hardayduv? (KA, s. 65)
Oğlum gel buraya, gel dükkana.. sen neredeydin?

Sen kimin oğlusan, hardasan, filansan…? (KA, s. 69)
Sen kimin oğlusun, neredesin, kimlerdensin…?

Dėdi: arvad ḳoy bizi	"Kadın bırak bizi
Ḳırınsın şeytan dizi	Şeytanın bacağı kırılsın
Biz harda, altun harda?	Biz nerede, altın nerede?
Reḥmetlinin öz ḳızı (ITT, s. 78)	merhumun kendi kızı" dedi

Dėdi: arvad ḳoy bizi	"Kadın bırak bizi
Ḳırınsın şeytan dizi	Şeytanın bacağı kırılsın
Biz harda, altun harda?	Biz nerede, altın nerede?
Reḥmetlinin öz ḳızı (ITT, s. 78)	Merhumun kendi kızı"

Harda pilav orda kılav (ITDA, s 117)

Nerede pilav orada Kılav (nerde çıkar sağlansa, orada hazır bulunur)

Gül harda	Gül nerede
Bilbil harda gül harda	Bülbül nerede gül nerede
Narlara su vėrmişem	Narlara su verdim
Bilmirem sümbil harda (KHM, s. 343)	Bilmiyorum sümbül nerede

Gül harda	Gül nerede
Bilbil harda gül harda	Bülbül nerede gül nerede
Narlara su vėrmişem	Narlara su verdim
Bilmirem sümbil harda (KHM, s. 343)	Bilmiyorum sümbül nerede

Gül harda	Gül nerede
Bilbil harda gül harda	Bülbül nerede gül nerede
Narlara su vėrmişem	Narlara su verdim
Bilmirem sümbil harda (KHM, s. 343)	Bilmiyorum sümbül nerede

Gül harda	Gül nerede
Bilbil harda gül harda	Bülbül nerede gül nerede
Narlara su vėrmişem	Narlara su verdim
Bilmirem sümbil harda (KHM, s. 343)	Bilmiyorum sümbül nerede

Dedi "Kerküg harda Musil harda gelmişem ciger almaġa!" (KA, s. 55)

"Kerkük nerede Musul nerede,(yolun uzunluğunu ifade etmektedir) buraya kadar ciğer almaya gelmişim!" dedi.

Dedi "Kerküg harda Musil harda gelmişem ciger almaġa!" (KA, s. 55)

"Kerkük nerede Musul nerede,(yolun uzunluğunu ifade etmektedir) buraya kadar ciğer almaya gelmişim!" dedi.

4.1.2.1.5. Hardan

Türkiye Türkçesindeki karşılığı "nereden" olan *hardan* soru sözcüğünün taranan metinlerde eksiz ve ek-fiil ile kullanımları 19 örnekte rastlanmaktadır.

4.1.2.1.5.1. Hardan'ın Eksiz Kullanımı

Taranan metinlerde *hardan*'ın eksiz kullanımı 16 örnekte görülmektedir.

v̇üle, bu yol ne yoldı?	Ulan, bu yol ne yoldur?
Bu nenev̇ hardan oldı	Bu annen nereden oldu
At özüni ḳoy gėtsin	At onu bırak gitsin
Bu serseri bir yoldı (ITT, s. 23)	Bu amaçsız bir yoldur

Egri otı ḳonış düz	Eğri otur düz konuş
Bahar gėtti geldi güz	Bahar gitti geldi güz
Girdim bu borc altına	Bu borç içine girdim
Hardan v̇ėreğ bunı biz? (ITT, s. 80)	Nereden verelim bunu biz?

Ėşidin arḫadaşlar	arkadaşlar duyun
Ḳelbi dolı çim daşlar	Kalbi çim taşlarla dolu
Ḫesis zengin cezası	Cimri zengin cezası
İlk ögce hardan başlar (ITT, s. 92)	İlk önce nereden başlar

Gün hardan çıḫıp (ITDA, s 113)
Gün nereden çıkmış. (alışkanlığı değişen kimseye söylenir)

Ne bahardı ne de güz, hardan geldi bu nergiz (ITDA, s. 155)
Ne bahardır ne de güz, nereden geldi bu nergis. (beklenmedik bir vakit veya bir yerde güzel veya değerli bir şeye rastlanırken söylenir)

Yengi giren v̇arlıya mübarek olsun, faḳire de bu hardan sene diyeler (ITDA, s. 261)
Yeni elbise giyen zengine "Hayırlı olsun", fakire de "Bu nereden sana" derler.

Mısallanın düzleri	Kabristanın dikenleri
Sėl basıptı bizleri	Sel basmış bizleri
Boynıma keşkül salım	Boynuma dilenci çanağı takayım
Hardan yıġım sizleri (KHM, s. 547)	Nereden toplayayım sizleri

Munı hardan taptuv? (KA, s. 15)
Bunu nereden buldun?

Beli dedi, "İşte doġru sele baḫım sen munı hardan tanısan?" (KA, s. 23)
Evet, "İşte doğruyu söyle bakayım sen bunu nereden tanıyorsun?" dedi.

Dedi "ne eyyisi, hardan eyyi olu?!" (KA, s. 27)
"Ne iyileşmesi, nereden iyi olur?!" dedi.

"Ha oġlum hardan olusan?" "Mısır şehrinnen." (KA, s. 63)
"Ha oğlum nereden geldin?" "Mısır şehrinden"

Ha baba hardan hardan gelsen? (KA, s. 65)
Ha baba nereden nereden geliyorsun?

Ha baba hardan hardan gelsen? (KA, s. 65)
Ha baba nereden nereden geliyorsun?

Ḳaḫın gideġin odun yiġmeġe. Hardan? (KA, s. 86)
Kalkın gidelim odun toplamaya. Nereden?

Böyüg ḳız dedi "Bacılarım biz hardan hara olaştıġ" (KA, s. 88)
Büyük kız, "Bacılarım biz nereden nereye geldik" dedi.

Bizim işimiz hardan hara geldi! (KA, s. 91)
Bizim işimiz nereden nereye geldi!

4.1.2.1.5.2. Hardan'ın Ek-Fiil ile Kullanımı

Hardan'ın ek-fiil ile kullanımı taranan metinlerde üç örnekte görülmektedir.

Bu bülüz <u>hardan</u>, sorın?	Bu buluz <u>nereden</u>, sorun?
Ḳumaşın ėyyi görün	Kumaşını iyi görün
Bu çarşıda bulunmaz	Bu çarşıda bulunmaz
Bin özözüv̈üzi yorun (ITT, s. 64)	Kendinizi bin defa yorsanız bile

Altımız bıradandı	Altımız buradandır
Üstimiz yaradandı	Üstümüz yaradandır
Ḳari sual ėdirem	Karı soru soruyorum
Gelişiv̇ <u>haradandı</u> (AK, s. 28)	Gelişin <u>neredendir</u>

Çaġırdı, ḳereḳulu dedi "<u>Hardan</u> bu alma?" (KA, s. 61)
Çağırdı karakulu, "Bu elma sana <u>nereden</u>?" dedi.

4.1.2.1.6. Hayza

Taranan metinlerde sadece üç örnekte görülen *hayza* soru sözcüğü Türkiye Türkçesi karşılığı "nereye" anlamındadır.

"Ey <u>hayza</u> getti?" (KA, s. 46)
E, <u>nereye</u> getti?

"Ha baba sen <u>hayza</u>?" (KA, s. 56)
Ha sen <u>nereye</u>?

Dedi "Valla bilmem sebbeḥten çıḫıptı ėvden bilmem <u>hayza</u> gedip!" (KA, s. 72)
"Vallaha bilmiyorum sabahtan beri evden çıktı <u>nereye</u> gittiğini bilmiyorum" dedi.

4.1.2.1.7. Kim

Kim soru sözcüğünün eksiz, durum ekleriyle, iyelik ekiyle, ek fiille, birleşik ve çokluk kullanımlarına rastlanılmaktadır. Taranan metinlerde 165 örnekte görülmektedir.

4.1.2.1.7.1. Kim'in Eksiz Kullanımı

Kim'in eksiz kullanımı, taranan metinlerde 106 örnekte görülmektedir.

İlan bir ḳaçamaġ ḳaçar	Yılan bir kaçamak yapar
Aradan on gün gėçer	Aradan on gün geçer
Şah ḳızının boynına	Şahın kızının boynunda
Bir ilan var, kim açar? (ITT, s. 8)	Bir yılan var, kim açar?
Bir yoldaşı görünce,	Bir arkadaşı görünce
"Bunu kim tikti sene?"	"Bunu kim dikti sana?"
Bir bele ḳat tikerem,	Böyle bir takım dikerim
Çoḫ gözel uyar mene (ITT, s. 10)	Çok güzel yakışır bana
Şah göz tikmez gözüne	Şah göz dikmez gözüne
Ḳızı vėrdi özüne	Kızı verdi kendisine
Yanında ẏezir ėtti	Yanında vezir etti
Kim yėrişi tozına (ITT, s. 9)	Kim yetişirse tozuna
Her şey vurar üzüne	Her şeyi vurur yüzüne
Eteg çeker dizine	Etek çeker dizine
Nenesi göz gezdiri	Annesi göz gezdirir
Kim baḫırı ḳızına? (ITT, s. 13)	Kim bakıyorsa kızına?
Ḳonşular hathaẏara	Komşular çığlığa
Gelen çoḫ dam diẏara	Gelen çok dam duvara
Ḫeber ẏėrin kim ölüb?	Haber verin kim ölmüş?
Yükliyeġ bir daẏara (ITT, s. 17)	Yükleyelim bir davara
Ḳahraman'ın ḳoyunı	Kahramanın koyunu
Kim bili bu oyunu	Kim bilir bu oyunu
Ḳahraman ḳoyun alı	Kahraman koyun alır
Çopan tutar toyunu (ITT, s. 29)	Düğününü çoban yapar

Bir manḳır fazla ḳaldı	Bir mangır (para) fazla kaldı
ʿEceb bunu kim aldı?	Acaba bunu kim aldı?
V̇er mene, v̇ermem sene	Ver bana, vermem sana
Araya deʿv̇e saldı! (ITT, s. 33)	Araya kavga saldı!
Şatırlı'da medrese,	Şatırlı'da medrese
Mılla girerdi derse	Molla girer derse
Baġçası, ġem dağıdı	Bahçesi, gam dağıtır
Kim ona bir gün girse (ITT, s. 49)	Bir gün ona kim girse
Sarıkehye'den Ḫasa	Sarıkehye'den Hasa
Kim mene ḳulaġ asa?	Kim bana kulak asa?
Ġeribliġ köz, ataştı	Gurbetlik köz, ateştir
Annattım ʿemnen ḫasa (ITT, s. 49)	Anlattım genelden özele
Ḳazanlar ocaġ iste	Kazanlar ocak üstünde
Kim şegirtti kim usta	Kim çıraktır, kim usta
Paylandı ʿerefatlıġ,	İyilikler paylaşıldı
Zenginnen yaḫun dosta (ITT, s. 56)	Zenginden yakın dosta
Ḳazanlar ocaġ iste	Kazanlar ocak üstünde
Kim şegirtti kim usta	Kim çıraktır, kim usta
Paylandı ʿerefatlıġ,	İyilikler paylaşıldı
Zenginnen yaḫun dosta (ITT, s. 56)	Zenginden yakın dosta
Domnaçı lėv̇in lėv̇in	Dominocu renk renk
Çoḫlar v̇ar satar ėv̇ini	Çoklar var satar evini
Kim oynar luḳum iste?	Kim oynar lokum üstüne?
Oturanlar siz yėv̇un (ITT, s. 57)	Oturanlar siz yiyin
Ḳardaşlar bu ne ḥaldı?	Kardeşler bu ne haldir

ʿEḳlüv̇üzı kim çaldı?	Aklınızı kim çaldı?
Bir sorın bezirgen'nen	Bir sorun bezirgândan
Bu zehirdi ya baldı? (ITT, s. 67)	Bu zehir mi ya bal mı?
Bilmirem sennen ne ġėtti	Bilmiyorum senden ne gitti
Gelinüv̇ sene nėtti	Gelinin sana netti
Şirin imşaġ dilüv̇ü	Şirin yumuşak dilini
Kim bele sümüg etti? (ITT, s. 73)	Kim böyle kemik etti?
Ḥebib adlı bir neccar	Habib adlı bir marangoz
Gėce gündüz ḫulḳı dar	Gece gündüz huysuz
Diyer: Ey gözel Allah,	"Ey güzel Allah,
Mennen teliʿsiz kim v̇ar (ITT, s. 78)	Benden talihsiz kim var" der
Ḳonşı, ḳonşıya baḫtı	Komşu, komşuya baktı
ėv̇leri yiḫen ḫaḫtı	Evleri yıkan halktır
Kim bilmezse ḳoy sorsun	Kim bilmezse bırak sorsun
Altun modėli ḳaḫtı (ITT, s. 81)	Altının modası bitti
Ay, oldı ḳere günler	Ay oldu kara günler
Kim geldi ḳızı diner?	Kim geldi kızı dinler?
Ḳocanın başı üste	Kocanın başı üstüne
Bir aġlar bir de inler (ITT, s. 84)	Bir ağlar bir de inler
Ḳızım ḳaç ḳazan coştı	Kızım koş kazan coştu
Ḳız baḫtı ḳazan boştı	Kız baktı kazan boştur
Bu çamur baş kişinin	Bu çamura batmış kişinin
Kim bili gėv̇li ḫoştı? (ITT, s. 87)	Kim bilir belki gönlü hoştur?
Parayı perelesin	Parayı dizsin
Yüz yerden yaralansın	Yüz yerden yaralansın

Her kim meni ḥebs ėder	Her kim beni tutuklarsa
El üzü ḳerelensin (ITT, s. 89)	Eli yüzü karalansın
Aġ cigerim oyuna	Akciğerim oyuna
Kim derdime dayana?	Kim derdime dayana?
On ḳısraġ atlısıydım	On kısrağım atım var
Ḳalmışam men yayana (ITT, s. 90)	Ben yaya kaldım

O dėdi bı gelini kim bezetsin? Bı dėdi bı gelini kim bezetsin? (AK, s. 31)
O, "Bu gelini kim süslesin?" dedi. Bu, "Bu gelini kim süslesin?" dedi.

O dėdi bı gelini kim bezetsin? Bı dėdi bı gelini kim bezetsin? (AK, s. 31)
O, "Bu gelini kim süslesin?" dedi. Bu, "Bu gelini kim süslesin?" dedi.

Bını kim bezetsin? Dėdiler valla biz bezetmeriḫ. (AK, s. 31)
Bunu kim süslesin? "Vallaha biz süslemeyiz" dediler.

Kim kimedi (ITDA, s. 140)
Kim kimedir?

Kim osurdu, garip osurdu (ITDA, s. 140)
Kim osurdu, garip osurdu. (suçların herhangi bir zavallının üzerine yüklemek anlamında)

Kim kimnen evėl öleceġini Allah bili (ITDA, s. 242)
Kimin kimden önce öleceğini Allah bilir.

Gözele kim baḫmaz (ITDA, s. 235)
Güzele kim bakmaz.

Kim osurdu, garip -yetim- osurdu (ITDA, s. 242)
Kim osurdu, garip -yetim- osurdu

Sen aġa men aġa inekleri kim saġa (ITDA, s. 252)
Sen ağa, ben ağa, inekleri kim sağa.

Yere attım	Yere attım
Her anda bir v̇erici	Her anda bir verici
Allah belasını v̇ere	Allah belasını vere
Kim bilir bu verici (KTB, s. 174)	Bu vericiyi kim bilirse

Baġdadı	Bağdat'ı
Kim göripti Baġdadı	Kim gördü Bağdat'ı
Menim sev̇diġim bilbil	Benim sevdiğim bülbül
O dı gülli baġdadı (KHM, s. 306)	İşte o güllü bağdadır

Baġda peri	Bağda peri
Kim gördi baġda peri	Kim gördü bağda peri
Bilbili kim öldirip	Bülbülü kim öldürmüş
Düşipti baġda peri (KHM, s. 306)	Bağda peri düşmüş

Baġda peri	Bağda peri
Kim gördi baġda peri	Kim gördü bağda peri
Bilbili kim öldirip	Bülbülü kim öldürmüş
Düşipti baġda peri (KHM, s. 306)	Bağda peri düşmüş

Baġ seḥebi	Bağ sahibi
Baġv̇andı baġ seḥebi	Bağcıdır bağ sahibi
Kim ekti kim becerdi	Kim ekti kim becerdi
Kim oldı baġ seḥebi (KHM, s. 309)	Kim oldu bağ sahibi

Baġ seḥebi	Bağ sahibi
Baġv̇andı baġ seḥebi	Bağcıdır bağ sahibi
Kim ekti kim becerdi	Kim ekti kim becerdi

Kim oldı baġ seḥebi (KHM, s. 309)	Kim oldu bağ sahibi
Bı demde gül	Bu zamanda gül
Kim görib bu demde gül	Kim gördü bu zamanda gül
Şadlıḫta herkėş güler	Esenlikte herkes güler
İgid ol bu demde gül (KHM, s. 314)	Yiğit ol bu zamanda gül
Göz yuv̇ası	Göz yuvası
Sürmedi göz yuv̇ası	Sürmedir göz yuvası
Her kim yuv̇a dağıdı	Her kim yuva dağıtır
Dağıssın öz yuv̇ası (KHM, s. 339)	Dağılsın kendi yuvası
Gül derdi	Gül derdi
Bilbilde var gül derdi	Bülbülde var gül derdi
Baġdan bir gül gėderse	Bağdan bir gül giderse
Baġvan bili kim derdi (KHM, s. 340)	Bağcı bilir kim derdi
Hėyvaya güler	Ayvaya güler
Turınç hėyvaya güler	Turunç ayvaya güler
Gessin onın başına	Gelsin onun başına
Her kim bı vaya düşer (KHM, s. 348)	Her kim bu musibete düşer
Ḫub (iza ca)	Hoş gelirse
Ḫub (tebbet) ḫub (iza ca)	Hoş tövbe hoş gelirse
Kabeni tav̇af ėyler	Kabeyi tavaf eyler
Kim vėrse ḫubız aca (KHM, s. 360)	Kim aca ekmek verse
Kim sadat	Kim seyit
Kim talipti kim sadat	Kim taliptir kim seyit
Olan mene olıptı	Olan bana olmuş
Ḳoy ėtmesin kimse dad (KHM, s. 361)	Bırak yapmasın kimse feryat

Kim sadat	Kim seyit
Kim talipti kim sadat	Kim taliptir kim seyit
Olan mene olıptı	Olan bana olmuş
Ḳoy ėtmesin kimse dad (KHM, s. 361)	Bırak yapmasın kimse feryat
Kim sadat	Kim seyit
Kim talipti kim sadat	Kim taliptir kim seyit
Olan mene olıptı	Olan bana olmuş
Ḳoy ėtmesin kimse dad (KHM, s. 361)	Bırak yapmasın kimse feryat
Kim senemdi	Kim güzeldir
Kim şahtı kim senemdi	Kim şahtır kim güzeldir
Gizli yıġla gözlerim	Gizli ağla gözlerim
Bilmesin kimse nemdi (KHM, s.361)	Bilmesin kimse neyimdir
Kim senemdi	Kim güzeldir
Kim şahtı kim senemdi	Kim şahtır kim güzeldir
Gizli yıġla gözlerim	Gizli ağla gözlerim
Bilmesin kimse nemdi (KHM, s.361)	Bilmesin kimse neyimdir
Kim senemdi	Kim güzeldir
Kim şahtı kim senemdi	Kim şahtır kim güzeldir
Gizli yıġla gözlerim	Gizli ağla gözlerim
Bilmesin kimse nemdi (KHM, s.361)	Bilmesin kimse neyimdir
Lala bili	Lala bilir
Gül ḳadrin lala bili	Gül kadrini lala bilir
Sen bir mert igid ossav	Sen bir mert yiğit olsan
Meni kim ala bili (KHM, s. 363)	Beni kim alabilir
Lala bili	Lala bilir

Gül ḳadrin lala bili	Gül kadrini lala bilir
Sen menim nazdarımsan	Sen benim nazlımsın
Seni kim ala bili (KHM, s. 363)	Beni kim alabilir
Mine bili	Mine bilir
Mėy kadrin mine bili	Mey kadrin mine bilir
Sen bir merd igid ossav̇	Sen bir mert yiğit olsan
Mene kim dinebili (KHM, s. 367)	Bana kim değebilir
Mine bili	Mine bilir
Mėy kadrin mine bili	Mey kadrin mine bilir
Sen menim nazdarımsan	Sen benim kıymetlimsin
Sene kim dinebili (KHM, s. 367)	Sana kim değebilir
Namarda merd	Namerde mert
Kim diyer namerde merd	Kim der namerde mert
Ḳıyamet onda ḳopar	Kıyamet o zaman kopar
Baş eger namarda merd (KHM, s. 368)	Baş eğer namerde mert
O yar gözin	O yar gözünü
Kim görib o yar gözin	Kim gördü o yarın gözünü
Aslan gücinnen düşse	Aslan gücünden düşse
Ḳarınça oyar gözin (KHM, s. 381)	Karınca oyar gözünü
Senem ėy	Senem ey
Selv̇i boylım senem ėy	Servi boylum senem ey
Gözleriv̇ maḫmur gördim	Gözlerini mahmur gördüm
Kim içirtti sene mėy (KHM, s. 385)	Kim içirdi sana mey
Su çimennen	Su çimenden
Su çıḫar su çimennen	Su çıkar su çimenden

Aġam suçımnan gėşse	Ağam suçumdan geçse
Kim sorar suçı mennen (KHM, s. 387)	Kim sorar suçu benden
Üzim örter	yüzümü örter
Mav yėşil üzim örter	Yeşil kumaş yüzümü örter
Can vėrsem dost bağında	Can versem dost bağına
Kim geli üzim örter (KHM, s. 392)	Kim gelir yüzümü örter
Ḋaya ṿaydan	Vaya vaydan
Kim görüp sayaṿ aydan	Seni ay yüzünden kim gördü
Ektim ġem biçtim hicran	Ektim gam biçtim hicran
Ḋırdım yüz taya ṿaydan (KHM, s. 393)	Vurdum yüz tekerlek vaydan
Yarı yolda	Yarı yolda
Kim görib yarı yolda	Kim gördü yâri yolda
ʿAlem menzile yėtti	Âlem menzile yetişti
Men ḳaldım yarı yolda (KHM, s. 402)	Ben kaldım yarı yolda
Bı daġa	Bu dağa
aṿçı gelmez bı daġa	Avcı gelmez bu dağa
Men dözdim men dayandım	Ben sabrettim ben dayandım
Kim ṿar dözsin bı daġa (KHM, s. 414)	Kim var dayanan bu dağa
Daġda yarıḫ	Dağda yarık
Kim görip daġda yarıḫ	Kim görmüş dağda yarık
Eliṿ ṿėrseṿ elime	Elini versen elime
Daġlara daġ dayarıḫ (KHM, s. 415)	Dağlara dağ dayarız
Bırdan bir nazı gėşti	Buradan bir nazi geçti
Elinde sazı gėşti	Elinde sazı geçti
Ge felek ispat ėle	Gel felek ispat eyle

Kim sennen razı gėşti (KHM, s. 464)	Kim senden razı geçti
Bugin ayın on dördi	Bugün ayın on dördü
Ḳız saçıv̇ı kim hördi	Kız saçını kim ördü
Mennen sen görişendeḫ	Benle sen görüştüğümüzde
naḫsı kör olmış gördi (KHM, s. 474)	Hangi kör olası gördü
Çaġırdım esmer esmer	Çağırdım esmer esmer
Aġ cigerim ḳan besler	Ağ ciğerim kan besler
Odı men ḳoydım gėttim	İşte ben bıraktım gittim
Yav̇rım seni kim besler (KHM, s. 477)	Yavrum seni kim besler
Daġlar yėşil boyandı	Dağlar yeşile boyandı
Kim yattı kim oyandı	Kim yattı kim uyandı
Gözim sene düşende	Gözüm sana düştüğünde
Derdim baştan oyandı (KHM, s. 484)	Derdim baştan uyandı
Daġlar yėşil boyandı	Dağlar yeşile boyandı
Kim yattı kim oyandı	Kim yattı kim uyandı
Gözim sene düşende	Gözüm sana düştüğünde
Derdim baştan oyandı (KHM, s. 484)	Derdim baştan uyandı
Daġlar yėşil boyandı	Dağlar yeşile boyandı
Kim yattı kim oyandı	Kim yattı kim uyandı
Ḳalbime ataş düştü	Kalbime ateş düştü
İçinde yar da yandı (KHM, s. 484)	İçindeki yar da yandı
Daġlar yėşil boyandı	Dağlar yeşil boyandı
Kim yattı kim oyandı	Kim yattı kim uyandı
Ḳalbime ataş düştü	Kalbime ateş düştü
İçinde yar da yandı (KHM, s. 484)	İçindeki yar da yandı

Deryah sennen kim gėşti	Derya senden kim geçti
Kim eglendi kim gėşti	Kim eğlendi kim geçti
Gözleriv̇ dolıḫıptı	Gözlerin dolmuştur
Ḫıyalıv̇dan kim gėşti (KHM, s. 489)	Hayalinden kim geçti
Deryah sennen kim gėşti	Derya senden kim geçti
Kim eglendi kim gėşti	Kim eğlendi kim geçti
Gözleriv̇ dolıḫıptı	Gözlerin dolmuştur
Ḫıyalıv̇dan kim gėşti (KHM, s. 489)	Hayalinden kim geçti
Deryah sennen kim gėşti	Derya senden kim geçti
Kim eglendi kim gėşti	Kim eğlendi kim geçti
Gözleriv̇ dolıḫıptı	Gözlerin dolmuştur
Ḫıyalıv̇dan kim gėşti (KHM, s. 489)	Hayalinden kim geçti
Deryah sennen kim gėşti	Derya senden kim geçti
Kim eglendi kim gėşti	Kim eğlendi kim geçti
Gözleriv̇ dolıḫıptı	Gözlerin dolmuştur
Ḫıyalıv̇dan kim gėşti (KHM, s. 489)	Hayalinden kim geçti
Deryah sennen kim gėşti	Derya senden kim geçti
Kim eglendi kim gėşti	Kim eğlendi kim geçti
Nėçe ḫan nėçe sultan	Kaç han kaç sultan
Taḫtın bıraḫtı gėşti	Tahtını bırakıp geçti
Dünye bir pėncereydi	Dünya bir pencereydi
Her gelen baḫtı gėşti	Her gelen baktı geçti
Gülin destesi bir parıya	Gülün destesi bir paraya
Onın da v̇aḫtı gėşti (KHM, s. 489)	Onun da vakti geçti
Deryah sennen kim gėşti	Derya senden kim geçti
Kim eglendi kim gėşti	Kim eğlendi kim geçti

Nėçe ḫan nėçe sultan	Kaç han kaç sultan
Taḫtın bıraḫtı gėşti	Tahtını bırakıp geçti
Dünye bir pėncereydi	Dünya bir pencereydi
Her gelen baḫtı gėşti	Her gelen baktı geçti
Gülin destesi bir parıya	Gülün destesi bir paraya
Onın da v̇aḫtı gėşti (KHM, s. 489)	Onun da vakti geçti

Deryah sennen kim gėşti	Derya senden kim geçti
Kim eglendi kim gėşti	Kim eğlendi kim geçti
Nėçe ḫan nėçe sultan	Kaç han kaç sultan
Taḫtın bıraḫtı gėşti	Tahtını bırakıp geçti
Dünye bir pėncereydi	Dünya bir pencereydi
Her gelen baḫtı gėşti	Her gelen baktı geçti
Gülin destesi bir parıya	Gülün destesi bir paraya
Onın da v̇aḫtı gėşti (KHM, s. 489)	Onun da vakti geçti”

Ge gėdeḫ Dolıgence	Gel gidelim Dolıgence
Kim sėv̇er seni mence	Kim sever seni benim kadar
Üstiv̇e yar tutmışam	Üzerine yar bulmuşum
Zilfinin tėli sence (KHM, s. 503)	Zülfünün teli senin kadar

Gilab kim sepebili	Gül suyunu kim serpebilir
Gėv̇il kim yapabili	Gönlü kim yapabilir
Saḫlansam dost ḳoynında	Saklansam dostun koynunda
Meni kim tapabili (KHM, s. 506)	Beni kim bulabilir

Gilab kim sepebili	Gül suyunu kim serpebilir
Gėv̇il kim yapabili	Gönlü kim yapabilir
Saḫlansam dost ḳoynında	Saklansam dostun koynunda
Meni kim tapabili (KHM, s. 506)	Beni kim bulabilir
Gilab kim sepebili	Gül suyunu kim serpebilir

Gėv̇il kim yapabili	Gönlü kim yapabilir
Saḫlansam dost ḳoynında	Saklansam dostun koynunda
Meni kim tapabili (KHM, s. 506)	Beni kim bulabilir
Gülim seni kim derdi	Gülüm seni kim kopardı
Kim becerdi kim derdi	Kim budadı kim kopardı
Baġdan bir gül gėderse	Bağdan bir gül gitse
Baġv̇an bili kim derdi (KHM, s. 510)	Bağcı bilir kim kopardı
Gülim seni kim derdi	Gülüm seni kim kopardı
Kim becerdi kim derdi	Kim budadı kim kopardı
Baġdan bir gül gėderse	Bağdan bir gül gitse
Baġv̇an bili kim derdi (KHM, s. 510)	Bağcı bilir kim kopardı
Gülim seni kim derdi	Gülüm seni kim kopardı
Kim becerdi kim derdi	Kim budadı kim kopardı
Baġdan bir gül gėderse	Bağdan bir gül gitse
Baġv̇an bili kim derdi (KHM, s. 510)	Bağcı bilir kim kopardı
Gülim seni kim derdi	Gülüm seni kim kopardı
Kim becerdi kim derdi	Kim budadı kim kopardı
Baġdan bir gül gėderse	Bağdan bir gül gitse
Baġv̇an bili kim derdi (KHM, s. 510)	Bağcı bilir kim kopardı
Gülim seni kim derdi	Gülüm seni kim kopardı
Kim becerdi kim derdi	Kim budadı kim kopardı
Bağı baġv̇an bağ ėtti	Bağı bağcı bağ etti
Ḫudam bili kim yerdi (KHM, s. 511)	Huda'm bilir kim kopardı
Gülim seni kim derdi	Gülüm seni kim kopardı
Kim becerdi kim derdi	Kim budadı kim kopardı

Bağı bağ̇van bağ ėtti	Bağı bağcı bağ etti
Ḫudam bili kim yerdi (KHM, s. 511)	Huda'm bilir kim kopardı
Gülim seni kim derdi	Gülüm seni kim kopardı
Kim becerdi kim derdi	Kim budadı kim kopardı
Bağı bağ̇van bağ ėtti	Bağı bağcı bağ etti
Ḫudam bili kim yerdi (KHM, s. 511)	Huda'm bilir kim kopardı
Gülim seni kim derdi	Gülüm seni kim kopardı
Kim becerdi kim derdi	Kim budadı kim kopardı
Bağı bağ̇van bağ ėtti	Bağı bağcı bağ etti
Ḫudam bili kim yerdi (KHM, s. 511)	Huda'm bilir kim kopardı
Ḳalʿeden üç ḳız baḫar	Kaleden üç kız bakar
Surmalı uḫçır taḫar	Simli uçkur takar
Genc igitler durırkan	Genç yiğitler dururken
Aġ seḳḳale kim baḫar (KHM, s. 519)	Aksakala kim bakar
Ḳapıda durdı yėtim	Kapıda durdu yetim
Boynını burdı yėtim	Boynunu büktü yetim
Yėtim nişi melülsen	Yetim niçin hüzünlüsün
Sene kim dėdi yėtim (KHM, s. 521)	Sana kim dedi yetim
Menim meskenim dağdı	Benim meskenim dağdır
Gülli sėyv̇anlı bağdı	Güllü seyranlı bağdır
Herkim yar aşḳın çekse	Her kim yar aşkını çekse
Kim diyer canı sağdı (KHM, s. 546)	Canının sağ olduğunu kim der
Menim meskenim dağdı	Benim meskenim dağdır
Gülli sėyv̇anlı bağdı	Güllü seyranlı bağdır
Herkim yar aşḳın çekse	Herkim yar aşkını çekse

Kim diyer canı sagḋı (KHM, s. 546)	Canının sağ olduğunu kim der
Oğlanam adım Abbas	Oğlanım adım Abbas
Men össem kim tutar yaş	Ben ölsem kim tutar yas
Ḳız ḳaldırsın ḳız ḳoysın	Kız kaldırsın kız koysun
Gelinler ḳılsın namaz (KHM, s. 551)	Gelinler kılsun namaz
Oğlansan adıv̇ Ġazı	Oğlansın adın Gazi
Dudaḫlarıv̇ şirazı	Dudakların şıralı
Gözel meni yandırdıv̇	Güzel beni yandırdın
Kim olı sennen razı (KHM, s. 553)	Kim olur senden razı
Üzigim ḳaşı baḥri	Yüzüğümün taşı deniz
Kim çeker bınca ḳaḥri	Kim çeker bu kadar keder
Bir gün seni görmesem	Bir gün seni görmesem
Vėrendi gėv̇lim şehri (KHM, s. 573)	Gönlümün şehri virandır
Zilfiv̇ üci bir baḳḳa	Zülfünün ucu bir tutam
Ücine düşti ḥelḳa	Ucuna düştü halka
Kim sene ġesp-eyledi	Kim seni zorladı
Dögdirdiv̇ bınca deḳḳa (KHM, s. 582)	Dövdürdün bu kadar dakika
Mene diyiller yarı v̇ar	Bana yâri var diyorlar
Canımın ḳabarı v̇ar	Canımın kabarı var
Ümir telefe gėtti	Ömür hiçe gitti
Kim kimnen ḥeberi v̇ar (KHM, s. 543)	Kimin kimden haberi var

Ah diyer, valla kim gelip ev̇ime! (KA, s. 7)
"Ah, vallaha kim gelmiş evime!" der.

"Kim gider munın seḥebin menimçi taparsa ne isterse v̇errem özne." (KA, s. 15)

Kim gider bunun sahibini benim için bulursa, kendisine ne isterse veririm.

"Bir ḳat siyah girip her kim gediri başın alırı." "nişi?" dedi. (KA, s. 17)
Bir kat siyah elbise giymiş kim geliyorsa başını alıyor (kesiyor). "niçin?" dedi.

"Her kim bir gece mene miski ʿamber v̇erirse v̇erem, v̇ermesse v̇ermem" (KA, s. 30)
Her kim bir gece bana miski amber verirse ben de (altın çarşafı) veririm, vermezse vermem.

Dediler "Seni kim keşşaf edip?" (KA, s. 36)
"Seni kim belediye zabıtası etmiş?" dediler.

Ne disen munın boynun kim v̇ursun? (KA, s. 39)
Sence bunun boynunu kim vursun?

Dedi "Seni kim keşşaf edip?"(KA, s. 36)
"Seni kim belediye zabıtası yaptı?" dedi.

Be kim geldi sev̇den yattı? (KA, s. 65)
Ya kim geldi seninle yattı?

Munu kim diri? Ḳızın nenesi diri arv̇ad diri ölmezden ev̇el (KA, s. 84)
Bunu kim söylüyor? Kızın annesi söylüyor kadın ölmeden önce söylüyor.

Munu kim ḥisab ediri? O dul arv̇ad meḥellelerinde (KA, s. 85)
Bunu kim hesap ediyor? O mahallelerindeki dul kadın.

Kim diri munu? Böyüg ḳız diri. (KA, s. 88)
Bunu kim söylüyor? Büyük kız söylüyor.

Munu kim diri? Böyüg ḳız. (KA, s. 88)
Bunu kim söylüyor? Büyük kız.

4.1.2.1.7.2. Kim'in Durum Ekleri ile Kullanımı

4.1.2.1.7.2.1. Kim'in Belirtme Durumu

Belirtme durumuyla kullanılan *kim* soru sözcüğü taranan metinlerde beş örnekte bulunmaktadır.

Can baġına	Can bağına
Can baġlı can baġına	Can bağlı can bağına
Yar kimi baġ̇van ėder	Yâr kimi bağcı eder
Duvarlı can baġına (KHM, s. 323)	Duvarlı can bağına

Kimi gözler	Kimi gözler
Ah çekib kimi gözler	Ah çekmiş kimi gözler
Ḳaşıv̇ kimin ḳaş olmaz	Kaşın gibi kaş olmaz
Gözleriv̇ kimi gözler (KHM, s.361)	Gözlerin kimi gözler

Kimi gözler	Kimi gözler
Ah çekib kimi gözler	Ah çekmiş kimi gözler
Ḳaşıv̇ kimin ḳaş olmaz	Kaşın gibi kaş olmaz
Gözleriv̇ kimi gözler (KHM, s.361)	Gözlerin kimi gözler

Ḳırmızısan tatarsan	Kırmızısın tatarsın
Alma Erük satasan	Elma Kaysı satarsın
Başıv̇ bara gelende	Başın sıkıntıya düşse
Kimi baġ̇van tutasan (KHM, s. 537)	Kimi bağcı tutarsın

Ey, dedi ḳızım kimi alacaġsız menimçi? (KA, s. 86)
"E, kızım bana kimi alacaksınız?" dedi.

4.1.2.1.7.2.2. Kim'in Yönelme Durumu

Taranan metinlerde *kim*'in yönelme durumuyla kullanımı 16 örnekte bulunmaktadır.

Kime ėdim men dadı?	Ben Kime şikâyet edeyim?

Bilmirem nedi adı	Bilmiyorum nedir adı
Menim kimin nazdara	Benim gibi nazlıya
Ėttirmişsin sen cadı! (ITT, s. 34)	Ettirdin sen büyü!
İdrar doldurdu̇ börküm	İdrar doldurdun börküme
Çil amanat hörigim	Örgüm çile emanet
Hısımlerü̇ annat sen	Akrabalarını anlat sen
ʿEceb kime görüküm? (ITT, s. 34)	Acaba kime görüneyim
Hiç kimseden sen hürkme	Hiç kimseden sen korkma
Altun tiksė̇ börküme	Altın diksen börküme
Kime görüksė̇ görük	Kime görünürsen görün
He bes mene görükme! (ITT, s. 34)	Sadece bana görünme!
Kimin kime ẖėri u̇ar	Kimin kime hayrı var
Sözlerımın yėrı u̇ar	Sözlerimin yeri var
Oẖı ḳardaş yazımı	Kardeş yazımı oku
Hem zeber, hem zėri u̇ar (ITT, s. 71)	Hem üstü, hem altı var
Dad ėdim	Şikâyet edeyim
Naẖsı derdim yad ėdim	Hangi derdimi hatırlayayım
Dost bizden üz çėvirdi	Dost bizden yüz çevirdi
Men kime feryad edim (KHM, s. 324)	Ben kime feryat edeyim
Kime gėdim	Kime gideyim
Kimim u̇ar kime gėdim	Kimim var kime gideyim
Bı derdi ẖudam u̇ėrip	Bu derdi Huda'm verdi
Darmana kime gėdim (KHM, s. 360)	Dermana kime gideyim
Kime gėdim	Kime gideyim
Kimim u̇ar kime gėdim	Kimim var kime gideyim

Bı derdi ḫudam v̇ėrip	Bu derdi Huda'm verdi
Darmana kime gėdim (KHM, s. 360)	Dermana kime gideyim
Kime gėdim	Kime gideyim
Kimim v̇ar kime gėdim	Kimim var kime gideyim
Bı derdi ḫudam v̇ėrip	Bu derdi Huda'm verdi
Darmana kime gėdim (KHM, s. 360)	Dermana kime gideyim
Bilmem kime dad ėdim	Bilmem kime şikâyet edeyim
Ġemli gėv̇lim şad ėdim	Gamlı gönlümü şad edeyim
Yarım da üz çėv̇irdi	Yârim de yüz çevirdi
Men kime fıryad ėdim (KHM, s. 468)	Ben kime feryat edeyim
Bilmem kime dad ėdim	Bilmem kime şikâyet edeyim
Ġemli gėv̇lim şad ėdim	Gamlı gönlümü şad edeyim
Yarım da üz çėv̇irdi	Yârim de yüz çevirdi
Men kime fıryad ėdim (KHM, s. 468)	Ben kime feryat edeyim
Yėşil ipek bükim men	Yeşil ipek bükeyim ben
Derdim kime tökim men	Derdimi kime dökeyim ben
Yardan gelen mektübi	Yardan gelen mektubu
Kefinime tikim men (KHM, s. 580)	Kefenime dikeyim ben
Lėyli sen ne lėylisen	Leyli sen nasıl leylisin
Kime saldıv̇ mėyli sen	Kime saldın meylini sen
Sen begendiv̇ sen sėv̇div̇	Sen beğendin sen sevdin
Hele sen gilėylisen (KHM, s. 542)	Bir de sen şikâyetçisin
Men gėttim sen ḳalasan	Ben gittim sen kalırsın
Mėyliv̇ kime salasan	Meylini kime veririsin
Yuv̇asız bayġuş tekin	Yuvasız baykuş gibi

Daldan dala ḳonasan (KHM, s. 544) Daldan dala konarsın

Elimde sazım bıdı Elimde sazım budur
Ḥaḳḳa niyazım bıdı Hakka niyazım budur
Kime gėdim şikâyete Şikâyet etmek için kime gideyim
Allımda yazı bıdı (KHM, s. 494) Alnımda yazı budur

Dediler ḳilinci kime satıpsan. (KA, s. 38)
"Kılıcı kime sattın?" dediler.

Kim kimedi (ITDA, s. 140)
Kim kimedir?

4.1.2.1.7.2.3. Kim'in Bulunma Durumu

Kim'in bulunma durumuyla kullanımı taranan metinlerde bir örnekte görülmektedir.

Yahudlarda şembe v̇ar Yahudilerde Cumartesi var
Al yav̇aḫta pembe v̇ar Al yanakta pembe var
Ge dostım itaplaşaġ Gel dostum hesaplaşalım
Kimin hakkı kimde v̇ar (KHM, s. 575) Kimin hakkı kimde var

4.1.2.1.7.2.4. Kim'in Çıkma Durumu

Kim'in çıkma durumula kullanımı, taranan metinlerde yedi örnekte görülmektedir.

Ne emin ne miskinsen Ne emin ne miskinsin
Nenev̇ ölüp diskin sen Annen öldü ödün kopsun
Gög girip gileylisen Mavi giyip sitem ediyorsun
Bilmem kimnen küskünsen? (ITT, s. 5) Bilmem kimlen küskünsün?

Kim kimnen evel öleceğini Allah bili (ITDA, s. 242)
Kimin kimden önce öleceğini Allah bilir.

Ḳazı sen ne ḳazısan Kadı sen ne kadısın

Bilmem kimnen razısan	Bilmem kimden razısın
Men seni tanımıram	Ben seni tanımıyorum
Naḫsı gölin ḳazısan	Hangi gölün kadısısın
Odı ḳabrivi ögivde	O önündeki mezar senin
Sen haranı ḳazısan (KHM, s. 528)	Sen nereyi kazıyorsun

Kerküge düşti yolım	Kerkük'e düştü yolum
Yar çekme çıḫar ḳolım	Yar çekme çıkar kolum
Kesilib gelib gėden	Gelip giden kalmamış
Soraġıvi kimnen alım (KHM, s. 528)	Haberini kimden alayım

Çaġır gessin Fatmanı	Çağır gelsin Fatma'yı
Dama çekib çatmanı	Dama çekmiş çatmayı
Baḫaḫ kimnen örgenib	Bakalım kimden öğrenmiş
Ḳaş Altan göz ėtmeni (KHM, s. 478)	Kaş altından göz etmeyi

Yazı bıdı	Yazı budur
Baharı yazı bıdı	Baharı da yazı da budur
Men bını kimnen bilim	Ben bunu kimden bileyim
Allımda yazı bıdı (KHM, s. 403)	Alnımda yazı budur

Mene diyiller yarı var	Bana yâri var derler
Canımın ḳabarı var	Vücudumun kabarığı var
Ümir telefe gėtti	Ömür hiçe gitti
Kim kimnen ḫeberi var (KHM, s. 543)	Kimin kimden haberi var

4.1.2.1.7.2.5. Kim'in Tamlayan Durumu

Kim'in tamalayan durumu altı örnekte görülmektedir.

Gel ḳardaş doġru yola	Gel kardeş doğru yola
Bir düşün aḫruv nola?	Bir düşün ahirin ne ola?
Sen kimin evladısen?	Sen kimin evladısın?

Ḳedrüv̇ bil olma köle! (ITT, s. 76)	Değerini bil olma köle!
<u>Kimin</u> kime ḫėri v̇ar	<u>Kimin</u> kime hayrı var
Sözlerımın yėrı v̇ar	Sözlerimin yeri var
Oḫı ḳardaş yazımı	Kardeşim yazımı oku
Hem zeber, hem zėri v̇ar (ITT, s. 71)	Hem üstü, hem altı var
Yahudlarda şembe v̇ar	Yahudilerde Cumartesi var
Al yav̇aḫta pembe v̇ar	Al yanakta pembe var
Ge dostım itaplaşaġ	Gel dostum hesaplaşalım
<u>Kimin</u> hakkı kimde v̇ar (KHM, s. 575)	<u>Kimin</u> hakkı kimde var
Bı gelen Cabbarıdı	Bu gelen Cabbaridir
Sorın <u>kimin</u> yarıdı	<u>Kimin</u> yâri olduğunu sorun
Üzin daldalar gėçer	Yüzünü örter geçer
Ye kördı ye ḳarıdı (KHM, s. 463)	Ya kördür ya yaşlıdır

Sen <u>kimin</u> oġlusan, hardasan, filansan…? (KA, s. 69)
Sen <u>kimin</u> oğlusun, neredesin, falan…?

Üç oġlaġ da bunun ardıyca geldi. <u>Kimin</u>? Ayının (KA, s. 89)
Üç oğlak da bunun ardından geldi. <u>Kimin</u>? Ayının.

4.1.2.1.7.3. Kim'in İyelik Eki ile Kullanımı

Taranan metinlerde *kim*'in iyelik eki ile kullanımı üç örnekte görülmektedir.

Kime gėdim	Kime gideyim
<u>Kimim</u> v̇ar kime gėdim	<u>Kimim</u> var kime gideyim
Bı derdi ḫudam v̇ėrip	Bu derdi Huda'm verdi
Darmana kime gėdim (KHM, s. 360)	Dermana kime gideyim
Narıncım v̇ar limim v̇ar	Turuncum var limonum var

Sene layıḳ gülim ṿar	Sana layık gülüm var
Uzın boy sarı saçlı	Uzun boy sarı saçlı
Sennen başḳa kimim ṿar (KHM, s. 548)	Senden başka kimim var

Dedi "Bu ḳetir kimindi?" (KA, s. 63)
"Bu katır kimindir?" dedi.

4.1.2.1.7.4. Kim'in Ek-Fiil ile Kullanımı

Taranan metinlerde *kim*'in ek-fiille kullanımı 14 örnekte görülmektedir.

Açıldı ḳız boynınnan	Açıldı kız boynundan
Ḳucaġınnan ḳoynınnan	Kuşağından koynundan
O kimdi baş çiḫardı	O kim ki anlayan
İlanın oyınınnan? (ITT, s. 8)	Yılanın oyunundan?

Dolantırdı gözünı	Döndürdü gözünü
Kimdi dinner sözünı	Sözünü dinleyen kimdir
Bir ġazata bulunca,	Bir gazete bulunca
Temiz ėtti özüni! (ITT, s. 42)	Temizledi kendisini

Biz biziġ ḳalan kimdi?	Biz biziz kalan kimdir?
Ḳarnımız ḳat ḳat pimdi	Karnımız kat kat yağdır
Ḳesrımız girişimiz	Sarayımız giyişimizdir
En son çıḫan biçimdi (ITT, s. 91)	En son çıkan biçimdir

Ḳatıra babaṿ kimdi sordular, at dayımdı dedi (ITDA, s. 241)
Katıra "Baban kimdir" diye sordular. "At dayımdır." dedi. (aşağılık duygusu içinde bulunan kişi, kendisini olduğu gibi göstermeye utanır da kötü yönünü gizler, sadece iyi yönüyle övünür.)

Zilfiṿ üci ilandı	Zülfünün ucu yılandır
Çek boynıma dolandı	Çek boynuma dolandı

Mende olan müḥibbet	Bende olan muhabbet
Sende yoḫtı yalandı	Sende yoktur, yalandır
Sorsalar yarıv̇ kimdi	Sorsalar yârin kimdir
Dėmiyesen filandı (KHM, s. 583)	Deme filandır

Ne Fatmaḫanı! Kimdi Fatmaḫan? (KA, s. 17)
Ne Fatmahanı! Fatmahan kimdir?

"Ḳer nenev̇ össün nene meni harda, kimdi yaḫlaştıran; nobatçı v̇ar ḳapıda" (KA, s. 17)
Yaşlı ninen ölsün, nine beni nerede, kim yaklaştırabilir; kapıda nöbetçi var.

Ey dedi ne bilisen, kimdi bu resim? (KA, s. 21)
"E, ne biliyorsun, bu resimdeki kimdir?" dedi.

Ege bu gece geldiyse bir oyun ettiyseler ḳoḫlama, baḫ içersev̇ içme, özüv̇ öllüge v̇ur bir baḫ nedi, kimdi…! (KA, s. 31)
Eğer bu gece gelip bir tuzak kurmaya çalışırsalar hiçbir şeyi koklama, içme içmiş gibi yap, kendini ölmüş gibi yap, bir bak nedir, kimdir…!

Geldi ḳapsın çaldı. "Kimdi o?" dedi "menem" (KA, s. 37)
Geldi kapısını çaldı, "Kim o" dedi. "Benim" dedi.

Dedi ḳambur kimdi baba? (KA, s. 65)
"Kambur da kimdir baba?" dedi.

Ḳız dedi "Kimsen sen?" dedi "men kürekenem, padişahın oġlıyam kimem!" (KA, s. 64)
Kız, "Sen kimsin" dedi. "Ben damadım, padişahın oğluyum kim olabilirim!" dedi.

Ḳız dedi "Kimsen sen?" dedi "men kürekenem, padişahın oġlıyam kimem!" (KA, s. 64)
Kız, "Sen kimsin" dedi. "Ben damadım, padişahın oğluyum kim olabilirim!" dedi.

Dedi "Get gelinin yanına. Gelin dediyse sen kimsen? Sele men patşahın oğluyam" (KA, s. 64)

"Gelinin yanına git. Gelin, 'Sen kimsin?' dediyse, 'Ben padişahın oğluyum' de" dedi.

4.1.2.1.7.5. Kim'in Birleşik Fiiller ile Kullanımı

Birleşik fiillerle kullanılan *kim*, iki örnekte görülmektedir.

Gülim menim	Gülüm benim
Cumbuttu gülim meni	Tomurcuktur gülüm benim
Sen getsev̇ gülsiz ḳallam	Sen gitsen gülsüz kalırım
Kim olı gülüm menim (KHM, s. 343)	Kim olur gülüm benim

Baġ seḥebi	Bağ sahibi
Baġv̇andı baġ seḥebi	Bağcıdır bağ sahibi
Kim ekti kim becerdi	Kim ekti kim becerdi
Kim oldı baġ seḥebi (KHM, s. 309)	Kim oldu bağ sahibi

4.1.2.1.7.6. Kim'in Çokluk Eki ile Kullanımı

Taranan metinlerde *kim*'in çokluk ekiyle kullanımına beş örnekte rastlanmıştır. Bunların dördü yalın, bir örneği ise çıkma eki almıştır.

Derdi gül	Derdi gül
Dertli bilbil derdi gül	Dertli bülbül derdi gül
Men ektim men becerdim	Ben ektim ben becerdim
Seni kimler derdi gül (KHM, s. 330)	Seni kimler derdi gül

Dost almasa	Dost elmasa
Hiç baḫmaz dost almasa	Hiç bakmaz dost elmasa
Derdimi kimler assın	Derdimi kimler alsın
Dem güni dost almasa (KHM, s. 332)	Kötü günü dost almasa

Çağırdım Senem Senem	Çağırdım senem senem
Ses v̇ėrdi menem menem	Ses verdi benim benim

Dėdim bağda <u>kimler</u> v̇ar	Dedim bağda <u>kimler</u> var
Dėdi bir sen bir menem (KHM, s. 478)	Dedi bir sen bir de benim
Elif üstinde mimler	Elif üstünde mimler
Bilbil dallarda inler	Bülbül dallarda öter
Menim gėv̇limde sensen	Benim gönlümde sensin
seniṅ gev̇liṅde <u>kimler</u> (KHM, s. 494)	Senin gönlünde <u>kimler</u>
Menim bı v̇arsız gėv̇lim	Benim bu varsız gönlüm
Bağçasız barsız gėv̇lim	Bahçesiz barksız gönlüm
Gör <u>kimlerden</u> ayrılıb	Gör <u>kimlerden</u> ayrılmış
Güler bı arsız gėv̇lim (KHM, s. 545)	Güler bu arsız gönlüm

4.1.2.1.8. Ne

Soru zamiri, sıfatı ve zarfı olarak kullanılan *ne* soru sözcüğü, taranan metinlerde 482 örnekte soru zamiri olarak görülmektedir. Bunların; eksiz, durum ekleriyle, iyelik ekiyle, ek-fiille, birleşik ve çokluk kullanımları görülmektedir.

4.1.2.1.8.1. Ne'nin Eksiz Kullanımı

Ne'nin eksiz kullanımı taranan metinlerde 100 örnekte bulunmaktadır.

Şah emretti damada	Şah emretti damada
Rengi oldu tamata	Rengi oldu kırmız
Damad bilmez <u>ne</u> yapsın?	Damat bilmez <u>ne</u> yapsın?
Sanki durub ḳamata! (ITT, s. 9)	Sanki durup kamete!
<u>Ne</u> görsün, pirinc biraz	<u>Ne</u> görsün, pirinç biraz
İtsinde böyüg bir ḳaz	Üstünde büyük bir kaz
Dönderi hegbesine	Döndürür heybesine
Ekmeg ile basabasa (ITT, s. 11)	Ekmek ile basabasa

Demir tav̇ında gerek	Demir tavında gerek
Sıcaġ sıcaġ dögerek	Sıcak sıcak döverek
Duz ekersev̇ ne çıḫar?	Tuz ekersen ne çıkar?
İgid ol sen şeker ek! (ITT, s. 14)	Yiğit ol sen şeker ek!

Çaḳḳal bilisen nėder	Çakal biliyor musun ne eder
Saçın seḳḳeli dider	Saçını sakalını diter
Ḳıyamatta ne v̇erim?	Kıyamette ne vereyim?
Tav̇uġı ḳoyar gider (ITT, s. 18)	Tavuğu bırakır gider

ʿElem dėdi: "Vay nene,	Alem "Vay anam,
Bu ne gelibti sene"	Bu ne olmuş sana" dedi
Dėdi: "bu oġlımdı,	"Bu oğlumdur
İtaʿet etmez mene" (ITT, s. 22)	İtaat etmez bana" dedi

Ḥaḳaldı fikre daldı	Hakaldı fikre daldı
Aḫşama nanca ḳaldı?	Akşama ne kadar kaldı?
Ḳaḫtı gėtti bazara	Kalktı gitti pazara
Her ne isterse aldı (ITT, s. 31)	Her ne isterse aldı

Şah dėdi ne istisen? (AK, s. 27)
Padişah, "Ne istiyorsun" dedi.

Kömürden kebab yapar	Kömürden kebap yapar
El maşası gözlerin dağlar	El maşası göz dağlar
Kömür ataşı göz daldırı	Kömür ateşi göz daldırır
Ne istediseler yapar (KTB, s. 158)	Ne istediyseler yapar

Al mennen	Al benden
Yėşil sennen al mennen	Yeşil senden al benden
Sinem attar tukânı	Sinem attar dükkânı

Ne istirsey al mennen (KHM, s. 300) — Ne istersen al benden

Herif görmez sağ solı — Herif bulmaz sağı solu
Aḫtarı bulmaz yolı — Arar bulmaz yolu
sebbeḥ arvad ne görsün? — Sabah kadın ne görsün?
Teppeliġ idrar dolı! (ITT, s. 34) — Yukarı idrar dolu!

He gülşeni gülşeni — Ha gülşeni gülşeni
Güller yėre düşeni — Güller yere düştüğünde
Bilezigiv̇ üstinde — Bileziğinin üstünde
Ne v̇arıydı nişanı? (AK, s. 23) — Neyin işareti vardı?

Zerer çıḫar mayadan — Kötülük çıkar mayadan
Namus geli ḥayadan — Namus gelir hayâdan
Aslı namerd olanın — Aslı namert olanın
Yel ne görer ḳeyyeden (ITT, s. 61) — Yel ne görebilir kayadan

Arv̇atlar dėdiler ḳoy bezetsin ne v̇ar, (AK, s. 32)
Kadınlar, "Bırak süslesin ne var" dediler.

Bir sorışım öziyden baḫım mene ne diyer? (AK, s. 36)
Bir selamlaşayım da kendisiyle bakayım bana ne der?

Tat ḳilincini sıyırdı, çıḫtı damnan baḫsın, ne görsin? baḫtı Ḳamber gerçekten ölip, Arzı da öz-özin öldirip, (AK, s. 39)
Tat kılıcını çakardı, çatıya çıktı, bir de ne görsün? Baktı Kamber gerçekten ölmüş Arzu da kendisini öldürmüş.

Bir gün bir ḳozaġ taptım — Bir gün bir kozak buldum
Bu ḳozaġı ne yaptım? — Bu kozağı ne yaptım?
Düşündüm daşındım da — Düşündüm taşındım

Ḳozaġdan ḥisse ḳaptım (ITT, s. 27)	Kozaktan hisse kaptım
"Bunnan bir könek biç, tik"	Bundan bir gömlek biç, dik
Cevȧbım vȧrdi dim-dik:	Cevabımı dosdoğru verdi:
<u>Ne</u> vȧrisen ḥaḳḳımı?	<u>Ne</u> verirsin hakkımı?
Yarsı sene, sözü çig (ITT, s. 28)	Yarısı sana, sözü çiğ
Herif görmez saġ solı	Herif bulmaz sağı solu
Aḫtarı bulmaz yolı	Arar bulmaz yolu
Sebbeḥ arvad <u>ne</u> görsün?	Sabah kadın <u>ne</u> görsün?
Teppeliġ idrar dolı! (ITT, s. 34)	Yukarı idrar dolu!
Bilmirem sennen <u>ne</u> gėtti	Bilmiyorum senden <u>ne</u> gitti
gelinüv̇ sene nėtti	Gelinin sana netti
Şirin imşaġ dilüv̇ü	Şirin yumuşak dilini
Kim bele sümüg etti? (ITT, s. 73)	Kim böyle kemik etti?
Giden, baġdan gider	Giden, bağdan gider
Baġv̇annan <u>ne</u> gider? (ITT, s. 105)	Bağcıdan <u>ne</u> gider?

<u>Ne</u> diyili? Allah'ın çölinde gėce meḥeli bı savıġta nėdisen? (AK, s. 30)
<u>Ne</u> denilir? Allah'ın çölünde gece vakti bu soğukta ne yapıyorsun?

<u>Ne</u> çıḫar (ITDA, s. 155)
<u>Ne</u> çıkar. (ne yarar sağlayacak)

<u>Ne</u> de olsa (ITDA, s. 155)
<u>Ne</u> de olsa. (bununla beraber, yine de)

<u>Ne</u> desin (ITDA, s. 155)
<u>Ne</u> desin.

Ne v̇arın bir oġlu v̇ar (ITDA, s. 156)
Ne varın bir oğlu var. (‘ne var’ demekle iş bitmez)

Gözele ne yaraşmaz (ITDA, s. 235)
Güzele ne yakışmaz.

Kör ne ister iki göz, biri egiri biri düz (ITDA, s. 243)
Kör ne ister iki göz, biri eğri biri düz.

Ne doġrarsav̇ aşıv̇a o çıḫar ḳarşıv̇a (ITDA, s. 247)
Ne doğrarsan aşına o çıkar karşına.

Ḳazanda pişti ne pişti	Kazanda pişti ne pişti
Bişince ḳarnım şişti	Pişince karnım şişti
Her birini aşarsav̇	Her birini açarsan
O enişler ne işti (KTB, s. 157)	O inişler ne iştir

Ḳazanda pişti ne pişti	Kazanda pişti ne pişti
Bişince ḳarnım şişti	Pişince karnım şişti
Her birini açarsav̇	Her birini açarsan
O enişler ne işti (KTB, s. 164)	O inişler ne iştir

Uzun uzun yollardan	Uzun uzun yollardan
Bir ʾeceyib ḳuş geli	Bir tuhaf kuş gelir
ḳırma badam dili v̇ar	Kırma badem dili var
Ne diyerse ḫoş geli	Ne derse hoş gelir
Gözlerinnen yaş geli (KTB, s. 171)	Gözlerinden yaş gelir

Aġa men	Ağa ben
Şitil v̇urdum baġa men	Fidan ektim bağa ben
Beg desem öldiriller	Bey desem öldürürler

Bes ne diyim aġa men (KHM, s. 297) Ne diyeyim ağa ben

Acın toḫtan ne ḫeberi v̇ar (ITDA, s. 219)
Açın toktan ne haberi var.

Ḳazana ne ḳoysav̇ çimçev̇e o geli (ITDA, s. 241)
Kazana ne bıraksan kepçene o gelir.

Allah'tan ne gelirse ḫoştu (ITDA, s. 221)
Allah'tan ne gelirse hoştur.

Su saldım nergiz ossın	Su verdim nergis olsun
Olırsa hergiz ossın	Olursa her zaman olsun
Men yara ne demişem	Ben yara ne demişim
Gessin üz be üz ossın (KHM, s. 567)	Gelsin yüz yüze görüşelim

Teppe başında atar	Tepebaşında atar
ġėdeḫ baḫaḫ ne satar	Gidelim bakalım ne satar
lėyli ḫeste düşipti	Leyla hasta düşmüş
mecnün seetin satar (KHM, s. 569)	Mecnun saatini satar

Dost bize gelmez oldı	Dost bize gelmez oldu
Ḥalımı sormaz oldı	Halimi sormaz oldu
Men ona ne dėmiştim	Ben ona ne demiştim
Yaramı sarmaz oldı (KHM, s. 490)	Yaramı sarmaz oldu

Gėv̇il ḳuşı hav̇ada	Gönül kuşu havada
Ne olırdı yuv̇ada	Ne olurdu yuvada
Tedbir ḳullardayise	Tedbir kullardaysa
Takdir daḫı mev̇lada (KHM, s. 506)	Takdir dahi mevlada

Dilim dilim	Dilim dilim
Pırtaḳal dilim dilim	Portakal dilim dilim
Ne dedim küstüv̇ mennen	Ne dedim küstün benden
Ḳurusun aġzım dilim (KHM, s. 331)	Kurusun ağzım dilim
Diyar ağlar	Diyar ağlar
El ağlar diyar ağlar	El ağlar diyar ağlar
Can çıḫma dost gelince	Can çıkma dost geldiğinde
Göreġ ne diyer aġlar (KHM, s. 331)	Görelim ne der ağlar
Gülim vay	Gülüm vay
Bilbilim vay gülüm vay	Bülbülüm vay gülüm vay
Ne dėdim küstüv̇ mennen	Ne dedim küstün benden
Bı lal olmış dilim vay (KHM, s. 343)	Bu lal olmuş dilim vay
Gün ne dėmiş	Gün ne demiş
Ay gėdib gün ne dėmiş	Ay gidip gün ne demiş
Hüsniv̇in hav̇asında	Hüsnünün havasından
Ay gėdip güne dėmiş (KHM, s. 345)	Ay gidip güne demiş
Gün ne dėmiş	Gün ne demiş
Ay gėdib gün ne dėmiş	Ay gidip gün ne demiş
Hüsniv̇in hav̇asında	Hüsnünün havasından
Ay gėdip güne dėmiş (KHM, s. 345)	Ay gidip güne demiş
Bele baġlar	Böyle bağlar
Dost başın bele baġlar	Dost başını böyle bağlar
Bilbil aġlar gül açmaz	Bülbül ağlar gül açmaz
V̇erendi bele baġlar	Virandır böyle bağlar
Can çıḫma dost gelince	Can çıkma dost gelince
Göreḫ ne diyer aġlar	Görelim ne der ağlar

Kül torpaḫ onın başına	Kül toprak onun başına
Bėd-asıla bėl bağlar	Kötü asıllıya bel bağlar
Gel çek bı ayrılığı	Gel çek bu ayrılığı
Gör üreg nėce dağlar (KHM, s. 310)	Gör yürek nasıl dağlar

Bı sular ulıġ ulıġ	Bu sular ılık ılık
Ḳızlar doldırı tulıġ	Kızlar doldurur tuluk
Bilezigiv̇ tapanı	Bileziğini bulana
<u>Ne</u> v̇ėrisen muştılıġ (AK, s. 23)	Hediyesini <u>ne</u> verirsin

Men devv̇ar	Ben davar
Sen kassab ol men devv̇ar	Sen kasap ol ben davar
Sinem attar dükânı	Sinem atar dükkânı
Her <u>ne</u> dėsev̇ mende v̇ar (KHM, s. 365)	Her <u>ne</u> dersen bende var

Mene çaġır diyeler	Bana çağır derler
Çaġırsam <u>ne</u> diyeler	Çağırsam <u>ne</u> derler
Çaġırsam adın vėrsem	Çağırsam adını versem
Ona sėv̇da diyeller (KHM, s. 543)	Ona sevda derler

Narıncım dilim dilim	Turuncum dilim dilim
Ge otı menim gülim	Gel otur benim gülüm
Arḫav̇da <u>ne</u> dėmişem	Arkandan <u>ne</u> demişim
Lal ossın menim dilim (KHM, s. 548)	Lal olsun benim dilim

Pırtakal dilim dilim	Portakal dilim dilim
Darılıb menim gülim	Darılmış benim gülüm
Men gülime <u>ne</u> dėdim	Ben gülüme <u>ne</u> dedim
Ḳurısın aġzım dilim (KHM, s. 556)	Kurusun ağzım dilim

Eḫmedi̇vem aġa men	Ahmedinim ağa ben

Şitil vırdım bağa men	Fidan ektim bağa ben
Beg dėsem öldiriller	Bey desem öldürürler
Bes ne diyim ağa men (KHM, s. 492)	Ne diyeyim ağa ben

Seni ne getirdi? Diyer (KA, s. 7).
"Seni ne getirdi?" der.

Sele bir keçel gelip senüvçi hediye getirip baḫın ne diyer! (KA, s. 3)
Söyle bir keloğlan gelmiş senin için hediye getirmiş, bakın ne der!

Başına ne geldi bunın? (KA, s. 13)
Bunun başına ne geldi?

Kim gider munın seḥebin menimçi taparsa ne isterse vėrrem özne. (KA, s. 15)
Kim gider bunun sahibini benim için bulursa, ne isterse veririm kendisine.

Dedi "Ne istersevė vėrim sene ha munın seḥebin menimçi tap" (KA, s. 15)
"Ne istersen veririm sana, sadece bunun sahibini benim için bul" dedi.

Tuttular öznü. "Ne istisiz?" dedi "Patşahın emri beledi" (KA, s. 21)
Kendisini tuttular. "Ne istiyorsunuz?" dedi. "Padişahın emri böyle" dediler.

Bu ağamın oğlannarı üçü de getti bilmedim başlarna ne geldi (KA, s. 16).
Bu ağamın oğlanları üçü de gitti, bilmedim başlarına ne geldi.

Dedi "Ḳaḫın indi bular ayıssa bizim başımıza ne getirirler" (KA, s. 20)
Kalkın şimdi bunlar ayılırsa bizim başımıza ne getirirler!

Ey dedi ne bilisen, kimdi bu resim? (KA, s. 21)
"E, ne biliyorsun, bu resimdeki kim?" dedi.

Dedi "Ne eyyisi, hardan eyyi olu?!" (KA, s. 27)
"Ne iyileşmesi, nereden iyi olur?!" dedi.

"Ege geldüv̇ oğluv̇u görmedüv̇se onda ne edersev̇ mene ele!" (KA, s. 29)
Eğer gelip de oğlunu göremezsen o zaman bana ne yaparsan yap!

Dedi "Men ne billem, sen bilisen nece çıḫaḫ!" (KA, s. 32)
"Ben ne bileyim, nasıl çıkacağımızı sen biliyorsundur!" dedi.

Dedi "Sen dört Ḳemeri ḳazanısan, ḳazancuv̇ dört Ḳemeridi, ne yesen, ne içesen" (KA, s. 33)
"Sen dört (para) kazanıyorsun, kazancın dört (para), ne yiyorsun, ne içiyorsun?" dedi.

Dedi"sen dört ḳemeri Ḳazanısan, ḳazancuv̇ dört Ḳemeridi, ne yesen, ne içesen" (KA, s. 33)
"Sen dört (para) kazanıyorsun, kazancın dört (para), ne yiyorsun, ne içiyorsun?" dedi.

Burda durmuşam Allah'ın ferecin beklirem. aḫşamçın ne yim ne içim! (KA, s. 34)
Burada durmuş Allah'ın yardımını bekliyorum. Akşam için ne yiyip ne içeyim!

Burda durmuşam Allah'ın ferecin beklirem. aḫşamçın ne yim ne içim! (KA, s. 34)
Burada durmuşum Allah'ın yardımını bekliyorum. Akşama ne yiyip ne içeyim!

Aḫşam gedim ne yim ne içim o ḫarabada! Bilisen men ne gündeyem? (KA, s. 36)
Akşam o harabede ne yiyeyim, ne içeyim! Ne halde olduğumu biliyor musun?

Aḫşam gedim ne yim ne içim o ḫarabada! Bilisen men ne gündeyem? (KA, s. 36)
Akşam o harabeye gidip ne yiyeyim, ne içeyim! Ne halde olduğumu biliyor musun?

Ne disen munın boynun kim v̇ursun? (KA, s.39)
Ne söylüyorsun (sence) bunun boynunu kim vursun?

Dedi "Üle ne yaptuv̇ pinadiz?" (KA, s. 39)
"Ulan ayakkabı tamircisi, ne yaptın?" dedi.

"Bu günnen bele ne tuttuḫ getirrem v̇erem seniy elye." (KA, s. 42)
Bu günden böyle ne tutarsak getiririm sana veririm.

Dedi "Seni ne yetirdi bura?" (KA, s. 45)
"Seni ne getirdi buraya?" dedi.

Dedi "Seni ne yetirdi bura?" (KA, s. 46)
"Seni ne getirdi buraya?" dedi.

Dedi "Ha, seni ne getirdi?" (KA, s. 53)
"Ha, seni ne getirdi (buraya)?" dedi.

Ay, dedi "Ev yanmış seni bura ne getirdi?" (KA, s. 54)
Ay, "Ev yanmış, seni buraya ne getirdi?" dedi.

Dediler "Arḫadaşlar ḳonnuşun di! başuv̇uzdan geçen, ne görüpsüz, neyv̇üz v̇ar, ne bilisiz, maʿlumatv̇uz neye v̇ar?" (KA, s. 56)
"Arkadaşlar haydi başınıza gelenleri konuşun! Ne gördünüz, neyiniz var, ne biliyorsunuz, malumatınız neye var?" dediler.

Dediler "Arḫadaşlar ḳonnuşun di! başuv̇uzdan geçen, ne görüpsüz, neyv̇üz v̇ar, ne bilisiz, maʿlumatvuz neye v̇ar? (KA, s. 56)
"Arkadaşlar hadi konuşun! Aklınızdan geçenler, ne görmüşseniz, ne biliyorsanız, malumatınız (bilgiler) neye var?" dediler.

"Cemʿet ḳonuşun ḳonuşun ḥakat elev̈ün nav̇ar ne yoḫ!" (KA, s. 60)
Millet konuşun konuşun, sohbet edin ne var ne yok!

Dedi "Bir ḳonuşmasan memçi bu başuv̇dan geçeni ne gelip başuv̇a, nece ḳazanıpsan bu malı?" (KA, s. 59)
"Başına gelenleri bana anlatmaz mısın? Başına ne gelmiş, bu malı nasıl kazandın?" dedi.

Ḳurt dedi "Ne ḳonuşaġ?" (KA, s. 60)
Kurt "Ne konuşalım?" dedi.

Dikẹt ėtti arv̇adı yatıp. "Ha nev̇di?" dedi "Valla birez canım aġırrı" "Ne istiri gėv̇lüv̇" (KA, s. 60)
Dikkat etti eşi uyuyor. "Ha neyin var?" dedi. "Valla biraz canım ağrıyor" dedi. "Canın ne istiyor" dedi.

"Ne istiri menim canımçı gėv̇liv̇?" dedi (KA, s. 61)
"Benim canımın içi gönlün ne istiyor?" dedi.

Dedi "Baba bilmem ne belev̇di yemeġden kesilipsen!" (KA, s. 62)
"Baba bilmiyorum, ne sorunun var, yemekten kesilmişsin" dedi.

Bular ne ḳeder ḳuv̇atları v̇arsa yediler (KA, s. 66)
Bunlar ne kadar kuvvetleri varsa yediler.

Dedi "Baba ne parası!" (KA, s. 66)
"Baba ne parası" dedi.

Le siz bazarda ne yipsiz bunnan eyyi osun le? (KA, s. 66)
La siz pazarda ne yediniz de bundan daha iyidi?

Ne diyisen? (KA, s. 67)
Ne söylüyorsun?

Baba dünen ġece sen bize ne dediy? (KA, s. 86)

Baba dün gece sen bize ne dedin?

Ne kimin? (KA, s. 88)
Ne gibi?

Ayı ne yesin ne yesin!.. ne gevli isterse yesin "öz özüne diri" (KA, s. 89)
Ayı ne yesin ne yesin! Canı ne çekiyorsa onu yesin. "kendi kendine söylüyor."

Ayı ne yesin ne yesin!.. ne gevli isterse yesin. "öz özüne diri (KA, s. 89)
Ayı ne yesin ne yesin! Canı ne çekiyorsa onu yesin. "kendi kendine söylüyor."

Ayı ne yesin ne yesin!.. ne gevli isterse yesin "öz özüne diri" (KA, s. 89)
Ayı ne yesin ne yesin! Canı ne çekiyorsa onu yesin. "kendi kendine söylüyor."

Ne gevilleri istiri yiller içiller, yemeg, içmeg kömedi. (KA, s. 89)
Canları ne çekiyorsa yiyorlar, yemekleri içecekleri çok.

"Biz çamıra batmışığ seni ne getirdi bura!" "nişi?" (KA, s. 25)
Biz belamızı bulduk. Seni ne getirdi buraya! "Niçin?"

Oğlan gözün aştı dedi "Seni ne getirdi bura?" (KA, s. 32)
Oğlan gözünü açtı, "Seni ne getirdi buraya?" dedi.

Dedi "Siziy ne ḥaḳḳıyız…" (KA, s. 95)
"Sizin ne hakkınız var…" dedi.

Ne istiri bu uşağ? (KA, s. 97)
Ne istiyor bu çocuk?

Küçkinesen külesen	Küçüksün cücesin
Her nedesem gülesen	Her ne dersem gülersin

O ḫuyuv̇dan ḫoşlanmam	O huyundan hoşlanmam
Her gelene gülesen (KHM, s. 540)	Her gelene gülersin

Suḳaḳta bilmem ne v̇ar	Sokakta bilmem ne var
Sen insansan ya dav̇ar?	Sen insan mısın ya davar?
Ḳoḫlısan siyan arḫtı	Kokluyorsun pis ırmaktır
Olupsan bir cenev̇ar (ITT, s. 86)	Olmuşsun bir canavar

4.1.2.1.8.2. Ne'nin Durum Ekleri ile Kullanımı

Taranan metinlerde *ne*'nin durum ekiyle kullanımı 19 örnekte görülmektedir.

4.1.2.1.8.2.1. Ne'nin Yönelme Durumu

Taranan metinlerde *ne*'nin yönelme durumu beş örnekte görülmektedir.

Neden neye v̇urmaġ (ITDA, s. 156)
Neden neye vurmak. (Anlatılması gereken sözü kesip, başka konuya geçmek)

Dediler "Arḫadaşlar ḳonnuşun di! başuv̇uzdan geçen, ne görüpsüz, neyv̇üz v̇ar, ne bilisiz, maʿlumatv̇uz neye v̇ar?" (KA, s. 56)
"Arkadaşlar hadi konuşun! Aklınızdan geçenler, ne görmüşseniz, ne biliyorsanız, malumatınız (bilgiler) neye var?" dediler.

Bu arv̇ad ajdı neye el vurdu eline çaldılar. (KA, s. 99)
Bu kadın açtır neye dokunduysa eline vurdula.

Neye gülsüz? (KA, s. 101)
Neye gülüyorsunuz?

Her neye elv̇urram yasaġ edipsen. (KA, s. 36)
Her neye dokunursam yasaklamışsın.

4.1.2.1.8.2.2. Ne'nin Bulunma Durumu

Tranan metinlerde *ne*'nin bulunma durumu iki örnekte görülmektedir.

Nede yanım	Nede yanayım
Sen görset nede yanım	Sen göster nede yanayım
Sinem birdi dert bindi	Bir sinem var bin derdim
Men bına ne dayanım (KHM, s. 371)	Ben buna ne dayanım

Nede yanım	Nede yanayım
Sen görset nede yanım	Sen göster nede yanayım
Sinem birdi dert bindi	Bir sinem var bin derdim
Men bına ne dayanım (KHM, s. 371)	Ben buna ne dayanım

4.1.2.1.8.2.3. Ne'nin Çıkma Durumu

Taranan metinlerde *ne*'nin çıkma durumu altı örnekte görülmektedir.

Padişah dėdi saġ âşıḳlığı neden bilini? Dėdi baḫçavın yėddi yėmişini birbirine ḳatarsa saġ âşıḳtı. (AK, s. 27)

Padişah, "Sağlam âşık nereden bilinir?" dedi. "Bahçenin yedi meyvesini birbirine katarsa sağlam âşıktır" dedi.

Neden neye v̇urmaġ (ITDA, s. 156)

Neden neye vurmak.

Arsız neden arlanı çölde gezer salanlı (ITDA, s. 221)

Arsız neden arlanır çölde gezer sallanır. (Arsız hiçbir şeyden utanmadığı için çölde de olsa salına salına gezer)

Sen neyden ḳazanduv̇? (KA, s. 35)

Sen ne ile (nasıl) kazandın?

Patşah diskindi! Dedi "Be sen neyden bu gece bu asası edipsen?" (KA, s. 38)

Padişah irkildi! "Peki, sen ne ile bu gece bu kanıya vardın?" dedi.

Dad ėdim	Şikâyet edeyim
Neynen gėvlim şad ėdim	Neyden gönlümü şad edeyim
çıḫtım tavrat damına	Çıktım Tevrat damına
yeḫem yırtım dad ėdim (KHM, s. 324)	Yakamı yırtıp şikayet edeyim

4.1.2.1.8.2.4. Ne'nin Tamlayan Durumu

Ne'nin tamlayan durumu taranan metinlerde sadece bir örnekte görülmektedir.

Neyin nesi (ITDA, s. 158)
Neyin nesi. (kim olacak, ne önemi var)

4.1.2.1.8.2.5. Ne'nin Vasıta Durumu

Irak Türkmen Türkçesinde vasıta durumu eki +n'dir. Bunun yanında +dAn eki de araç durumu eki olarak kullanılmaktadır (Bayatlı, 1996, s. 370). Taranan metinlerde *ne*'nin vasıta durumu beş örnekte görülmektedir.

Babam beg nenem ḫanım	Babam bey annem hanım
Daha neyden güvėnim?	Daha neye güveneyim
Ḳonşum zengin olmazsa	Komşum zengin olmazsa
Yoḫlıḫtan sıḫan canım (ITT, s. 91)	Yokluktan sıkılır canım

Seḥer ossın yad ėdim	Seher olsun yad edeyim
Neynen gėvlim şad ėdim	Neyle gönlümü şad edeyim
Kurıssın ḫaḳ dıvanı	Hak meclisi kurulsun
Yeḫem yırtım dad ėdim (KHM, s. 561)	Yakamı yırtıp şikayet edeyim

"Neyden aparım seni!" (KA, s. 46)
Neyle götüreyim seni!

Diyer varanda meni neyden vurasan? (KA, s. 70)
"Vardığımda beni neyle vurursun?" der.

Diyer <u>neyden</u> v̇urasan meni? (KA, s. 70)
"Beni <u>neyle</u> vurursun?" der.

4.1.2.1.8.3. Ne'nin İyelik Eki ile Kullanımı

Ne'nin iyelik eki ile kullanımı taranan metinlerde 23 örnekte görülmektedir.

Ne mav̇ıdı	Ne mavidir
gözleriv̇ ne mav̇ıdı	Gözlerin ne mavidir
av̇ıdırsav̇ sen av̇ıd	Avutursan sen avut
Yad menim <u>nem</u> av̇ıdı (KHM, s. 371)	Yad benim <u>neyimi</u> avutur

Ağu gülinde sem v̇ar	Ağu gülünde zehir var
Bilmem gėv̇liv̇de ne v̇ar	Bilmem gönlünde ne var
Dostım eyyi bilisen	Dostum iyi biliyorsun
Menim dünyede <u>nem</u> v̇ar (KHM, s. 430)	Benim dünyada <u>neyim</u> var

Kim senemdi	Kim güzeldir
Kim şahtı kim senemdi	Kim şahtır kim güzeldir
Gizli yıġla gözlerim	Gizli ağla gözlerim
Bilmesin kimse <u>nemdi</u> (KHM, s.361)	Bilmesin kimse <u>neyimdir</u>

Nene, dedi <u>nev̇di</u>? (KA, s. 4)
Anne, dedi <u>neyin var</u> (neyindir)?

Bu çıḫarken "Senüv̇ <u>nev̇di</u>?" dedi (KA, s. 31).
Bu adam çıkarken "Senin <u>neyin var</u>?" dedi.

Gėttüv̇ baḫtuv̇ ki ḳoyun	Gittin baktın iki koyun
Yė ḳassın ḳurı boyun	Ye kalsın kuru boyun
<u>Neyiv̇e</u> oyın moyın (ITT, s. 46)	<u>Neyine</u> yalan dolan

Nenėvin neyin yazım	Annenin neyini yazayım
Onlara taʿet lazım	Onlara itaat lazım
Sözünnen yan çıḫanın	Sözünden yan çıkanın
Leyıḳtı başın ezim (ITT, s. 59)	Başını ezmek layıktır ona

Diḳet ėtti arv̇adı yatıp. "Ha nev̇di?'' dedi "v̇alla birez canım aġırrı." "Ne istiri gėv̇lüv̇?" (KA, s. 60)
Dikkat etti eşi uyuyor. "Ha neyindir?", "Vallaha biraz yorgunum." dedi. "Canın ne istiyor."

Sine gerek	Sine gerek
Sinem tek sine gerek	Sinem tek sine gerek
Men sėv̇dim sen de sėv̇div̇	Ben sevdim sen de sevdin
Ḫaḫın nesine gerek (KHM, s. 387)	Halkın nesine gerek

Dedi "Nedi o?" dedi "v̇alla bele bir şeydi…'' ''Nesidi?" dedi "Bilmiller nesidi ha bele öz özün parçalar." (KA, s. 58)
"O nedir?" dedi. "Vallahi böyle bir şeydi…" dedi. "Nesidir?" dedi. "Nesi olduğunu bilmiyorlar, habire kendisini dövüyor." dedi.

Dedi "Nedi o?" dedi "v̇alla bele bir şeydi…'' ''Nesidi?" dedi "Bilmiller nesidi ha bele öz özün parçalar." (KA, s. 58)
"O nedir?" dedi. "Vallahi böyle bir şeydi…" dedi. "Nesidir?" dedi. "Nesi olduğunu bilmiyorlar, habire kendisini dövüyor." dedi.

Bir elin nesi v̇ar, ki elin sesi v̇ar (ITDA, s. 224)
Bir elin nesi var, iki elin sesi var.

İnsanın eti yilinmez, derisi girilmez, şirin dilden başḳa nesi var (ITDA, s. 239)
İnsanın eti yenmez, derisi giyilmez, tatlı dilden başka nesi var. (insan kendisini ancak tatlı diliyle sevdirebilir.)

Mende onın	Bende onun
Nesi var mende onın	Nesi var bende onun
Çoḫ emekler çekmişem	Çok emek verdim
Oġrıyca men de onın (KHM, s. 365)	Uğrunda ben de onun

Yaġış yaġar sesi v̇ar	Yağmur yağar sesi var
Ḳar yaġar hav̇ası v̇ar	Kar yağar havası var
Sorın zalım felege	Sorun zalim feleğe
Aceb mende nesi v̇ar (KHM, s. 574)	Acaba benle nesi var

Neyin nesi (ITDA, s. 158)
Neyin nesi. (kim olacak, ne önemi var)

Neyi v̇ardı neyi yoḫtu ḫerçledi bir şeyi ḳalmadı. (KA, s. 55)
Neyi varmış neyi yokmuş hepsini harcamış bir şeyi kalmamış.

Neyi v̇ardı neyi yoḫtu ḫerçledi bir şeyi ḳalmadı. (KA, s. 55)
Neyi varmış neyi yokmuş hepsini harcamış bir şeyi kalmamış.

Ey dedi bizim neyimiz nuḳsandı istesin gėv̇lim! (KA, s. 61)
"E, bizim neyimiz noksandır ki gönlüm istesin!" dedi.

Böyüg oġlan dedi "Biz ha zamana kimin arv̇ad almayacaġıġ, neyimiz nuḳsandı?" Küçüg oġlan dedi "O şertten arv̇ad allıġ, ḳızıv̇ ossa oġluma v̇erisen?" (KA, s. 62)
Büyük oğlan, "Biz ne zamana kadar evlenmeyeceğiz, neyimiz noksandır? dedi. Küçük oğlan, "Bir şart ile evleneceğiz, eğer kızın olursa oğluma verir misin?" dedi.

Baḫtı gene ḥepsi ġemgindi. "Nev̇üzdü?" (KA, s. 28)
Baktı yine hepsi gamlıdır. "Neyiniz var?" dedi.

"Gene herkeş baḫtı ʿaciz, ġemgin. Nedi, nev̇üzdü?" (KA, s. 27)

Yine herkes baktı aciz, gamlı, nedir, neyiniz var?

Nedi, nevüzdü? (KA, s. 25)
Nedir, neyiniz var?

4.1.2.1.8.4. Ne'nin Ek-Fiil ile Kullanımı

Taranan metinlerde *ne*'nin ek-fiille kullanımı 105 örnekte görülmektedir.

Derziye bir mişteri:	Terziye bir müşteri:
Mene bir ḳat tik uygun	Bana bir takım dik uygun
Derzi diyer: "Adıv ne?"	Tezi, "Adın ne?" der
Herif diyer: "Adım Gün" (ITT, s. 10)	Herif, "Adım Gündür" der
Derzi diyer: "Aduv ne?	Terzi: "Adın ne?"
"Ay'dı adım sorasan"	"Ay'dır adım sorarsan"
"Ay'a ḳumaş biçinmez	"Ay'a kumaş biçilmez
Şekil şekle giresen" (ITT, s. 10)	Şekil şekle girersin" der
Bilmem puttı ya sanam	Bilmem puttur ya sanem
Az ḳaldı yolda yanam	Az kaldı yolda yanayım
Her kes diyer bu nedi?	Her kes der bu nedir?
Bu nenemdi, bu nenem! (ITT, s. 23)	Bu annemdir, bu annem
Gėçer bele bir müddet	Geçer böyle bir müddet
Birsi ėder çoḫ ḥiddet	Birisi eder çok hiddet
O biri: "gel ḥıssab ėt,	Diğeri: "gel hesapla,
Bu nedi ḥiddet, şiddet? (ITT, s. 30)	Bu nedir hiddet, şiddet?
Asya Han'ıymış adı	Asya hanmış adı
Herif dedi: "Bu nedi?	Herif "Bu nedir?
Gölgeni ışşığlırı"	Gölgeyi aydınlıyor" dedi
Arvad dedi: "Tettedi" (ITT, s. 34)	Kadın "Oyuncaktır" dedi

Arv̇ad dėdi: bu <u>nedi</u>?	Kadın "Bu <u>nedir</u>?" dedi
Adıv̇ seʿid seʿedi	Adın Sait Sait'tir
Utan iḫtiyar olduv̇	Utan yaşlandın
Herif dėdi: "Eʿedi" (ITT, s. 34)	Herif "Boktur" dedi

Kime ėdim men dadı?	Ben şikâyeti kime edeyim?
Bilmirem <u>nedi</u> adı	Bilmiyorum <u>nedir</u> adı
Menim kimin nazdara	Benim gibi nazlıya
Ėttirmişsin sen cadı! (ITT, s. 34)	Ettirmişsin sen büyü!

Aduv̇ <u>nedi</u> Gerebet	Adın <u>nedir</u> Garabet
İşuv̇ nedi gelib gėt (ITT, s. 101)	İşin nedir gelip git

Aduv̇ nedi Gerebet	Adın nedir Garabet
İşuv̇ <u>nedi</u> gelib gėt (ITT, s. 101)	İşin <u>nedir</u> gelip git

Bı gėce çerşembedi	Bu gece Çarşambadır
gėv̇liv̇e düşen <u>nedi</u>?	Gönlüne düşen <u>nedir</u>?
Ot yanar tütün çıḫmaz	Ot yanar duman çıkmaz
Ḳazanda bişen nedi? (AK, s. 25)	Kazanda pişen nedir?

Bı gėce çerşembedi	Bu gece Çarşambadır
gėv̇liv̇e düşen nedi?	Gönlüne düşen nedir?
Ot yanar tütün çıḫmaz	Ot yanar duman çıkmaz
Ḳazanda bişen <u>nedi</u>? (AK, s. 25)	Kazanda pişen <u>nedir</u>?

Adıv̇ <u>nedi</u> Gelebet, işiv̇ nedi gelip get. (ITDA, s. 24)
Adın <u>nedir</u> Gelebet, işin nedir gelip git. (Ortalıkta boşuna dolaşan işsiz kimse)

Adıv̇ nedi Gelebet, işiv̇ <u>nedi</u> gelip get. (ITDA, s. 24)
Adın nedir Gelebet, işin <u>nedir</u> gelip git.(Ortalıkta boşuna dolaşan işsiz kimse)

Ė .. dėdi çara ne? (AK, s. 30)
"Eee.. Çare nedir?" dedi.

Bir dene ḳaḫtı, dėdi yalla yalla men bezedirem, Ḳamber nedi sözi bele geçsin! (AK, s. 31)
"Bir adam kalktı, hadi hadi ben süslerim, Kamber de nedir sözü böyle geçsin" dedi.

İndi bu yuḫıdan oyansa, başın daş üste görse öz-özin öldiri nedi? Tat meni vırmasın, ḳoy tat meni vırsın. (AK, s. 39)
Şimdi bu uykudan uyansa, başını taş üstünde görse kendini öldürür, ne? Tat beni vurmasın diye, bırak vursun beni.

Neme nedi. (ITDA, s. 157)
Neme nedir. (nedir, kimdir 'argo')

Ölüm ölümdü hırıldamağı nedi (ITDA, s. 163)
Ölüm ölümdür hırıltısı nedir (başımıza geleceklere karşı koymaya gerek yok)

Ölüm ölümdü, hırıldamağı nedi (ITDA, s. 249)
Ölüm ölümdür, hırıltısı nedir

Para nedi, el kiri (ITDA, s. 250)
Para nedir, el kiri.

Gögden gele gele	Gökten gele gele
Düşer gile gile	Düşer gile gile
Bunun adı nedi	Bunu adı nedir
Gerek hanım bile (KTB, s. 151)	Gerek hanım bile

Günlerden Çerşembedı	Günlerden Çarşambadır
Gėvliye düşen nedi	Gönlüne düşen nedir
Hem odsuz hem tütünsüz	Hem odsuz hem tütünsüz

Ḳazanda bişen nedi (KTB, s. 151)	Kazanda pişen nedir
Günlerden Çerşembedı	Günlerden Çarşambadır
Gėvlive düşen nedi	Gönlüne düşen nedir
Hem odsuz hem tütünsüz	Hem odsuz hem tütünsüz
Ḳazanda bişen <u>nedi</u> (KTB, s. 151)	Kazanda pişen <u>nedir</u>
<u>Nedi</u> ki	<u>Nedir</u> ki
Ne mavıdı ne sarı	Ne mavidir ne sarı
Bir güzel aġaçta	Bir güzel ağaçta
Gözel saçları (KTB, s. 161)	Güzel saçları
Şeker desen şeker dögü	Şeker desen şeker değil
Süt de dögü özü beyaz	Süt de değil özü beyaz
Pambıġ desen pampuġ dögü bu <u>nedi</u>?	Pamuk desen pamuk değil bu <u>nedir</u>?
Düşün bul (KTB, s. 169)	Düşün bul
Tap <u>nedi</u>	Bul <u>nedir</u> (bil bakalım)
Bir ḳuru ḳafa attım refte yemeği datlı	Bir kuru kafa attım rafta yemeği tatlı
Maymun sıratlı (KTB, s. 169)	Maymun suratlı
Tap <u>nedi</u> tapış nedi	Bul <u>nedir</u> buluş nedir
Gül bahar öpüş nedi (KTB, s. 169)	Gül bahar öpüş nedir
Tap nedi tapış <u>nedi</u>	Bul nedir buluş <u>nedir</u>
Gül bahar öpüş nedi (KTB, s. 169)	Gül bahar öpüş nedir
Tap nedi tapış nedi	Bul nedir buluş nedir
Gül bahar öpüş <u>nedi</u> (KTB, s. 169)	Gül bahar öpüş <u>nedir</u>
Tap <u>nedi</u>	Bul <u>nedir</u>

Dolu gider boş geli	Dolu gider boş gelir
Ağzımıza ḫoş geli (KTB, s. 169)	Ağzımıza hoş gelir

Tap nedi	Bul nedir
Gizer oyanı	Gezer uyanır
Altı ḳıçı var	Altı ayağı var
İki dabanı (KTB, s. 170)	İki topuğu

Tap nedi	Bul nedir
Her şeye yapışı (KTB, s. 170)	Her şeye yapışır

Tap nedi	Bul nedir
Her şey altınnan gėçer (KTB, s. 170)	Her şey altından geçer

Yarın ne Çarşamba dı	Yarın ne Çarşambadır
Gönlüne düşen nedi	Gönlüne düşen nedir
Otsuz hem de ateşsiz	Otsuz hem de ateşsiz
Ḳazanda bişen nedi (KTB, s. 173)	Kazanda pişen nedir

Yarın ne Çarşamba dı	Yarın ne Çarşambadır
Gönlüne düşen nedi	Gönlüne düşen nedir
Otsuz hem de ateşsiz	Otsuz hem de ateşsiz
Ḳazanda bişen nedi (KTB, s. 173)	Kazanda pişen nedir

Tap nedi duv̇ar üstünde yarım külçe (KTB, s. 176)
Bul nedir duvar üstünde yarım külçe.

Bir sinedi	Bir sinedir
Bir sedef bir sinedi	Bir sedef bir sinedir
Köskü̇v̇de üç şey gördüm	Göğsünde üç şey gördüm
Kissi nar biri nedi (KHM, s. 321)	İkisi nar biri nedir

Merde nedi	Merde nedir
Ġem cafa merde nedi	Gam cefa merde nedir
Asmannan daş yaġarsa	Gökten taş yağarsa
Merdene merdenedi (KHM, s. 366)	Merdane merdanedir
Merde nedi	Merde nedir
Ġem cafa merde nedi	Gam cefa merde nedir
Asmannan daş yaġarsa	Gökten taş yağarsa
Merdene merdenedi (KHM, s. 366)	Merdane merdanedir
Ẏėrdiġine	Verdiğine
Ḥemd ossın ẏėrdiġine	Şükür olsun verdiğine
Ẏėrirse ḫudam ẏėrsin	Verirse Tanrım versin
Ḳul nedi ẏėrdiġi ne (KHM, s. 393)	Kul nedir verdiği ne
Dalda sına	Dalda sına
Bilbil dalda sına	Bülbül'ü dalda sına
Bı bėş günniġ dünyenin	Bu beş günlük dünyanın
Bes sıḫıl daldasına	Yeter sıkılma gölgesine
Sen mene dalda ossaẏ	Sen bana gölge olsan
Yad nedi daldası ne (KHM, s. 416)	Eller nedir gölgesi ne
Elif nedi dal nedi	Elif nedir dal nedir
Müşkil nedi ḥal nedi	Problem nedir çözüm nedir
Umaram başıẏa gessin	Umarım başına gelsin
Bilesen aḥẏal nedi (KHM, s. 493)	Bilesin durum nedir
Elif nedi dal nedi	Elif nedir dal nedir
Müşkil nedi ḥal nedi	Problem nedir çözüm nedir
Umaram başıẏa gessin	Umarım başına gelsin
Bilesen aḥẏal nedi (KHM, s. 493)	Bilesin durum nedir

Elif nedi dal nedi	Elif nedir dal nedir
Müşkil nedi ḥal nedi	Problem nedir çözüm nedir
Umaram başıv̇a gessin	Umarım başına gelsin
Bilesen aḥv̇al nedi (KHM, s. 493)	Bilesin durum nedir

Elif nedi dal nedi	Elif nedir dal nedir
Müşkil nedi ḥal nedi	Problem nedir çözüm nedir
Umaram başıv̇a gessin	Umarım başına gelsin
Bilesen aḥv̇al nedi (KHM, s. 493)	Bilesin durum nedir

Elif nedi dal nedi	Elif nedir dal nedir
Müşkil nedi ḥal nedi	Problem nedir çözüm nedir
Umaram başıv̇a gessin	Umarım başına gelsin
Bilesen aḥv̇al nedi (KHM, s. 493)	Bilesin durum nedir

Seḥerin badı nedi	Seherin yeli nedir
Ḳız nenev̇ adı neydi	Kız annenin adı nedir
Gireydim yar ḳoynına	Gireydim yar koynuna
Bileydim dadı nedi (KHM, s. 561)	Bileydim tadı nedir

seḥerin badı nedi	Seherin yeli nedir
Ḳız nenev̇ adı neydi	Kız annenin adı nedir
Gireydim yar ḳoynına	Gireydim yar koynuna
Bileydim dadı nedi (KHM, s. 561)	Bileydim tadı nedir

seḥerin badı nedi	Seherin yeli nedir
Ḳız nenev̇ adı neydi	Kız annenin adı nedir
Gireydim yar ḳoynına	Gireydim yar koynuna
Bileydim dadı nedi (KHM, s. 561)	Bileydim tadı nedir

Keçel bu nedi? (KA, s. 3)

Keloğlan bu nedir?

Diyer "Bilisen nedi bu ceyrannar?" Diyer "Nedi?" (KA, s. 9)
"Biliyor musun nedir bu ceylanlar?" der. "Nedir?" der.

Diyer "Bilisen nedi bu ceyrannar?" Diyer "Nedi?" (KA, s. 9)
"Biliyor musun nedir bu ceylanlar?" der. "Nedir?" der.

Dedi "Nolup acelemiz nedir, get acıġ yemeġ geti." (KA, s. 22)
"Ne olmuş, bu acelemiz de nedir! Acıktık git yemek getir" dedi.

Dedi "Bu nedi?" (KA, s. 24)
"Bu nedir?" dedi.

"V̇iy nene bu nedi! Ge gireġ baḫaḫ nedi bunın içi!" (KA, s. 24)
Ay nine bu da nedir! Gel içeriye girelim, bakalım bunun içi nedir!

"V̇iy nene bu nedi! Ge gireġ baḫaḫ nedi bunın içi!" (KA, s. 24)
Ay nine bu da nedir! Gel içeriye girelim, bakalım bunun içi nedir!

Nedi, nev̇üzdü? (KA, s. 25)
Nedir, neyiniz var?

"Gene herkeş baḫtı ʿaciz, ġemgin. Nedi, nev̇üzdü?" (KA, s. 27)
Yine herkes baktı aciz, gamlı, nedir, neyinizdi?

Men de gedim ḫatunumdu sorum öznü bir baḫım nedi ne dögü! (KA, s. 27)
Ben de gideyim hatunumu sorayım bir bakayım nedir ne değildir!

Bir gün dedi "Nobat mene geldi bir gedim baḫım hatunun nesidi!" (KA, s. 28)
Bir gün "Nöbet bana geldi bir gideyim bakayım hatunun nesidir?" dedi.

Dedi "Nedi o?" dedi "V̇alla bele bir şeydi…" "Nesidi?" dedi "Bilmiller nesidi ha bele öz özün parçalar." (KA, s. 58)
"O nedir?" dedi. "Vallahi böyle bir şeydi…'' dedi. "Nesidir?" dedi. "Nesi olduğunu bilmiyorlar, habire kendisini dövüyor." dedi.

Ey, sele nedi? (KA, s. 29)
Ama söyle nedir?

Ege bu gece geldiyse bir oyun ettiyseler ḳoḫlama, baḫ içersev̇ içme, özüv̇ öllüge v̇ur bir baḫ nedi, kimdi!.. (KA, s. 31)
Eğer bu gece gelip bir tuzak kurmaya çalışırsalar hiçbir şeyi koklama, içme içmiş gibi yap, kendini ölmüş gibi yap, bir bak nedir, kimdir!...

Dedi "Gideġ buranı keşfedeġ baḫaġ bu işşiġ nedi" (KA, s. 33)
"Gidelim burayı keşfedelim bakalım bu ışık nedir" dedi.

Patşah diyer "Senʿatüv̇ senüv̇ nedi?" (KA, s. 33)
Padişah "Senin zanaatın nedir?" der.

Dedi "Oġlum sen ḳuru yerde yatısan bu ʿarak nedi içisen?" (KA, s. 33)
"Oğlum sen pulsuz çulsuzsun, bu içtiğin içki de nedir?" dedi.

Kurtoğlu yuḫudan diskindi delli kimin! Dedi "Bu nedi?" (KA, s. 51)
Kurt uykusundan irkilerek, deli gibi uyandı! "Bu nedir?" dedi.

"Ha dediler, bu benedam nedi getiripsen?" (KA, s. 44)
"Ha, bu bin adam da nedir buraya getirmişsin?" dediler.

Dedi "Bu nedi dögüsüz bunı?" (KA, s. 55)
"Bu dövdüğünüz de nedir?" dedi.

Ses seda yoḫ, işşiġ yanırı, perde de ḳurulup! Bu nedi? (KA, s. 67)
Ses seda yok, lamba yanıyor, perde de kurulmuş! Bu nedir?

Yeʿni maḳsadı nedi? (KA, s. 84)
Yani gayesi nedir?

Dedi "Nedi vesyeti?" (KA, s. 85)
"Vasiyeti nedir?" dedi.

Ḳızın maḳsadı nedi? (KA, s. 85)
Kızın maksadı nedir?

Ḳızın maḳsadı nedi? (KA, s. 91)
Kızın maksadı nedir?

Ḫeberder olaġ bacımız baḫaġ bizi çaġırrı. "Ha, dedi bacı nedi?" (KA, s. 92)
Bacımız bizi çağırıyor haberdar olalım. "Efendim bacı nedir?" dedi.

Adam ḳaḫtı dedi nedi? Dedi ''işte gene bir ḳızımız oldu'' (KA, s. 93)
Adam kalktı "Nedir" dedi. "İşte yine bir kızımız oldu" dedi.

Ha, dediler nene nedi? (KA, s. 93)
"Efendim, anne nedir?" dediler.

Biz ekmeg tapmarıġ bu nedi getiripsen özün? (KA, s. 95)
Biz ekmeği bulamıyoruz bu getirdiğin de nedir?

Bu nedi getiripsen? Diyer "Nessiz özünnen?" (KA, s. 96)
Bu getirdiğin de nedir? "Kendisinden ne istiyorsunuz?" der.

Et yen ḳarġa geli diyer "Fatmaḫan" diyer: Ne? (KA, s. 6)

Et yiyen karga gelir, “Fatmahan” der. “Ne?” der.

V̇ėrdiġine	Verdiğine
Ḥemd ossın v̇ėrdiġine	Şükür olsun verdiğine
v̇ėrirse ḫudam v̇ėrsin	Verirse Tanrım versin
Ḳul nedi v̇ėrdiġi ne (KHM, s. 393)	Kul nedir verdiği ne

Dalda sına	Dalda sına
Bilbil dalda sına	Bülbül’ü dalda sına
Bı bėş günniġ dünyenin	Bu beş günlük dünyanın
Bes sıḫıl daldasına	Gölgesine sığındığın yeter
Sen mene dalda ossav̇	Sen bana gölge olsan
Yad nedi daldası ne (KHM, s. 416)	Eller nedir gölgesi ne

Fatmaḫan, Fatmaḫan! Diyer “Ne Alla ḫetiriçi” (KA, s. 8)
Fatmahan, Fatmahan! “Allah rızası için ne?” der.

Ḳaḫar diyer “Fatmaḫan”, diyer “Ne?” (KA, s. 11)
Kalkar, “Fatmahan” der. O da “Ne?” der.

Ne Fatmaḫanı! Kimdi Fatmaḫan? (KA, s. 17)
Ne Fatmahanı! Fatmahan kimdir?

O ḥevişe girdiler baḫtılar ne! (KA, s. 19)
O avluya girdiler baktılar ne (bir de ne görsünler)!

Olar da girdiler baḫtılar ne! (KA, s. 19)
Onlar da (avluya) girdiler bir de ne görsünler!

Men de gedim ḫatunumdu sorum öznü bir baḫım nedi ne dögü! (KA, s. 27)
Ben de gideyim hatunumu sorayım bir bakayım nedir ne değildir!

Bir gün patşah oġlu dedi "Ḳardaş!" dedi "Ne'' dedi "Gelmesen gideḫ çöle ȧva!" (KA, s.42)
Bir gün padişahın oğlu "Kardeş" dedi. "Ne" dedi. "Av için çöle gidelim, gelmez misin?" dedi.

Bir gün patşah oġlu dedi "Ḳardaş!" dedi "Ne?""Men bilmirem kesmeġini…" (KA, s. 42)
Bir gün padişahın oğlu "Kardeş!" dedi. "Ne?" dedi. "Ben kesmesini bilmiyorum…"

Yarın oldu dediler "Ḳurdoġlu!" dedi "Ne" (KA, s. 43)
Yarın oldu "Kurtoğlu!" dediler, "Ne" dedi.

Dedi "Ḳurdoġlu!" dedi "Ne" (KA, s. 47)
"Kurtoğlu!" dedi. "Ne" dedi.

Patşah oġlu dedi "Ḳurtoġlu" dedi "Ne?" (KA, s. 50)
Padişahın oğlu, "Kurtoğlu" dedi. O da"Ne?" dedi.

Patşah oġluna dedi "Patşah oġlu!" dedi "Ne?" dedi. "Mennen seniyci olmaz memleket içinde oturaḫ" dedi "Be?" dedi "Babaya sele memleketin…" (KA, s. 51)
Padişah oğluna "Padişah oğlu!" dedi. "Ne?" dedi. "Benle sen bu memlekette yaşayamayız." dedi. "Yaa?" dedi. "Babana söyle, memleketin…" dedi.

Dedi "Ḳardaş!" dedi "Ne?" dedi "Bilisen navȧr?" dedi "navȧr?" (KA, s. 51)
"Kardeş!" dedi "Ne?" dedi, "Biliyor musun ne var?", "ne var?" dedi.

Dedi "Buna, ne delliʿa vȧereġin üç peri ḳızı?" (KA, s. 93)
"Buna! Ne! Deliye mi verelim üç peri kızını?" dedi.

Hemen geldi bir yolçı	Hemen geldi bir yolcu
Nesen sen? Dedi: "Elçi	Nesin sen? "Elçi
İran Şahı'nınnan geldim	İran Şahı'ndan geldim

Vezirlerden solçı'' (ITT, s. 9) Vezirlerden solcu" dedi

Ḳız sen nesen bura gelipsen? (KA, s. 7)
Kız sen nesin (kimsin) buraya gelmişsin?

"Sen nesen?" dedi "Men işte Allah'ın bendesiyem." (KA, s. 18)
"Sen nesin (kimsin)?" dedi. "Ben Allah'ın bir kuluyum." dedi.

"Ey, men ne bilim sen nesen?" (KA, s. 18)
E, ben ne bileyim sen nesin (kimsin)?

Sen nesen? dedi "İalla men Allah'ın bendesiyem" (KA, s. 22)
"Sen kimsin?" dedi. "Ben Allah'ın bir kuluyum" dedi.

Baba sen nesen? (KA, s. 35)
Sen nesin (kimsin) efendim?

Dedi "Baba sen nesen?" (KA, s. 36)
"Sen nesin (kimsin) efendim?" dedi.

Odunçu egildi dedi "Nesen sen?" (KA, s. 95)
"Oduncu eğildi "Nesin sen?" dedi.

Dedi "Ala başıy yesin nesen sen!" (KA, s. 94)
"Al ne halin varsa gör, nesin sen! (nasıl bir insansın)" dedi.

4.1.2.1.8.5. Ne'nin Birleşik Kullanımı

Ne soru sözcüğünün Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Irak Türkmen Türkçesinde de yardımcı fiillerle birleştiği görülmüştür: *ne + et- (nėt-), ne + eyle- (nėyle-, neyne-), ne + ol- (nol-)*. Ancak Irak Türkmen Türkçesinde, yardımcı fillerin yanında "iste-" fiili ile "var"

ismi ile birlikte kullanılan *ne* soru sözcüklü birleşik yapılara da rastlanmıştır: *ne + iste-(nisse-), ne + var (navar)*.

4.1.2.1.8.5.1. Birleşik Yazılan Birleşik Kullanımlar

Taranan metinlerde *ne*'nin birleşik yazılan birleşik kullanımları 206 örnekte görülmektedir.

Ḳaḫtım cülḥeye gėttim	Kalktım çulhaya gittim
Bilmirem orda ***nėttim***	Bilmiyorum orada ne yaptım
"Cülḥe, bunı bėz işle"	"Çulha, bunu bez yap"
Türlü sözler ėşittim (ITT, s. 28)	Türlü sözler işittim

Ya rabbi diyer, men nettim özüm özüme? (KA, s. 6)
"Allah'ım, ben kendi kendime ne yaptım?" der.

Bir gėce evė gėttim	Bir gece eve gittim
And iştim toba ėttim	Ant içtim tövbe ettim
Ki gün gėşti aradan	İki gün geçti aradan
Düşündüm dėdim nėttim (ITT, s. 90)	Düşündüm dedim nettim

"Bu, dedi, bugün nettüv̇ netmedüv̇?" (KA, s. 35)
Bu, "bugün ne yaptın ne yapmadın?" dedi.

"Bu, dedi, bugün nettüv̇ netmedüv̇?" (KA, s. 35)
Bu, "Bugün ne yaptın ne yapmadın?" dedi.

Bu Allah'ın çölünde netsen? (KA, s. 10)
Bu Allah'ın çölünde ne yapıyorsun?

"Ha ḳer nene nettüv̇?'' (KA, s. 18)
Ha yaşlı nine ne yaptın?

Ey dedi "Nedim mene her netti o ḳeri etti!" (KA, s. 32)
E, ne yapayım bana her ne yaptıysa o karı yaptı.

Neyse. Ayı netti özüyçün yedi toḫ oldu. (KA, s. 89)
Neyse. Ayı netti kendisi için, yedi doydu.

ḳaḫsın netsin özne! (KA, s. 89)
Kalksın kendisine ne yapsın!

Bu oġlaġ nėtmişti sene bu oġlaġı kestiy? (KA, s. 90)
Bu oğlak ne yapmıştı sana bu oğlağı kestin?

Bes bacıları ḫeberi yoḫtu bu böyüg bacı nediri netmiri. (KA, s. 90)
Yalnız büyük kardeşlerinin ne yapıp ne yapmadığından diğer kardeşlerin haberi yok.

Ah, dedi, neçi bu oġlaġı sen kesipsen netmişti sene ne zereri vardı sene? Bu ayı öz özne diri. (KA, s. 91)
"Ah, niçin bu oğlağı kestin ne yapmıştı, ne zararı vardı sana?" dedi. Bu sözü ayı kendi kendine söylüyor.

Böyüg ḳız netti! (KA, s. 91)
Büyük kız netti!

Ayı netti! Bir cüt tepme yėre çaldı atlandı düştü şeyin üstüne, sacın üstüne. (KA, s. 92)
Ayı netti! Bir çift tepme vurdu atladı şeyin üstüne, sacın üstüne.

Neneni ḳanşarladılar endirdile ḳızı aldıla öptüler bilmem nettile… (KA, s. 94)
Anneyi karşıladılar indirdiler, kızı aldılar öptüler, bilmem ne yaptılar…

Yıġladı bilmem netti… dönmedi. (KA, s. 94)
Ağladı bilmem ne yaptı… Dönmedi

Gideġ baḫaġ bu netti? (KA, s. 35)
Gidelim bakalım bu ne yaptı?

Bu ʿumür bele bitti	Bu ömür böyle bitti
Ḫoşlıġ ėv̇umnen itti	Güzellik evimden kayboldu
Ḥayat ḳedrı bilmiyen	Hayatın kadrini bilmeyen
Gör baḫ bizlere nėtti! (ITT, s. 81)	Gör bak bizlere netti

Baḫın ḫanımlar nėtti	Bakın hanımlar netti
Birbirine göz etti	Birbirine göz etti
Ḥepsi birden sordular	Hepsi bir arada sordular
"Dil, sümügdü ya etti?" (ITT, s. 64)	"Dil, kemik mi ya da et mi?

Bilmirem sennen ne gėtti	Bilmiyorum senden ne gitti
Gelinüv̇ sene nėtti	Gelinin sana netti
Şirin imşaġ dilüv̇ü	Şirin yumuşak dilini
Kim bele sümüg etti? (ITT, s. 73)	Kim böyle kemik etti?

*Bir gün dėdi: men **nėdim***	Bir gün dedi: ben ne edeyim
Bir iş ḳalmadı ėdim	Bir iş kalmadı etmeyeyim
Toplıyım v̇ar yoḫumı	Toplayayım var yoğumu
Uzaġ bir şehre gėdim (ITT, s. 78)	Uzak bir şehre gideyim

Bıraḫın bir de gėdim	Bırakın bir de gideyim
Görün men orda nėdim?	Görün ben orada ne edeyim?
Serv̇etinin ḫepsini	Servetinin hepsini
Ḫėr ile ḫeyrat ėdim (ITT, s. 92)	Hayır ile Arafat edeyim

"Ah diyer daha nedim; diyer bu ḳardaşlarım menimçi yemeġ, içmeġim getirirdiler bu mıġarada. Men nedim özüm!..." (KA, s. 9)

"Ah daha ben ne yapayım; kardeşlerim benim için yemek, içmek getirirdi bu mağaraya, şimdi ben ne yapayım yalnız başıma!.." der.

"Ah diyer daha nedim; diyer bu ķardaşlarım menimçi yemeġ, içmeġim getirirdiler bu mıġarada. Men nedim özüm!..." (KA, s. 9)
"Ah daha ben ne yapayım; kardeşlerim benim için yemek, içmek getirirdi bu mağaraya, şimdi ben ne yapayım yalnız başıma!.." der.

Bı dünye ķamımcadı	Bu dünya kamımcadır
Aşķı maramımcadı	Aşkı meramımcadır
Nėdim fani dünyeni	Neyleyeyim fani dünyayı
Ecel he ardımcadı (KHM, s. 462)	Ecel hep ardımcadır

Bı gėce üç gėcedi	Bu gece üç gecedir
Aşķı maramımcadı	Aşkı meramımcadır
Nėdim fani dünyeni	Neyleyeyim fani dünyayı
Ecel he ardımcadı (KHM, s. 462)	Ecel hep ardımcadır

Dedi çarası nossın, menim kimin bir kimsesiz nėdebillem? Dėdi gėt Şah'a şiket ėle, (AK, s. 25)
"Çaresi ne olsun, benim gibi bir kimsesiz ne yapabilirim?" dedi. "Git padişaha şikâyet et" dedi.

Dėdi nėce olı ķaḫmırı yuḫıdan, bilmirem nėdim (AK, s. 38)
"Nasıl olur, uyanamıyor. Ne yapacağımı bilmiyorum." dedi.

İndi Tat geli meni bırda görse ölince çalar bilmirem nėdim? (AK, s. 38)
Şimdi Tat gelir, beni burada görürse ölünceye dek döver, ne yapacağımı bilmiyorum?

Saķķa dedi giderem	"Saka dedi giderim
Baḫ bu gece nėderem	Bak bu gece ne ederim

Dėf zırnapa kėfinnen	Def zurna keyfinden
Toyı on gün ėderem (ITT, s. 4)	Düğünü on gün ederim”
İlan dedi “nėderem,	Yılan “ne ederim,
Açılıb men giderem	Açılıp ben giderim
Bir daha görsem seni	Bir daha görsem seni
Çalaram su ėderem!” (ITT, s. 8)	Döverim su ederim” dedi
Ḳuzu diyer: ‘‘nederem?	“Kuzu “Ne ederim?
Senuv̇çin and ėderem	Senin için ant içerim
Biraz duz alıb gellem	Biraz tuz alıp gelirim
İndi köye giderem’’ (ITT, s. 45)	Şimdi köye giderim” der

Ey dedi “nedim mene her netti o ḳeri etti!” (KA, s. 32)
“E, ne yapayım bana her ne yaptıysa o karı yaptı.” dedi.

Nedim nedim!... Ya Allah bugün men nedim! (KA, s. 35)
Ne edeyim, ne edeyim… ya Allah bugün ben ne edeyim!

Nedim nedim!... Ya Allah bugün men nedim! (KA, s. 35)
Ne edeyim, ne edeyim… ya Allah bugün ben ne edeyim!

Nedim nedim!... Ya Allah bugün men nedim! (KA, s. 35)
Ne edeyim, ne edeyim… ya Allah bugün ben ne edeyim!

Men de elim ḳoydum ḳoltuġuma “Nedim nedim!” (KA, s. 35)
Ben de elimi koltuğuma koyup düşündüm “Ne yapayım, ne yapayım!”

Men de elim ḳoydum ḳoltuġuma “Nedim nedim!” (KA, s. 35)
Ben de elimi koltuğuma koyup düşündüm “Ne yapayım, ne yapayım!”

Allah ʿümürler v̇ersin ḳılıncuv̇ keskün ossun, ey be nedim; men de teşḳele edirem! (KA, s.36)
Allah uzun ömürler versin, kılıcın keskin olsun, ama ne yapayım; ben de hile ediyorum!

Dedi "Bir şey kaldı ge onu da ele memçin" dedi "nedim adamaka, dayı?" (KA, s. 58)
"Bir şey daha var gel onu da benim için yap" dedi. "Ne yapayım ey adam, dayı?" dedi.

Ey dedi, ḳerri nene ḳurban olum sene bunu nedim! (KA, s. 75)
"E, karı nine kurban olayım sana söyle bunu ne edeyim!" dedi.

Get ḫerçle nedesen ele! (KA, s. 39)
"Git harca ne yaparsan yap!"

Dedi "Baba bilisen nedesen?" (KA, s. 54)
"Ne yapacağını biliyor musun?" dedi.

"Arv̇ad nedipsen?" (KA, s. 55)
"Kadın ne yapmışsın?"

Kızım sen ġeripliḫte nedebilisen! (KA, s. 25)
Kızım sen gurbette ne yapabilirsin!

Ne diyili? Allah'ın çölinde ġece meḥeli bı savıġta nėdisen? (AK, s. 30)
"Ne denilir? Allah'ın çölünde gece vakti bu soğukta ne yapıyorsun?"

Ḳurt ḳardaş nėdeceġsen,	Kurt kardeş ne edeceksin
ʿEceb meni yeceġsen?	Acaba beni yiyecek misin?
Çoḳ tepme v̇urram sene	Boynuz tekme vururum sana
Sen naçar ḳaçacaġsan! (ITT, s. 46)	Sen çaresiz kaçacaksın!

Ḳadın yemeġçin ġėdip	Kadın yemek için gitmiş

Yemeġleri seyr ėdip	Yemekleri seyretmiş
Ne ķaz ķalıb ne ḫorız	Ne kaz kalmış ne horoz
Misafir bize <u>nėdip</u>? (ITT, s. 12)	Misafir bize <u>netmiş</u>?

Yaşım gėşti ellini	yaşım geçti elliyi
Sıḫmadım yar elini	Sıkmadım yar elini
Bilmem felek <u>nėdeceġ</u>	Bilmem felek <u>ne edecek</u>
Menim teki dellini (ITT, s. 15)	Benim gibi deliyi

Bilmem felek <u>nėdeceġ</u>	Bilmem felek <u>ne edecek</u>
Meni alıb gideceġ	Beni alıp gidecek
Yatırıp torpaḫlarda	Yatırıp topraklarda
Sümügleri dideceġ (ITT, s. 15)	Kemiklerimi ditecek

çaķķal bilisen <u>nėder</u>	Çakal biliyor musun <u>ne eder</u>
saçın seķķeli dider	Saçını sakalını diter
Ķıyamatta ne v̇erim?	Kıyamette ne vereyim?
Tav̇uġı ķoyar gider (ITT, s. 18)	Tavuğu bırakır gider

Bacım gelin çiḫin bu aġaca ķoz aġacına bu geceni burda ķalaġ baḫaġ Alla <u>nėder</u>! (KA, s. 87)
Bacım gelin bu ceviz ağacına çıkın bu geceyi burada kalalım bakalım Allah <u>ne yapar!</u>

Bes bacıları ḫeberi yoḫtu bu böyüg bacı <u>nediri</u> netmiri. (KA, s. 90)
Yalnız büyük kardeşlerinin <u>ne yapıp</u> ne yapmadığından diğer kardeşlerin haberi yok.

"Bugün sebbeḫten mıġrıba kimin munı yanımda ḫeps ettim, baḫaġın bu gece bu <u>nediri</u>!" (KA, s.38)
Bugün sabahtan akşama kadar bunu yanımda hapsettim, bakalım bu gece bu <u>ne yapıyor</u>!

Baġv̇an baġv̇an olsa <u>nediri</u> baġ duvarı (ITDA, s. 223)

Eğer bağcı sağlam bağcı olsaydı, bağ duvarı ne yapıyordu.

"Dünen biz munı yasaġ ettiġ bu gecede de gideġin keşfine baḫaġ bu ḫarabada nediri!" (KA, s. 34)
Dün biz bunu yasakladık bu gecede de gidelim keşfedelim bakalım bu harabede ne yapıyor!

"Ey nedeġ ʿate eşşeg girdi ėve ḳorḫumuzdan girmediġ." (KA, s. 75)
E, ne yapalım hala eşek eve girdi korkumuzdan giremedik.

Nece gideġ, nedeġ…? (KA, s. 18)
Nasıl gidelim, ne yapalım…?

Dedi "Bilisiz nedeġin?" (KA, s. 85)
"Biliyor musunuz ne yapalım?" dedi.

Bular dediler "Biz nedeġin!" (KA, s. 42)
Bunlar "biz ne yapalım" dediler.

Baġdayam	Bağdayım
Baġçadayam baġdayam	Bahçedeyim bağdayım
Men felege ***nėynedim***	Ben feleğe ne eyledim
Bir açılmaz baġdayam (KHM, s. 306)	Bir açılmaz düğümdeyim

baḫtı kem	Bahtı kem
kemalı çoḫ baḫtı kem	Kemali çok bahtı kem
men felege nėynedim	Ben feleğe ne eyledim
döndi mene baḫtı kem (KHM, s. 308)	Döndü bana fena baktı

Özim nėynim	Ben neyleyeyim
Bı derde dözim nėynim	Bu derde dayanayım neyleyeyim
Od sennen odın mennen	Ateş senden odun benden

Yandırım özin nėynim	(KHM, s. 382)	Yakayım ben neyleyeyim
Özim nėynim		Ben neyleyeyim
Bı derde dözim nėynim		Bu derde dayanayım neyleyeyim
Od sennen odın mennen		Ateş senden odun benden
Yandırım özin nėynim	(KHM, s. 382)	Yakayım ben neyleyeyim
Özim nėynim		Ben neyleyeyim
Bı derde dözim nėynim		Bu derde dayanayım neyleyeyim
Od sennen odın mennen		Ateş senden odun benden
Yandırım özin nėynim	(KHM, s. 382)	Yakayım ben neyleyeyim
Yara nėynim		Yâre neyleyeyim
Sızıldar yara nėynim		Sızlar yara neyleyeyim
Yol uzın menzil irag̀		Yol uzun menzil ırak
Yėtişmem yara nėynim	(KHM, s. 399)	Yetişemem yâre neyleyeyim
Yara nėynim		Yâre neyleyeyim
Sızıldar yara nėynim		Sızlar yara neyleyeyim
Yol uzın menzil irag̀		Yol uzun menzil ırak
Yėtişmem yara nėynim	(KHM, s. 399)	Yetişemem yâre neyleyeyim
Yara nėynim		Yâre neyleyeyim
Sızıldar yara nėynim		Sızlar yara neyleyeyim
Yol uzın menzil irag̀		Yol uzun menzil ırak
Yėtişmem yara nėynim	(KHM, s. 399)	Yetişemem yâre neyleyeyim
Dag̀ı dag̀dan		Dağı dağdan
Sėl açar dag̀ı dag̀dan		Sel açar dağı dağdan
Felege nėynemişem		Feleğe ne eylemişim
Kesmiri dag̀ı dag̀dan	(KHM, s. 416)	Kesmiyor dağı dağdan

Derdi nėynim	Derdi ne eyleyeyim
Yad gülim derdi nėynim	Yad güleyim derdi ne eyleyeyim
Bağrımda bı felegin	Bağrımda bu feleğin
Sağalmaz derdi nėynim (KHM, s. 416)	Sağ olmaz derdi ne eyleyeyim

Derdi nėynim	Derdi ne eyleyeyim
Yad gülim derdi nėynim	Yad güleyim derdi ne eyleyeyim
Bağrımda bı felegin	Bağrımda bu feleğin
Sağalmaz derdi nėynim (KHM, s. 416)	Sağ olmaz derdi ne eyleyeyim

Derdi nėynim	Derdi ne eyleyeyim
Yad gülim derdi nėynim	Yad güleyim derdi ne eyleyeyim
Bağrımda bı felegin	Bağrımda bu feleğin
Sağalmaz derdi nėynim (KHM, s. 416)	Sağ olmaz derdi ne eyleyeyim

Bı sular aḫtı nėynim	Bu sular aktı neyleyeyim
Sadası ḳaḫtı nėynim	Sedası kalktı neyleyeyim
Men sennen ayrılmazdım	Ben senden ayrılmazdım
Yuldızım aḫtı nėynim (KHM, s. 465)	Yıldızım aktı neyleyeyim

Bı sular aḫtı nėynim	Bu sular aktı neyleyeyim
Sadası ḳaḫtı nėynim	Sedası kalktı neyleyeyim
Men sennen ayrılmazdım	Ben senden ayrılmazdım
Yuldızım aḫtı nėynim (KHM, s. 465)	Yıldızım aktı neyleyeyim

Bı sular aḫtı nėynim	Bu sular aktı neyleyeyim
Sadası ḳaḫtı nėynim	Sedası kalktı neyleyeyim
Men sennen ayrılmazdım	Ben senden ayrılmazdım
Yuldızım aḫtı nėynim (KHM, s. 465)	Yıldızım aktı neyleyeyim

Bı sular aḫtı nėynim	Bu sular aktı neyleyeyim

Yar mene baḫtı nėynim		Yar bana baktı neyleyeyim
Men dėdim ölincedi		Ben dedim ölünceye kadardır
Üç günniġ baḫtı nėynim	(KHM, s. 465)	Üç günlük baktı neyleyeyim
Bı sular aḫtı nėynim		Bu sular aktı neyleyeyim
Yar mene baḫtı nėynim		Yar bana baktı neyleyeyim
Men dėdim ölincedi		Ben dedim ölünceye kadardır
Üç günniġ baḫtı nėynim	(KHM, s. 465)	Üç günlük baktı neyleyeyim
Bı sular aḫtı nėynim		Bu sular aktı neyleyeyim
Yar mene baḫtı nėynim		Yar bana baktı neyleyeyim
Men dėdim ölincedi		Ben dedim ölünceye kadardır
Üç günniġ baḫtı nėynim	(KHM, s. 465)	Üç günlük baktı neyleyeyim
Coşġınım coştı nėynim		Heyecanım kabardı neyleyeyim
Ġem hedden aştı nėynim		Gam haddini aştı neyleyeyim
Men size gelmeziydim		Ben size gelmezdim
Bı fikrim çaştı nėynim	(KHM, s. 477)	Bu aklım karıştı neyleyeyim
Coşġınım coştı nėynim		Heyecanım kabardı neyleyeyim
Ġem hedden aştı nėynim		Gam haddini aştı neyleyeyim
Men size gelmeziydim		Ben size gelmezdim
Bı fikrim çaştı nėynim	(KHM, s. 477)	Bu aklım karıştı neyleyeyim
Coşġınım coştı nėynim		Heyecanım kabardı neyleyeyim
Ġem hedden aştı nėynim		Gam haddini aştı neyleyeyim
Men size gelmeziydim		Ben size gelmezdim
Bı fikrim çaştı nėynim	(KHM, s. 477)	Bu aklım karıştı neyleyeyim
Damda duranı nėynim		Damda durmuş olanı neyleyeyim
Boynım buranı nėynim		Boynumu bükeni neyleyeyim

Yuġırıb kesme ḫınna	Yuğurmuş kesme kına
Yalġuz v̇ıranı nėynim (KHM, s. 486)	Yalnız vuranı neyleyeyim
Damda duranı nėynim	Damda durmuş olanı neyleyeyim
Boynım buranı nėynim	Boynumu bükeni neyleyeyim
Yuġırıb kesme ḫınna	Yuğurmuş kesme kına
Yalġuz v̇ıranı nėynim (KHM, s. 486)	Yalnız vuranı neyleyeyim
Damda duranı nėynim	Damda durmuş olanı neyleyeyim
Boynım buranı nėynim	Boynumu bükeni neyleyeyim
Yuġırıb kesme ḫınna	Yuğurmuş kesme kına
Yalġuz v̇ıranı nėynim (KHM, s. 486)	Yalnız vuranı neyleyeyim
Nėynim sene	Neyleyeyim sana
Düşipti mėylim sene	Düşmüştür meylim sana
Men dönsem gėv̇il dönmez	Ben dönsem gönül dönmez
Sen dönsev̇ nėynim sene (KHM, s. 372)	Sen dönsen neyleyeyim sana
Nėynim sene	Neyleyeyim sana
Düşipti mėylim sene	Düşmüştür meylim sana
Men dönsem gėv̇il dönmez	Ben dönsem gönül dönmez
Sen dönsev̇ nėynim sene (KHM, s. 372)	Sen dönsen neyleyeyim sana
Derd meni aldı nėynim	Dert beni aldı neyleyeyim
Yataġa saldı nėynim	Yatağa saldı neyleyeyim
Çoḫ niyetler tutmıştım	Çok niyetler etmiştim
Gėv̇limde ḳaldı nėynim (KHM, s. 489)	Gönlümde kaldı neyliyeyim
Derd meni aldı nėynim	Dert beni aldı neyleyeyim
Yataġa saldı nėynim	Yatağa saldı neyleyeyim
Çoḫ niyetler tutmıştım	Çok niyetler etmiştim

Gėvlimde ķaldı nėynim	(KHM, s. 489)	Gönlümde kaldı neyliyeyim
Derd meni aldı nėynim		Dert beni aldı neyleyeyim
Yataġa saldı nėynim		Yatağa saldı neyleyeyim
Çoḫ niyetler tutmıştım		Çok niyetler etmiştim
Gėvlimde ķaldı nėynim	(KHM, s. 489)	Gönlümde kaldı neyliyeyim
Evleri dördi nėynim		Evleri büyüktür neyleyeyim
Suları şordı nėynim		Suları tuzludur neyleyeyim
İstediğim ķızları		İstediğim kızlarının
Bir gözi kördı nėynim	(KHM, s. 498)	Bir gözü kördür neyleyeyim
Evleri dördi nėynim		Evleri büyüktür neyleyeyim
Suları şordı nėynim		Suları tuzludur neyleyeyim
İstediğim ķızları		İstediğim kızlarının
Bir gözi kördı nėynim	(KHM, s. 498)	Bir gözü kördür neyleyeyim
Evleri dördi nėynim		Evleri büyüktür neyleyeyim
Suları şordı nėynim		Suları tuzludur neyleyeyim
İstediğim ķızları		İstediğim kızlarının
Bir gözi kördı nėynim	(KHM, s. 498)	Bir gözü kördür neyleyeyim
Evleri ḥasar nėynim		Evleri hisar neyleyeyim
Ġem meni basar nėynim		Gam beni basar neyleyeyim
Özi bir tülki gözler		Kendisi bir tilki gözler
Ayaġı aḫsar nėynim	(KHM, s. 498)	Ayağı aksar neyleyeyim
Evleri ḥasar nėynim		Evleri hisar neyleyeyim
Ġem meni basar nėynim		Gam beni basar neyleyeyim
Özi bir tülki gözler		Kendisi bir tilki gözler
Ayaġı aḫsar nėynim	(KHM, s. 498)	Ayağı aksar neyleyeyim

Evleri ḥasar nėynim	Evleri hisar neyleyeyim
Ġem meni basar nėynim	Gam beni basar neyleyeyim
Özi bir tülki gözler	Kendisi bir tilki gözler
Ayağı aḫsar nėynim (KHM, s. 498)	Ayağı aksar neyleyeyim

Evleri köşti nėynim	Evleri göçtü neyleyeyim
Köprini gėşti nėynim	Köprüyü geçti neyleyeyim
Boynı burıḫlı yarım	Boynu bükülü yârim
Mennen vazgėşti nėynim (KHM, s. 498)	Benden vazgeçti neyleyeyim

Evleri köşti nėynim	Evleri göçtü neyleyeyim
Köprini gėşti nėynim	Köprüyü geçti neyleyeyim
Boynı burıḫlı yarım	Boynu bükülü yârim
Mennen vazgėşti nėynim (KHM, s. 498)	Benden vazgeçti neyleyeyim

Evleri köşti nėynim	Evleri göçtü neyleyeyim
Köprini gėşti nėynim	Köprüyü geçti neyleyeyim
Boynı burıḫlı yarım	Boynu bükülü yârim
Mennen vazgėşti nėynim (KHM, s. 498)	Benden vazgeçti neyleyeyim

İçtim bılandım nėynim	İçtim bulandım neyleyeyim
Dağı dolandım nėynim	Dağı dolandım neyleyeyim
Bir bed-asıl yarıyçın	Bir kötü soylu yâr için
Özim talandım nėynim (KHM, s. 514)	Kendimi mahvettim neyleyeyim

İçtim bılandım nėynim	İçtim bulandım neyleyeyim
Dağı dolandım nėynim	Dağı dolandım neyleyeyim
Bir bed-asıl yarıyçın	Bir kötü soylu yâr için
Özim talandım nėynim (KHM, s. 514)	Kendimi mahvettim neyleyeyim

İçtim bılandım nėynim	İçtim bulandım neyleyeyim

Dağı dolandım nėynim	Dağı dolandım neyleyeyim
Bir bed-asıl yarıyçın	Bir kötü soylu yâr için
Özim talandım nėynim (KHM, s. 514)	Kendimi mahvettim neyleyeyim
Ḳınifil esti nėynim	Karanfil kokusu esti neyleyeyim
Ḳaralım kesti nėynim	Huzurumu kesti neyleyeyim
Dili dost kalbi ḫayın	Dili dost kalbi hain
Men bele dostı nėynim (KHM, s. 536)	Ben böyle dostu neyleyeyim
Ḳınifil esti nėynim	Karanfil kokusu esti neyleyeyim
Ḳaralım kesti nėynim	Huzurumu kesti neyleyeyim
Dili dost kalbi ḫayın	Dili dost kalbi hain
Men bele dostı nėynim (KHM, s. 536)	Ben böyle dostu neyleyeyim
Ḳınifil esti nėynim	Karanfil kokusu esti neyleyeyim
Ḳaralım kesti nėynim	Huzurumu kesti neyleyeyim
Dili dost kalbi ḫayın	Dili dost kalbi hain
Men bele dostı nėynim (KHM, s. 536)	Ben böyle dostu neyleyeyim
Limi şirindi nėynim	Limon tatlıdır neyleyeyim
İçi dilimdi nėynim	İçi dilimlidir neyleyeyim
Çoḫ ta gözel degisen	Çok da güzel değilsin
Ḳanıv̇ şirindi nėynim (KHM, s. 542)	Huyun güzeldir neyleyeyim
Limi şirindi nėynim	Limon tatlıdır neyleyeyim
İçi dilimdi nėynim	İçi dilimlidir neyleyeyim
Çoḫ ta gözel degisen	Çok da güzel değilsin
Ḳanıv̇ şirindi nėynim (KHM, s. 542)	Huyun güzeldir neyleyeyim
Limi şirindi nėynim	Limon tatlıdır neyleyeyim
İçi dilimdi nėynim	İçi dilimlidir neyleyeyim

Çoḫ ta gözel degisen	Çok da güzel değilsin
Ḳanıv̇ şirindi <u>nėynim</u> (KHM, s. 542)	Huyun güzeldir <u>neyleyeyim</u>
Men <u>nėynim</u> özim nėynim	Ben <u>neyleyeyim</u> kendim neyleyeyim
Bı derde dözim nėynim	Bu derde dayanayım neyleyeyim
Od sennen odın mennen	Ateş senden odun benden
Yandırım özim nėynim (KHM, s. 546)	Yakayım kendimi neyleyeyim
Men nėynim özim <u>nėynim</u>	Ben neyleyeyim kendim <u>neyleyeyim</u>
Bı derde dözim nėynim	Bu derde dayanayım neyleyeyim
Od sennen odın mennen	Ateş senden odun benden
Yandırım özim nėynim (KHM, s. 546)	Yakayım kendimi neyleyeyim
Men nėynim özim nėynim	Ben neyleyeyim kendim neyleyeyim
Bı derde dözim <u>nėynim</u>	Bu derde dayanayım <u>neyleyeyim</u>
Od sennen odın mennen	Ateş senden odun benden
Yandırım özim nėynim (KHM, s. 546)	Yakayım kendimi neyleyeyim
Men nėynim özim nėynim	Ben neyleyeyim kendim neyleyeyim
Bı derde dözim nėynim	Bu derde dayanayım neyleyeyim
Od sennen odın mennen	Ateş senden odun benden
Yandırım özim <u>nėynim</u> (KHM, s. 546)	Yakayım kendimi <u>neyleyeyim</u>
Ne dünya ḳamımcadı	Ne dünya kamımcadır
Ne ‘aşḳ maramımcadı	Ne aşk meramımcadır
<u>Nėynim</u> fanı dünyeni	<u>Neyleyeyim</u> fani dünyayı
Ecel he ardımcadı (KHM, s. 549)	Ecel hep arkamdadır
Oġlanam adım Ali	Oğlanım adım Ali
Girmişem kare şalı	Giymişim kara şalı
Seni mene vėrseler	Seni bana verseler

Nėynirem dünye malı (KHM, s. 551)	Neyleyeyim dünya malını
Papırlar Ḳaḫtı nėynim	Kayıklar kalktı neyleyeyim
Tütini ḳaḫtı nėynim	Dumanı kalktı neyleyeyim
Ge gözel ḳavışaġın	Gel güzel kavuşalım
Nesibim ḳaḫtı nėynim (KHM, s. 555)	Talihim yükseldi neyleyeyim
Papırlar Ḳaḫtı nėynim	Kayıklar kalktı neyleyeyim
Tütini ḳaḫtı nėynim	Dumanı kalktı neyleyeyim
Ge gözel ḳavışaġın	Gel güzel kavuşalım
Nesibim ḳaḫtı nėynim (KHM, s. 555)	Talihim yükseldi neyleyeyim
Papırlar Ḳaḫtı nėynim	Kayıklar kalktı neyleyeyim
Tütini ḳaḫtı nėynim	Dumanı kalktı neyleyeyim
Ge gözel ḳavışaġın	Gel güzel kavuşalım
Nesibim ḳaḫtı nėynim (KHM, s. 555)	Talihim yükseldi neyleyeyim
Seḥer sebbeḥti nėynim	Seher sabahtır neyleyeyim
Lebiv̇ ḳaddeḥti nėynim	Dudakların çiçektir neyleyeyim
Leblerіv̇ ḳoy aġzıma	Duduaklarını ağzıma koy
Dünye temeḥti nėynim (KHM, s. 562)	Dünya arzudur neyleyeyim
Seḥer sebbeḥti nėynim	Seher sabahtır neyleyeyim
Lebiv̇ ḳaddeḥti nėynim	Dudakların çiçektir neyleyeyim
Leblerіv̇ ḳoy aġzıma	Duduaklarını koy ağzıma
Dünye temeḥti nėynim (KHM, s. 562)	Dünya arzudur neyleyeyim
Seḥer sebbeḥti nėynim	Seher sabahtır neyleyeyim
Lebiv̇ ḳaddeḥti nėynim	Dudakların çiçektir neyleyeyim
Leblerіv̇ ḳoy aġzıma	Duduaklarını koy ağzıma
Dünye temeḥti nėynim (KHM, s. 562)	Dünya arzudur neyleyeyim

Su saldım baġa nėynim	Su verdim bağa neyleyeyim
Degmez yapraġa nėynim	Değmez yaprağa neyleyeyim
Yarım cėyran olıptı	Yârim ceylan olmuş
Gelmez yataġa nėynim (KHM, s. 567)	Gelmez yatağa neyleyeyim

Su saldım baġa nėynim	Su verdim bağa neyleyeyim
Degmez yapraġa nėynim	Değmez yaprağa neyleyeyim
Yarım cėyran olıptı	Yârim ceylan olmuş
Gelmez yataġa nėynim (KHM, s. 567)	Gelmez yatağa neyleyeyim

Su saldım baġa nėynim	Su verdim bağa neyleyeyim
Degmez yapraġa nėynim	Değmez yaprağa neyleyeyim
Yarım cėyran olıptı	Yârim ceylan olmuş
Gelmez yataġa nėynim (KHM, s. 567)	Gelmez yatağa neyleyeyim

Kebab yıġlar köz bilmez	Kebap ağlar köz bilmez
Sürme yıġlar göz bilmez	Sürme ağlar göz bilmez
Men bele yarı nėynim	Ben böyle yâri neyleyeyim
Gėvil ḳırar söz bilmez (KHM, s. 586)	Gönül kırar söz bilmez

ʿAte savḥama ḳassın men neynirem! (KA, s. 76)
Hala kalsın ben eşyaları ne yapayım.

Yanım aldı	Yanım aldı
Yar geldi yanım aldı	Yar geldi yanım aldı
Felege nėynemiştim	Feleğe ne eylemiştim
Genciyken canım aldı (KHM, s. 422)	Genciyken canım aldı

Neynirdüv oyun moyun? (KA, s. 2)
Oyunu moyunu ne yapıyordun?

Neynirdüv barat marat? (KA, s. 2)
Baratı maratı ne yapıyordun?

Neynirdüv kiyi üçü? (KA, s. 2)
İkiyi üçü ne yapıyordun?

Bağı nėynisen	Bağı ne yapıyorsun
Gėşti bağı nėynisen	Geçti bağı ne yapıyorsun
Avlasav bilbil avla	Avlarsan bülbülü avla
Ķarezağı nėynisen (KHM, s. 307)	Kargayı ne yapıyorsun

Bağı nėynisen	Bağı ne yapıyorsun
Gėşti bağı nėynisen	Geçti bağı ne yapıyorsun
Avlasav bilbil avla	Avlarsan bülbülü avla
Ķarezağı nėynisen (KHM, s. 307)	Kargayı ne yapıyorsun

Bağı nėynisen	Bağı ne yapıyorsun
Gėşti bağı nėynisen	Geçti bağı ne yapıyorsun
Avlasav bilbil avla	Avlarsan bülbülü avla
Ķarezağı nėynisen (KHM, s. 307)	Kargayı ne yapıyorsun

Bırdan Tebriz görini	Buradan Tebriz görünür
Teppesi düz görini	Tepesi düz görünür
Ķız güzgini nėynisen	Kız aynayı neyliyorsun
üzivden üz görindi (KHM, s. 464)	Yüzünden yüz görünür

Bir bakķal çağırdı özün dedi "Baba neysen almanı." (KA, s. 61)
Bir bakkal çağırdı kendisini, "Baba elmayı ne yapıyorsun?" dedi.

Ķamber'in hem nenesi öldi hem babası. Emmisi nėynedi? Dedi valla bı ķardaşımın oğlıdı, hem babası vesiyet etti bını getirim evime. (AK, s. 19)

Kamber'in hem annesi hem de babası öldü. Amcası ne yaptı? "Vallahi bu kardeşimin oğludur, hem de bana babası vasiyet etti, bunu evime götüreyim." dedi.

Ac ḳarına bulamaç neynesin (ITDA, s. 219)
Aç karına bulamaç neylesin.

Eyi evlat neynesin baba malı, ḫarap evlat neynesin baba malın (ITDA, s. 232)
İyi evlat, baba malını neylesin. Kötü evlat, baba malını neylesin.

Eyi evlat neynesin baba malı, ḫarap evlat neynesin baba malın (ITDA, s. 232)
İyi evlat, baba malını neylesin. Kötü avlat, baba malını neylesin.

Aylar mene	Aylar bana
İl olup aylar mene	Yıl olmuş aylar bana
Men lebiy susızıyam	Ben dudağının susuzuyum
Neynesin çaylar mene (KHM, s. 303)	Neylesin çaylar bana

Ev sipiri toz eder	Ev süpürür toz eder
Ḳaş altınnan göz eder	Kaş altından göz eder
Faḳir oğlan nėynesin	Miskin oğlan neylesin
Her ne eder ḳız eder (KHM, s. 499)	Her ne ederse kız eder

İlan mindi ḳamışe	Yılan bindi kamışa
Su nėynesin yanmışa	Su neylesin yanmışa
Mevlam sabırlıġ vėrsin	Mevlam sabır versin
Yarınnan ayrılmışa (KHM, s. 515)	Yârinden ayrılmışa

Zilfiv ilişen yere	Zilfin takılır yere
İlişib düşen yere	Takıldı düşen yere
Ḳazı müfti nėynesin	Kadı müftü neylesin
Müḥibbet düşen yere (KHM, s. 581)	Muhabbet düşen yere

Baġdı varı	Bağdır varı
Baġvanın baġdı varı	Bağcının bağdır varı
Arada raḳıb olmasa	Arada rakip olmasa
Nėyniri baġ duvarı (KHM, s. 307)	Neylesin bağ duvarı
Daldalanım	Dalgalanayım
Daldam yoḫ daldanım	Dalgam yok dalgalanayım
*Men felege **nėyledim***	Ben feleğe neyledim
Ḳoymırı daldalanım (KHM, s. 327)	dalgalanmama izin vermiyor
Bilmirem nėylim sene	Bilmiyorum neyleyeyim sana
Düşipti mėylim sene	Düşmüştür meylim sana
Men dönsem gėv̇lim dönmez	Ben dönsem gönlüm dönmez
Sen dönsev̇ nėylim sene (KHM, s. 468)	Sen dönsen neyleyeyim sana
Bilmirem nėylim sene	Bilmiyorum neyleyeyim sana
Düşipti mėylim sene	Düşmüştür meylim sana
Men dönsem gėv̇lim dönmez	Ben dönsem gönlüm dönmez
Sen dönsev̇ nėylim sene (KHM, s. 468)	Sen dönsen neyleyeyim sana
Nėylim nėynedebilmem	Neyleyeyim anlatamam
Sėv̇dim terk-ėdebilmem	Sevdim terk edemem
Aldım bir dini terse	Aldım bir dinsiz
Öldim ögredebilmem (KHM, s. 549)	Öldüm öğretemedim
Uzun boyıv̇ boylıyım	Uzun boyunu boylayayım
Nenev̇ zalım nėyliyim	Annen zalim neyleyeyim
Cerrev̇ ḳaldır suya ge	Testini al suya gel
Derdim sene söyliyim (KHM, s. 571)	Derdimi sana söyleyeyim
He ėyledim ėyledim	Ha eyledim eyledim

Arzı sene nėyledim	Arzu sana neyledim
Ḥamsı canım derdinnen	Bütün canımın derdinden
Sene büḥten ėyledim (AK, s. 35)	Sana bühtan eyledim

Dağlar dağladı meni	Dağlar dağladı beni
Gören ağladı meni	Gören ağlatır beni
Felege nėylemiştim	Feleğe neylemiştim
Çarpaz dağladı meni (KHM, s. 483)	Çapraz dağladı beni

He ėylediv̇ ėylediv̇	Ha eyledin eyledin
Ḳamber mene nėylediv̇	Kanber bana neyledin
Sen mene degmemiştiv̇	Sen bana değmemiştin
Nişin büḥten ėylediv̇ (AK, s. 34)	Niçin bühtan eyledin

Felek mene nėylediv̇	Felek bana neyledin
Dostım duşman ėylediv̇	Dostumu düşman eyledin
Evvel sėv̇intirdiv̇	Önce sevindirdin
Sonı pışman ėylediv̇ (KHM, s. 501)	Sonunda pişman eyledin

V̇ermesin Mabut, neylesin Mahmut (ITDA, s. 259)

Vermesin Mabut, neylesin Mahmut. (Tanrı, rahat bir yaşam veya yetenek kısmet etmemişse kulun elinden bir şey gelmez).

Aşıḳ malı nėyliri	Âşık malı neyliyor
Dünye-darı nėliri	Dünya evini neyliyor
Aşıḳ dada gelipti	Âşık tada gelmiştir
Sennen imdad diliri (AK, s. 27)	Senden yardım diliyor

Aşıḳ malı nėyliri	Âşık malı neyliyor
Dünye-darı nėliri	Dünya evini neyliyor
Aşıḳ dada gelipti	Âşık tada gelmiştir

Sennen imdad diliri (AK, s. 27)	Senden yardım diliyor
Oyağı nėyler	Uyanığı neyler
Yatıb oyağı nėyler	Yatmış uyanığı neyler
İçerden yaralıyam	İçerden yaralıyım
Yazım boyağı nėyler (KHM, s. 379)	Yazım boyayı neyler
Oyağı nėyler	Uyanığı neyler
Yatıb oyağı nėyler	Yatmış uyanığı neyler
İçerden yaralıyam	İçerden yaralıyım
Yazım boyağı nėyler (KHM, s. 379)	Yazım boyayı neyler
Oyağı nėyler	Uyanığı neyler
Yatıb oyağı nėyler	Yatmış uyanığı neyler
İçerden yaralıyam	İçerden yaralıyım
Yazım boyağı nėyler (KHM, s. 379)	Yazım boyayı neyler
Çayır çimeni nėyler	Çayır çimeni neyler
Ḳahṿe Yemeni nėyler	Kahve Yemeni neyler
Aslı gözel olanın	Aslı güzel olanın
Her gün ḥamamı nėyler (KHM, s. 479)	Her gün hamamı neyler
Çayır çimeni nėyler	Çayır çimeni neyler
Ḳahṿe Yemeni nėyler	Kahve Yemeni neyler
Aslı gözel olanın	Aslı güzel olanın
Her gün ḥamamı nėyler (KHM, s. 479)	Her gün hamamı neyler
Çayır çimeni nėyler	Çayır çimeni neyler
Ḳahṿe Yemeni nėyler	Kahve Yemeni neyler
Aslı gözel olanın	Aslı güzel olanın
Her gün ḥamamı nėyler (KHM, s. 479)	Her gün hamamı neyler

Gözele güzgi nėyler	Güzele ayna neyler
Baş bağlar güzgi nėyler	Baş bağlar ayna neyler
Ġem yeme iki gözim	Gam yeme iki gözüm
Ġem seni üzgin-ėyler (KHM, s. 509)	Gam seni üzgün eyler
Gözele güzgi nėyler	Güzele ayna neyler
Baş bağlar güzgi nėyler	Baş bağlar ayna neyler
Ġem yeme iki gözim	Gam yeme iki gözüm
Ġem seni üzgin-ėyler (KHM, s. 509)	Gam seni üzgün eyler
kâv̇ul ossın Erbil'i	Viran olsun Erbil'i
suyı şata dėv̇rili	Suyu nehre akar
Ben bırda ḳan ağlıram	Ben burada kan ağlarım
Yarım orda nėyliri (KHM, s. 527)	Yârim orada neyler
Köyli ḫarmanı nėyler	Köylü harmanı neyler
Dertli darmanı nėyler	Dertli dermanı neyler
İki gėv̇il bir ossa	İki gönül bir olsa
Elde farmanı nėyler (KHM, s. 539)	Elde fermanı neyler
Köyli ḫarmanı nėyler	Köylü harmanı neyler
Dertli darmanı nėyler	Dertli dermanı neyler
İki gėv̇il bir ossa	İki gönül bir olsa
Elde farmanı nėyler (KHM, s. 539)	Elde fermanı neyler
Köyli ḫarmanı nėyler	Köylü harmanı neyler
Dertli darmanı nėyler	Dertli dermanı neyler
İki gėv̇il bir ossa	İki gönül bir olsa
Elde farmanı nėyler (KHM, s. 539)	Elde fermanı neyler
Üzigiv̇ ḳaşı nėyler	Yüzüğün taşı neyler

leʿilden daşı nėyler		Leʿilden (süs taşı) taşı neyler
gėceler ḳıssa olıb		Geceler kısa olmuş
gėv̇liv̇ yoldaşı nėyler	(KHM, s. 573)	Gönlün yoldaşı neyler

Üzigiv̇ ḳaşı nėyler		Yüzüğün taşı neyler
leʿilden daşı nėyler		Leʿilden (süs taşı) taşı neyler
gėceler ḳıssa olıb		Geceler kısa olmuş
gėv̇liv̇ yoldaşı nėyler	(KHM, s. 573)	Gönlün yoldaşı neyler

Üzigiv̇ ḳaşı nėyler		Yüzüğün taşı neyler
leʿilden daşı nėyler		Leʿilden (süs taşı) taşı neyler
gėceler ḳıssa olıb		Geceler kısa olmuş
gėv̇liv̇ yoldaşı nėyler	(KHM, s. 573)	Gönlün yoldaşı neyler

Nece yesen meni; bir meni yesev̇ ***nolsan****?* (KA, s. 1)
Nasıl yersin beni? Beni yersen ne olursun?

"Ey, dedi, nolup sen menim men de senüv̇, hara gideriġ!" (KA, s. 19)
E, ne olmuş ki, sen benimsin ben de senin, nereye gidebiliriz.

"Noldu! sora…" (KA, s. 19)
Ne oldu sonra…

Nişi nolup? dedi "Patşahın birtek oġlu v̇ar bir derde düşüp hiç dermanı tapılmırı." (KA, s. 27)
"Niçin, ne oldu?" dedi. "Padişahın bir oğlu var, o da dermanı bulunmayan bir derde düşmüş." dedi.

İşte bikere baḫtım ḳalmıyıp. Bilmem noldu özne! (KA, s. 21)
İşte bu defa baktım kalmamış. Kendisine ne olduğunu bilmiyorum

Dedi "Nolup acelemiz nedir, get acıġ yemeġ geti." (KA, s. 22)
"Ne oldu, bu acelemiz de nedir! Acıktık, git yemek getir" dedi.

Noldı ḳariden oldı	Ne oldu karı yüzünden oldu
Zilfi sarıdan oldı	Zülfü sarıdan oldu
Eskerim geri döndi	Askerim geri döndü
Gözel Tarıdan oldı (AK, s. 30)	Güzel tanrıdan oldu

Dedi çarası nossın, menim kimin bir kimsesiz nėdebillem? Dėdi gėt Şah'a şiket ėle, (AK, s. 25)
"Çaresi ne olsun, benim gibi bir kimsesiz ne yapabilir?" dedi. "Git padişaha şikâyet et" dedi.

Sen özüv̇ı aġır tut	Sen kendini ağır tut
Bir ki ḥeket nolı, ut!	Bir iki söz ne olur yut!
ḫoş dile her kės ḳanar	Güzel dile herkes kanar
yėdırseler balamurt (ITT, s. 73)	Yedirseler acı bitki

Gel ḳardaş doġru yola	Gel kardeş doğru yola
Bir düşün aḫruv̇ nola?	Bir düşün ahirin ne ola?
Sen kimin ev̇ladısen?	Sen kimin evladısın?
Ḳedrüv̇ bil olma köle! (ITT, s. 76)	Kıymetini bil olma köle!

Arvad diyer "noldu bu, ne siymeġidi bu? Yarım seʿatten fazladı gideni!" (KA, s. 67)
Kadın, "Ne oldu bu ne tuvaletidir bu? Gideli yarım saatten fazla oldu!" der.

Oġlan yėngi ḳaḫırı	Oğlan genç erkek olmuş
Dam dıv̇ara baḫırı	Dam duvara bakıyor
İstırı arv̇ad assın	Evlenmek istiyor
Bilmez nolı aḫırı (ITT, s. 60)	Sonu ne olur bilmiyor

sebbeḥ oldı ḫėr oldı	Sabah oldu hayroldu
Baḫın ḳardaşlar <u>noldı</u>?	Bakın kardeşler <u>ne oldu</u>?
Elli adam yüz arv̇ad	Elli adam yüz kadın
Ḳazı ḳapsına doldı (ITT, s. 67)	Kadı kapısına doldu

Oġlan bele ḳız bele	Oğlan böyle kız böyle
Beter olacaġ hele	Beter olacak hele
Ya Rabbi <u>ne</u> olacaġ?	Ya Rabbi <u>ne</u> olacak?
Men demiyim sen sele (ITT, s. 13)	Ben söylemeyeyim sen söyle

Gelin sarardı soldı	Gelin sarardı soldu
Gözleri yaşla doldı	Gözleri yaşla doldu
Nene özün parçalar	Anne kendini parçalar
Diyer: "Ḳızım <u>ne</u> oldı?" (ITT, s. 84)	"Kızım <u>ne</u> oldu?" der

Çaḳḳal ḳaştı hem çöle	Çakal kaçtı hem çöle
Sanki düşüb bir göle	Sanki düşmüştür bir göle
Başḳa çaḳḳal görünce	Başka çakal görünce
İlahi bu <u>ne</u> ola?! (ITT, s. 19)	İlahi bu <u>ne</u> ola?!

*Çıḫtı ḳapıya "**<u>Nissen</u>** babam?" dedi. "Bu ḳılıncı satıram; ḳınını satmam."* (KA, s. 37)
Kapıya çıktı, "<u>Ne istiyorsun</u>" dedi. "Bu kılıcı satıyorum ama kınını satmıyorum." dedi.

Bu nedi getiripsen? Diyer "<u>Nessiz</u> özünnen?" (KA, s. 96)
"Bu getirdiğin de nedir?" der. "<u>Ne</u> istiyorsunuz kendisinden?" der.

Tuttular ḳolunnan. "<u>Nissiz</u> baba?" dediler "Patşahın emri beledi." (KA, s. 21)
Kolundan tuttular, "<u>Ne istiyorsunuz</u> efendim?" dedi. "Padişahın emri böyledir." dediler.

*"Ege mene v̇ararsav̇ **<u>nav̇ar</u>** yol v̇errem."* (KA, s. 19)
"Eğer benimle evlenirsen sana yol veririm ne var ki bunda"

A, diyer bu suda navar osun ki bu at başın çekiri! (KA, s. 10)
Aa, bu suda ne var ki bu at başını çekiyor?

"Navar sen de yalguzsan ins olu sene." Biraz gümürdendi üsküt oldu (KA, s. 15).
Ne var sen de yalnızsın arkadaş olur sana. Biraz şikâyet etikten sonra sustu.

"Ey dedi navar beke Allah meni sene ḳısmet edip." (KA, s. 19)
"Ee, ne var belki de Allah beni sana kısmet etmiştir." dedi.

Patşah oġlu diyer, navar özünde, bir şey var? (KA, s. 12)
Padişahın oğlu, "Ne var kendisinde, bir şey var mı?" der.

Dedi "Navar get bu gece senüv osun miski ʿamber." (KA, s. 30)
"Ne var git al bu gece senin olsun miski amber." dedi.

Dedi "gireġin oturaġın baḫaġın burda navar!" (KA, s. 33)
Girelim, oturalım, bakalım burada ne var!

Dedi "Ḳardaş!". Dedi "Ne?". Dedi "Bilisen navar?". Dedi "Navar?" (KA, s. 51)
"Kardeş!" dedi. "Ne?" dedi. "Ne var biliyor musun?" "Ne var?" dedi.

Dedi "Ḳardaş!"dedi. "Ne?" dedi. "Bilisen navar?" dedi. "Navar?" (KA, s. 51)
"Kardeş!" dedi. "Ne?" dedi. "Ne var biliyor musun?" "Ne var?" dedi.

"Ey dedi navar bunnan basit var?" (KA, s. 59)
"İyi dedi ne var bundan daha kolayı var mı?"

''Cemʿet ḳonuşun ḳonuşun ḥakat elevün navar ne yoḫ!" (KA, s. 60)
"Millet konuşun konuşun sohbet edin ne var ne yok!"

Dedi "Ḳızım valla babȧvın başına bir çamır var…" dedi "Nȧvar?" dedi "işte ḥal ḥakâat…" (KA, s. 62)

"Kızım valla babanın başında bir bela var…" dedi. "Ne var?'' dedi. "Durum böyle işte…" dedi.

Bı bada dolsa nȧvar	Bu bade dolsa ne var
Dolsa boşalsa nȧvar	Dolsa boşalsa ne var
Bir merd ḫeste düşince	Bir mert hasta düştüğünde
Yüz namard ös(„e nȧvar (KHM, s. 460)	Yüz namert ölse ne var

Bı bada dolsa nȧvar	Bu bade dolsa ne var
Dolsa boşalsa nȧvar	Dolsa boşalsa ne var
Bir merd ḫeste düşince	Bir mert hasta düştüğünde
Yüz namard ös(„e nȧvar (KHM, s. 460)	Yüz namert ölse ne var

Bı bada dolsa nȧvar	Bu bade dolsa ne var
Dolsa boşalsa nȧvar	Dolsa boşalsa ne var
Bir merd ḫeste düşince	Bir mert hasta düştüğünde
Yüz namard össe nȧvar (KHM, s. 460)	Yüz namert ölse ne var

Edirem hȧvar hȧvar	Ediyorum yaygara yaygara
Hȧvara gelsev̇ nȧvar	Yaygaraya gelsen ne var
Gelib ḳurban bayramı	Gelmiş kurban bayramı
Ḳurbanıv̇ olsam nȧvar (KHM, s. 491)	Kurbanın olsam ne var

Edirem hȧvar hȧvar	Ediyorum yaygara yaygara
Hȧvara gelsev̇ nȧvar	Yaygaraya gelsen ne var
Gelib ḳurban bayramı	Gelmiş kurban bayramı
Ḳurbanıv̇ olsam nȧvar (KHM, s. 491)	Kurbanın olsam ne var

4.1.2.1.8.4.2. Ayrı Yazılar Birleşik Kullanımlar

Taranan metinlerde *ne*'nin ayrı yazılan birleşik kullanımları 26 örnekte görülmektedir.

Ev̇ sipiri toz eder	Ev süpürür toz eder
Ḳaş altınnan göz ėder	Kaş altından göz eder
Faḳir oġlan nėynesin	Miskin oğlan neylesin
*Her **ne ėder** ḳız ėder* (KHM, s. 499)	Her ne ederse kız eder

Her ne ėttiv̇ bını da şiirden meʾniyden Ḳambere aynattıv̇ (AK, s. 24)
Her ne ettin bunu da şiirle maniyle Kamber'e anlattın

*Bu **ne ossun**, firiştedi bular, ercinnedi, nedi,..?* (KA, s. 19)
Bu ne olsun, hayalet mi, cin mi, bunlar nedir…?

Ne olacaġ. (ITDA, s. 155)
Ne olacak. (ne değeri var, önemi yok)

Gėçi diyer: "Ne suçum?	Keçi, "Ne suçum?
Ḳabildi göge uçum	göğe uçuşum mümkün mü?
Meni yėsev̇ ne olı?	Beni yersen ne olursun?
Tük, deri ḳurı ḳıçım" (ITT, s. 44)	Tüy, deri, kuru kıçım var" der

Nenesi bilmez onı	Annesi bilmez onu
Çoḫ bilen gözü monı	Çok bilen gözü sinsi
Arḫadaş sen dur bekle	Arkadaş sen dur bekle
Ne olı bunun sonu (ITT, s. 58)	Ne olur bunun sonu

Ḳızın ḳısmeti ḳaḫtı	Kızının talihi yükseldi
Barmaġa üzük taḫtı	Parmağa yüzük taktı
Bu teliʿsizin sonı	Bu talihsizin sonu
Baḫın ne olacaġtı (ITT, s. 62)	Bakın ne olacaktır

Günüm mene il olub	Günüm bana yıl olmuş
Bilmem mene ne olub	Bilmem bana ne olmuş
O günnen ėv̇li oldum	O günden evli oldum
Ḳelbim ḫefetten dolub (ITT, s. 82)	Kalbim gam ile dolmuş

Eskisi olmayan yengisi ne olacaġ (ITDA, s. 231)
Eskisi olmayanın yenisi ne olacak. (yeni bir şey edinildiğinde eskisi hemen elden çıkarılmamalıdır.)

*Ḳamber yarın gün orta oldı geldi. Dedi em-arv̇adı **ne v̇ar** yim?* (AK, s. 25)
Kamber ertesi gün öğle vakti geldi, "Yenge, yiyecek ne var?" dedi.

Tülkü dėdi: "Eyyi, ne v̇ar!	Tilki, "İyi, ne var!
Neççe şahad dėsev̇"	Kaç şahit dersen" dedi
Tülkü gėtti dağlara	Tilki gitti dağlara
Dere teppe ġar ḳav̇ar (ITT, s. 38)	Dere tepede hızla koştu

Ay havar	Ay feryat
Zilfiy gerdan ḳav̇ar	Zilfin gerdan kovar
İki gėẏil bir ossa	İki gönül bir olsa
Bir aylıġ yolda ne var (KHM, s. 303)	Bir aylık yolda ne var

Bağda na- v̇ar	Bağda ne var
Ḳuş enmez bağda na-v̇ar	Kuş inmez bağda ne var
Aslı bağv̇an olmıyan	Aslı bağcı olmayan
Ne bili bağda na-v̇ar	Ne bilir bağda ne var
Menim aslım ağv̇andı	Benim aslım bağcıdır
Men billem bağda na-v̇ar (KHM, s. 306)	Ben bilirim bağda ne var

Bağda na- v̇ar	Bağda ne var
Ḳuş enmez bağda na-v̇ar	Kuş inmez bağda ne var

Aslı baġv̇an olmıyan	Aslı bağcı olmayan
Ne bili baġda na-v̇ar	Ne bilir bağda ne var
Menim aslım aġv̇andı	Benim aslım bağcıdır
Men billem baġda na-v̇ar (KHM, s. 306)	Ben bilirim bağda ne var

Baġda na- v̇ar	Bağda ne var
Ḳuş enmez baġda na-v̇ar	Kuş inmez bağda ne var
Aslı baġv̇an olmıyan	Aslı bağcı olmayan
Ne bili baġda <u>na-v̇ar</u>	Ne bilir bağda <u>ne var</u>
Menim aslım aġv̇andı	Benim aslım bağcıdır
Men billem baġda na-v̇ar (KHM, s. 306)	Ben bilirim bağda ne var

Baġda na- v̇ar	Bağda ne var
Ḳuş enmez baġda na-v̇ar	Kuş inmez bağda ne var
Aslı baġv̇an olmıyan	Aslı bağcı olmayan
Ne bili baġda na-v̇ar	Ne bilir bağda ne var
Menim aslım aġv̇andı	Benim aslım bağcıdır
Men billem baġda <u>na-v̇ar</u> (KHM, s. 306)	Ben bilirim bağda <u>ne var</u>

Ma'dene var	Madene var
Tut yükiv̇ ma'dene var	Tut yükünü madene var
Meḥemmed din diregi	Muhammet din direği
Ali'den ma'de <u>ne</u> var (KHM, s. 364)	Ali'den başka <u>ne</u> var

Mėyde <u>ne</u> v̇ar	Meyde <u>ne</u> var
Er bili mėyde ne v̇ar	Er bilir meyde ne var
Min atıv̇ al sileḥiv̇	Bin atına al silahını
İgidsev̇ mėydana v̇ar (KHM, s. 367)	Yiğit isen meydana var

Mėyde ne v̇ar	Meyde ne var
Er bili mėyde <u>ne</u> v̇ar	Er bilir meyde <u>ne</u> var

Min atıv̇ al sileḥiv̇	Bin atın al silahın
İgidsev̇ mėydana v̇ar (KHM, s. 367)	Yiğitsen meydana var
Mėyde ne v̇ar	Meyde ne var
Mėy bili mėyde ne v̇ar	Mey bili meyde ne var
İçmiyen esnemiyen	İçmeyen esnemeyen
Ne bili mėyde ne v̇ar	Ne bili meyde ne var
Men içtim men esnedim	Ben içtim ben esnedim
Men billem mėyde ne v̇ar (KHM, s. 367)	Ben bilirim meyde ne var
Mėyde ne v̇ar	Meyde ne var
Mėy bili mėyde ne v̇ar	Mey bili meyde ne var
İçmiyen esnemiyen	İçmeyen esnemeyen
Ne bili mėyde ne v̇ar	Ne bili meyde ne var
Men içtim men esnedim	Ben içtim ben esnedim
Men billem mėyde ne v̇ar (KHM, s. 367)	Ben bilirim meyde ne var
Mėyde ne v̇ar	Meyde ne var
Mėy bili mėyde ne v̇ar	Mey bili meyde ne var
İçmiyen esnemiyen	İçmeyen esnemeyen
Ne bili mėyde ne v̇ar	Ne bili meyde ne var
Men içtim men esnedim	Ben içtim ben esnedim
Men billem mėyde ne v̇ar (KHM, s. 367)	Ben bilirim meyde ne var
Mėyde ne v̇ar	Meyde ne var
Mėy bili mėyde ne v̇ar	Mey bili meyde ne var
İçmiyen esnemiyen	İçmeyen esnemeyen
Ne bili mėyde ne v̇ar	Ne bili meyde ne var
Men içtim men esnedim	Ben içtim ben esnedim
Men billem mėyde ne v̇ar (KHM, s. 367)	Ben bilirim meyde ne var

Yaradana v̇ar	Yaradan'a var
Yalv̇ar yaradana v̇ar	Yalvar Yaradan'a var
Yaradanım yar ossa	Yaradanım, yâr olsa
Bınca yarada ne v̇ar (KHM, s. 396)	Bu kadar yarada ne var

Aġu gülinde sem v̇ar	Ağu gülünde zehir var
Bilmem gėv̇liv̇de ne v̇ar	Bilmem gönlünde ne var
Dostım eyyi bilisen	Dostum iyi biliyorsun
Menim dünyede nem v̇ar (KHM, s. 430)	Benim dünyada neyim var

Köskiv̇de bir cüt nar v̇ar	Göğsünde bir çift nar var
Baş ḳaldır haḳḳa yalv̇ar	Baş kaldır hakka yalvar
Bı güni ḫudam yazıb	Bu günü Huda'm yazmış
Menin elimde ne v̇ar (KHM, s. 539)	Benim elimde ne var

4.1.2.1.8.6. Ne'nin Çokluk Eki ile Kullanımı

Taranan metinlerede *ne*'nin çokluk eki ile kullanımı üç örnekte görülmektedir.

Odı bayram geliri	İşte bayram geliyor
ʿElem neler alırı	Âlem neler alıyor
Yėtime baḫa baḫa	Yetime baka baka
Dul ḳadınlar dalırı (ITT, s. 56)	Dul kadınlar dalıyor

Gėceler gėşti mennen	Geceler geçti benden
Eglendi gėşti mennen	Eğlendi geçti benden
Daş ümrim polat gėv̇lim	Taş ömrüm polat gönlüm
Gör neler sėşti mennen (KHM, s. 501)	Gör neler seçti benden

Ḳarşıma fener geldi	Karşıma fener geldi
Mum kimin yanar geldi	Mum gibi yanar geldi
Gör bı aḫır çaġımda	Gör bu ahir çağımda
Başıma neler geldi (KHM, s. 525)	Başıma neler geldi

4.1.2.1.9. Neçe

Türkiye Türkçesinde "kaç" anlamında kullanılan *neçe* soru sözcüğünün taranan metinlerde çıkma durumu eki ile kullanılan üç örneği görülmektedir.

Başuv̇ neçedendi bura gelipsen? Çıḫ ḳanşarıma! (KA, s. 13)
Başın kaçtandır da buraya gelmişsin? Önüme gel!

Başuv̇ neçedendi bura gelipsen? Çıḫ ḳanşarıma! (KA, s. 14)
Başın kaçtandır da buraya gelmişsin? Önüme gel!

Başuv̇ neçedendi gelipsen bura? Çıḫ ḳanşarıma! (KA, s. 14)
Başın kaçtandır da buraya gelmişsin? Önüme gel!

4.1.2.1.10. Nerede

Türkiye Türkçesindeki karşılığı aynı olan *nerede* soru söcüğü, taranan metinlerde sadece bir örnekte, ek fiilin geniş zamanı 3. tekil kişide görülmektedir.

ḳurt dėdi: "Duz nerede?	Kurt "Tuz nerede?
Aẏum aldım derede	Avımı aldım derede
Olursam köy aġası	Olursam köy ağası
Yerem pėndır kere de" (ITT, s. 45)	Yerim peynir tere de" dedi

4.1.2.1.11. Niye

Türkiye Türkçesindeki karşılığı "kaça" olan *niye* soru sözcüğü, sadece zamir olarak eksiz ve ek-fiille kullanımı görülmektedir. Taranan metinlerde dokuz örnekte karşımıza çıkmaktadır.

4.1.2.1.11.1. Niye'nin Eksiz Kullanımı

Taranan metinlerde *niye*'nin eksiz kullanımı yedi örnekte görülmektedir.

Niye satasan? (KA, s. 30)
Kaça satarsın?

Dedi "Bu zubunu satmasan mene? dedi "Beli" dedi "Niye satasan?" (KA, s. 31)
"Bu kıyafeti bana satmaz mısın?" dedi. "Satarım" dedi. "Kaça satarsın?" dedi.

Dedi "Bu ḳapḳapı satmasan?" dedi "Beli" dedi "Niye v̇eresen" (KA, s. 31)
"Bu takunyayı satmaz mısın?" dedi. "Satarım" dedi. "Kaça verirsin" dedi.

Niye sattüv̇? (KA, s. 38)
Kaça sattın?

Dedi "Neye v̇erisen köpegi?" (KA, s. 57)
"Kaça verirsin köpeği?" dedi.

"Ne bilim neye v̇erim özün! Köpegin de fiyatı v̇ar?" (KA, s. 57)
Kaça vereceğimi ne (nasıl) bileyim! Köpeğin de fiyatı var mı?

Bu köpegi memçi neye kesesen? (KA, s. 57)
Bu köpeği benim için kaça kesersin?

4.1.2.1.11.2. Niye'nin Ek-Fiil ile Kullanımı

Taranan metinlerde *niye*'nin ek-fiil ile kullanımı iki örnekte görülmektedir.
Ḳassaba diyer "Bu ciger neyedi?" (KA, s. 54)
Kasaba "Bu ciğerin fiyatı kaçtır?" der.

"Ammi ciger neyedi?" (KA, s. 54)
Amca ciğer kaçadır?

4.1.2.2. Soru Sıfatları

Çalışmada tespit edilen soru sıfatları *haḫsı, naḫsı, nanca, ne, nece, neçe*'dir. Toplamda 199 soru sıfatı olan soru sözcüğü görülmüştür.

4.1.2.2.1. Haḫsı

Türkiye Türkçesindeki karşılığı "hangi" anlamında olan *haḫsı* soru sözcüğü, taranan metinlerde iki örnekte görülmektedir.

Şah dėdi çaġırın bir manġa ekser…, haḫsı ḳızı istirse top-topḫana zorı assılar. (AK, s. 27)
Şah, "Çağırın bir grup asker verin, hangi kızı isterse silah zoru ile alsınlar." dedi.

Get baḫ haḫsı arvad korsa ḳolunda bezbend varsa cıḫard o bezbend geti… (KA, s. 96)
Git bak hangi kadının kolunda bilezik varsa çıkar, o bileziği getir, şimdi ölür.

4.1.2.2.2. Naḫsı

Taranan metinlerde sadece soru sıfatı olarak kullanılan *naḫsı* soru sözcüğü, 11 örnekte görülmektedir. Türkiye Türkçesindeki karşılığı ise "hangi" anlamındadır.
Naḫsı inegin bızavısan (ITDA, s. 154)
Hangi ineğin buzağısın. (hangi soydan geldiği bellidir)

Naḫsı eşege mindiḫ osurġan çıḫtı. (ITDA, s. 154)
Hangi eşeğe bindiysek hep osurdu. (hiçbir zaman talihimiz düz gelmedi)

Dad ėdim	Şikâyet edeyim
Naḫsı derdim yad ėdim	Hangi derdimi yad edeyim
Dost bizden üz çėvirdi	Dost bizden yüz çevirdi
Men kime feryad edim (KHM, s. 324)	Ben kime feryat edeyim

İmam sene	İmam sana
Dal verdim imam sene	Dal verdim imam sana
Bilmem naḫsı dindesen	Bilmem hangi dindensin
Getirim iman sene (KHM, s. 348)	Getireyim iman sana

Bugin ayın on dördi	Bugün ayın on dördü
Ḳız saçıvı kim hördi	Kız saçını kim ördü

Mennen sen görişendeḫ	Benle sen görüştüğümüzde
Naḫsı kör olmış gördi (KHM, s. 474)	Hangi kör olası gördü
Çöl yėrin cėyranıyam	Çöl yerinin ceylanıyım
Yar boyıv̇ ḥayranıyam	Yar boyunun hayranıyım
Naḫsı yoldan gelipsen	Hangi yoldan gelmişsin
O yolın ḳurbanıyam (KHM, s. 481)	O yolun kurbanıyım
Göze dayım	Göze daima
Çek sürme göze dayım	Çek sürme göze daima
Naḫsı yoldan gelisen	Hangi yoldan geliyorsun
O yolı gözedeyim (KHM, s. 336)	O yolu gözetleyeyim
Gözlerim ne demdesen	Gözlerim ne âlemdesin
Açıl gėv̇il ġemdesen	Açıl gönül gamdasın
Men seniṅ ʿâlemiv̇de	Ben senin âlemindeyim
Sen naḫsı ʿâlemdesen	Sen hangi âlemdesin
Bėlime postı v̇ırdıv̇	Belime postu vurdun
gezdirdiv̇ ʿâlemde sen (KHM, s. 509)	Gezdirdin dünyada sen
İkiv̇iz bir bedensiz	İkiniz bir bedensiniz
Sallanıb yol gėdensiz	Sallanıp yol gidensiniz
Dönin üziv̇iz görim	Dönün yüzünüzü göreyim
Siz naḫsı obadansız (KHM, s. 514)	Siz hangi obadansınız
Ḳarşım alıp yar menim	Karşıma çıkmış yar benim
Günim geçer zar menim	Günüm geçer zor benim
Ge felek ispat ėle	Gel felek ispat eyle
Naḫsı günim kâr menim (KHM, s. 525)	Hangi günüm kâr benim
Ḳazı sen ne ḳazısan	Kadı sen ne kadısın

Bilmem kimnen razısan	Bilmem kimden razısın
Men seni tanımıram	Ben seni tanımıyorum
Naḫsı gölin ḳazısan	Hangi gölün kadısısın
Odı ḳabrivˇ ögivˇde	O önündeki mezar senin
Sen haranı ḳazısan (KHM, s. 528)	Sen nereyi kazıyorsun

4.1.2.2.3. Nanca

"Ne kadar" anlamında kullanılan *nanca* soru sözcüğü, taranan metinlerde dokuz örnekte görülmektedir.

Bir tülkü diyer hemen	Bir tilki der hemen
Bu ḳerri nanca yaman	Bu karı ne kadar yaman
O ḳıyamet gününde	O kıyamet gününde
Derrüvˇ doldurı saman (ITT, s. 18)	Derisini doldurur saman

Gönderi nanca şey vˇar, balıḫtutan… (KA, s. 12)
Gönderir ne kadar şey varsa, balık tutan…

Ah dedi, bu bir tek tel saç munca gözeldi, göresen seḥebi nanca gözeldi! (KA, s. 15)
"Ah, bu bir tek tel saç bu kadar güzelse acaba sahibi ne kadar güzeldir?" dedi.

Dedi "Sen munın seḥebin taptır ki, bir tel saç munca gözel olunca munın seḥebi indi nanca gözeldi!" (KA, s. 15)
"Ben bunun sahibini buldur ki bir tel saç bu kadar güzelse bunun sahibi ne kadar güzeldir!" dedi.

Ala dedi nanca istirsevˇ lėre vˇerim sene… (KA, s. 17)
"Al ne kadar lira istersen vereyim sana…" dedi.

Ge nanca para istisen vˇerim sene. (KA, s. 59)
Gel ne kadar para istiyorsan vereyim sana.

Nanca ḳoyun v̇ar bir ücü v̇ar bir ücü yoḫtu (KA, s. 88)
Ne kadar koyun var bir ucu var bir ucu yoktur.

Aman, diyer, sen muni… nanca nazdarıydı yanuv̇da; muni nece kesesen, nece yesen! (KA, s. 11)
Aman, sen bunu… Ne kadar kıymetliydi yanında; bunu nasıl kesersin, nasıl yersin?
Aman, diyer, sen muni… nanca nazdarıydı yanuv̇da; muni nece kesesen, nece yesen! (KA, s. 11)
Aman, sen bunu… Ne kadar kıymetliydi yanında; bunu nasıl kesersin, nasıl yersin?

4.1.2.2.4. Ne

Taranan metinlerde 115 örnekte soru sıfatı olarak kullanılan *ne* soru sözcüğünün, Türkiye Türkçesindeki karşılığı "ne, hangi, nasıl"dır.

Ḳanşarda ḳoyın ḳuzı	Karşıda koyun kuzu
Ḳuzıya v̇ėrin duzı	Kuzuya verin tuzu
Malın ne bafas v̇ar	Malın ne vefası var
İgide v̇ėrin ḳızı (KHM, s. 521)	Yiğide verin kızı

İçmerem bada seni	İçmem bade seni
Vėrmerem yâda seni	Vermem yâda seni
Namardın ne ḥaddi v̇ar	Namerdin ne haddi var
Zerrece dada seni (KHM, s. 514)	Zerrece tada seni

Devrişem külahım v̇ar	Dervişim külahım var
Bilmem ne günaḥim v̇ar	Bilmem ne günahım var
Dağı daşı yandırı	Dağı taşı yakar
Menim bele ahım v̇ar (KHM, s. 490)	Benim böyle ahım var

çėyḫanav̇ın tasına	Kahvehanenin tasına
Ḳurbanam badasına	Kurbanım badesine
Menim ne işim v̇ardı	Benim ne işim var

Geldim yar havȧsına (KHM, s. 479)	Geldim yar hevesine
Olaştım çayda sene	Yetiştim çayda sana
Ne yaman ayda sene	Ne yaman ayda sana
Ḳassam nefʾim toḫını	Kalsam faydam dokunur
Össem <u>ne</u> fayda sene (KHM, s. 553)	Ölürsem <u>ne</u> fayda sana
Damnan dama ışıḫtı	Damdan dama ışıktır
Sırfa dolı ḳaşuḫtı	Sofra dolu kaşıktır
Ḫele menim <u>ne</u> suçım	Teyze benim <u>ne</u> suçum
Ḳızıv̇ mene aşıḳtı (KHM, s. 487)	Kızın bana âşıktır
Elif sene Ḳaf sene	Elif sana kaf sana
Ḫetm oldı kitab sene	Hatim oldu kitap sana
Baş egdi secjde ḳıldı	Baş eğdi secde kıldı
Keʾbede miḥrab sene	Kâbe'de mihrap sana
Ne dünyada eşiv̇ v̇ar	Ne dünyada eşin var
Ne cennette bab sene	Ne cennette eş sana
Cėyran yuḫılı yarım	Ceylan uykulu yârim
<u>Ne</u> ḫub gelib ḫab sene (KHM, s. 494)	<u>Ne</u> güzel gelmiş uyku sana
Oġlan adıv̇ Necipti	Oğlan adın Neciptir
Gözleriv̇ <u>ne</u> ʿacipti	Gözlerin <u>ne</u> gariptir
Ḳaşıv̇a ḳalem çatan	Kaşına kalem süren
Seni mene seçipti (KHM, s. 550)	Seni bana seçmiştir
Olaştım çayda sene	Yetiştim çayda sana
<u>Ne</u> yaman ayda sene	<u>Ne</u> yaman ayda sana
Ḳassam nefʾim toḫını	Kalsam faydam dokunur
Össem ne fayda sene (KHM, s. 553)	Ölsem ne fayda sana

Oynadıv̇ uttıv̇ meni	Oynadın yendin beni
Oyında tuttuv̇ meni	Oyunda tuttun beni
Uydıv̇ eller sözine	Oynadın eller sözüne
Ne tėz unıttıv̇ meni (KHM, s. 554)	Ne çabuk unuttun beni

Seḥerden sada geli	Seherden seda gelir
Zulmı çoḫ dada geli	Zulmü çok tada gelir
Gessin menim canıma	Gelsin benim canıma
Dosta ne ḳada geli (KHM, s. 560)	Dosta ne musibet gelir

Ḳarşı dağlar dumandı	Karşı dağlar dumandır
Baḫ ḥalım ne yamandı	Bak halim ne yamandır
Dost dostı yaralırı	Dost dostu yaralar
Bilmem nėce zamandı (KHM, s. 586)	Bilmem nasıl zamandır

Çıraġta yaġ tükendi	Çırakta yağ tükendi
Ne yaman vaḫ tükendi	Ne yaman vah tükendi
Ne sennen bu güzelliġ	Ne senden bu güzellik
Ne mennen aḫ tükendi (KHM, s. 481)	Ne benden ah tükendi

Sen ne gözel bir ḳuşsan	Sen ne güzel bir kuşsun
Kerkük ḫaḫına tuşsan	Kerkük halkına yoldaşsın
Yaz güni sebbeḥ vaḫtı	Yaz günü sabah vakti
ḳonışısan ne ḫoşsan (ITT, s. 5)	Konuşuyorsun ne hoşsun

Sen ne gözel bir ḳuşsan	Sen ne güzel bir kuşsun
Kerkük ḫaḫına tuşsan	Kerkük halkına yoldaşsın
Yaz güni sebbeḥ vaḫtı	Yaz günü sabah vakti
Ḳonışısan ne ḫoşsan (ITT, s. 5)	Konuşuyorsun ne hoşsun

Dili küçük yoḫ eli	Dili küçük yok eli

Ne gözel terbiyeli	Ne güzel terbiyeli
Bu nėce beslenipti?	Bu nasıl beslenmiştir
Bir şeyde yoḫ emeli (ITT, s. 5)	Bir şeyde yok umudu
Herif dedi: "Ne dişi?	Herif: "Ne rüyası?
Men erkegem, sen dişi	Ben erkeğim, sen dişi
Bir ḳuyyı bal tapmışam	Bir kuyu bal bulmuşum
İdara ėder ḳışı'' (ITT, s. 6)	İdare eder kışı" dedi
Herif: "Ne v̇ahıt gelim?	Herif: "Ne vakit geleyim?
Hatta inegi alım	Ta ki ineği alayım
Bele etme ki, canbaz	Böyle etme ki cambaz
Bir ki gün burada ḳalım" (ITT, s. 24)	Bir iki gün burada kalayım
Ḳabul güni ne zaman	Kabul günü ne zaman
Düzeni ḳoşar hemen	Düzeni koşar hemen
Nesiḥet ėtsev̇ ona,	Nasihat etsen ona,
Bağırı diyer: "aman!" (ITT, s. 55)	Bağırır der: "aman!"
Ḫalḫala	Halhala
Toppıḫ deger ḫalḫala	Topuk değer halhala
Bı sende ne ġiyretti	Bu sende ne gayrettir
Adaḫlıv̇ı ḫalḫ ala (KHM, s. 358)	Nişanlını halk ala
Ne biçimde biçeyim?	Ne şekilde biçeyim
Bir gün yay oḫ olısan	Bir gün yay, ok oluyorsun
Geh te bir tam olısan	Bazen bir tam oluyorsun
Ayda bir yoḫ olısan (ITT, s. 10)	Ayda bir, yok oluyorsun
Çaḳḳallar hep yigişti	Çakallar hep toplandı
Gelin baḫın ne işti?	Gelin bakın ne iştir?

Çaḳḳala benzemiri	Çakallara benzemiyor
Bu ḫeyaldı, ya dişti? (ITT, s. 19)	Bu hayal midir ya da düş müdür?
V̇üle, bu yol ne yoldı?	Ula, bu yol ne yoldur?
Bu nenev̇ hardan oldı	Bu annen nereden oldu
At özüni ḳoy gėtsin	At kendisini bırak gitsin
Bu serseri bir yoldı (ITT, s. 23)	Bu amaçsız bir yoldur
Herif: "Ne reng olsa al"	Herif: "Ne renk olsa al"
Canbaz: "Ne gün olsa gel"	Cambaz: "Ne gün olsa gel"
Aramızda fasl olduġ	Aramızda bölündük
Ḥakim beg bes, bizi sal! (ITT, s. 25)	Hâkim bey yeter, bizi serbest bırak
Herif: "Ne reng olsa al"	Herif: "Ne renk olsa al"
Canbaz: "Ne gün olsa gel"	Cambaz: "Ne gün olsa gel"
Aramızda fasl olduġ	Aramızda bölündük
Ḥakim beg bes, bizi sal! (ITT, s. 25)	Hâkim bey yeter, bizi serbest bırak
Arv̇ad dėdi: "Ne işi?	Kadın "Ne işi?
Harda gördüv̇ bu dişi?	Nerede gördün bu düşü
Bir bunca daha bekle,	Bir bu kadar daha bekle
Yaz gėtti bekle ḳışı" (ITT, s. 31)	Yaz bitti bekle kışı" dedi
Eḥmed dėdi: "Ne işi?	Ahmet "Ne işi?
Ne yaz billem ne ḳışı	Ne yaz bilirim ne kışı
Çöllerde bin ḥayv̇an v̇ar	Çöllerde bin hayvan var
Hem erkegdi, hem dişi" (ITT, s. 36)	Hem erkektir hem dişi" dedi
Bunun v̇armış yoldaşı	Bunun varmış yoldaşı
Gördi çatıldı ḳaşı	Gördü çatıldı kaşı
Ah, Eḥmed bu ne ḥaldı?	Ah, Ahmet bu ne haldir?

Tökti gözünnen yaşı (ITT, s. 37)	Döktü gözünden yaşı
Bin altun cėbe ḳoydı	Bin altın cebe koydu
Ne şenlig, nece toydı	Ne şenlik, nasıl düğündür
Girdi şehir girişi,	Giydi şehir giyişini
Köyli girişin soydı (ITT, s. 42)	Köylü giyişini çıkardı
Gėçi diyer: "Ne suçum?	Keçi, "Ne suçum?
Ḳabildi göge uçum	Göğe uçuşum mümkün mü?
Meni yėsev̇ ne olı?	Beni yersen ne olur?
Tük, deri ḳurı ḳıçım" (ITT, s. 44)	Tüy, deri kuru bacağım" der
Ḳuzu dėdi: "Ne sözüm,	Kuzu "Ne sözüm,
Bir ḥoḳḳa olmam özüm	Bir hokka olmam özüm
Ėtim ʿecci yėyinmez,	Etim acıdır yenilmez
Olmasa biraz duzum!" (ITT, s. 45)	Olmasa biraz tuzum!" dedi
ʿElemin ḳapsın çalma	İnsanların kapısını çalma
Ḫayaluv̇ ḫamdı dalma	Hayalin imkânsızdır dalma
Baḫ ʿelem ne gündedi	Hak âlem ne gündedir
Ayaġ at geri ḳalma (ITT, s. 61)	Adım at geri kalma
Bu söze adam daldı	Bu söze adam daldı
Ki elden başa çaldı	İki eliyle başa çaldı
Ḳabul ʿmrün bitirdi	Kabul, ömrünü bitirdi
Hiç bilmem bu ne ḥaldı (ITT, s. 64)	Hiç bilmem bu ne haldir
Ḳardaşlar bu ne ḥaldı?	Kardeşler bu ne haldir?
ʿEḳlüv̇üzı kim çaldı?	Aklınızı kim çaldı
Bir sorın bezirgen'nen	Bir sorun bezirgândan
Bu zehirdi ya baldı? (ITT, s. 67)	Bu zehir mi ya da bal mı?

Bülbül kimin saynısan	Bülbül gibi ötüyorsun
Ḫorız kimin baynısan	Horoz gibi baynıyorsun
Bilmirem ne sebebden	Bilmiyorum ne sebeple
Gelinüv̇den ḳeynisen (ITT, s. 73)	Gelininle tartışıyorsun

Arv̇adı çaştı durdı	Kadın şaştı durdu
V̇ah etti üze v̇urdı	Vah etti yüze vurdu
Adam bize ne ġiryet,	Adam bize ne haysiyet
Bıraḫaḫ yâda yurdı? (ITT, s. 79)	Bırakalım yâda yurdu?

Bir bilseydüv̇ ne ḥaldan	Bir bilseydin ne hal ile
Ḳeymeġi yėdim baldan	Kaymağı yedim bal ile
Bėş yüz dinar yol v̇ėrdim	Beş yüz dinar yol verdim
Bėlim bağladım şaldan (ITT, s. 80)	Belimi bağladım şal ile

Gelin soraġ bu ḳızdan	Gelin soralım bu kızdan
Pėçesi yandı üzden	Peçesi yandı yüzden
"Bacım ḫėrdi geibsen"	Kardeşim hayırdır gelmişsin
Bura geldiv̇ ne üzden? (ITT, s. 82)	Buraya geldin ne yüzle

Bülbülü şaḫta v̇urar balam	Bülbülü ayaz vurur yavrum
Ne yaman v̇aḫtta v̇urar	Ne yaman vakitte vurur
Yėtimi Ḫuda'm v̇urub v̇ay Allah	Yetimi Huda'm vurup vay Allah
Utanmaz ḫaḫta v̇urar (ITT, s. 96)	Utanmaz halk da vurur

Aman Allah'ım aman	Aman Allah'ım aman
Aman, arvad ne yaman!	Aman, kadın ne yaman!
Gėce gündüz ezildim	Gece gündüz ezildim
Uzun müddet bir zaman (ITT, s. 37)	Uzun süreli bir zaman

Çomaġıv̇ı atıpsan	Çomağını atmışsın

Ne ḳavġıya batıpsan — Ne kavgaya batmışsın
seniṅ kimin has Ḳamber — Senin gibi has Kamber
Kepenekte yatıpsan (AK, s. 22) — Kepenekte yatmışsın

Dedi "Ḳer nene ne baḥs, ne ḫaber!" (KA, s. 17)
"Yaşlı nine, ne haber!" dedi.

Dedi "Ḳer nene ne baḥs, ne ḫaber!" (KA, s. 17)
"Yaşlı nine, ne haber!" dedi.

Bu ne pehriz, bu ne lahana turşusu (ITDA, s. 62)
Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu.

Bu ne pehriz, bu ne lahana turşusu (ITDA, s. 62)
Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu.

Ne işiyiz ḳalıp özünnen beslerem özün! (KA, s. 96)
Ne işiniz var kendisiyle ben beslerim kendisini!

Bir köyin aġası Salman ossın — Bir köyün ağası Salman olsun
O köyde ne ḫarman ossın? (ITT, s. 102) — O köyde ne harman olsun?

Ne aḳla ḫizmet ediri (ITDA, s. 155)
Hangi akla hizmet ediyor.

Ne bahasına olursa (ITDA, s. 155)
Ne pahasına olursa. (her türlü sıkıntı ve tehlikeyi göze alarak)

Ne çaremiz var (ITDA, s. 155)
Ne çaremiz var. (elimizden ne gelir)

Ne münasebet (ITDA, s. 155)
Ne münasebet. (öyle şey mi olur, ilgisi yok)

Ne para eder (ITDA, s. 156)
Ne para eder. (ne yararı var)

Dedi "Ḳer nene ne beḥs ne ḫeber?" (KA, s. 30)
"Yaşlı nine ne haber?" dedi.

Dedi "Ḳer nene ne beḥs ne ḫeber?" (KA, s. 30)
"Yaşlı nine ne haber?" dedi.

Ay görmiş yıldıza ne minnet (ITDA, s. 222)
Ay görmüş yıldıza ne minnet. (bir şeyin çok üstününü, çok güzelini görmüş olan kimse, ondan daha az değerde olanını beğenmez)

Badıncana ne bela v̇ar (ITDA, s. 223)
Patlıcana ne bela var.

Men razı, sen razı, ne işi v̇ar kör ḳazı (ITDA, s. 245)
Ben razı, sen razı, kör kadının aramızda ne işi var.

Ne işiyiz ḳalıp özünnen beslerem özün! (KA, s. 96)
Ne işiniz var kendisiyle ben beslerim kendisini!

Toḫun acdan ne ḫeberi v̇ar (ITDA, s. 255)
Tokun açtan ne haberi var.

Başım çatal demir	Başım çatal demir
Ḳolum taḫta ḫurma aġacı	Kolum tahta hurma ağacı
Duvara taḫtaya miḫ çakar	Duvara tahtaya mıh çakar

Baḫ bunda <u>ne</u> ḳuv̇v̇et v̇ar (KTB, s. 139)	Bak burada <u>ne</u> kuvvet var
Deste bileg içinde	Deste bilek içinde
Kündüç ḫurma içinde	Susam hurma içinde
Dögende ḫav̇ar eder	Dövüldüğünde çığlık çıkarır
Baḫ <u>ne</u> dad v̇ar içinde (KTB, s. 148)	Bak <u>ne</u> tat var içinde
Ey <u>ne</u> Allah'ım v̇ar menim	Ey <u>ne</u> Allah'ım var benim
Süsen külahım v̇ar menim	Susamlı külahım var benim
Ḫençerden dellük deşik	Hançer ile delik deşik
Sor ne günaḥim v̇ar menim (KTB, s. 150)	Sor ne günahım var benim
Ey ne Allah'ım v̇ar menim	Ey ne Allah'ım var benim
Süsen külahım v̇ar menim	Susamlı külahım var benim
Ḫençerden dellük deşik	Hançer ile delik deşik
Sor <u>ne</u> günaḥim v̇ar menim (KTB, s. 150)	Sor <u>ne</u> günahım var benim
Ḳazanda pişti ne pişti	Kazanda pişti ne pişti
Bişince ḳarnım şişti	Piştiğinde karnım şişti
Her birini aşarsav̇	Her birini aşarsan
O enişler <u>ne</u> işti (KTB, s. 157)	O inişler <u>ne</u> iştir
Ḳazanda pişti ne pişti	Kazanda pişti ne pişti
Bişince ḳarnım şişti	Piştiğinde karnım şişti
Her birini açarsav̇	Her birini açarsan
O enişler <u>ne</u> işti (KTB, s. 164)	O inişler <u>ne</u> iştir
Ḳuv̇v̇at olsun ustalar	Kuvvet olsun ustalar
Saġalmadı ḫesteler	Sağ olmadı hastalar
Ḳuşlardan <u>ne</u> ḳuşudu	Kuşlardan <u>hangi</u> kuştur
Bıġarsıġın desteler (KTB, s. 167)	Bağırsağını toplar

Sana diyerem bir beyit	Sana söylerim bir beyit
İster otu ister gėt	İster otur ister git
Yemişten ne yemişi	Yemlerden ne yemi
Dili sümük başı et (KTB, s. 167)	Dili kemik başı et
Yarın ne Çarşambadı	Yarın ne Çarşambadır
Gönlüne düşen nedi	Gönlüne düşen nedir
Otsuz hem de ateşsiz	Otsuz hem de ateşsiz
Ḳazanda bişen nedi (KTB, s. 173)	Kazanda pişen nedir
Bada seni	Bade seni
Vėrmerem yada seni	Veremem ele seni
Namardın ne ḥeddi var	Namerdin ne haddi var
Zerrece dada seni (KHM, s. 304)	Zerrece tada seni
Bir denedi	Bir tanedir
Bir sümbil bir denedi	Bir sümbül bir tanedir
Tumdım derya dibine	Daldım derya dibine
Taptığım bir denedi	Bulduğum bir tanedir
Cem'atın ḥepsi bissin	Millet hepsi bilsin
Taptığım ne denedi	Bulduğum ne tanedir
Ḳazan bir ḳulpı sekiz	Kazan bir kulpu sekiz
Ḳapağı bir denedi	Kapağı bir tanedir
Pėġemberler içinde	Peygamberler içinde
Meḥemmed bir denedi (KHM, s. 319)	Muhammet bir tanedir
Derdi bile	Derdi bilir
Ol tebib derdi bile	Ol tabip derdi bilir
Aşınalar yâd olıp	Alışkanlıklar yâd olmuş
Yâdlar ne derdi bile (KHM, s. 329)	Eller ne derdi bilir

Ḫunı gözler	Kanlı gözler
Ḳan damar ḫunı gözden	Kan damlar kanlı gözler
Bı sėv̇da ne sėv̇daydı	Bu sevda ne sevdaydı
Aldı yuḫını gözden (KHM, s. 360)	Aldı uykuyu gözden
Ḫunı gözler	Kanlı gözler
Gözleriv̇ ḫunı gözler	Gözlerin kanlı gözler
Bı gözler ne gözlerdi	Bu gözler ne gözlerdir
Aldı yuḫını gözler (KHM, s. 360)	Aldı uykunu gözler
Ḫurdacalar	Hurdacılar
Bar v̇ėrmez ḫurdacalar	Bar vermez hurdacılar
Gėdeḫ felek yanına	Gidelim felek yanına
Baḫaḫ ne yurda calar (KHM, s. 360)	Bakalım hangi yurda ilhak eder
Medine yar	Medine yar
Ge gideḫ Medine yar	Gel gidelim Medine'ye yar
Bilsem diniv̇ ne dindi	Bilsem dinin ne dinidir
Girerem o dine yar (KHM, s. 364)	Girerim o dine yar
Ne mav̇ıdı	Ne mavidir
Gözleriv̇ ne mav̇ıdı	Gözlerin ne mavidir
Av̇ıdırsav̇ sen av̇ıd	Avutursan sen avut
Yad menim nem av̇ıdı (KHM, s. 371)	Yad benim neyimi avutur
Ne mav̇ıdı	Ne mavidir
gözleriv̇ ne mav̇ıdı	Gözlerin ne mavidir
av̇ıdırsav̇ sen av̇ıd	Avutursan sen avut
Yad menim nem av̇ıdı (KHM, s. 371)	Yad benim neyimi avutur
Odına men	Oduna ben

Yanmışam odına men		Yanmışım oduna ben
Bileydim ne dindesen		Bileydim ne dindesin
Döneydim o dine men	(KHM, s. 374)	Döneydim o dine ben
Perde menim		Perde benim
Degme perime menim		Değme perime benim
Bı sėvda ne sėvdaydı		Bu sevda ne sevdaydı
Endi serime menim	(KHM, s. 383)	İndi başıma benim
Su başı		Göl başı
Ne serindi su başı		Ne serindir göl başı
Bir elivnen ḳabrim ḳaz		Bir elinle kabrimi kaz
Bir elivnen su daşı	(KHM, s. 387)	Bir elinle su taşı
Bilbil ne şirin ḳuştı		Bülbül ne tatlı kuştur
Hiç gülmez üzi turştı		Hiç gülmez yüzü ekşidir
Bir ölim bir ayrılıġ		Bir ölüm bir ayrılık
Her kisi zulım işti	(KHM, s. 468)	Her ikisi zulüm iştir
Bilmirem ne ḫeberdi		Bilmiyorum ne haberdir
Cümle canım ḳabardı		Tüm vücudum kabardı
Bir yanım sėl apardı		Bir yanımı sel götürdü
Bir yanım bėḫeberdi	(KHM, s. 468)	Bir yanım bihaberdir
Bir ḳavın ḳırdım ḳandı		Bir kavun kırdım kandı
Dilim damaġım yandı		Dilim damağım yandı
Ḳırıssın köskiv bendi		Kırılsın gönlünün bağı
Bı can sende ne candı	(KHM, s. 470)	Bu can sende ne candır
Degirman savacağı		Değirmen savuracağı
Ne serindi bucaġı		Ne serindir bucağı

Bir sebbeḥ ge bir aḫşam	Bir sabah gel, bir akşam
Bir de günorta çaġı (KHM, s. 488)	Bir de öğle çağı
Elifte sen Daldasan	Elifte sen daldasın
Gėv̇il sen ne ḥaldasan	Gönül sen ne haldesin
Yandırram pėçe seni	Yakarım peçe seni
Yar üzine daldasan (KHM, s. 494)	Yar yüzüne daldasın
Endirdiv̇ çaya meni	İndirdin çaya beni
Ne derde vaya meni	Hangi derde attın beni
Sineme bir oḫ v̇ırdıv̇	Sineme bir ok vurdun
Dönderdiv̇ yaya meni (KHM, s. 496)	çevirdin yaya beni
Gėdirem yolım daġdı	Gidiyorum yolum dağdır
Gör ne hėyvalı baġdı	Gör ne ayvalı bağdır
Gėçmerem öz yarımnan	Geçemem kendi yârimden
Her nanca canım saġdı (KHM, s. 502)	Her ne kadar canım sağlıklıdır
Gözlerim ne demdesen	Gözlerim ne âlemdesin
Açıl gėv̇il ġemdesen	Açıl gönül gamdasın
Men seniv̇ ʿâlemiv̇de	Ben senin âlemindeyim
Sen naḫsı ʿâlemdesen	Sen hangi âlemdesin
Bėlime postı v̇ırdıv̇	Belime postu vurdun
Gezdirdiv̇ ʿâlemde sen (KHM, s. 509)	Gezdirdin âlemde sen
Gözleriv̇ ne mav̇ıdı	Gözlerin ne mavidir
Sinev̇ kerklük av̇ıdı	Sinen keklik avutur
Her gelen bir söz diyer	Her gelen bir söz söyler
Seni mennen sav̇ıdı (KHM, s. 510)	Seni benden soğutur
Ḳız adıv̇ Fatmaḫandı	Kız adın Fatmahandır

Leblerivẏ dolı ḳandı	Dudakların dolu kandır
Her gelen seni sevẏer	Her gelen seni sever
Bı can sende ne candı (KHM, s. 537)	Sendeki bu can ne candır
Beleme çattım	Sandala çattım
Suda beleme çattım	Suda sandala çattım
Bı bėş günniġ ümirde	Bu beş günlük ömürde
Baḫ ne beleme çattım (KHM, s. 414)	Bak ne derdime çattım
Güle bilbil	Güle bülbül
Aşıḳtı güle bilbil	Aşıktır güle bülbül
Cumbıtın ne suçı var	Tomurcuğun ne suçu var
Gelmiri dile bilbil (KHM, s. 341)	Gelmiyor dile bülbül
Yėrin ala	Yerin ala
Yar geli yėrin ala	Yar gelir yerin ala
Kergezin ne ḥaddi ẏar	Akbabanın ne haddi var
Şahinin yėrin ala (KHM, s. 404)	Şahinin yerin ala
Yol daştan	Yol taşla
Döşenipti yol daştan	Döşenmiş yol taşla
Başa ne bele gesse	Başa ne bela gelse
Geli ḫayın yoldaştan (KHM, s. 405)	Gelir hain yoldaşla
Bilbili dalda gördim	Bülbülü dalda gördüm
Ne yaman ḥalda gördim	Ne yaman halde gördüm
Ki bėyramnan üç namaz	İki bayramla üç namaz
Bėşin bir ilde gördim (KHM, s. 467)	Beşini bir yılda gördüm
Bilbili şaḫta ẏırar	Bülbülü takla vurur
Ne yaman ẏaḫta ẏırar	Ne yaman vakte vurur

Meni ḫudam v̇ırıptı	Beni Huda'm vurdu
Utanmaz ḫaḫ ta v̇ırar (KHM, s. 467)	Utanmaz halk da vurur
Elinde ḳav̇ çaḫmaġı	Elinde kav çakmağı
Ne şirindi baḫmaġı	Ne tatlıdır bakışı
Yarım callad oluptu	Yârim cellât olmuş
Sėviri ḳan atmaġı (KHM, s. 495)	Seviyor kan sıçratmayı
Ge gėtme ėv̇i ḫarab	Gel gitme evi kötü
Lebiv̇den iştim şarab	Dudağından içtim şarap
Bağıv̇ bağçav̇ ne gözel	Bağın bahçen ne güzel
Yazuġ bağv̇anıv̇ ḫarab (KHM, s. 504)	Yazık bağcın kötü
Ḳanşarda çıraġ yanar	Karşıda çıra yanar
Çıraġ ne iraġ yanar	Çıra ne ırakta yanar
Gözel bir şerbet vėrdi	Güzel bir şerbet verdi
İştiḫçe dudaġ yanar (KHM, s. 520)	İçtikçe dudak yanar
Ḳanşarda şah devrişler	Karşıda şah dervişler
Ne ḫub yėrde ḳonmışlar	Ne güzel yerde konmuşlar
Sėv̇eni sėv̇ene v̇er	Seveni sevene ver
Oġlı ḳızı olmışlar (KHM, s. 521)	Oğlu kızı olmuşlar
Ḳaşlarıv̇ keman aġlar	Kaşların keman ağlar
Kaman ne yaman aġlar	Keman ne fena ağlar
derdiv̇den ah çekendem	Derdinden ah çektiğim için
Besbütin cihan aġlar (KHM, s. 526)	Büsbütün cihan ağlar
Ḳaşlarıv̇ keman oldı	Kaşların keman oldu
Keman ne yaman oldı	Keman ne fena oldu
boyıv̇a baḫa baḫa	Boyuna baka baka

Aġ cigerim ḳan oldı	(KHM, s. 526)	Akciğerlerim kan oldu

Ḳazı sen ne ḳazısan		Kadı sen ne kadısın
Bilmem kimnen razısan		Bilmem kimden razısın
Men seni tanımıram		Ben seni tanımıyorum
Naḫsı gölin ḳazısan		Hangi gölün kadısısın
Odı ḳabrivˇ ögivˇde		Ha odur mezarın önünde
Sen haranı ḳazısan	(KHM, s. 528)	Sen nereyi kazıyorsun

Lėyli sen ne lėylisen		Leyli sen nasıl leylisin
Kime saldivˇ mėyli sen		Kime saldın meylini sen
Sen begendivˇ sen sėvdivˇ		Sen beğendin sen sevdin
Hele sen gilėylisen	(KHM, s. 542)	Bununla birlikte sen şikâyetçisin

Dedi "Çıḫ bu taʿziyeden; bu işleyennerin ḥepsin yıġıştır apar ḥamama." "Nişi? Ne ḥamamı!" (KA, s.29)
Çık bu üzüntüden, çalışanlarını hepsini topla hamama götür. "Niçin? Ne hamamı!?" dedi.

Altuvˇda ḥesir yoḫ, üstüvˇde yorġan yoḫ, bir kessek yastuġuvˇdu… bu ne ḥaldı edisen! (KA, s. 33)
Altında hasır yok, üstünde yorgan yok, sadece bir kerpiç gibi yastığın… bu ne haldir içindesin!

Ne iş etsin! (KA, s. 36)
Elden ne gelir!

Aḫşam gedim ne yim ne içim o ḫarabada! Bilisen men ne gündeyem? (KA, s. 36)
Akşam o harabede ne yiyeyim, ne içeyim! Ne haldeyim biliyor musun?

Sen bir baḫ men keşşaf oldum bu patşahtan (Kalbinde) ne belelere rast edirem! (KA, s. 39)
Sen bir bak ben zabıta olursam bu padişahı ne belalara bulaştırırım!

Sen dünen kindi vaḫtı Baġdat'ta ol bu gece misir'da ol, indi Şam'da ol ne meʿne veri oġlum!.. kimsev̇ var? (KA, s. 65)
Sen dün ikindi vakti Bağdat'ta ol bu gece Mısır'da ol, şimdi de Şam'da ol bu ne demektir oğlum! Kimsen var mı?

Dedi "V̇alla patşahın oġlu geldi" "Ḳız ne patşahın oġlu?" (KA, s. 65)
"Vallaha padişahın oğlu geldi" dedi, "Kız, ne padişahın oğlu?" dedi.

Arvad diyer "Noldu bu, ne siymeġidi bu? Yarım seʿatten fazladı gideni!" (KA, s. 67)
Kadın, "Ne oldu bu ne tuvaletidir bu? Gideli yarım saatten fazla oldu!" der.

Diyer "Men ne ḥalda yiġmişem sen de bes dögü tapıldıy menimçi!" (KA, s. 75)
"Ben ne halde toplamışım yetmezmiş gibi sen de bulundun bana!" der.

Ah, dedi, neçi bu oġlaġı sen kesipsen netmişti sene ne zereri vardı sene? Bu ayı öz özne diri. (KA, s. 91)
"Ah, niçin bu oğlağı kestin ne yapmıştı, ne zararı vardı sana?" dedi. Bu sözü ayı kendi kendine söylüyor.

Gözlemem var	İzleyişim var
Ḳaş alta gözlemem var	Kaş altından izleyişim var
Maral baş aldı ġetti	Maral başını aldı gitti
Daha ne gözlemem var (KHM, s. 338)	Daha ne izleyişim var

4.1.2.2.5. Nece

Nece soru sözcüğünün Türkiye Türkçesindeki karşılığı "nasıl"dır. Taranan metinlerde 33 örnekte görülmektedir.

Toyları ki günüymüş	Düğünler iki günmüş
Nece bir dügüniymiş	Nasıl bir düğünmüş
Ettim bėş gün özüni	Yaptım beş gün onu
Bitmeġi bu günüymüş (ITT, s. 4)	Bitişi bu günmüş

Herif ipi uzadı	Herif ipi uzadır
Geldi canuv̇ azadı	Geldi canını kurtardı
Çeker bir ejdeha ilan	Çeker bir büyük yılan
Aḫ bu <u>nece</u> ḳazadı? (ITT, s. 7)	Ah bu <u>nasıl</u> kazadır
Oġlan der: "Kerdi gelen"	Oğlan "Gelen sağırdır" der
Gelen der: "<u>Nece</u> yalan?	Gele: "<u>Nasıl</u> yalan?" der
Mene der, "Babam kerdi"	Bana, "Babam sağırdır" der
Baba der: "Çoḫtı ḳalan" (ITT, s. 17)	Baba: "Çoktur kalan!" der
Tükende yeddi küp v̇ar	Dükkânda yedi küp var
Kimi enni kimi dar	Kimi geniş kimi dar
Küpten küpe yeddi reng	Küpten küpe yedi renk
<u>Nece</u> işti hayhav̇ar (ITT, s. 19)	<u>Nasıl</u> iştir yarabbi
He küpten küpe düştü	He küpten küpe düştü
İlahi <u>nece</u> işti?	İlahi <u>nasıl</u> iştir?
Yėddi renge boyanıb	Yedi renge boyanmış
Bilmez yazdı, ya ḳıştı (ITT, s. 19)	Bilmez yazdır, ya da kıştır
Eḥmed arv̇adı aldı	Ahmet evlendi
<u>Nece</u> bir kėfe daldı	<u>Nasıl</u> bir sevince daldı
Arv̇ad döndü tav̇usa	Kadın döndü Tavus'a
Ḥatta bir, ki gün ḳaldı (ITT, s. 36)	Hatta bir iki gün kaldı
Ḥepsini yėdi işti	Hepsini yedi içti
Ḳarnı teppece şişti	Karnı tepece şişti
ʿEreb görünce çaşar	Arap görünce şaşar
Ya-Rabbi <u>nece</u> işti? (ITT, s. 40)	Yarabbi <u>nasıl</u> iştir?
Bin altun cėbe ḳoydı	Bin altın cebe koydu

Ne şenlig, nece toydı	Ne şenlik, nasıl düğündür
Girdi şehir girişi,	Giydi şehir giyişini
Köyli girişin soydı (ITT, s. 42)	Köylü giyişini çıkardı
Bu aylar nece aydı	Bu aylar nasıl aylardır
Gėcem ah, günüm vaydı	Gecem ah, günüm vaydır
Üzü ḳerelmiş felek	Yüzü kararmış felek
Bunı da ʿumür saydı! (ITT, s. 51)	Bunu da ömür saydı
Yanaġları ḳızardı	Yanakları kızardı
Reng reng oldı bozardı	Renk renk oldu bozardı
Ėşidin musulmanlar	Duyun Müslümanlar
Bu nece iş güzardı (ITT, s. 53)	Bu nasıl işgüzardır
Ḳoca, bu nece işti	Koca, bu nasıl iştir
Bu gerçekti ye dişti?	Bu gerçek mi ya da düş mü?
Bu iş sene yaramaz	Bu iş sana yaramaz
Yoḫsa işüv̇ çirişti (ITT, s. 84)	Kosa işin çürüktür
Dėmev̇un sözüm serttı	Demeyim sözüm serttir
Meni seleden derttı	Beni söyleten derttir
Arv̇ad ḳapıda durub	Kadın kapıda durdu
Bu nece felekettı (ITT, s. 86)	Bu nasıl felakettir

Ḳayınbaba gėtti, otırdı ayrı bir odada, düşiniri başına gelen işi ki nėce işiydi bir ḳız bedeli ḳırḫ oġlımın ḳanına girdi! (AK, s. 36)

Kayınbaba gitti, ayrı bir odada oturdu, başına gelen işi düşündü. Nasıl bir iştir ki bir kızın bedeli kırk oğlan ölsün!

Bir dene begim	Bir tane beyim
Ḳıymam gev̇liv̇e degim	Kıyamam gönlüne değeyim

Ḥaḳten nėce ravadı	Haktan nasıl revadır
Ḥükmiv̇e boyın egim (KHM, s. 318)	Hükmüne boyun eğeyim”
Biryanım yandı	Biryanım yandı
Kâbab biryanım yandı	Kuzu kebabım yandı
Sen nece bir yançısan	Sen nasıl kebapçısın
Dönder bir yanım yandı (KHM, s. 321)	Döndür bir yanım yandı
İnciyem	İnciyim
Düzülmemiş inciyem	Düzülmemiş inciyim
Sene nėce insaftı	Sana nasıl insaftır
Yad elinde inciyem (KHM, s. 349)	El elinde incineyim
Ḳarşı yala	Karşı yamaca
Ḳuş ḳonıb ḳarşı yala	Kuş konmuş karşı yamaca
Ḫudadan nėce devlet	Huda’dan nasıl şans
Yar gele ḳarşıy ala (KHM, s. 355)	Yar gele karşına
manḳalada	Mangalda
ot yanar manḳalada	Ot yanar mangalda
Ḥaḳtan nėce ravadı	Haktan nasıl revadır
Yar bırda men ḳalada (KHM, s. 364)	Yar burada ben kalede
Nėce dağlar	Nasıl dağlar
Nėce ḳar nėce dağlar	Nasıl kar nasıl dağlar
Ge çek sėv̇da derdini	Gel çek sevda derdini
Gör seni nėce dağlar (KHM, s. 369)	Gör seni nasıl dağlar
Nėce dağlar	Nasıl dağlar
Nėce ḳar nėce dağlar	Nasıl kar nasıl dağlar
Ge çek sėv̇da derdini	Gel çek sevda derdini

Gör seni nėce dağlar (KHM, s. 369)	Gör seni nasıl dağlar
Nėce dağlar	Nasıl dağlar
Nėce ḳar nėce dağlar	Nasıl kar nasıl dağlar
Ge çek sėv̇da derdini	Gel çek sevda derdini
Gör seni nėce dağlar (KHM, s. 369)	Gör seni nasıl dağlar
Nėce gözler	Nasıl gözler
Nėce ḳaş nėce gözler	Nasıl kaş nasıl gözler
Bir göz kiprik çalarsa	Bir göz kirpik kırparsa
Yar yolın nėce gözler (KHM, s. 370)	Yar yolunu nasıl gözler
Nėce gözler	Nasıl gözler
Nėce ḳaş nėce gözler	Nasıl kaş nasıl gözler
Bir göz kiprik çalarsa	Bir göz kirpik kırparsa
Yar yolın nėce gözler (KHM, s. 370)	Yar yolunu nasıl gözler
Nėce gözler	Nasıl gözler
Nėce ḳaş nėce gözler	Nasıl kaş nasıl gözler
Bir göz kiprik çalarsa	Bir göz kirpik kırparsa
Yar yolın nėce gözler (KHM, s. 370)	Yar yolunu nasıl gözler
Bı teppe nėce tepe	Bu tepe nasıl tepe
Ḳar yağar sepe sepe	Kar yağar serpe serpe
Men yarı oyadıram	Ben yarı uyandırıyorum
Gözini öpe öpe (KHM, s. 466)	Gözünü öpe öpe
Ḳarşı dağlar dumandı	Karşı dağlar dumandır
Baḫ ḥalım ne yamandı	Bak halim ne yamandır
Dos dostı yaralırı	Dost dostu yaralar
Bilmem nėce zamandı (KHM, s. 586)	Bilmem nasıl zamandır

Ey, dedi keçel bu nece hediyedi bizimçi getiripsen? (KA, s. 3)
"E, Keloğlan bu bizim getirdiğin nasıl bir hediyedir?" dedi.

Sen nişi bu resme baḫtuv̇ ḥesret v̇erdüv̇? Dedi "Hiç…" dedi "Nece hiç…?" (KA, s. 21)
Sen niçin bu resme baktın hasret giderdin? "hiç…" dedi. "Nasıl hiç…?" dedi.

Dedi "Ah ḳapıydan ha valla hoy! Bu dev̇di, beşerdi…? Bu nece bir beşerdi, canav̇ardı bunca beşeri kesip!" (KA, s. 48)
"Ah kapıdan giren ha valla hay!" dedi. "Bu dev mi, beşer mi…? "Bu nasıl bir beşerdir, bu kadar insanı kesen ancak bir canavar olabilir!" dedi.

ʿAcebe bu memleket nece bir memleketti hişkimse olmasın içinde! (KA, s. 88)
Acaba bu memleket nasıl bir memlekettir de, hiç kimse içinde yok.

Nece işti yarabbi? (KA, s. 67)
Nasıl iştir yarabbi?

Yaram sene	Yaram sana
Düşipti çaram sene	Düştü çarem sana
He dėdiv̇ yarım yoḫtı	Habire yârim yok dedin
İşte yaram sene	İşte yarım sana
Ḥaḳten nėce rav̇adı	Haktan nasıl revadır
Bınca yalv̇aram sene (KHM, s. 399)	Bu kadar yalvarayım sana

Yėrde yanım	Yerde yanayım
Çüridi yėrde yanım	Çürüdü yerde yanayım
Yar gessin yėr göstersin	Yar gelsin yer göstersin
Dėdiġi yėrde yanım	Dediği yerde yanayım
Baş ḳoyım dizi üste	Baş koyayım dizi üstüne
Ḳış yatım yaz oyanım	Kış yatıp yaz uyanayım
Nėce ḥaḳten ravadı	Nasıl haktan revadır

Men bele tėz oyanım (KHM, s. 404) Ben böyle çabuk uyanayım

4.1.2.2.6. Neçe

Irak Türkmen Türkçesinde "kaç" anlamında kullanılan *neçe* soru sözcüğü, taranan metinlerde 29 örnekte görülmektedir.

Ellerçin ayaġ lazım Eller için ayak lazım
Bineçin dayaġ lazım Bina için dayak lazım
Neççe yatana ḳarşı Kaç yatana karşı
Bir dene oyaġ lazım (ITT, s. 14) Bir tane uyanık lazım

Ḳoy gessin bir görüşeġ Bırak gelsin bir görüşelim
Onuydan bir soruşaġ Onunla bir soruşalım
Neççe gündü sormıyıb Kaç gündür sormamış
Küsmüşiydim barışaġ (ITT, s. 16) Küsmüştüm barışalım

Egirdi neççe dükçe Eğirdi kaç yumak
Bilmirem neççe yükçe Bilmiyorum kaç yükçe
Yarsını ḥakça buldı Yarısını hakça buldu
Fazlası yoḫ bir tükçe (ITT, s. 27) Fazlası yok bir tüyce

Egirdi neççe dükçe Eğirdi kaç yumak
Bilmirem neççe yükçe Bilmiyorum kaç yükçe
Yarsını ḥakça buldı Yarısını adilce buldu
Fazlası yoḫ bir tükçe (ITT, s. 27) Fazlası bir tüyce bile değil

Tülkü dėdi: "eyyi, ne ẏar! Tilki "İyi, ne var!
Neççe şahad dėseẏ Kaç şahit desen
Tülkü gėtti dağlara Tilki gitti dağlara
Dere teppe ġar ḳaẏar" (ITT, s. 38) Dere tepede hızla koşar" dedi

Yolçı diyer bu yemeġ Yolcu der bu yemek

Bir tas yoġurd üç ekmeg	Bir tas yoğurt üç ekmek
Neççe vaḫıt, neççe gün	Kaç vakit, kaç gün
Ḳalı mısafır dėmeġ (ITT, s. 40)	Kalır misafir demek

Yolçı diyer bu yemeġ	Yolcu der bu yemek,
Bir tas yoġurd üç ekmeg	Bir tas yoğurt üç ekmek
Neççe vaḫıt, neççe gün	Kaç vakit, kaç gün
Ḳalı mısafır dėmeġ (ITT, s. 40)	Kalır misafir demek

Şatın ḳıraġına, nėçe gündü ne yėmişem ne içmişem ne yatmışam ne durmışam bı şatın boyında gel get ėdirem! (AK, s. 38)

Sahilde kaç gündür ne yemek yedim, ne içtim, ne uyudum, ne durdum, bu sahil boyunca hep gelip gittim.

Al inciden	Al inciden
Gir sallan al inciden	Giy sallan al inciden
Nėçe can telef oldı	Kaç can mahvoldu
Bı faḳtan alınca den (KHM, s. 299)	Bu tuzaktan yem alınca

Ḫana bir gün	Hana bir gün
Ḫana mėyḫana bir gün	Hana meyhane bir gün
Nėçe köşk nėçe saray	Kaç köşk kaç saray
Olı mėyḫana bir gün (KHM, s. 358)	Olur meyhane bir gün

Ḫana bir gün	Hana bir gün
Ḫana mėyḫana bir gün	Hana meyhane bir gün
Nėçe köşk nėçe saray	Kaç köşk kaç saray
Olı mėyḫana bir gün (KHM, s. 358)	Olur meyhane bir gün

Yėr yėddi	Yeryüzü yedi
Asman sekiz yėr yėddi	Gökyüzü sekiz yeryüzü yedi

Nėçe bin ḳahramanı	Kaç bin kahramanı
Felek bükti yėr yėdi (KHM, s. 405)	Felek büktü yeryüzü yedi
Bıdı yara	Budur yara
Bıdı dert bıdı yara	Budur dert budur yara
Nėçe şah nėçe bayġuş	Kaç şahin kaç baykuş
Ḳondılar bı dıyara (KHM, s. 414)	Kondular bu diyara
Bıdı yara	Budur yara
Bıdı dert bıdı yara	Budur dert budur yara
Nėçe şah nėçe bayġuş	Kaç şahin kaç baykuş
Ḳondılar bı dıyara (KHM, s. 414)	Kondular bu diyara
Deryah sennen kim gėşti	Derya senden kim geçti
Kim eglendi kim gėşti	Kim eğlendi kim geçti
Nėçe ḫan nėçe sultan	Kaç han kaç sultan
Taḫtın bıraḫtı gėşti	Tahtını bıraktı geçti
Dünye bir pėncereydi	Dünya bir pencereydi
Her gelen baḫtı gėşti	Her gelen baktı geçti
Gülin destesi bir parıya	Gülün destesi bir parayadır
Onın da v̇aḫtı gėşti (KHM, s. 489)	Onun da vakti geçti
Deryah sennen kim gėşti	Derya senden kim geçti
Kim eglendi kim gėşti	Kim eğlendi kim geçti
Nėçe ḫan nėçe sultan	Kaç han kaç sultan
Taḫtın bıraḫtı gėşti	Tahtını bıraktı geçti
Dünye bir pėncereydi	Dünya bir pencereydi
Her gelen baḫtı gėşti	Her gelen baktı geçti
Gülin destesi bir parıya	Gülün destesi bir parayadır
Onın da v̇aḫtı gėşti (KHM, s. 489)	Onun da vakti geçti

Ḳınıfil ḫub reng olı	Karanfil güzel renk olur
Aşḳa düşen deng olı	Aşka düşen sersem olur
Pesend ėle özi̇̀den	Beğen kendini
Say baḫ nėçe reng olı (KHM, s. 536)	Say bak kaç renk olur

Baḫ neçe il, neçe zaman besledi öznü böyüg etti. (KA, s. 23)
Bak kaç yıl, kaç zaman besledi kendisini büyük etti.

Dediler "İşte patşahın bitek ḳızı v̇ar delli olup budı neççe aydı öz özün parçalırı; bir yerde çarı yoḫtu" (KA, s. 25)
"İşte padişahın sadece bir kızı var, o da deli oldu, kaç aydır kendi kendini dövüp parçalıyor, hiçbir yerde çaresi yok." dediler.

Baḫ neçe il, neçe zaman besledi öznü böyüg etti. (KA, s. 23)
Bak kaç yıl, kaç zaman besledi kendisini büyük etti.

Budı neççe aydı yollarda yorulmuşam, işliyen diye satılmışam miski ʿamber!... (KA, s. 31)
Bu, kaç aydır yollardayım, yoruldum, işçi diye satıldım, Miski ʿamber!

Dedi "Sen getirdüv̇ meni bura. Budi neççe aydı kul diyin satılıram, işte munca feleketler gördüm…" (KA, s. 32)
"Beni sen getirdin buraya. Bu kaç aydır ben köle diye satılıyorum, işte bu kadar felaketler gördüm..." dedi.

Bular neçe gün neçe gece… yetiştiler memleketlerine. (KA, s. 32)
Bunlar kaç gün kaç gece… memleketlerine yetiştiler.

Bular neçe gün neçe gece… yetiştiler memleketlerine. (KA, s. 32)
Bunlar kaç gün kaç gece… memleketlerine yetiştiler.

Dedi "Berḫürdar olmuş aḫı sen bu neççe gündü mem ekmegim yisen indi mene ekmek neçi v̇ermisen?" dedi "V̇alla v̇ermem." (KA, s. 56)
"Berhudar olan sen, benim ekmeğimi kaç gündür yiyorsun, şimdi bana niçin vermiyorsun?" dedi. "Vallahi vermem" dedi.

Baḫ neççe il geçer bir arv̇adın ettiği ḥıssaba göre… (KA, s. 84)
Bir kadının ettiği hesaba göre bak kaç yıl var…

Nenem öleni neççe il oldu sen ne bekliyorsun? (KA, s. 85)
Annem öleli kaç yıl oldu, sen ne bekliyorsun?

Neççe yük odun allıġ. (KA, s. 87)
Kaç kilo odun alırız.

Bes bu ḳız bele ustadı bu neçe gündü geziller (KA, s. 91)
Bu kız sadece gezmelerde uzman, öyle çok geziyorlar ki kaç gündür.

4.1.2.3. Soru Zarfları

Çalışmada soru zarfı olarak görülen soru sözcükleri şunlardır; *nanca, ne, nece, neçe, neden, neçi/neyçi, nişi/nişin, yavı/yavu.* Toplamda 289 soru zarfı bulunmaktadır. Soru zarfları, örnek ve Türkiye Türkçesi karşılıklarıyla birlikte aşağıda görülmektedir.

4.1.2.3.1. Nanca

Türkiye Türkçesindeki karşılığı "ne kadar" anlamında olan *nanca* soru sözcüğü taranan metinlerde 11 örnekte görülmektedir.

Ḥaḳaldı fikre daldı	Hakaldı fikre daldı
Aḫşama nanca ḳaldı?	Akşama ne kadar kaldı?
Ḳaḫtı gėtti bazara	Kalktı gitti pazara
Her ne isterse aldı (ITT, s. 31)	Her ne isterse aldı

Gėdirem yolım dağdı	Gidiyorum yolum dağdır

Gör ne hėyvalı baġdı	Gör ne ayvalı bağdır
Gėçmerem öz yarımnan	Geçemem kendi yârimden
Her <u>nanca</u> canım saġdı (KHM, s. 502)	Her <u>ne kadar</u> canım sağdır

Saḳı badav̇ boş oldı	Saki baden boş oldu
İçenler sarḫoş oldı	İçenler sarhoş oldu
Ġem <u>nanca</u> utanmazdı	Gam <u>ne kadar</u> utanmazdır
Bir de mene eş oldı (KHM, s. 588)	Bir de bana eş oldu

ʿEreftın biridi,	Arafat'ın biridir
Ölülerin ḫėridi	Ölülerin hayrıdır
Bışırrem pilav̇, yarpaġ	Pişiririm pilav, dolma
<u>Nanca</u> başım dirridi (ITT, s. 56)	<u>Ne kadar</u> başım diridir

Gözim işler	Gözüm işler
Kababa közim işler	Kebaba közüm işler
Beklerem yar yolını	Beklerim yar yolunu
Her <u>nanca</u> gözim işler (KHM, s. 338)	Her <u>ne kadar</u> gözüm işler

<u>Nanca</u> lele yarv̇ardı ḫer etmedi. (KA, s. 25)
Lala <u>ne kadar</u> yalvarsa da etkilenmedi.

Dedi "Sen bugünnen bele <u>nanca</u> hayv̇an tutsay parçalasay, buġazınnan tut!" (KA, s. 40)
"Sen bugünden sonra <u>ne kadar</u> hayvan tutup kesersen, boğazından tut!" dedi.

Dedi "Yeri <u>nanca</u> görüsen?" (KA, s. 47)
"Yeryüzünü <u>ne kadar</u> görüyorsun?" dedi.

<u>Nanca</u> görüsen? (KA, s. 47)
<u>Ne kadar</u> görüyorsun?

Menim elim çek baḫ sene <u>nanca</u> ḫer gösterrem! (KA, s. 95)
Benim elimi tut, bak sana <u>ne kadar</u> hayrım dokunur!

O <u>nanca</u> el ayaġ etti ayi oyanmadı. (KA, s. 90)
O <u>ne kadar</u> el ayak işareti yapsa da ayı uyanmadı.

4.1.2.3.2. Ne

Türkye Türkçesindeki karşılığı "neden, nasıl, ne şekilde" olan *ne* soru sözcüğü, soru zarfı olarak 39 örnekte görülmektedir.

Teʿlim terbiye başı	Eğitim terbiyenin başıdır
<u>Ne</u> bilir bunı naşı?	<u>Ne</u> bilir bunu acemi
Evladları yandıran	Evlatlarını yakan
Nenelerin ataşı (ITT, s. 13)	Annelerinin ateşi

Sorar: "Babȧ necedi?"	Sorar: "Baban nasıldır?"
Aḫşam olub ġecedi	Akşam oldu geçtir
<u>Ne</u> bissinler oġlanın	<u>Ne</u> bilsinler oğlanın
İlanı alacadı (ITT, s. 16)	Yılanı alacadır

<u>Ne</u> bilim ġara yaġar	<u>Ne</u> bileyim ansızın yağar
Bunı bu çaḳḳal boġar	Bunu bu çakal boğar
İlim on iki ay, günde	İlim on iki ay, her gün
He bėş yumurta doġar (ITT, s. 18)	Sadece beş yumurta doğar

Ah boyaġçı tükeni	Ah boyacı tükenir
Bura <u>ne</u> attı meni?	Buraya <u>nasıl</u> geldim
Yeddi reng boyaġ küpü,	Yedi renk boya küpü
Ne biter ne tükeni (ITT, s. 19)	Ne biter ne tükenir

Deryalarda semek ȧar	Deryalarda balık var
Ḫaḳ ḥisap ȧar emek ȧar	Hak hesap var emek var

Bėd-asıllar ne bili Kötü soylular ne bilir
Nan içinde nemek v̇ar (KHM, s. 489) Ekmek içinde tuz var

Kümbet ne gözlüsen? (ITDA, s. 147)
Kümbet ne bekliyorsun? (birisi yalan söyleyince şaka diye "Ey kümbet şu yalanlara karşı nasıl çökmüyorsun?" anlamındadır).

Ne bilisen ḳardaşıv̇ı (ITDA, s. 155)
Ne bilirsin kardeşini. (beni beceriksiz sanma)

Baġda na-v̇ar Bağda ne var
Ḳuş enmez baġda na-v̇ar Kuş inmez bağda ne var
Aslı baġv̇an olmıyan Aslı bağcı olmayan
Ne bili baġda na-v̇ar Ne bilir bağda ne var
Menim aslım aġv̇andı Benim aslım bağcıdır
Men billem baġda na-v̇ar (KHM, s. 306) Ben bilirim bağda ne var

Gül arḫası Gül arkası
Cumbıttı gül arḫası Tomurcuktur gül arkası
Gör ne fiġanlar ėtti Gör ne feryatlar etti
Yüsifin Zilėyḫası (KHM, s. 340) Yusuf'un Zelihası

Gül arḫası Gül arkası
Cumbıttı gül arḫası Tomurcuktur gül arkası
Gör ne zulımlar ėtti Gör ne zulümler etti
Yüsife Zilėyḫası (KHM, s. 340) Yusuf'a Zelihası

Gül arḫasına Gül arkasına
Bilbil gül arḫasına Bülbül gül arkasına
Gör ne zulımlar ėtti Gör ne zulümler etti
Yüsif Zilėyḫasına (KHM, s. 340) Yusuf Zelihasına

Keman sızlar	Keman sızlar
oḫ sızlar keman sılar	Ok sızlar keman
kemallı dost ḳadrini	Kemalli dost kadrini
Ne bili kemalsızlar (KHM, s. 357)	Ne bilir kemalsizler

Mėyde ne v̇ar	Meyde ne var
Mėy bili mėyde ne v̇ar	Mey bili meyde ne var
İçmiyen esnemiyen	İçmeyen esnemeyen
Ne bili mėyde ne v̇ar	Ne bili meyde ne var
Men içtim men esnedim	Ben içtim ben esnedim
Men billem mėyde ne v̇ar (KHM, s. 367)	Ben bilirim meyde ne var

Nede yanım	Nede yanayım
Sen görset nede yanım	Sen göster nede yanayım
Sinem birdi dert bindi	Bir sinem var bin derdim
Men bına ne dayanım (KHM, s. 371)	Ben buna nasıl dayanayım

Yara sızlar	Yara sızlar
Oḫ deger yara sızlar	Ok değer yara sızlar
Bir yaralı dost ḳadrin	Bir yaralı dost kadrini
Ne bili yarasızlar (KHM, s. 399)	Ne bilir yarasızlar

Yazılan geli	Yazılan gelir
Sıcaġ yazılan geli	Sıcak yazılan gelir
Ne aġlısan gözlerim	Ne ağlıyorsun gözlerim
(Ne titrisen dizlerim)	(Ne titriyorsun dizlerim)
Başa yazılan geli (KHM, s. 404)	Başa yazılan gelir

Yazılan geli	Yazılan gelir
Sıcaġ yazılan geli	Sıcak yazılan gelir
Ne aġlısan gözlerim	Ne ağlıyorsun gözlerim

(Ne titrisen dizlerim)	(Ne titriyorsun dizlerim)
Başa yazılan geli (KHM, s. 404)	Başa yazılan gelir
Yaz sına	Yazı dene
Ḳış bitti yazı sına	Kış bitti yazı dene
Bilmem ne çara ėdim	Bilmem nasıl baş edeyim
Bı allım yazısına (KHM, s. 404)	Bu alnımın yazısına
Ḳare yazma buḫçada	Kara yazma bohçada
Bilbil oynar baġçada	Bülbül oynar bahçede
Almaġa gücivi̇ yėtmez	Almaya gücün yetmez
Ne gezisen küçede (KHM, s. 524)	Ne geziyorsun mahallede
Ne baḫısan dellükten	Ne bakıyorsun delikten
Payım gönder erükten	Payımı gönder kaysıdan
Ḳoḫavi̇ evė gelende	Beyin eve geldiğinde
Üzivi̇ doldır evlikten (KHM, s. 549)	Yüzünü doldur allıkla
Ne baḫısan odamnan	Ne bakıyorsun odamdan
Utanmısan adanman	Utanmıyor musun adamdan
Dilivi̇ nobat şekeri	Dilin nöbet şekeri
Dudaḫlarıvi̇ badamnan (KHM, s. 549)	Dudakların bademden
Ḳoy gėtsin hercayanı	Bırak gitsin harcayanı
Ne çekisen vi̇ayını	Ne çekiyorsun ahını
Yarıvi̇ vefasız ossa	Yârin vefasız olsa
Uzaġtan gör boyını (KHM, s. 538)	Uzaktan gör boyunu
Ge gör ne barbad oldım	Gel gör ne berbat oldum
Öz yurdımda yad oldım	Kendi yurdumda yabancı oldum
Düştim kare günlere	Düştüm kara günlere

Yaman dilde ad oldım (KHM, s. 585)	Kötü dilde ad oldum (adım çıktı)
<u>Ne</u> gezisen kürende	<u>Ne</u> geziyorsun
Cegen boynın egende	Süpürgenin dikeni eğildiğinde
Nenev̇ gözi kör ossın	Annenin gözü kör olsun
Mene köpek hürende (KHM, s. 549)	Bana köpek havladığında

"Ġeribem, kimsem yoḫtu, kimseni tanımıram,…" Bu oğlanı bele etti <u>ne</u> bilim! (KA, s. 15)
"Garibim, kimsem yok, kimseyi tanımıyorum,…" diye diye, Bu oğlanı böyle yaptı (canından bezdirdi, bıktırdı) <u>ne</u> bileyim!"

Bir gün dedi "Nene sen kirlenmedüv̇?" dedi "<u>Ne</u> bilim ḳer nene!" (KA, s. 15)
Bir gün, "Nine sen kirlenmedin mi?" dedi. O da "<u>Ne</u> bileyim nine!" dedi.

Ey, men <u>ne</u> bilim sen nesen? (KA, s. 18)
E, ben <u>ne</u> bileyim sen nesin (kimsin)?

Sen <u>ne</u> durupsan burda babam! (KA, s. 34)
Sen <u>ne</u> duruyorsun burada babam!

<u>Ne</u> durupsan işte oğluv̇ eyyi oldu. Nece eyyi oldu? "İşte bu yengi gelen ḳız eyyi etti öznü." dediler. (KA, s. 27)
<u>Ne</u> duruyorsun, işte oğlun iyileşti. Nasıl iyileşti? "İşte bu yeni gelen kız iyileştirdi kendisini." dediler.

Dedi "İ̇valla <u>ne</u> bilim nece çıḫaḫ!" (KA, s. 48)
"Valla <u>ne</u> bileyim nasıl çıkacağımızı!" dedi.

Dedi "Men <u>ne</u> bilim!" (KA, s. 51)
"Ben <u>ne</u> bileyim!" dedi.

Dedi "Sen ne ḳonuşusan; köpeg nece satılı?" (KA, s. 57)
"Sen ne konuşuyorsun (nasıl böyle konuşabiliyorsun); köpek nasıl satılır?" dedi.

"Ne bilim neye verim özün! Köpegin de fiyatı ẏar?" (KA, s. 57)
Kaça vereceğimi ne (nasıl) bileyim! Köpeğin de fiyatı var mı?

Nenem öleni neççe il oldu sen ne bekliyorsun? (KA, s. 85)
Annem öleli kaç yıl oldu, sen ne bekliyorsun?

Bacı sen ne bilisey nenemiz yerinesey. (KA, s. 88)
Bacı sen annemizin yerine ne bilirsin.

Bir ataş oldu tendirin içinde neblim! (KA, s. 92)
Bir ateş oldu tandırın içinde ne bileyim (nasıl bileyim)!

Aḫırşerler ne başıma bunca ḳaḫısız işte o menim kişimdi (KA, s. 98)
Ne kibirleniyorsunuz o benim eşimdir.

Bilezigim ẏerin küçüg genle. Bilisen meni ne sėẏerdi! (KA, s. 76)
Bileziğimi küçük geline verin. Biliyorsunuz beni ne severdi.

Ḫeber getti patşahçı "Ne durupsan işte oğluv tapıldı." "Nece tapıldı? (KA, s. 30)
Padişaha haber gitti, "Ne duruyorsun oğlun bulundu" dedi. "Nasıl bulundu?" dedi.

4.1.2.3.3. Nece

Irak Türkmen Türkçesinde soru zarfı olarak kullanılan *nece* soru sözcüğü Türkiye Türkçesinde "nasıl" anlamındadır. Taranan metinlerde de 138 örnekte görülmektedir.

4.1.2.3.3.1. Nece'nin Eksiz Kullanımı

Taranan metinlerde *nece*'nin eksiz kullanımı 125 örnekte görülmektedir.

Dili küçük yoḫ eli Dili küçük yok eli

Ne gözel terbiyeli	Ne güzel terbiyeli
Bu nėce beslenipti?	Bu nasıl beslenmiştir
Bir şeyde yoḫ emeli (ITT, s. 5)	Bir şeyde yok umudu
Herif bir ḥile tapar	Herif bir hile bulur
Tapınca nece yapar	Bulunca nasıl yapar
Arv̇ad: bir şey tapmışsam	Kadın: bir şey bulmuşsam
Men doldurım sen apar! (ITT, s. 6)	Ben doldurayım sen götür!
Eyliġiv̇ nece v̇ėrim	İyiliğini nasıl vereyim
Arḫadaş seni görüm	Arkadaş seni göreyim
Şah ḳızının boynına	Şah kızının boynuna
Özümi ėyyi hörüm (ITT, s. 8)	Kendimi iyi öreyim
Gelib te görüştüler	Gelmiş de görüşmüşler
Baḫ nece soruştılar	Bak nasıl selamlaştılar
O hav̇ar bu da hav̇ar	O bağırdı bu da bağırdı
Öpüşıb barıştılar (ITT, s. 17)	Öpüşüp barıştılar
Çaḳḳal diyer: "Ey zalım,	Çakal: "Ey zalim,
Nece yedi v̇ sen malım?	Nasıl yedin sen malımı?
Ḳoy ḳerri sennen assın	Bırak karı senden alsın
Ḳurtarım men de ḳalım" (ITT, s. 18)	Kurtulup ben de kalayım" der
Yaz, güz biter ḳış olı	Yaz, güz biter kış olur
Bir nece yaġış olı	Bak nasıl yağmur olur
Bunun tükü yeḫeni	Bunun tüyü yıkanır
Baḫ nece bir iş olı (ITT, s. 20)	Bak nasıl bir iş olur
Yaz, güz biter ḳış olı	Yaz, güz biter kış olur
Bir nece yaġış olı	Bak nasıl yağmur olur

Bunun tükü yeẖeni	Bunun tüyü yıkanır
Baẖ <u>nece</u> bir iş olı (ITT, s. 20)	Bak <u>nasıl</u> bir iş olur
Bilmem gülem aġlıyam	Bilmem güleyim ya da ağlayayım
Men cigerden dağlıyam	Ben ciğerden dağlıyım
Gezerem gözler görmez	Gezerim gözler görmez
<u>Nece</u> çarẖa bağlıyam! (ITT, s. 26)	<u>Nasıl</u> çarka bağlıyım!
Avçıdan avı ḳapmışam	Avcıdan av kapmışım
Amma <u>nece</u> yapmışam	Ama <u>nasıl</u> yapmışım
Gel gideġ bu ẖamama	Gel gidelim bu hamama
Sene bir iş tapmışam (ITT, s. 36)	Sana bir iş bulmuşum
İliştim Fatma ẖana	İliştim Fatma hana
Ġece düştüm külẖana	Gece düştüm hamam ocağına
Gündüzler yırġat işi	Gündüzler ırgat işi
<u>Nece</u> ḳiydim bu cana! (ITT, s. 37)	<u>Nasıl</u> kıydım bu cana!
Köylıyken şehre düştüv	Köylüyken şehre düştün
Ḳuşıyduv göge uştuv	Kuşuydun göğe uçtun
Men vėrim on bėş altun	Ben vereyim on beş altın
Kümbete <u>nece</u> sıştuv? (ITT, s. 43)	Kümbete <u>nasıl</u> sıçtın?
Ḳaldı bir gün bir ġece	Kaldı bir gün bir gece
ʿEceb ölmedi <u>nece</u>?	Acep ölmedi <u>nasıl</u>?
Ḥatta ʿecel gelmese,	Ta ki ecel gelmese
Hiç baẖmaz toẖa aca! (ITT, s. 46)	Hiç bakmaz toka aça!
Ḫėr <u>nece</u> bele olı	Hayır <u>nasıl</u> böyle olur
Ėşitiv sağı, solı	İşittin sağı solu
Gideġ şerʿe danışaġ	Gidelim şeriata danışalım

Ögretsin doġru yolı (ITT, s. 56)	Öğretsin doğru yolu
Nene diyer: en ḳızım	Nene "İn kızım
İşimiz çoḫtı bizim	İşimiz çoktur bizim
Damlar ḳuşu olubsan	Damlar kuşu olmuşsun
Derdiṅe <u>nece</u> dözüm? (ITT, s. 58)	Derdine <u>nasıl</u> çare bulayım?" der
Başardı <u>nece</u> seni	Başardı <u>nasıl</u> seni
Ezildi şirin canı	Ezildi tatlı canı
Seni ḫeste görende	Seni hasta gördüğünde
Tökerdi gözden ḳanı (ITT, s. 59)	Döküldü gözden kanı
Doḳḳuz ay doḳḳuz gece	Dokuz ay dokuz gece
Seni başardı <u>nece</u>	Seni <u>nasıl</u> başardı
Sütüṅ sen ḥalal ele	Sütünü sen helal eyle
Dėmesiler baḫ bice! (ITT, s. 59)	Demesinler bak piçe!
Eski günün unuttı	Eski gününü unuttu
Para onı ḳudurttı	Para onu azıttı
Düşünmez ḳerrısını	Düşünmez karısını
<u>Nece</u> ʿümrün çürütti (ITT, s. 63)	<u>Nasıl</u> ömrünü çürüttü
<u>Nece</u> ere ṿarmaġın	<u>Nasıl</u> erle evlenmeyelim
Bin dinar yol almaġın	Bin dinar yol almayalım
Yėtmiş dinar nişanlıġ	Yetmiş dinar nişanlık
Taḫım inci ḳolbaġın (ITT, s. 65)	Takım inci bileklik
Sözüṅ doġrudı dėdim	Sözünü doğrudur dedim
Men ėṿe <u>nece</u> gėldim?	Ben eve <u>nasıl</u> gideyim
Ki ḳelem çal kâġıda	İki kalem vur kâğıda
Arṿadım iḳnaʿ ėdim (ITT, s. 74)	Eşimi ikna edeyim

Baġ baġçamız barlıdı	Bağ bahçemiz meyvelidir
Babam nenem v̇arlıdı	Babam annem varlıklıdır
Bu dev̇ran nece dönse	Bu devran nasıl dönse
Zengin olan kârlıdı (ITT, s. 91)	Zengin olan kârlıdır

Baḫ bugün nece yatıb	Bak bugün nasıl yatmış
Malın emlakin atıb	Malını mülkünü atmış
Sağında nakür nükür	Sağında iki melek
Solında durub kâtıb (ITT, s. 91)	Solunda durup kâtip

Güle can	Güle can
Bilbile can güle can	Bülbüle can güle can
Gülin ümri az olı	Gülün ömrü az olur
Nėce v̇ėrdiv̇ güle can (KHM, s. 341)	Nasıl verdin güle can

Nenesi dedi saçı kesilmiş! Gėdisen, nėce ḥazırsan su getirmeġe! (AK, s. 21)
Annesi, "Saçı kesilesi seni! Gidiyor musun? Nasıl da hemen hazırsın gidip su getirmeye!" dedi.

Terecemiz dolı daş	Sergenimiz dolu taş
Bir yastuġa ḳoyaġ baş	Bir yastığa koyalım baş
Bir neneden olmadıġ	Bir anneden olmadık
Nėcolıġ bacı ḳardaş? (AK, s. 24)	Nasıl oluruz bacı kardeş?

Ḳamber beddua bastı özine! Dėdiler nėce olı! (AK, s. 32)
Kamber beddua etti kendisine! "Nasıl olur!" dediler.

Dėdi nėce olı ḳaḫmırı yuḫıdan, bilmirem nėdim (AK, s. 38)
"Nasıl olur da uyanamaz, bilmiyorum neyleyeyim." dedi.

Ayaġlar nece v̇arsın gev̇il v̇armayan yere (ITDA, s. 222)

Ayaklar nasıl varsın gönül varmayan yere.

Başın kesti, oğlağı nece başımı yeke yeke, müntaha müntaha daşlara ḳeyelere çaldım. (KA, s. 91)
Oğlağın başını kesti, başımı nasıl da taşlara kayalara vurdum.

Alma yanı	Alma yanı
Al olı alma yanı	Al olur alma yanı
Nėce ḳabra ḳoyallar	Nasıl kabre koyarlar
Mıradın almayanı (KHM, s. 300)	Muradın almayanı

Bele baġlar	Böyle bağlar
Dost başın bele baġlar	Dost başını böyle bağlar
Bilbil aġlar gül açmaz	Bülbül ağlar gül açmaz
Ývrendi bele baġlar	Virandır böyle bağlar
Can çıḫma dost gelince	Can çıkma dost gelince
Göreḫ ne diyer aġlar	Görelim ne der ağlar
Kül torpaḫ onın başına	Kül toprak onun başına
Bėd-asıla bėl baġlar	Kötü soyluya bel bağlar
Gel çek bı ayrılığı	Gel çek bu ayrılığı
Gör üreg nėce dağlar (KHM, s. 310)	Gör yürek nasıl dağlar

Bir dem men	Bir zaman ben
Doldır içim bir dem men	Doldur içeyim bir dem ben
Gün gėşti ümr-azaldı	Gün geçti ömür kısaldı
Genc olmaram bir de men	Genç olamam bir de ben
Açılmamış ḳomcayam	Açılmamış goncayım
Nėce yatım yėrde men (KHM, s. 318)	Nasıl uyuyayım yerde ben

Gözi kem	Gözü kötü
Kiprigi çoḫ gözi kem	Kirpiği çok gözü kötü

Men suçlı yar ġezepli	Ben suçlu yar kötü
Nėce yara gözikem (KHM, s. 338)	Nasıl yâre gözükeyim
Ḳanalım sennen	Kanalım senden
Gėçmem ḳanalım senen	Geçmem kanalım senden
Ḳol bayaz nişter kare	Kol beyaz neşter kara
Nėce ḳan alım sennen (KHM, s. 352)	Nasıl kan alayım senden
Ḳanım sene	Kanım sana
Ḥalaldı ḳanım sene	Helaldir kanım sana
Yaġış yaġar yėr ḳanmaz	Yağmur yağar yer kanmaz
Men nėce ḳanım sene (KHM, s. 352)	Ben nasıl kanayım sana
Nėce daġlar	Nasıl dağlar
Nėce ḳar nėce daġlar	Nasıl kar nasıl dağlar
Ge çek sėv̇da derdini	Gel çek sevda derdini
Gör seni nėce daġlar (KHM, s. 369)	Gör seni nasıl dağlar
Nėce dönim	Nasıl döneyim
El yatsın gėce dönim	El yatsın gece döneyim
Gav̇ır dininnen dönmez	Gâvur dininden dönmez
Men sennen nėce dönim (KHM, s. 370)	Ben senden nasıl döneyim
Nėce dönim	Nasıl döneyim
El yatsın gėce dönim	El yatsın gece döneyim
Gav̇ır dininnen dönmez	Gâvur dininden dönmez
Men sennen nėce dönim (KHM, s. 370)	Ben senden nasıl döneyim
Nėce dönim	Nasıl döneyim
El yatsın gece dönim	El yatsın gece döneyim
Yanıv̇a saġ gelmişem	Yanına sağ gelmişim

Yaralı nėce dönim (KHM, s. 370)	Yaralı nasıl döneyim
Nėce dönim	Nasıl döneyim
El yatsın gece dönim	El yatsın gece döneyim
Yanıv̇a saġ gelmişem	Yanına sağlam gelmişim
Yaralı nėce dönim (KHM, s. 370)	Yaralı nasıl döneyim
Nėce gėçim	Nasıl geçeyim
Bı sudan nėce gėçim	Bu sudan nasıl geçeyim
Dünyeni namard alıp	Dünyayı namert almış
Merdleri nėce sėçim (KHM, s. 370)	Mertleri nasıl seçim
Nėce gėçim	Nasıl geçeyim
Bı sudan nėce gėçim	Bu sudan nasıl geçeyim
Dünyeni namard alıp	Dünyayı namert almış
Merdleri nėce sėçim (KHM, s. 370)	Mertleri nasıl seçim
Nėce gėçim	Nasıl geçeyim
Bı sudan nėce gėçim	Bu sudan nasıl geçeyim
Dünyeni namard alıp	Dünyayı namert almış
Merdleri nėce sėçim (KHM, s. 370)	Mertleri nasıl seçim
Nėce gözler	Nasıl gözler
Nėce ḳaş nėce gözler	Nasıl kaş nasıl gözler
Bir göz kiprik çalarsa	Bir göz kırpsa
Yar yolın nėce gözler (KHM, s. 370)	Yar yolunu nasıl gözler
Nėce sayım	Nasıl sayayım
Dėrdim çoḫ nėce sayım	Derdim çok nasıl sayayım
Sensiz gėçen günleri	Sensiz geçen günleri
Ümirden nece sayım (KHM, s. 370)	Ömürden nasıl sayayım

Nėce sayım	Nasıl sayayım
Dėrdim çoḫ nėce sayım	Derdim çok nasıl sayayım
Sensiz gėçen günleri	Sensiz geçen günleri
Ümirden nece sayım (KHM, s. 370)	Ömürden nasıl sayayım

Nėce sayım	Nasıl sayayım
Dėrdim çoḫ nėce sayım	Derdim çok nasıl sayayım
Sensiz gėçen günleri	Sensiz geçen günleri
Ümirden nece sayım (KHM, s. 370)	Ömürden nasıl sayayım

Nėce olır	Nasıl olur
Gün batar gėce olı	Gün batar gece olur
Gelib bėyram günleri	Gelmiş bayram günleri
Yėtim ḥalı nėc-olı (KHM, s. 370)	Yetimin hali harap olur

Oda yandım	Oda yandım
Ataşsız oda yandım	Ataşsız oda yandım
Bı derde kimse dözmez	Bu derde kimse dayanmaz
Bilmem nėce dayandım (KHM, s. 374)	Bilmem nasıl dayandım

Oyandım	Uyandım
Öz derdime boyandım	Kendi derdime boyandım
Men sėni çoḫ sėverem	Ben seni çok severim
Sensiz nėce dayandım (KHM, s. 380)	Sensiz nasıl dayandım

Razı can	Razı can
Razı tebib razı can	Razı tabip razı can
Bı derdi yar vėripti	Bu derdi yar vermiş
Nėce olmaz razı can (KHM, s. 383)	Nasıl olmaz razı can

Sene dağlar	Sana dağlar

Ḳar yaġar sene dağlar	Kar yağar sana dağlar
Elimde arzuḥalım	Elimde arzuhalim
Ḳoynumda sened ağlar	Koynumda senet ağlar
Tutaydım dostın elin	Tutaydım dostunun elini
Çıḫaydım sene dağlar	Çıkaydım sana dağlar
Gel çek bı ayrılığı	Gel çek bu ayrılığı
Gör üreg nėce dağlar	Gör yürek nasıl dağlar
Olar dönene ḳadar	Onlar dönene kadar
Gėv̇lim bele ağlar (KHM, s. 385)	Gönlüm böyle ağlar
Yana ḳaldım	Yana kaldım
Od tuttı yana ḳaldım	Od tuttu yana kaldım
Gözden düşmişler kimin	Gözden düşmüşler gibi
Gör nėce yana ḳaldım (KHM, s. 395)	Gör nasıl yana kaldım
Yana sen	Yana sen
Nėce düştiv̇ yana sen	Nasıl düştün yana sen
Yar ḳorḫımısan ahımnan	Yar korkmuyor musun ahımdan
Ḥesret çekim yanasan (KHM, s. 395)	Hasret çekeyim yanasın
Açuḫ ḳoy pencereni	Açık bırak pencereyi
Gözim görsin geleni	Gözüm görsün geleni
Nėce ḳabre ḳoyallar	Nasıl kabre koyarlar
Yar derdinnen öleni (KHM, s. 429)	Yar derdinden öleni
Bı ahlar ince geli	Bu ahlar ince gelir
Hiç bilmez nėce geli	Hiç bilmez nasıl gelir
Sene gündiz dėmerem	Sana gündüz demiyorum
Ḳorḫaram gėce geli (KHM, s. 460)	Korkarım gece gelir
Bı çayı nėce gėçim	Bu çayı nasıl geçeyim

Daşı çoḫ nėce sėçim	Taşı çok nasıl seçeyim
Kerküge kura geldi	Kerkük'e askerlik geldi
Men sennen nėce gėçim (KHM, s. 460)	Ben senden nasıl geçeyim
Bı çayı nėce gėçim	Bu çayı nasıl geçeyim
Daşı çoḫ nėce sėçim	Taşı çok nasıl seçeyim
Kerküge kura geldi	Kerkük'e askerlik geldi
Men sennen nėce gėçim (KHM, s. 460)	Ben senden nasıl geçeyim
Bı çayı nėce gėçim	Bu çayı nasıl geçeyim
Daşı çoḫ nėce sėçim	Taşı çok nasıl seçeyim
Kerküge kura geldi	Kerkük'e askerlik geldi
Men sennen nėce gėçim (KHM, s. 460)	Ben senden nasıl geçeyim
Bı sular aḫmaġıydan	Bu sular akmasıyla
Daş ḳayye yıḫmaġıydan	Taş kaya yıkmasıyla
Men yardan nėce doyım	Ben yardan nasıl doyayım
Iraḫtan baḫmaġıydan (KHM, s. 465)	Iraktan bakmasıyla
Bilbilim bilbillendi	Bülbülüm bülbüllerdi
Ḳurrı baġlar güllendi	Kuru bağlar güllendi
Ge gözel doġrı sele	Gel güzel doğru söyle
Ḳapı nėce dillendi (KHM, s. 467)	Kapı nasıl dile geldi
Coşġın nėce coşmasın	Coşkun nasıl coşmasın
Ġem de hedden aşmasın	Gam de haddin aşmasın
Yarı gözel olanın	Yâri güzel olanın
Fikri nėce çaşmasın (KHM, s. 477)	Fikri nasıl karışmasın
Coşġın nėce coşmasın	Coşkun nasıl coşmasın
Ġem de hedden aşmasın	Gam de haddin aşmasın

Yarı gözel olanın	Yâri güzel olanın
Fikri nėce çaşmasın (KHM, s. 477)	Fikri nasıl karışmasın
Dağlar ağardı ķardan	Dağlar ağardı kardan
Ḫeber gelmedi yardan	Haber gelmedi yardan
Mansur dardan dönmedi	Mensur dardan dönmedi
Men nėce dönim dardan (KHM, s. 482)	Ben nasıl döneyim dardan
Ekme bitmiyen yėre	Ekme bitmeyen yere
Can v̇ėr itmiyen yėre	Can ver itmeyen yere
Ayaḫlar nėce v̇arsın	Ayaklar nasıl varsın
Gėv̇il gėtmiyen yėre (KHM, s. 493)	Gönül gitmeyen yere
Emmim oġlı nėcesen	Amcaoğlu nasılsın
Nėce çaylar gėçesen	Nasıl çaydan geçersin
Ögüv̇ce tor ķurmuşam	Önünde tuzak kurdum
Meger gögden uçasan (KHM, s. 496)	Meğer gögden uçasın
Gėceler gėce gėşti	Geceler geç geçti
Eglendi gėce gėşti	Eğlendi geç geçti
Menimki aḫ vaḫıydı	Benimki ah vah idi
Senivki nėce gėşti (KHM, s. 501)	Seninki nasıl geçti
Ge gideḫ Hinde gözim	Gel gidelim Hin'de gözüm
Hinde Kirinde gözim	Hin'de Kirin'de gözim
Arar sev̇diġin tapmaz	Arar sevdiğini bulmaz
Yaş töker günde gözim	Yaş döker her gün gözüm
Yanıv̇a gelebilmem	Yanına gelemem
Derdiv̇e nėce dözim (KHM, s. 504)	Derdine nasıl dayanayım
Kaḫv̇eyi gül ferde men	Kahveyi gül perde ben

Düştim yaban derde men	Düştüm ıssız derde ben
Açılmamış ḳoncayam	Açılmamış goncayım
Nėce yatım yėrde men (KHM, s. 516)	Nasıl uyuyayım yerde ben
Ḳalʿeden endim çaya	Kaleden indim çaya
Cıġara saya saya	Sigara saya saya
Bėlimde bir cüt ḳubır	Belimde bir çift silah
Nėce girim saraya (KHM, s. 518)	Nasıl gireyim saraya
Ḳanşarda kare daġlar	Karşıda kara dağlar
Boyanıb güle baġlar	Boyanıp güle bağlar
Çek ayrılıġ derdini	Çek ayrılık derdini
Gör seni nėce daġlar (KHM, s. 520)	Gör seni nasıl dağlar
Ḳırmızı gül şermende	Kırmızı gül utanmış
Düştim bir yaman derde	Düştüm bir yaman derde
Açılmamış ḳoncayam	Açılmamış goncayım
Nėce yatım yerde men (KHM, s. 537)	Nasıl uyuyayım yerde ben
Ḳızıl gül oyım oyım	Kızıl gül oyum oyum
Yara barabar boyım	Yara beraber boyum
Yaġış yaġar yėr doymaz	Yağmur yağar yer doymaz
Men sennen nėce doyım (KHM, s. 537)	Ben senden nasıl doyayım
Sarı ḳavi̇n alaca	Sarı kavun alaca
Başıv̇a dönim nėce	Başına döneyim nasıl
Seniv̇nen itaplaşım	Seninle dertleşelim
Perdeye giren gėce (KHM, s. 559)	Gerdeğe girilen gece
Yaralarım oyıldı	Yaralarım oyuldu
Ḳabıġ tuttı soyıldı	Kabuk tuttu soyuldu

Men seni gizli sėv̇dim	Ben seni gizli sevdim
Bilmem nėce duyıldı (KHM, s. 576)	Bilmem nasıl duyuldu

Nece yesen meni; bir meni yesev̇ nolsan? (KA, s. 1)
Nasıl yersin beni? Beni yersen ne olursun?

Sen bir cenge ḳurt menim kimin yekke atı nece yesen? (KA, s. 1)
Sen bir zayıf kurtsun benim gibi güçlü bir atı nasıl yersin?

Muni Alla nece ḳabul eder? (KA, s. 4)
Bunu Allah nasıl kabul eder?

Üle kerete, sen bunu nece teḳsim ettüv̇? (KA, s. 5)
Ulan kerata, sen bunu nasıl böldün?

Aman, diyer, sen muni… nanca nazdarıydı yanuv̇da; muni nece kesesen, nece yesen! (KA, s. 12)
Aman, sen bunu… Ne kadar kıymetliydi yanında; bunu nasıl kesersin, nasıl yersin?

Aman Diyer "Sen munu… nanca nazdarıydı yanuv̇da; muni nece kesesen, nece yesen!" (KA, s. 12)
Aman, "Sen bunu… sende ne kadar kıymetliydi; bunu nasıl kesersin, nasıl yersin?" der.

Nece olu! Menim adaḫlımı aldı. (KA, s. 11)
Nasıl olur! Benim nişanlımı aldı.

Aman diyer, men nece gelim senüv̇den! Ḳorḫaram… (KA, s. 11)
"Aman, ben nasıl geleyim seninle! Korkarım…" der.

Men bularçin nece yemeḫlerin ḥazır etmiyim! (KA, s. 7)
Ben bunlar için nasıl yemek hazırlamayayım!

Bu dev̇ bilmirem nece izi tapıp! (KA, s. 8)
Bu dev nasıl izimi bulmuş bilmiyorum!

Allah ǧetiriçin, diyer; peġember ǧetiriçi, diyer, nece bilirsev̇üz... (KA, s. 10)
"Allah rızası için, peygamber rızası için" der. "Nasıl biliyorsanız (öyle yapın)…" der.

Çoǧ ırağa gider yarabbi gecedi nece dönüm, diyer, bir de mıġaraya! (KA, s. 10)
Çok ırağa gider ve "Yarabbi bu gece vaktinde nasıl tekrar mağaraya döneyim!" der.

Men kişimi bir almıyım içerye bir yeǧemiyim, bir gömmüyüm nece sizüv̇den yolu tutaram! (KA, s. 16)
Ben eşimi içeriye almasam, yıkamasam, gömmesem nasıl sizinle aynı yolu izlerim!

Nece yanuv̇dadı? (KA, s. 18)
Nasıl yanındadır?

Ey, dedi, nece getirim özünü bura? (KA, s. 18)
E, nasıl getireyim kendisini buraya?

Nece gideġ, nedeġ…? (KA, s. 18)
Nasıl gidelim, ne yapalım…?

Dedi "Bele nece v̇ermeġ olu?" (KA, s. 22)
"Yol Nasıl böyle verilir?" dedi.

"Ķızım, dedi, sen nazdarlıǩtan böyüg olupsan sen nece satılsan!" (KA, s. 25)
"Kızım sen çok kıymet verilerek büyüdün nasıl satılırsın!" dedi.

"Ey, dedi, parçalasın; siz nece aparsız men de bele aparram." (KA, s. 25)
"E parçalasın, siz nasıl götürüyorsanız ben de böyle götürürüm" dedi.

Dedi "Odu kızıv eyyi oldu" "nece eyyi oldu?" (KA, s. 26)
"İşte kızın iyileşti" dedi. "Nasıl iyileşti?" dedi.

"Ķızım ele Allah yoluna sen nazdarlıḫtan beslenipsen, sen nece edebilisen!" (KA, s. 26)
Kızım Allah'ın adını getir de (gitme) sen çok sevilerek beslendin, sen nasıl yaparsın oralarda!

Ne durupsan işte oğluv eyyi oldu. Nece eyyi oldu? "İşte bu yengi gelen ķız eyyi etti öznü." dediler. (KA, s. 27)
Ne duruyorsun, işte oğlun iyileşti. Nasıl iyileşti? "İşte bu yeni gelen kız iyileştirdi kendisini." dediler.

Ḫeber getti patşahçı "Ne durupsan işte oğluv tapıldı." "Nece tapıldı? (KA, s. 30)
Haber gitti padişah için "Ne duruyorsun oğlun bulundu" "Nasıl bulundu?"

"Ey nece çıḫaḫ bular elinnen?" (KA, s. 32)
E nasıl kurtulalım bunların elinden?

Dedi "Men ne billem, sen bilisen nece çıḫaḫ!" (KA, s. 32)
"Ben nasıl çıkacağımızı ne bileyim, sen biliyorsundur!" dedi.

Dedi "Salmam ki rupiye azdı, nece sallam sizi!" (KA, s. 36)
"İki kuruşa salıvermem, sizi nasıl özgür bırakayım!" dedi.

Ge baḫım sen nece hayvanat parçalarsın! (KA, s. 40)
Gel bakayım, sen nasıl hayvanları parçalarsın!

"Sen nece bilisen bele ele" (KA, s. 42)
Sen nasıl biliyorsan öyle yap.

"Nece bilisen bele kes" (KA, s. 42)

"Nasıl biliyorsan öyle kes"

Dedi "İndi nece çıḫaḫ!" (KA, s. 48)
"Şimdi nasıl çıkalım!" dedi.

Dedi "İalla ne bilim nece çıḫaḫ!" (KA, s. 48)
"Valla nasıl çıkacağımızı nasıl bileyim!" dedi.

Ḳurdoġlu aġaç başında teḥeyyir ḳalıp bilmiri bu ussudan nece çıḫsın. (KA, s. 48)
Kurtoğlu ağacın başında hayretler içinde kalmış sudan nasıl çıkacağını bilmiyor.

Getirdiler maġaraya. "Ha nece gettiy, nece geldiy?" (KA, s. 49)
Getirdiler mağaraya, "Ha nasıl gittin, nasıl geldin?" dediler.

Getirdiler maġaraya. "Ha nece gettiy, nece geldiy?" (KA, s. 49)
Getirdiler mağaraya, "Ha nasıl gittin, nasıl geldin?" dediler.

Patşah oġlannan sordu dedi, "Oġlum bu ḳurdoġlu sene bir şey etmiyipti?" dedi "Baba bu menim ḳardaşımdı nece ḳıyer mene bir şey etsin!" (KA, s. 50)
Padişah oğlundan sordu "Oğlum bu kurt sana bir şey etmemiş mi?" dedi. "Baba bu benim kardeşimdir, bana bir şey yapmaya nasıl kıyar?" dedi.

"Bu menim sebebime devlerden devʿe etti, Beḥri Muḥita getti… nece mene ḳiyer!" (KA, s. 50)
Bu adam benim için devlerle kavga etti, deniz çevrelerine gitti (benim için)…. nasıl bana kıyar!

Dediler "Oġlum sen nişi bijsen? Yavı nene babayı taḳip etmisen; ḳurt nece benedam doğar?" (KA, s. 51)
"Oğlum sen niçin kurnazlık yapıyorsun? Anne babanı niçin takip etmiyorsun? Kurt nasıl bin adam doğurur?" dediler.

Gelin isbat eleyin bu nece siziy evladıyızdı? (KA, s. 52)
Gelin ispatlayın, bu nasıl sizin evladınız olabilir?

Dedi "Bilisen nece yaḫlaşabilisen özne?" (KA, s. 54)
"Ona nasıl yaklaşabileceğini biliyor musun?" dedi.

Dedi "Sen ne ḳonuşusan; köpeg nece satılı?" (KA, s. 57)
"Sen ne konuşuyorsun (nasıl böyle konuşabiliyorsun); köpek nasıl satılır?" dedi.

Dedi "İndi onu men göreydim baḫ nece eyyi ederdim öznü." (KA, s. 58)
"Şimdi ben onu görseydim bak nasıl iyileştirirdim kendisini" dedi.

Dedi "Bir ḳonuşmasan memçi bu başuv̇dan geçeni ne gelip başuv̇a, nece ḳazanıpsan bu malı?" (KA, s. 59)
"Başına gelenleri bana anlatmaz mısın? Başına ne geldi, bu malı nasıl kazandın?" dedi.

Ḳaḫtı bunıçın ʿaynen nece degirmende yattı, canav̇arlar geldi,… ḥakat etmeġe… (KA, s.59)
Kalktı bunun için; nasıl değirmende yattığını, böceklerin geldiğini… anlatmaya başladı.

"Beşer nece geli buralıġa!" (KA, s. 60)
İnsan nasıl (hangi yollarla) buralara gelebilir!

Dedi "V̇alla biz seni nece ḳoyaġ ussuya gidesen, koymarıġ gidesen!" (KA, s. 94)
"Valla biz senin suya gitmene nasıl izin veririz, bırakmayız gidemezsin!" dedi.

Biz nece verriġ nece verriġ sene bu ḳızı (KA, s. 94)
Biz nasıl veririz nasıl veririz sana bu kızı.

Biz nece verriġ nece verriġ sene bu ḳızı (KA, s. 94)
Biz nasıl veririz nasıl veririz sana bu kızı.

Arẇad bilmem nece etti bezbendi ḳolunnan aştı arẇad bağda öldü. (KA, s. 96)
Kadın bilmem nasıl yaptı da bileziği kolundan açtı, kadın bağda öldü.

Ḳızım Atakaya olmaz ẇarasan nece olu! (KA, s. 98)
Kızım Ataka ile evlenemezsin nasıl olur!

Valla ḳızım bir söz bir ḥakat bilmem nece bileyizi aparım! (KA, s. 99)
Valla kızım bir söz bir kelam bilmem nasıl sizi götüreyim!

Nece tuttuy bu matalı? (KA, s. 100)
Bu masalı nasıl buldun?

4.1.2.3.3.2. Nece'nin Ek-Fiil ile Kullanımı

Taranan metinlerde nece'nin ek-fiil ile kullanımı 13 örnekte görülmektedir.

"O gece biz ḥakat edendeġ deme ki burada adam varmış." Dedi "Nece?" dedi "Beli" (KA, s. 60)
"O gece biz konuştuğumuzda, burada adam varmış." "Nasıl?" dedi. "Evet" dedi.

Dedi "Beli bu menim nene babamıdı" "Nece?" dedi "Beli bulardı menim nene babam" (KA, s. 52)
"Evet, bunlar benim anne babamdır" dedi. "Nasıl (olabilir)?" "Evet, bunlar benim anne babam" dedi.

Dedi "Be nece?" dedi "Gere biz bunu usulluḫtan, pıçaḫtan keseḫ ḥalal osun." (KA, s. 42)
"Peki, nasıl?" dedi. "Biz bunu usulüne göre, bıçak ile kesmemiz gerekir ki helal olsun." dedi.

Ḳamber ėve geldi, ḳız aydırdı. Dėdi Ḳamber! Dėdi ha? Dėdi ḫeberiẇ ẇar? Dėdi nėce? Dedi meni babamnan Tat oġlıyçı istediler. (AK, s. 25)
Kamber eve geldi, kız anlattı. "Kamber!" dedi. "Efendim?" dedi. "Haberin var mı?" dedi. "Nasıl?" dedi. "Beni babamdan Tatoğlu için istediler." dedi.

Nece ķardaşuv̇uġ? (KA, s. 7)
Nasıl kardeşiniz? (Nasıl kardeşim olursun?)

Arzıydan ķamber nėcedi? oḫımaḫta hara yėtişipler? (AK, s. 21)
Arzu ile Kamber nasıldır? Okulda nereye yetiştiler (hangi sınıftalar)?

Bura necedi, buranın suyu necedi!... (KA, s. 24)
Burası nasıldır, buranın suyu nasıldır!...

Bura necedi, buranın suyu necedi…! (KA, s. 24)
Burası nasıldır, buranın suyu nasıldır…!

Sorar: "Babav̇ necedi?"	Sorar: "Baban nasıldır?"
Aḫşam olub gėcedi	Akşam olmuş gecedir
Ne bissinler oġlanın	Ne bilsinler oğlanın
İlanı alacadı (ITT, s. 16)	Yılanı alacadır"

Bı gėce üç gėcedi	Bu gece üç gecedir
Bilmem yuḫu nėcedi	Bilmem uyku nasıldır
Gėdin yarımnan sorın	Gidin yarımdan sorun
Yalġuz yatmaḫ nėcedi (KHM, s. 462)	Yalnız uyumak nasıldır

Bı gėce üç gėcedi	Bu gece üç gecedir
Bilmem yuḫu nėcedi	Bilmem uyku nasıldır
Gėdin yarımnan sorın	Gidin yarımdan sorun
Yalġuz yatmaḫ nėcedi (KHM, s. 462)	Yalnız uyumak nasıldır

Emmim oġlı nėcesen	Amcaoğlu nasılsın
Nėce çaylar gėçesen	Nasıl çaydan geçersin
ögüv̇ce tor ķurmuşam	Önünde tuzak kurdum
meger gögden uçasan (KHM, s. 496)	Meğer gökten uçasın

Ḳaşlarıv̇ cadı yarım	Kaşların çatık yârim
Gėtme gėcedi yarım	Gitme gecedir yârim
Ėşittim isidipsen	Duydum ateşin varmış
Ḥalıv̇ nėcedi yarım (KHM, s. 526)	Halin nasıldır yârim

4.1.2.3.4. Neçe

Türkiye Türkçesinde "kaç" anlamında olan *neçe* soru sözcüğü, taranan metinlerde soru zarfı olarak dört örnekte görülmektedir.

Ey misafir ʿammuca	Ey misafir amca
Yaşın oluptı neçe?	Yaşın olmuştur kaç?
Sen ḳonış men de bilim	Sen anlat ben de bileyim
çoḫ oturaġ bu gece (ITT, s. 11)	Çok oturalım bu gece
Alma erük haluça	Elma kaysı haluça
Ḳavın ḳarpız bı nėçe?	Kavun karpuz bu kaç?
Hėyv̇a yėdim saraldım	Ayva yedim sarardım
Nar gele meʾdem aça (AK, s. 27)	Nar gelir midemi açar
Başuv̇ bir dilv̇ neçe	Başın bir dilin kaç
Sen aldıv̇ sėçe sėçe	Sen aldın seçe seçe
Dilüv̇den ḳan ḳoḫıru	Dilin kan kokuyor
Bir düşün başı kėçe (ITT, s. 73)	Bir düşün başı keçe
Serçe bėçe çıḫardıb	Serçe yavru doğurmuş
Say baḫ neçe çıḫardıb	Say bak kaç doğurmuş
Can vėrib cafa çekib	Can vermiş cefa çekmiş
Emeg hiçe çıḫardıb (KHM, s. 565)	Emek hiçe vermiş

4.1.2.3.5. Neden

Türkiye Türkçesindeki karşılığı aynı olan *neden* soru zarfı, taranan metinlerde 23 örnekte görülmektedir.

4.1.2.3.5.1. Neden'in Eksiz Kullanımı

Taranan metinlerde *neden*'in eksiz kullanımı 10 örnekte görülmektedir.

Bu diyarda beslendiv̇	Bu diyarda büyüdün
Dal üstünde seslenduv̇	Dalın üstünde seslendin
Boyunbaġuv̇ ḳeredi	Kolyen siyahtır
Bilmem neden yaslanduv̇ (ITT, s. 5)	Bilmem niçin kederlendin

Ḳurda neden boynun ḳalın demişler, kendi işimi kendi elimle yaparım demiş (ITDA, s. 243)

"Kurda neden boynun kalındır" demişler. "Kendi işimi kendi elimle yaparım" demiş. (işini başkasına inanmayarak kendisi yapan, üzülmez, rahat eder)

Bir deneden	Bir taneden
Derz aldım bir deneden	Ders aldım bir taneden
Men dertten ḳurtılmıştım	Ben dertten kurtulmuştum
Derd döndi bir de neden	Dert döndü bir de neden
İgidi yoldan azar	Yiğit olan yoldan çıkar
Bir şėytan bir de nadan (KHM, s. 319)	Bir şeytan bir de cahil

Bir deneden	Bir taneden
Göz kesmem bir deneden	Göz kesmem bir taneden
Eski yaram saġaldı	Eski yaram iyileştiü
Geldi dert bir de neden (KHM, s. 319)	Geldi dert bir de neden

Neden alı	Neden alır
Kem aḳıl neden alı	Az akıl neden alır
Bir ḳuş bir faḳa ḳonsa	Bir kuş bir tuzağa düşse

Yen öli yen den alı	(KHM, s. 370)	Ya ölür ya da yem alır

Neden alı		Neden alır
Kem aḳıl <u>neden</u> alı		Az akıl <u>neden</u> alır
Bir ḳuş bir faḳa ḳonsa		Bir kuş bir tuzağa düşse
Yen öli yen den alı	(KHM, s. 370)	Ya ölür ya da yem alır

<u>Neden</u> dür		<u>Neden</u> inci
Neden sedef neden dür		Neden sedef neden inci
Ḳareden aġ boyanı		Siyahtan ak boyanır
Aġın aslı nedendür	(KHM, s. 371)	Ağın aslı nedendir

Neden dür		Neden inci
<u>Neden</u> sedef neden dür		<u>Neden</u> sedef neden inci
Ḳareden aġ boyanı		Siyahtan ak boyanır
Aġın aslı nedendür	(KHM, s. 371)	Ağın aslı nedendir

Neden dür		Neden inci
Neden sedef <u>neden</u> dür		Neden sedef <u>neden</u> inci
Ḳareden aġ boyanı		Siyahtan ak boyanır
Aġın aslı nedendür	(KHM, s. 371)	Ağın aslı nedendir

Ey, dedi, baba sen bizimnenesen <u>neden</u> ḳorḫuruġ (KA, s. 87)
"E, baba sen bizimlesin <u>neden</u> korkuyoruz" dedi.

4.1.2.3.5.2. Neden'in Ek-Fiil ile Kullanımı

Taranan metinlerde *neden*'in ek-fiil ile kullanımı 13 örnekte görülmektedir.

Bu ḳelʾe burcu bedendi		Bu kale burcu bedendir
Yėşil ektim ḳırmzı çıḫtı		Yeşil ektim kırmızı çıktı
Tap bu <u>nedendi</u>	(KTB, s. 144)	Bul bu <u>nedendir</u>

Aynedendi	Aynadandır
Camalıy aynedendi	Cemalin aynadandır (aynadan yansır)
Çıḫtım ayı görmeġe	Çıktım ayı görmeye
Görinmez ay <u>nedendi</u> (KHM, s. 303)	Görünmez ay <u>nedendir</u>

Neden dür	Neden inci
Neden sedef neden dür	Neden sedef neden inci
Ḳareden aġ boyanı	Siyahtan ak boyanır
Aġın aslı <u>nedendür</u> (KHM, s. 371)	Ağın aslı <u>nedendir</u>

Dama çıḫmaġıv̇ <u>neden</u>	Dama çıkışın <u>neden</u>
Çıḫıp enmeġıv̇ neden	Çıkıp inişin neden
Bir çıḫtıv̇ aḳlım aldıv̇	Bir çıktın aklımı aldın
Bir de çıḫmaġıv̇ neden	Bir daha çıkışın neden
Özıv̇ bir ḥambal ḳızı	Kendin bir hamal kızı
İnv̇an satmaġıv̇ neden	Naz etmen neden
Üstiv̇e yar tutmışam	Üstüne gül koklamışım
Mene baḫmaġıv̇ neden (KHM, s. 485)	Bana bakışın neden

Dama çıḫmaġıv̇ neden	Dama çıkışın neden
Çıḫıp enmeġıv̇ <u>neden</u>	Çıkıp inişin <u>neden</u>
Bir çıḫtıv̇ aḳlım aldıv̇	Bir çıktın aklımı aldın
Bir de çıḫmaġıv̇ neden	Bir daha çıkışın neden
Özıv̇ bir ḥambal ḳızı	Kendin bir hamal kızı
İnv̇an satmaġıv̇ neden	Naz etmen neden
Üstiv̇e yar tutmışam	Üstüne gül koklamışım
Mene baḫmaġıv̇ neden (KHM, s. 485)	Bana bakışın neden

Dama çıḫmaġıv̇ neden	Dama çıkışın neden
Çıḫıp enmeġıv̇ neden	Çıkıp inişin neden
Bir çıḫtıv̇ aḳlım aldıv̇	Rir çıktın aklım aldın

Bir de çıḫmaġıv̇ neden	Bir daha çıkışın neden
Öziv̇ bir ḥambal ḳızı	Kendin bir hamal kızı
İnv̇an satmaġıv̇ neden	Naz etmen neden
Üstiv̇e yar tutmışam	Üstüne gül koklamışım
Mene baḫmaġıv̇ neden (KHM, s. 485)	Bana bakışın neden

Dama çıḫmaġıv̇ neden	Dama çıkışın neden
Çıḫıp enmeġıv̇ neden	Çıkıp inişin neden
Bir çıḫtıv̇ aḳlım aldıv̇	Bir çıktın aklım aldın
Bir de çıḫmaġıv̇ neden	Bir de çıkışın neden
Öziv̇ bir ḥambal ḳızı	Kendin bir hamal kızı
İnv̇an satmaġıv̇ neden	Naz etmen neden
Üstiv̇e yar tutmışam	Üstüne gül koklamışım
Mene baḫmaġıv̇ neden (KHM, s. 485)	Bana bakışın neden

Dama çıḫmaġıv̇ neden	Dama çıkışın neden
Çıḫıp enmeġıv̇ neden	Çıkıp inişin neden
Bir çıḫtıv̇ aḳlım aldıv̇	Bir çıktın aklım aldın
Bir de çıḫmaġıv̇ neden	Bir daha çıkışın neden
Öziv̇ bir ḥambal ḳızı	Kendin bir hamal kızı
İnv̇an satmaġıv̇ neden	Naz etmen neden
Üstiv̇e yar tutmışam	Üstüne gül koklamışım
Mene baḫmaġıv̇ neden (KHM, s. 485)	Bana bakışın neden

Degirman dolı dendi	Değirmen dolu tahıldır
Suyı gelmez nedendi	Suyu gelmez nedendir
ʿÂlemin yarı geldi	Âlemin yâri geldi
Bizim gelmez nedendi (KHM, s. 487)	Benim gelmez nedendir

Degirman dolı dendi	Değirmen dolu tahıldır
Suyı gelmez nedendi	Suyu gelmez nedendir

ʿÂlemin yarı geldi	Âlemin yâri geldi
Bizim gelmez <u>nedendi</u> (KHM, s. 487)	Benim gelmez <u>nedendir</u>

<u>Nedendi</u>	<u>Nedendir</u>
İncili sedef nedendi	İncili sedef nedendir
Bir şüşede ki levin su	Bir şişede iki renk su
Ḳarışmırı nedendi? (KTB, s. 161)	Karışmıyor nedendir

Nedendi	Nedendir
İncili sedef <u>nedendi</u>	İncili sedef <u>nedendir</u>
Bir şüşede ki levin su	Bir şişede iki renk su
Ḳarışmırı nedendi? (KTB, s. 161)	Karışmıyor nedendir

Nedendi	Nedendir
İncili sedef nedendi	İncili sedef nedendir
Bir şüşede ki levin su	Bir şişede iki renk su
Ḳarışmırı <u>nedendi</u>? (KTB, s. 161)	Karışmıyor <u>nedendir</u>

4.1.2.3.6. Neçi / Neyçi

Türkiye Türkçesinde "niçin" anlamında kullanılan *neçi*/*neyçi* soru sözcüğü, taranan metinlerde 10 örnekte görülmektedir.

Hepimiz ḳaldıḫ naçar	Hepimiz çaresiz kaldık
<u>Neçi</u> ilan hiç ḳaçar?	<u>Niçin</u> yılan hiç kaçar mı?
Damadın gönder bize,	Damadını gönder bize
Belki ilanı açar! (ITT, s. 9)	Belki yılanı açar!

Ḳız diyer, en aşaġıya <u>neçi</u> enmisen? (KA, s. 10)
Kız "En aşağıya <u>niçin</u> inmiyorsun?" der.

Genjdi <u>neçi</u> bir iḫtiyara olsun bu gence ossa daha eyyidi!... (KA, s. 84)
Gençtir <u>niçin</u> bir ihtiyara yar olsun bu gence olsa daha iyi olur!

Baba neçi seniyçi arẏad almıyağın? (KA, s. 85)
Baba seni niçin evlendirmeyelim?

Neçi uymuru? Cigerdi teḥemmil etmez öldürmeğine ẏurmağına (KA, s. 86)
Niçin uymuyor? Öldürmeye vurmaya ciğer tahammül etmez.

Neçi oyanmadı? Yorġundu… (KA, s. 90)
Niçin uyanmadı? Yorgundur…

Ah, dedi, neçi bu oğlağı sen kesipsen netmişti sene ne zereri vardı sene? Bu ayı öz özne diri. (KA, s. 91)
Ah, niçin bu oğlağı kestin ne yapmıştı ne zararı vardı sana?'' dedi, bunu ayı kendi kendine söylüyor.

Dedi "Berḫürdar olmuş aḫı sen bu neççe gündü mem ekmegim yisen indi mene ekmek neçi ẏermisen?" dedi "Ẏalla ẏermem." (KA, s. 56)
"Berhudar olan sen, benim ekmeğimi kaç gündür yiyorsun, şimdi bana niçin vermiyorsun?" dedi. "Vallahi vermem" dedi.

Neyçi çayḫanaẏ boştı	Niçin kahvehanen boştur
Ḳaynedi ḳorıẏ coştı	Kaynadı çaydanlığın coştu
Ge öpim gözleriẏden	Gel öpeyim gözlerinden
Yarım da dėdi gėşti (KHM, s. 549)	Yârim de dedi geçti

Tisin üsti ayazdı	Tisin'in üstü ayazdır
Hėyva çoḫtı nar azdı	Ayva çoktur nar azdır
Men dėdim sen olasan	Ben dedim belki sen olursun
Neyçi mene yar azdı (KHM, s. 570)	Niçin bana yar azdır

4.1.2.3.7. Nişi / Nişin

Türkiye Türkçesinde "niçin" anlamına gelen *nişi*/*nişin* soru sözcüğü, taranan metinlerde 57 örnekte eksiz ve ek fiil ile kullanımı görülmektedir.

4.1.2.3.7.1. Nişi/Nişin'in Eksiz Kullanımı

Nişi/nişin soru sözcüğünün taranan metinlerde eksiz kullanımı 47 örnekte görülmektedir.

Nişi saḳḳa küstü ne	Niçin saka küstü ne
Aġzı durmaz sustı ne	Ağzı durmaz sustu ne
Ġem, ḳeḥir, ḫefet geldi	Gam, kahır, geldi
Ḳambur, ḳambur itsine (ITT, s. 4)	Kambur kambur üstüne
Ne ev̇ gördüm ne ʿaba	Ne ev gördüm ne aba
Ne rast dėdim ne saba	Ne rast dedim ne saba (makam)
Gel de gir cehenneme	Gel de gir cehenneme
Ge baḫım nişi baba? (ITT, s. 15)	Gel bakayım niçin baba?
Tülkü oyını ḳurdı	Tilki oyunu kurdu
Nişi hiç orda durdu!	Niçin hiç orada durdu mu?
Ne ḳurta nesib oldı	Ne kurda nasip oldu
Ne öz eline girdi! (ITT, s. 39)	Ne kendi eline geçti
Mennen sorarsav̇ nişi	Benden sorarsan niçin
Doġru diyerem işi	Doğru derim işi
Öz başına ḳalan ḳız	Başıboş olan kız
Diliyden ister kişi (ITT, s. 58)	Dili ile ister eşi
Gėce yuḫum gelmiri	Gece uykum gelmiyor
Damaġım ders almırı	Beynim ders almıyor
Babamın mülk emlaki	Babamın mülkleri

Nişi mene ḳalmırı? (ITT, s. 60) Niçin bana kalmıyor?

Leyle bilisen, nişin yatmısan? (ITT, s. 107)
Ninni biliyorsun, niçin uyumuyorsun?

Dediler "Oġlum sen nişi bijsen? Yaẇı nene babayı taḳip etmisen; ḳurt nece benedam doğar?" (KA, s. 51)
"Oğlum sen niçin kurnazlık yapıyorsun? Anne babanı niçin takip etmiyorsun? Kurt nasıl bin adam doğurur?" dediler.

Daha nişi gedisiz odun yıġısız getirisiz! (KA, s. 53)
Daha niçin gidiyorsunuz, odun toplayıp getiriyorsunuz!

Ammi nişi yemsen? (KA, s. 55)
Amca niçin yemiyorsun?

Ha keçel nişi geldüẇ? (KA, s. 4)
Ha keloğlan niçin geldin?

Daha nişi diyisiz… ? ḥaḳḳuẇda ẇar işte… (KA, s. 5)
Daha niçin söylüyorsunuz… ? Hakkın da var işte…

Ya rabbi nişi bu ḳız döndü bu ceyrannan? (KA, s. 12)
Ya rabbi niye bu kız döndü (ceylanı kesmekten vazgeçti) bu ceylandan?

Diyer "Bikere nişi bele gelisen; yarın gelginen men ḳapını açaram, gel otu menimnen." (KA, s. 9)
"Aslında niye böyle bugün geliyorsun, yarın gelsen daha iyi olur. Ben kapıyı açarım, sen gel benimle otur." der.

Sen nişi gelmiştüv̇; bu ḳısraġı nişi getirmiştüv̇? Dedi "V̇alla biz ẖerẖizdiẖ. geldiẖ patşahgile ẖerẖizliġe" (KA, s. 18)
"Sen niçin geldin, bu kısrağı niçin getirdin?" dedi. "Valla biz hırsızız, padişahın evine hırsızlığa geldik." dedi.

Sen nişi gelmiştüv̇; bu ḳısraġı nişi getirmiştüv̇? Dedi 'v̇alla biz ẖerẖizdiẖ. geldiẖ patşahgile ẖerẖizliġe' (KA, s. 18)
"Sen niçin geldin, bu kısrağı niçin getirdin?" dedi. "Valla biz hırsızız, padişahın evine hırsızlığa geldik." dedi.

Sen nişi bu resme baẖtuv̇ ẖesret v̇erdüv̇? Dedi "Hiç…" dedi. "Nece hiç…?" (KA, s. 21)
"Sen niçin bu resme baktın hasret giderdin?" dedi. "Hiç…" dedi. "Nasıl hiç…?"

Sen, dedi, nişi bu resme baẖtuv̇ ẖesret v̇erdüv̇? (KA, s. 21)
"Sen, niçin bu resme baktın ve hasret giderdin?" dedi.

Onnan sora ḳayıẖçi geldi "Ḳayıẖçi dedi, sen nişi ẖesret v̇erdüv̇?" (KA, s. 22)
Ondan sonra kayıkçı gelir, "Sen niçin hasret giderdin?" der.

Dedi "Sen nişi bele ẖesret v̇erdüv̇?" (KA, s. 23)
"Sen niçin böyle hasret giderdin?" dedi.

Nişi nolup? Dedi 'patşahın birtek oġlu v̇ar bir derde düşüp hiç dermanı tapılmırı'. (KA, s. 27)
Niçin, ne oldu? "Padişahın oğlu bir derde düştü, hiç dermanı bulunmuyor." dedi.

Ey, nişi nobatu dögü! (KA, s. 29)
E, Niçin nöbetçi değilsin?

Ḳer nene yarın bu toya meni aparabilisen? Dedi "Nişi aparmıram nene!"(KA, s. 30)

"Yaşlı nine yarın beni bu düğüne götürebilir misin?" dedi. "Niçin götürmeyeyim nine!" dedi.

Nişi tükan açmıyıpsan? (KA, s. 34)
Niçin dükkânı açmamışsın?

Ḳ*oy ʿidam ėderse meni etsin ʿelemi nişi etsin.* (KA, s. 62)
Bırak idam ederse beni etsin, insanları niçin etsin.

Sen Fatmaḫan nişin bele zeʿifleşipsen, bele ḳorḫu v̇ar ḳarnuv̇da; yav̇u bize ḥakat etmisen? (KA, s. 8)
Fatmahan niçin böyle zayıfladın, korku var karnında, neden bize söylemiyorsun?

Diyer nişi babam ev̇innen getirmişem ne? (KA, s. 68)
"Niçin babamın evinden mi getirdim ne?" der.

He ėyledi v̇ ėyledi v̇	Ha eyledin eyledin
Ḳamber mene nėyledi v̇	Kanber bana neyledin
Sen mene degmemişti v̇	Sen bana değmemiştin
Nişin büḥten ėyledi v̇ (AK, s. 34)	Niçin bühtan eyledin

Be men nişi özimi çalıram, ḥelv̇e paylıram!? (AK, s. 30)
Ya ben niçin kendimi dövüyorum, helva dağıtıyorum?

Bele yüz	Böyle yüz
Bele gözler bele yüz	Böyle gözler böyle yüz
(Sordum) Nişi bınca gözelsen	(Sordum) Niçin bu kadar güzelsin
(Dėdi) Aslımızda bele yüz (KHM, s. 311)	(Dedi) Aslımızda böyle yüz

Derde nişi	Derde niçin
Düşmişem derde nişi	Düşmüşüm derde niçin

Çıḫışım ġem yokışı	Çıkışım gam yokuşu
Enişim derd enişi (KHM, s. 329)	İnişim dert inişi
Derde nişi	Derde niçin
Düşmişem derde <u>nişi</u>	Düşmüşüm derde <u>niçin</u>
Çıḫışım ġem yokışı	Çıkışım gam yokuşu
Enişim derd enişi (KHM, s. 329)	İnişim dert inişi
Düşenem	Düşenim
Yıḫılanam düşenem	Yıkılanım düşenim
Sen dėdüv̇ gözden salam	Sen dedin gözden çıkarırım
<u>Nişi</u> gözden düşenem (KHM, s. 333)	<u>Niçin</u> gözden düşenim
Nişansız	Nişansız
Bir ḳuşım var nişansız	Bir kuşum var nişansız
Gėden mennen gėdipti	Giden benden gitmiştir
Siz <u>nişi</u> perişansız (KHM, s. 372)	Siz <u>niçin</u> perişansınız
Peri şansız	Peri şansız
Per v̇ırıp peri şansız	Per vurmuş peri şansız
Gėden mennen gėdipti	Giden benden gitmiştir
Siz <u>nişi</u> perişansız (KHM, s. 383)	Siz <u>niçin</u> perişansınız
Bıra bir naz gelipti	Buraya bir naz gelmiştir
Boyı rakkaz gelipti	Boyu rakkas gelmiştir
Sonalar göle ḳondı	Ördek göle kondu
Ardınca ḳaz gelipti	Ardınca kaz gelmiştir
Bı toy <u>nişi</u> sav̇ıġtı	Bu düğün <u>niçin</u> soğuktur
Ḳız gelin aç gelipti (KHM, s. 464)	Kız gelin aç gelmiştir
Bir yaralı ḳuşıydım	Bir yaralı kuştum

damv̇ıza ḳonmışıydım	Damınıza konmuştum
<u>Nişi</u> yav̇lış ḳış dėdiv̇	<u>Niçin</u> yanlışlıkla kış dedin
Men senіv̇ olmışıydım (KHM, s. 472)	Ben senin olmuştum
Bulıt altı ayazdı	Bulut altı ayazdır
Hėyv̇a çoḫtu nar azdı	Ayva çoktur nar azdır
Men dėdim sen olasan	Ben dedim belki sen olursun
<u>Nişi</u> mene yar azdı (KHM, s. 474)	<u>Niçin</u> bana yar azdır
Ḳapıda durdı yėtim	Kapıda durdu yetim
Boynını burdı yėtim	Boynunu büktü yetim
Yėtim <u>nişi</u> melülsen	Yetim <u>niçin</u> hüzünlüsün
Sene kim dėdi yėtim (KHM, s. 521)	Sana kim dedi yetim
Seksen maralım seksen	Sıçra ceylanım sıçra
Sen bir camalı peksen	Sen bir cemali temizsin
Ḥappı tekler cüt oldı	Bütün tekler çift oldu
Sen <u>nişi</u> bele teksen (KHM, s. 562)	Sen <u>niçin</u> böyle teksin
Yėtimin nazı çoḫtı	Yetimin nazı çoktur
Nazını çeken yoḫtı	Nazını çeken yoktur
Yėtim <u>nişi</u> melülsen	Yetim <u>niçin</u> hüzünlüsün
Diyiller babav̇ yoḫtı (KHM, s. 580)	Babanın olmadığını mı dediler
Yandı <u>nişin</u>	Yandı <u>niçin</u>
Tutıştı yandı nişin	Tutuştu yandı niçin
Bir yėtim bir de yoḫsıl	Bir yetim bir de yoksul
Her gözden yandı nişin (KHM, s. 422)	Her gözle yandı niçin
Yandı nişin	Yandı niçin
Tutıştı yandı <u>nişin</u>	Tutuştu yandı <u>niçin</u>

Bir yėtim bir de yoḫsıl	Bir yetim bir de yoksul
Her gözden yandı nişin (KHM, s. 422)	Her gözle yandı niçin

Yandı nişin	Yandı niçin
Tutıştı yandı nişin	Tutuştu yandı niçin
Bir yėtim bir de yoḫsıl	Bir yetim bir de yoksul
Her gözden yandı <u>nişin</u> (KHM, s. 422)	Her gözle yandı <u>niçin</u>

Çaġırdım gel yanıma	Çağırdım gel yanıma
baḫ yaralı canıma	Bak yaralı canıma
<u>Nişin</u> tebib degildiv̇	<u>Niçin</u> tabip değildin
girdiv̇ şirin ḳanıma (KHM, s. 478)	Girdin tatlı kanıma

<u>Nişin</u> gėttiv̇ ḳarşımnan	<u>Niçin</u> gittin karşımdan
Aḳlım aldıv̇ başımnan	Aklım aldın başımdan
Sinev̇de bostan ektim	Sinende bostan ektim
Suv̇ardım göz yaşımnan (KHM, s. 550)	Savurdum gözyaşımla

Tebibim gel yanıma	Tabibim gel yanıma
Baḫ yaralı canıma	Bak yaralı canıma
Madam tebib degildiv̇	Madem tabib değildin
<u>Nişin</u> girdiv̇ ḳanıma (KHM, s. 569)	<u>Niçin</u> girdin kanıma

Tėşt altında deleme	Leğen altında teleme
Ḳaşıv̇ benzer ḳaleme	Kaşın benzer kaleme
Men seni gizli sev̇dim	Ben seni gizli sevdim
<u>Nişin</u> dėdiv̇ âleme (KHM, s. 570)	<u>Niçin</u> dedin âleme

4.1.2.3.7.2. Nişi/Nişin'in Ek-Fiil ile Kullanımı

Taranan metinlerde *nişi/nişin* soru sözcüğünün ek-fiil ile kullanımı 10 örnekte görülmektedir.

"*Meni sögüller", dedi "Nişi?" dedi "İşte ḥeppi ʿalem bili…"* (KA, s. 50)
"Bana sövüyorlar." "Niçin?" dedi. "İşte bütün insanlar bilir…" dedi.

Dedi "Bu evvelki kişimin türbesidi evde gömmüşem öznü." dedi. "Nişi?" (KA, s. 55)
"Bu önceki eşimin mezarıdır, evde gömdüm kendisini." dedi. "Niçin?" dedi.

Nişi ḫanım? (KA, s. 4)
Niçin hanım?

Diyer, "Nene men istirem bu ḳoyunu kesesen menimçin". Diyer "Nişi?"(KA, s. 6)
"Anne bu koyunu benim için kesmeni istiyorum" der. Annesi de "Niçin?" der.

Bir kat siyah girip her kim gediri başın alırı. "Nişi?" dedi (KA, s. 17).
Bir siyah elbise giymiş, kim geliyorsa onun başını vuruyor. "Niçin?" dedi.

Ḳayıḫçi dedi "Yol vermem sene geçesen." "Nişi?" (KA, s. 19)
Kayıkçı, "Geçmen için sana yol vermiyorum." dedi. "Niçin?" dedi.

Biz çamıra batmışıġ seni ne getirdi bura! "Nişi?" (KA, s. 25)
"Biz zaten belamızı bulduk, seni ne getirdi buraya!" dedi. "Niçin?"

Dediler "Sen de teliḥüv ossaydı gelmezdüv bizim yanımıza!" dedi "Nişi?" (KA, s. 28)
"Senin de şansın olsaydı gelmezdin bizim yanımıza!" dediler, "Niçin?" dedi.

Dedi "Çıḫ bu taʿziyeden; bu işleyennerin ḥepsin yıġıştır apar ḥamama." "Nişi? Ne ḥamamı!" (KA, s. 29)
"Çık bu üzüntüden, bu işleyenleri hepsini topla hamama götür." dedi. "Niçin? Ne hamamı!" dedi.

Dedi "Dur kesme meni!" dedi "Nişi?" (KA, s. 49)
"Dur, beni kesme!" dedi. "Niçin?" dedi.

4.1.2.3.8. Yav̇ı/Yav̇u

Türkiye Türkçesinde "niçin" anlamında kullanılan *yav̇ı/yav̇u* soru sözcüğü, sadece soru zarfı olarak kullanılmıştır. Taranan metinlerde de yedi örnekte görülmektedir.

Dediler "Oġlum sen nişi bijsen? Yav̇ı nene babayı taḳip etmisen; ḳurt nece benedam doġar? (KA, s. 51)
"Oğlum sen niçin kurnazlık yapıyorsun? Anne babanı niçin takip etmiyorsun? Kurt nasıl bin adam doğar?" dediler.

Ey diyer, yav̇u bele ḳere olupsan? (KA, s. 11)
"E, niçin böyle kara olmuşsun?" der.

Sen Fatmaḫan nişin bele zeʿifleşipsen, bele ḳorḫu v̇ar ḳarnuv̇da; yav̇u bize ḥakat etmisen? (KA, s. 8)
Fatmahan niçin böyle zayıflamışsın, böyle korku var karnında, neden bize söylemiyorsun?

"Yav̇u bele olupsan?" (KA, s. 59)
Niçin böyle (fakir) olmuşsun?

Diyer "Hanı be yav̇ı çadır işlemediy sen menimçin?" (KA, s. 68)
"Hani sen niçin benim için çadır işlemedin?" dedi.

Ḳeyin nene geli, "Nene bu ev̇ yav̇ı bele oluptu? Eşşeg gezipti!" (KA, s. 75)
Kaynana gelir, "Anne bu ev niçin böyle oldu? (Bu evin hali ne?) Eşek mi gezdi?" dedi.

"Ha, yav̇ı yiġlemiri?" Küreken dedi. (KA, s. 95)
Damat, "Ha, niçin ağlamıyor?" dedi.

4.1.3. Yardımcı Sözcükler

Yardımcı sözcükler, doğrudan doğruya soru anlamı taşımayan ancak soru cümlelerindeki soru anlamını güçlendiren sözcüklerdir. Irak Türkmen Türkçesinde yardımcı sözcük olarak *ʿacebe* ve *hanı* sözcüğü kullanılmaktadır.

ʿAcebe, tek başına soru anlamı taşımayan, cümlede kullanılan soru sözcüklerinin merak, şüphe gibi anlamlar yüklenmesini sağlayan, Irak Türkmen Türkçesinde daha çok cümlenin başında yer alan yardımcı bir sözcüktür. *ʿAcebe*nin *acep* biçimi de vardır. Taranan metinlerde yedi örnekte görülmektedir.

Her bir fikre de dalıb	Her bir fikre de dalmış
Eline ipin alıb	Eline ipini almış
Ḳaḫtı gėtti ḳuyyuya	Kalktı gitti kuyuya
ʿEceb Narnar-Ayiş ḳalıb?! (ITT, s. 7)	Acaba Nanar-Ayiş kalmış mı?!

İdrar doldurdu̇v börküm	İdrar doldurdun börküme
Çil amanat hörigim	Çil emanet örgümü
Hısımlerü̇v annat sen	Akrabalarını anlat sen
ʿEceb kime görüküm? (ITT, s. 34)	Acaba kime görüleyim

Ḳurt ḳardaş nėdeceġsen,	Kurt kardeş ne edeceksin
ʿEceb meni yeceġsen?	Acaba beni yiyecek misin?
coḳ tepme u̇vurram sene	Boynuz tekme vururum sana
sen naçar ḳaçacaġsan! (ITT, s. 46)	Sen çaresiz kaçacaksın!

Ey, dedi, ʿacebe munca yanu̇vda ḳaldı sen bu aru̇vada hiçbir adın getirmedü̇v? (KA, s. 21)
"Ey, acaba bu kadar yanında kaldı sen bu kadının adını getirmedin mi?" dedi.

Dedi "ʿAcebe bu şat başında bu aru̇vad yalġuzuydu sen muna hiçbir adın getirmedü̇v?" (KA, s. 22)
"Acaba bu kadın yalnız başına şat başındayken sen bunun adını getirmedin mi? (hiçbir şey yapmadın, konuşmadın mı?)" dedi.

ʿAcebe bu memleket nece bir memleketti hişkimse olmasın içinde! (KA, s. 88)
Acaba bu memleket nasıl bir memlekettir de hiç kimse olmasın içinde.

ʿAcebe burada kimse ḳalıptı gessin kessin ḥatta sen onun boynuna atasan! (KA, s. 90)
Acaba, bunu kesebilen birisi kaldı mı ki suçu onun üzerine atasın!

Irak Türkmen Türkçesinde *hanı* soru sözcüğü iki anlamda kullanılmıştır. Birinci anlamı "nerede", ikinci anlamı da "verilen sözü hatırlatan sözün başına getirildiğinde, sitem anlatan bir yardımcı sözcük" olarak kullanılmıştır. Taranan metinlerde sitem anlamını taşıyan *hanı* yardımcı bir sözcük olarak iki örnekte görülmüştür.
Diyer "Hanı beyaẏı çadır işlemediy sen menimçin?" (KA, s. 68)
"Hani sen neden benim için çadır işlemedin" der.

Gėldi Tat'tan sordı, dėdi Tat! Hanı Arzı? Dėdi odı odada… girdi dėdi Tat! Hanı odada yoḫtı! (AK, s. 39)
Geldi Tat'a sordu, "Tat! Arzu nerede?" dedi. "O odadadır" dedi… Girdi odaya, "Tat! Hani odada yok" dedi.

4.2. Sözdizimi Bakımından Soru

4.2.1. Cümle Ögelerinde Soru Sözcükleri

4.2.1.1. Yüklemde Soru Sözcükleri

Irak Türkmen Türkçesinde taranan metinlerde tespit edilen soru sözcükleri, yüklem olan ve yüklemde yer alan olmak üzere iki grupta değerlendirilerek incelenmiştir. Bu soru sözcükleri toplamda 482 örnekte görülmektedir.

4.2.1.1.1. Yüklem Olan Soru Sözcükleri

Irak Türkmen Türkçesinde yüklem olan soru sözcükleri; *haḫsı, hanı, hara, harda, hardan, kim, ne, neden, nerede, nece, neçe, nişi* sözcükleridir. Taranan metinlerde toplamda 198 soru sözcüğünün yüklem olarak kullanıldığı görülmektedir. Kullanılma sayıları şöyledir: *haḫsı* 1, *hanı* 28, *hara* 2, *harda* 21, *hardan* 4, *kim* 16, *ne* 95, *neden* 13, *nece* 9, *neçe* 5, *nerede* 1, *nėye* 1, *nişi* 2.

Durun kimse kimseye degip dolaşmasın. Buyuguv̇üz ***haḫsıdı****?* (KA, s. 20)
Durun kimse kimseye değip dolaşmasın. Büyüğünüz hangisidir?

O herif bir gün geldi	O herif bir gün geldi
Kürkünü yere saldı	Kürkünü yere saldı
Hanı *canbaz inegim?*	Nerede cambaz ineğim?
O gün aḫşama ḳaldı (ITT, s. 24)	O gün akşama kaldı

Mal saḥabı mülk saḥabı, hanı bunun ilk saḥabı (ITDA, s. 245)
Mal sahibi mülk sahibi, nerede bunun ilk sahibi

Menim ḳardaşlarım hanı? (KA, s. 6)
Benim kardeşlerim nerede?

Diğer örnekler: (ITT, s. 24), (ITT, s. 30), (KHM, s. 524), (AK, s. 39), (AK, s. 39), (KHM, s. 316), (KHM, s. 316), (KHM, s. 316), (KHM, s. 316), (KHM, s. 346), (KHM, s. 346), (KHM, s. 346), (KHM, s. 359), (KHM, s. 534), (KHM, s. 553), (KHM, s. 553), (KA, s. 17),

(KA, s. 17), (KA, s. 38), (KA, s. 68), (KA, s. 68), (KA, s. 68), (KA, s. 76), (KA, s. 65), (KHM, s. 580).

Ḳareliye	Kareliye
Ge gėdeḫ Ḳareliye	Gel gidelim Kareliye
*Sordılar **haralısan***	Sordular nerelisin
Benzisen yaralıya	Benziyorsun yaralıya
Ge gözel sen reḥm-ėle	Gel güzel sen rahmeyle
Men baḫtı ḳareliye (KHM, s. 354)	Ben bahtı karalıya

O yarım yaralıdı	O yârim yaralıdır
Hiç bilmem haralıdı	Hiç bilmem nerelidir
O yarın bir öpüşü	O yarın bir öpücüğü
Bir Gürcinin ḳanıdı (KHM, s. 554)	Bir Gürcü'nün kanıdır

Dėdi: arv̇ad ḳoy bizi	*"*Kadın bırak bizi
Ḳırınsın şeytan dizi	Şeytanın bacağı kırılsın
*Biz **harda**, altun harda?*	Biz nerede, altın nerede?
Reḥmetlinin öz ḳızı (ITT, s. 78)	Merhumun kendi kızı" dedi

"Memleketv̇ hardadı gelipsen burdan ciger almaġa?" (KA, s. 54)
Memleketin nerededir (nerelisin) buraya kadar ciğer almaya gelmişsin?

Dedi "Kerküg harda Musil harda gelmişem ciger almaġa!" (KA, s. 55)
"Kerkük nerede Musul nerede, (yolun uzunluğunu ifade etmektedir) buraya kadar ciğer almaya gelmişim!" dedi.

Diğer örnekler: (ITT, s. 78), (ITT, s. 42), (ITT, s. 42), (ITT, s. 42), (ITT, s. 29), (KA, s. 30), (KA, s. 1), (KA, s. 6), (KA, s. 55), (KA, s. 18), (KHM, s. 343), (KHM, s. 343), (KHM, s. 343), (KHM, s. 343), (KHM, s. 570), (KA, s. 65), (KA, s. 69), (KA, s. 73).

*Yengi giren varlıya mübarek olsun, fakire de bu **hardan** sene diyeler* (ITDA, s. 261)
Yeni kıyafet giyen zengine "Hayırlı olsun", fakire de "Bu nereden sana" derler.

Çağırdı, kerekulu dedi "Hardan bu alma?'' (KA, s. 61)
Çağırdı Karakul'u "Nereden sana bu elma?" dedi.

Bu bülüz hardan, sorın?	Bu buluz nereden, sorun?
Kumaşın eyyi görün	Kumaşını iyi görün
Bu çarşıda bulunmaz	Bu çarşıda bulunmaz
Bin özözüvüzi yorun (ITT, s. 64)	Bin kendi kendinizi yorun

Diğer örnek: (AK, s. 28).

*Dedi "Get gelinin yanına. Gelin dediyse sen **kimsen**? Sele men patşahın oğluyam"* (KA, s. 64)
"Gelinin yanına git. Gelin, 'Sen kimsin?' dediyse; 'Ben padişahın oğluyum' de." dedi.

Katıra babav kimdi sordular, at dayımdı dedi (ITDA, s. 241)
Katıra "Baban kimdir" diye sordular, "At dayımdır" dedi. (aşağılık duygusu içinde bulunan kişi, kendisini olduğu gibi göstermeye utanır da kötü yönünü gizler, sadece iyi yönüyle övünür).

Dolantırdı gözünı	Döndürdü gözünü
Kimdi dinner sözünı	*Kimdir* dinler sözünü
Bir gazata bulunca,	Bir gazete bulunca
Temiz etti özüni! (ITT, s. 42)	Temiz etti kendisini

Diğer örnekler: (KA, s. 64), (KA, s. 64), (ITT, s. 8), (ITT, s. 91), (KHM, s. 583), (KA, s. 17), (KA, s. 17), (KA, s. 21), (KA, s. 37), (KA, s. 65), (ITDA, s. 140), (KA, s. 63), (KA, s. 31).

*Dedi "Nedi o?" dedi "valla bele bir şeydi…" "**Nesidi**?" dedi "Bilmiller nesidi ha bele öz özün parçalar."* (KA, s. 58)
"O nedir?" dedi. "Vallahi böyle bir şeydi…" dedi. "Nesidir?" dedi. "Nesi olduğunu bilmiyorlar, habire kendisini dövüyor." dedi.

Yarın ne Çarşamba dı	Yarın ne Çarşambadır
Gönlüne düşen nedi	Gönlüne düşen nedir
Otsuz hem de ateşsiz	Otsuz hem de ateşsiz
Ķazanda bişen nedi (KTB, s. 173)	Kazanda pişen nedir

Dedi "Nolup acelemiz nedir, get acıġ yemeġ geti." (KA, s. 22)
"Ne oldu, bu acelemiz de nedir! git biraz yemek getir." dedi.

Diğer örnekler: (ITT, s. 10), (ITT, s. 30), (ITT, s. 10), (KHM, s. 393), (KHM, s. 416), (KA, s. 17), (AK, s. 30), (ITDA, s. 222), (KA, s. 35), (ITT, s. 9), (KA, s. 18), (KA, s. 18), (KA, s. 22), (KA, s. 7), (KA, s. 95), (KA, s. 94), (ITT, s. 46), (KA, s. 4), (KA, s. 31), (KA, s. 4), (KA, s. 60), (KA, s. 25), (ITT, s. 23), (ITT, s. 34), (ITT, s. 34), (KTB, s. 161), (KTB, s. 169), (KTB, s. 169), (KTB, s. 169), (KTB, s. 169), (KTB, s. 169), (KTB, s. 169), (KTB, s. 170), (KTB, s. 170), (KTB, s. 170), (KTB, s. 173), (KTB, s. 176), (KHM, s. 321), (KHM, s.361), (KHM, s. 366), (KHM, s. 366), (KHM, s. 393), (KHM, s. 416), (KHM, s. 493), (KHM, s. 493), (KHM, s. 493), (KHM, s. 493), (KHM, s. 493), (KHM, s. 561), (KHM, s. 561), (KHM, s. 561), (KA, s. 3), (KA, s. 3), (KA, s. 9), (KA, s. 24), (KA, s. 25), (KA, s. 27), (KA, s. 27), (KA, s. 27), (KA, s. 33), (KA, s. 33), (KA, s. 44), (KA, s. 51), (KA, s. 55), (KA, s. 58), (KA, s. 67), (KA, s. 84), (KA, s. 85), (KA, s. 85), (KA, s. 91), (KA, s. 93), (KA, s. 93), (KA, s. 95), (KA, s. 96), (ITDA, s. 24), (ITDA, s. 24), (AK, s. 25), (AK, s. 25), (ITT, s. 101), (ITT, s. 101), (AK, s. 31), (AK, s. 39), (ITDA, s. 157), (ITDA, s. 163), (ITDA, s. 249), (KA, s. 92), (ITDA, s. 250), (KTB, s. 151), (KTB, s. 151), (KTB, s. 151), (ITT, s. 34), (KA, s. 58).

Aynedendi	Aynadandır
camalıy aynedendi	Cemalin aynadandır (aynadan yansır)

çıḫtım ayı görmeġe	Çıktım ayı görmeye
*görinmez ay **<u>nedendi</u>*** (KHM, s. 303)	görünmez ay <u>nedendir</u>

Degirman dolı dendi	Değirmen dolu dendir
Suyı gelmez <u>nedendi</u>	Suyu gelmez <u>nedendir</u>
ʿÂlemin yarı geldi	Âlemin yâri geldi
Bizim gelmez nedendi (KHM, s. 487)	Benim gelmez nedendir

Diğer örnekler: (KHM, s. 371), (KTB, s. 144), (KTB, s. 161), (KTB, s. 161), (KTB, s. 161), (KHM, s. 485), (KHM, s. 485), (KHM, s. 485), (KHM, s. 485), (KHM, s. 485), (KHM, s. 487).

*Dedi "Be **<u>nece</u>?" dedi "Gere biz bunu usulluḫtan, pıçaḫtan keseḫ ḥalal osun."* (KA, s. 42)
"Peki, <u>nasıl</u>?" dedi, "Biz bunu usulüne göre, bıçak ile kesmemiz lazım ki helal olsun." dedi.

Bı ġece üç ġecedi	Bu gece üç gecedir
Bilmem yuḫu <u>nècedi</u>	Bilmem uyku <u>nasıldır</u>
Ġedin yarımnan sorın	Gidin yarımdan sorun
Yalġuz yatmaḫ nècedi (KHM, s. 462)	Yalnız uyumak nasıldır

Ḳaşlarıv̇ cadı yarım	Kaşların çatı yârim
Ġètme ġècedi yarım	Gitme gecedir yârim
Ėşittim isidipsen	Duydum ateşin varmış
Ḥalıv̇ <u>nècedi</u> yarım (KHM, s. 526)	Halin <u>nasıldır</u> yârim

Diğer örnekler: (ITT, s. 16), (KA, s. 24), (KA, s. 24), (AK, s. 21), (KHM, s. 462), (KHM, s. 496).

Alma erük haluça	Elma kaysı haluç
*Ḳavın ḳarpız bı **<u>nèçe</u>***	Kavun karpuz bu <u>kaç</u>?
Hèyv̇a yèdim saraldım	Ayva yedim sarardım

Nar gele meʾdem aça (AK, s. 27)	Nar gele midemi aça
Başuv̇ bir diliv̇ neççe	Başın bir dilin kaç
Sen aldıv̇ sėçe sėçe	Sen aldın seçe seçe
Dilüv̈den ḳan ḳoḫırı	Dilin kan kokuyor
Bir düşün başı kėçe (ITT, s. 73)	Bir düşün başı keçe

Diğer örnekler: (KA, s. 13), (KA, s. 13), (KA, s. 14).

*Ḳassaba diyer "Bu ciger **nėyedi**?"* (KA, s. 54)
Kasaba "Bu ciğerin fiyatı kaçtır?" der.

*ḳurt dėdi: "Duz **nerede**?*	Kurt, "Tuz nerede?
Avum aldım derede	Avım aldım derede
Olursam köy aġası	Olursam köy ağası
Yerem pėndır kere de" (ITT, s. 45)	Yerim peynir tere de" dedi

"*Meni sögüller", dedi "**Nişi**?" dedi "işte ḥeppi ʿalem bili…"* (KA, s. 50)
"Bana sövüyorlar." "Niçin?" dedi. "İşte bütün insanlar bilir…" dedi.

Dedi "Bu evv̇elki kişimin türbesidi evde gömmüşem öznü." dedi "Nişi?" (KA, s. 55)
"Bu önceki eşimin mezarıdır, evde gömdüm kendisini." dedi, "Niçin?" dedi.

4.2.1.1.2. Yüklemde Yer Alan Soru Sözcükleri

Yüklemde yer alan soru sözcükleri, *ne*, *nece*, *neçe*'dir. Taranan metinlerin yüklemde yer alan soru sözcüklerinin toplamı 284 örnekte görülmektedir. Kullanma sayıları ise şöyledir: *kim* 5, *naḫsı* 5, *nanca* 6, *ne* 236, *nece* 30, *neçe* 2.
*Sen **kimin** oġlusan, hardasan, filansan…?* (KA, s. 69)
Sen kimin oğlusun, neredesin, falansın…?

Bı gelen Cabbarıdı	Bu gelen Cabbaridir
Sorın kimin yarıdı	Sorun kimin yâridir

Üzin daldalar gėçer	Yüzünü örter geçer
Ye kördı ye ḳarıdı (KHM, s. 463)	Ya kördür ya yaşlıdır

Gülim menim	Gülüm benim
Cumbuttu gülim meni	Tomurcuktur gülüm benim
Sen getsev̇ gülsiz ḳallam	Sen gitsen gülsüz kalırım
Kim olı gülüm menim (KHM, s. 343)	Kim olur gülüm benim

Diğer örnekler: (ITT, s. 76), (KHM, s. 309).

İmam sene	İmam sana
Dal v̇erdim imam sene	Dal verdim imam sana
*Bilmem **naḫsı** dindesen*	Bilmem hangi dindensin
Getirim iman sene (KHM, s. 348)	Getireyim iman sana

İkiv̇iz bir bedensiz	İkiniz bir bedensiniz
Sallanıb yol gėdensiz	Sallanıp yol gidensiniz
Dönin üziv̇iz görim	Dönün yüzünüzü göreyim
Siz naḫsı obadansız (KHM, s. 514)	Siz hangi obadansınız

Naḫsı inegin bızav̇ısan. (ITDA, s. 154)
Hangi ineğin buzağısın. (hangi soydan geldiği bellidir)

Diğer örnekler: (KHM, s. 509), (KHM, s. 528).

Saḳı badav̇ boş oldı	Saki baden boş oldu
İçenler sarḫoş oldı	İçenler sarhoş oldu
*Ġem **nanca** utanmazdı*	Gam ne kadar utanmazdır
Bir de mene eş oldı (KHM, s. 588)	Bir de bana eş oldu”

Aman, diyer, sen muni… nanca nazdarıydı yanuv̇da; muni nece kesesen, nece yesen! (KA, s. 11)

"Aman, sen bunu… Ne kadar kıymetliydi yanında; bunu nasıl kesersin, nasıl yersin?" der.

Ah dedi, bu bir tek tel saç munca gözeldi, göresen seḥebi nanca gözeldi! (KA, s. 15)

"Ah, bu bir tel saç bu kadar güzelse, sahibi ne kadar güzeldir acaba?" dedi.

Diğer örnekler: (KA, s. 11), (KA, s. 15), (ITT, s. 18).

*Sen **ne** gözel bir ḳuşsan*	Sen ne güzel bir kuşsun
Kerkük ḫaḫına tuşsan	Kerkük halkına yoldaşsın
Yaz güni sebbeḥ vaḫtı	Yaz günü sabah vakti
ḳonışısan ne ḫoşsan (ITT, s. 5)	Konuşuyorsun ne hoşsun

Dedi çarası nossın, menim kimin bir kimsesiz nėdebillem? Dėdi gėt Şah'a şiket ėle, (AK, s. 25)

"Çaresi ne olsun, benim gibi bir kimsesiz ne yapabilir?" dedi. "Git padişaha şikâyet et" dedi.

Bu ʿumür bele bitti	Bu ömür böyle bitti
Ḫoşlıġ ėv̇umnen itti	Güzellik evimden kayboldu
Ḥayat ḳedrı bilmiyen	Hayat kadrini bilmeyen
Gör baḫ bizlere nėtti! (ITT, s. 81)	Gör bak bizlere netti

Diğer örnekler: (ITT, s. 5), (ITT, s. 5), (ITT, s. 19), (ITDA, s. 62), (ITDA, s. 62), (ITDA, s. 155), (ITT, s. 64), (ITT, s. 67), (ITT, s. 61), (ITT, s. 23), (ITT, s. 37), (ITT, s. 37), (ITT, s. 42), (KTB, s. 157), (KTB, s. 164), (KTB, s. 167), (KTB, s. 167), (KTB, s. 173), (KHM, s. 319), (KHM, s. 360), (KHM, s. 360), (KHM, s. 364), (KHM, s. 358), (KHM, s. 371), (KHM, s. 371), (KA, s. 27), (KA, s. 62), (KA, s. 65), (KA, s. 33), (KA, s. 36), (KA, s. 27), (ITT, s. 55), (KHM, s. 509), (KHM, s. 510), (KHM, s. 502), (KHM, s. 504), (KHM, s. 494), (KHM, s. 495), (KHM, s. 488), (KHM, s. 470), (KHM, s. 468), (KHM, s. 468), (KHM, s.

374), (KHM, s. 383), (KHM, s. 387), (KHM, s. 537), (KHM, s. 586), (KHM, s. 550), (KA, s. 67), (ITDA, s. 158), (ITDA, s. 158), (ITT, s. 13), (ITT, s. 84), (KA, s. 67), (ITT, s. 60), (ITT, s. 73), (ITT, s. 76), (AK, s. 30), (KA, s. 27), (KA, s. 19), (KA, s. 19), (KA, s. 22), (ITT, s. 82), (ITT, s. 19), (ITT, s. 44), (ITT, s. 58), (KHM, s. 506), (ITT, s. 62), (ITDA, s. 155), (ITDA, s. 231), (KA, s. 19), (ITT, s. 67), (KA, s. 1), (KHM, s. 327), (KHM, s. 468), (KHM, s. 468), (KHM, s. 549), (KHM, s. 571), (KHM, s. 483), (AK, s. 35), (AK, s. 34), (KHM, s. 501), (AK, s. 27), (AK, s. 27), (KHM, s. 379), (KHM, s. 379), (KHM, s. 379), (KHM, s. 479), (KHM, s. 479), (KHM, s. 479), (KHM, s. 539), (KHM, s. 539), (KHM, s. 539), (KHM, s. 509), (KHM, s. 509), (KHM, s. 527), (ITDA, s. 259), (KHM, s. 573), (KHM, s. 573), (KHM, s. 573), (KHM, s. 306), (KHM, s. 372), (KHM, s. 372), (KHM, s. 382), (KHM, s. 382), (KHM, s. 382), (KHM, s. 399), (KHM, s. 399), (KHM, s. 399), (KHM, s. 416), (KHM, s. 416), (KHM, s. 416), (KHM, s. 416), (KHM, s. 465), (KHM, s. 465), (KHM, s. 465), (KHM, s. 465), (KHM, s. 465), (KHM, s. 465), (KHM, s. 477), (KHM, s. 477), (KHM, s. 477), (KHM, s. 486), (KHM, s. 486), (KHM, s. 486), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 514), (KHM, s. 514), (KHM, s. 514), (KHM, s. 515), (KHM, s. 536), (KHM, s. 536), (KHM, s. 536), (KHM, s. 542), (KHM, s. 542), (KHM, s. 542), (KHM, s. 546), (KHM, s. 546), (KHM, s. 546), (KHM, s. 546), (KHM, s. 549), (KHM, s. 551), (KHM, s. 555), (KHM, s. 555), (KHM, s. 555), (KHM, s. 562), (KHM, s. 562), (KHM, s. 562), (KHM, s. 567), (KHM, s. 567), (KHM, s. 567), (KHM, s. 586), (KHM, s. 581), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 422), (KHM, s. 308), (KA, s. 2), (KA, s. 2), (KA, s. 2), (KA, s. 61), (KHM, s. 464), (KHM, s. 307), (KHM, s. 307), (KHM, s. 307), (KHM, s. 303), (KHM, s. 499), (ITDA, s. 232), (ITDA, s. 232), (ITDA, s. 219), (KHM, s. 307), (AK, s. 19) , (KHM, s. 462), (KA, s. 75), (KA, s. 75), (ITT, s. 92), (ITT, s. 78), (ITT, s. 12), (ITT, s. 15), (ITT, s. 15), (ITT, s. 18), (ITT, s. 45), (AK, s. 25), (KA, s. 32), (KA, s. 9), (AK, s. 38), (AK, s. 38) (KA, s. 35), (ITT, s. 4), (ITT, s. 8), (KA, s. 58), (KA, s. 54), (KA, s. 55), (ITT, s. 46), (KA, s. 90), (KA, s. 34), (KA, s. 87), (ITDA, s. 223), (KA, s. 18), (KA, s. 85), (ITT, s. 28), (ITT, s. 90), (KA, s. 6), (KA, s. 18), (KA, s. 35), (KA, s. 35), (KA, s. 10), (AK, s. 24), (KA, s. 89), (KA, s. 89), (KA, s. 90), (KA, s. 90), (KA, s. 91), (KA, s. 91), (KA, s. 94), (ITT, s. 64),

(ITT, s. 73), (KA, s. 94), (KA, s. 32), (KA, s. 92), (KA, s. 76), (KHM, s. 462), (KTB, s. 167), (ITT, s. 79).

Toyları ki günüymüş	Düğünleri iki günmüş
***Nece** bir dügüniymiş*	Nasıl bir düğünmüş
Ettim bėş gün özüni	Yaptım beş gün onu
Bitmeġi bu günüymüş (ITT, s. 4)	Bitmesi bu günüymüş

Nėce daġlar	Nasıl dağlar
Nėce ḳar nėce daġlar	Nasıl kar nasıl dağlar
Ge çek sėv̇da derdini	Gel çek sevda derdini
Gör seni nėce daġlar (KHM, s. 369)	Gör seni nasıl dağlar

Ey, dedi keçel bu nece hediyedi bizimçi getiripsen? (KA, s. 3)
"E, keloğlan bu nasıl bir hediye ki bizim için getirmişsin?" dedi.

Diğer örnekler: (ITT, s. 7), (ITT, s. 17), (ITT, s. 19), (ITT, s. 19), (ITT, s. 40), (ITT, s. 42), (ITT, s. 51), (ITT, s. 53), (ITT, s. 84), (ITT, s. 86), (KHM, s. 318), (KHM, s. 349), (KHM, s. 321), (KHM, s. 364), (KHM, s. 369), (KHM, s. 369), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KA, s. 67), (AK, s. 36), (KA, s. 21), (KA, s. 48), (KA, s. 88), (KHM, s. 586), (KHM, s. 466).

Egirdi neççe dükçe	Eğirdi kaç yumak
*Bilmirem **neççe** yükçe*	Bilmiyorum kaç yükçe
Yarsını ḥakça buldı	Yarısını hakça buldu
Fazlası yoḫ bir tükçe (ITT, s. 27)	Fazlası yok bir tüyce

"Bilmem neçe ḳattı gâv̇ur ḳıralının ev̇i" (KA, s. 16)
"Bilmem kaç kattır gâvur kralın evi"

4.2.1.2. Öznede Soru Sözcükleri

Irak Türkmen Türkçesinde taranan metinlerde tespit edilen soru sözcükleri, toplamda 221 örnekte görülmektedir. Soru sözcükleri özne olan ve öznede yer alan olmak üzere iki grupta değerlendirilerek incelenmektedir.

4.2.1.2.1. Özne Olan Soru Sözcükleri

Özne olan soru sözcükleri, *hara, kim* ve *ne'*dir. Taranan metinlerde toplamda 175 örnekte görülmektedir. Kullanma sayıları ise şöyledir: *hara* 2, *kim* 108, *ne* 65.

Hiç bilmem hara gėdim	Hiç bilmem nereye gideyim
Haram *ẏar hara gėdim*	Nerem var nereye gideyim
Bı derdi ḫudam vėrib	Bu derdi Huda'm vermiş
Darmana hara gėdim (KHM, s. 513)	Dermana nereye gideyim

Devėye boynuẏ egridi dediler, haram düzdür dedi (ITDA, s. 77)
"Deveye boynun eğiridir." dediler, "Nerem düzdür" dedi

İlan bir ḳaçamaġ ḳaçar	Yılan bir kaçamak kaçar
Aradan on gün gėçer	Aradan on gün geçer
Şah ḳızının boynına	Şah kızının boynuna
Bir ilan var, ***kim*** *açar?* (ITT, s. 8)	Bir yılan var, kim açar?

Namarda merd	Namerde mert
Kim diyer namerde merd	Kim der namerde mert
Ḳıyamet onda ḳopar	Kıyamet o zaman kopar
Baş eger namarda merd (KHM, s. 368)	Baş eğer namerde mert

Munu kim diri? Ḳızın nenesi diri arẏad diri ölmezden evėl (KA, s. 84)
Bunu kim söylüyor? Kızın annesi söylüyor, kadın söylüyor ölmeden önce.

Diğer örnekler: (ITT, s. 10), (ITT, s. 9), (ITT, s. 13), (ITT, s. 17), (ITT, s. 29), (ITT, s. 33), (ITT, s. 49), (ITT, s. 49), (ITT, s. 56), (ITT, s. 56), (ITT, s. 57), (ITT, s. 67), (ITT, s.

73), (ITT, s. 78), (ITT, s. 81), (ITT, s. 84), (ITT, s. 87), (ITT, s. 89), (ITT, s. 90), (ITDA, s. 235), (ITDA, s. 242), (ITDA, s. 252), (AK, s. 31), (AK, s. 31), (AK, s. 31), (ITDA, s. 140), (ITDA, s. 140), (KTB, s. 174), (KHM, s. 360), (KHM, s. 306), (KHM, s. 306), (KHM, s. 306), (KHM, s. 309), (KHM, s. 309), (KHM, s. 314), (KHM, s. 339), (KHM, s. 340), (KHM, s. 348), (KHM, s. 361), (KHM, s. 361), (KHM, s. 361), (KHM, s.361), (KHM, s.361), (KHM, s.361), (KHM, s. 363), (KHM, s. 363), (KHM, s. 330), (KHM, s. 332), (KHM, s. 367), (KHM, s. 367), (KHM, s. 381), (KHM, s. 385), (KHM, s. 387), (KHM, s. 392), (KHM, s. 393), (KHM, s. 402), (KHM, s. 414), (KHM, s. 415), (KHM, s. 464), (KHM, s. 474), (KHM, s. 477), (KHM, s. 478), (KHM, s. 484), (KHM, s. 484), (KHM, s. 484), (KHM, s. 484), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 503), (KHM, s. 506), (KHM, s. 506), (KHM, s. 506), (KHM, s. 510), (KHM, s. 510), (KHM, s. 510), (KHM, s. 510), (KHM, s. 511), (KHM, s. 511), (KHM, s. 511), (KHM, s. 511), (KHM, s. 519), (KHM, s. 521), (KHM, s. 546), (KHM, s. 546), (KHM, s. 551), (KHM, s. 553), (KHM, s. 573), (KHM, s. 575), (KHM, s. 582), (KA, s. 7), (KA, s. 15), (KA, s. 17), (KA, s. 30), (KA, s. 36), (KA, s. 36), (KA, s. 65), (KA, s. 85), (KA, s. 88), (KA, s. 88), (KA, s. 39), (KHM, s. 360) (KHM, s. 548).

*Allah'tan **<u>ne</u>** gelirse ẖoştu* (ITDA, s. 221)
Allah'tan <u>ne</u> gelirse hoştur.

Dedi "Ḳardaş!" dedi "Ne?" dedi "Bilisen nav̇ar?" dedi "<u>Nav̇ar</u>?" (KA, s. 51)
"Kardeş!" dedi "Ne?" dedi, "Biliyor musun ne var?", "<u>Ne var?</u>" dedi.

Mende onın	Bende onun
<u>Nesi</u> var mende onın	<u>Nesi</u> var bende onun
Çoḫ emekler çekmişem	Çok emekler vermişim
Oğrıyca men de onın (KHM, s. 365)	Uğrunda ben de onun

Diğer örnekler: (ITDA, s. 235), (KA, s. 89), (ITT, s. 86), (ITT, s. 14), (ITT, s. 22), (ITT, s. 73), (ITT, s. 105), (AK, s. 30), (AK, s. 32), (ITDA, s. 155), (ITDA, s. 155), (KTB, s. 157),

(KTB, s. 164), (KHM, s. 525), (KA, s. 61), (KA, s. 62), (KHM, s. 574), (KA, s. 55), (KA, s. 60), (KA, s. 53), (KA, s. 54), (KA, s. 13), (KA, s. 7), (KA, s. 46), (KA, s. 32), (KA, s. 25), (KA, s. 16), (KA, s. 19), (KA, s. 19), (KA, s. 12), (KA, s. 10), (KA, s. 15), (KA, s. 33), (KA, s. 59), (KA, s. 59), (KA, s. 60), (KA, s. 62), (KHM, s. 303), (KHM, s. 364), (KHM, s. 367), (KHM, s. 367), (KHM, s. 367), (KHM, s. 367), (KHM, s. 367), (KHM, s. 367), (KHM, s. 430), (KHM, s. 396), (KHM, s. 460), (KHM, s. 460), (KHM, s. 460), (KHM, s. 491), (KHM, s. 491), (KHM, s. 306), (KHM, s. 306), (KHM, s. 306), (KHM, s. 306), (KHM, s. 539), (KHM, s. 430), (ITT, s. 38), (AK, s. 23), (AK, s. 25).

4.2.1.2.2. Öznede Yer Alan Soru Sözcükleri

Taranan metinlerde öznede yer alan soru sözcükleri toplamda 46 örnekte görülmektedir. Öznede yer alan soru sözcükleri; *kim*, *naḫsı*, *nanca*, *ne*, *neçe*'dir. Kullanma sayıları ise şöyledir: *kim* 4, *naḫsı* 2, *nanca* 2, *ne* 29, *neçe* 9.

Kimin *kime ḫėri v̇ar*	Kimin kime hayrı var
Sözlerımın yėrı v̇ar	Sözlerimin yeri var
Oḫı ḳardaş yazımı	Oku kardeş yazımı
Hem zeber, hem zėri v̇ar (ITT, s. 71)	Hem üstü, hem altı var

Mene diyiller yarı v̇ar	Bana yâri var derler
Canımın ḳabarı v̇ar	Vücudumun kabarıklığı var
Ümir telefe gėtti	Ömür hiçe gitti
Kim kimnen ḫeberi v̇ar (KHM, s. 543)	Kimin kimden haberi var

Diğer örnekler: (KHM, s. 543), (ITT, s. 71).

Bugin ayın on dördi	Bugün ayın on dördü
Ḳız saçıv̇ı kim hördi	Kız saçını kim ördü
Mennen sen görişendeḫ	Benle sen görüştüğümüzde
Naḫsı *kör olmış gördi* (KHM, s. 474)	Hangi kör olası gördü

Ḳarşım alıp yar menim	Karşıma çıkmış yar benim

Günim geçer zar menim	Günüm geçer zor benim
Ge felek ispat ėle	Gel felek ispat eyle
Naḫsı günim kâr menim (KHM, s. 525)	Hangi günüm kâr benim

*Gönderi **nanca** şey v̇ar, balıḫtutan…*(KA, s. 12)
"Gönderir ne kadar şey varsa, balık tutan…"

Nanca ḳoyun v̇ar bir ücü v̇ar bir ücü yoḫtu (KA, s. 88)
"Ne kadar koyun var bir ucu var bir ucu yoktur"

*Herif: "**Ne** reng olsa al"*	Herif: "Ne renk olsa al"
Canbaz: "Ne gün olsa gel"	Cambaz: "Ne gün olsa gel"
Aramızda fasl olduġ	Aramızda bölündük
ḥakim beg bes, bizi sal! (ITT, s. 25)	Hâkim bey yeter, bizi serbest bırak

Güle bilbil	Güle bülbül
Aşıḳtı güle bilbil	Aşıktır güle bülbül
Cumbıtın ne suçı var	Tomurcuğun ne suçu var
Gelmiri dile bilbil (KHM, s. 341)	Gelmiyor dile bülbül

İnsanın eti yilinmez, derisi girilmez, şirin dilden başḳa nesi var (ITDA, s. 239)
İnsanın eti yenmez, derisi giyilmez, tatlı dilden başka nesi var. (insan kendisini ancak tatlı diliyle sevdirebilir).

Diğer örnekler: (ITT, s. 25), (KHM, s. 405), (ITDA, s. 156), (ITDA, s. 219), (ITDA, s. 155), (ITDA, s. 156), (KA, s. 96), (ITT, s. 102), (ITDA, s. 223), (ITDA, s. 224), (ITDA, s. 245), (ITDA, s. 255), (KTB, s. 139), (KTB, s. 148), (KTB, s. 150), (KTB, s. 150), (KHM, s. 304), (KHM, s. 338), (KHM, s. 404), (KHM, s. 514), (KHM, s. 521), (KHM, s. 479), (KHM, s. 490), (KHM, s. 560), (KA, s. 66), (KA, s. 91).

Al inciden	Al inciden

Gir sallan al inciden	Giy salın al inciden
Nėçe *can telef oldı*	Kaç can mahvoldu
Bı faḳtan alınca den (KHM, s. 299)	Bu tuzaktan bir tane alınca

Bıdı yara	Budur yara
Bıdı dert bıdı yara	Budur dert budur yara
Nėçe şah nėçe bayġuş	Kaç şahin kaç baykuş
Ḳondılar bı dıyara (KHM, s. 414)	Kondular bu diyara

Ḳınıfil ḫub reng olı	Karanfil güzel renk olur
Aşḳa düşen deng olı	Aşka düşen sersem olur
Pesend ėle özi̇den	Beğen kendini
Say baḫ nėçe reng olı (KHM, s. 536)	Say bak kaç renk olur

Diğer örnekler: (KHM, s. 358), (KHM, s. 358), (KHM, s. 405), (KHM, s. 414), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489).

4.2.1.3. Nesnede Soru Sözcükleri

Irak Türkmen Türkçesinde taranan metinlerde tespit edilen soru sözcükleri, toplamda 98 örnekte görülmektedir. Soru sözcükleri nesne olan ve nesnede yer alan olmak üzere iki grupta değerlendirilerek incelenmektedir.

4.2.1.3.1. Nesne Olan Soru Sözcükleri

Irak Türkmen Türkçesinde nesne olan soru sözcükleri; *hara*, *kim* ve *ne*'dir. Taranan metinlerde toplamda 80 örnekte görülmektedir. Kullanma sayıları ise şöyledir: *hara* 2 *kim* 5, *ne* 73.

Ḳazı sen ne ḳazısan	Kadı sen ne kadısın
Bilmem kimnen razısan	Bilmem kimden razısın
Men seni tanımıram	Ben seni tanımıyorum
Naḫsı gölin ḳazısan	Hangi gölün kadısısın

Odı ḳabrivi ögivde	O önündeki mezar senin
*Sen **<u>haranı</u>** ḳazısan* (KHM, s. 528)	Sen <u>nereyi</u> kazıyorsun
Men girmişem kareni	Ben giymişim karayı
Gezirem dağ dereni	Geziyorum dağı dereyi
Derd elinde çaşḳaldım	Dert elinde şaşakaldım
Tumar ėdim <u>haranı</u> (KHM, s. 587)	<u>Nereyi</u> temizleyeyim
Can bağına	Can bağına
Can bağlı can bağına	Can bağlı can bağına
*Yar **<u>kimi</u>** bağvan eder*	Yar <u>kimi</u> bağcı eder
Duvarlı can bağına (KHM, s. 323)	Duvarlı can bağına
<u>Kimi</u> gözler	<u>Kimi</u> gözler
Ah çekib kimi gözler	Ah çekmiş kimi gözler
Ḳaşıv kimin ḳaş olmaz	Kaşın gibi kaş olmaz
gözleriv kimi gözler (KHM, s.361)	Gözlerin kimi gözler

Ey, dedi ḳızım <u>kimi</u> alacaġsız menimçi? (KA, s. 86)
"E, kızım bana <u>kimi</u> alacaksınız?" dedi.

Diğer örnekler: (KHM, s.361), (KHM, s. 537).

Al mennen	Al benden
Yėşil sennen al mennen	Yeşil senden al benden
Sinem attar tukânı	Sinem attar dükkânı
***<u>Ne</u>** istirsev al mennen* (KHM, s. 300)	<u>Ne</u> istersen al benden
Pırtakal dilim dilim	Portakal dilim dilim
Darılıb menim gülim	Darılmış benim gülüm
Men gülime <u>ne</u> dėdim	Ben gülüme <u>ne</u> dedim

Ḳurısın ağzım dilim (KHM, s. 556) Kurusun ağzım dilim

Bu nedi getiripsen? Diyer "<u>Nessiz</u> özünnen?" (KA, s. 96)
Bu getirdiğin de nedir? "<u>Ne</u> istiyorsunuz kendisinden?" der.

Diğer örnekler: (ITDA, s. 155), (KTB, s. 171), (KTB, s. 158), (ITT, s. 9), (ITT, s. 11), (ITT, s. 18), (ITT, s. 61), (ITT, s. 27), (ITT, s. 28), (ITT, s. 31), (ITT, s. 34), (AK, s. 23), (AK, s. 27), (KA, s. 33), (KA, s. 33), (AK, s. 36), (AK, s. 39), (ITDA, s. 243), (ITDA, s. 247), (ITDA, s. 247), (ITDA, s. 247), (KA, s. 29),(KHM, s. 310), (KHM, s. 297), (KHM, s. 331), (KHM, s. 331), (KHM, s. 343), (KHM, s. 345), (KHM, s. 345), (KHM, s. 365), (KHM, s. 490), (KHM, s. 492), (KHM, s. 540), (KHM, s. 543), (KHM, s. 548), (KHM, s. 567), (KHM, s. 569), (KA, s. 21), (KA, s. 3), (KA, s. 15), (KA, s. 15), (KA, s. 34), (KA, s. 34), (KA, s. 36), (KA, s. 36), (KA, s. 39), (KA, s. 39), (KA, s. 42), (KA, s. 56), (KA, s. 56), (KA, s. 60), (KA, s. 60), (KA, s. 61), (KA, s. 66), (KA, s. 67), (KA, s. 86), (KA, s. 89), (KA, s. 89), (KA, s. 89), (KA, s. 97), (KA, s. 20), (KA, s. 21), (KA, s. 21), (KA, s. 37), (KHM, s. 501), (KHM, s. 501), (ITT, s. 56), (ITDA, s. 241).

4.2.1.3.2. Nesnede Yer Alan Soru Sözcükleri

Irak Türkmen Türkçesinde nesnede yer alan soru sözcükleri *ne*, *neçe*'dir. Taranan metinlerde 18 örnekte görülmektedirler. Kullanma sayıları ise şöyledir: *haḫsı* 1, *kim* 2, *naḫsı* 1, *nanca* 2, *ne* 10, *neçe* 2.

*Şah dėdi çağırın bir manġa ekser vėrin, **<u>hahsı</u>** ḳızı istirse top-topḫana zorı assılar,* (AK, s. 27)
Şah dedi çağırın bir manga asker verin, <u>hangi</u> kızı isterse silah zoru ile alsınlar.

***<u>Kim</u>** kimnen evėl öleceġini Allah bili* (ITDA, s. 242)
<u>Kimin</u> kimden önce öleceğini Allah bilir

Kim <u>kimnen</u> evėl öleceġini Allah bili (ITDA, s. 242)
Kimin <u>kimden</u> önce öleceğini Allah bilir

Dad ėdim	Şikâyet edeyim
Nahsı *derdim yad ėdim*	Hangi derdimi yad edeyim
Dost bizden üz çėvirdi	Dost bizden yüz çevirdi
Men kime feryad edim (KHM, s. 324)	Ben kime feryat edeyim

*"Ge **nanca** para istisen v̇erim sene."* (KA, s. 59)
"Gel ne kadar para istiyorsan vereyim sana."

"Ala dedi nanca istirsev̇ lėre v̇erim sene…" (KA, s. 17)
"Al ne kadar lira istersen vereyim sana…" dedi.

Ev̇ sipiri toz eder	Ev süpürür toz eder
Ḳaş altınnan göz ėder	Kaş altından göz eder
Faḳir oġlan nėynesin	Miskin oğlan neylesin
*Her **ne** ėder ḳız ėder* (KHM, s. 499)	Her ne ederse kız eder

Nenev̇in neyin yazım	Annenin neyini yazayım
Onlara taʿet lazım	Onlara itaat etmek lazım
Sözünnen yan çıḫanın	Sözünden yan çıkanın
Leyıḳtı başın ezim (ITT, s. 59)	Layıktır başını ezeyim

Ne mav̇ıdı	Ne mavidir
Gözlerev̇ ne mav̇ıdı	Gözlerin ne mavidir
Av̇ıdırsav̇ sen av̇ıd	Avutursan sen avut
Yad menim nem av̇ıdı (KHM, s. 371)	Yad benim neyimi avutur

Diğer Örnekler: (KA, s. 36), (KHM, s. 329) (ITT, s. 6), (KTB, s. 167), (ITT, s. 31), (ITT, s. 36), (KA, s.29).

*Egirdi **neççe** dükçe*	Eğirdi kaç yumak
Bilmirem neççe yükçe	Bilmiyorum kaç yükçe

Yarsını ḥakça buldı Yarısını hakça buldu
Fazlası yoḫ bir tükçe (ITT, s. 27) Fazlası yok bir tüyce

Tülkü dėdi: ‘‘Eyyi, ne v̇ar! Tilki “İyi, ne var!
Neççe şahad dėsev̇” Kaç şahit desen” dedi
Tülkü gėtti dağlara Tilki gitti dağlara
Dere teppe ġar ḳav̇ar (ITT, s. 38) Dere tepede hızla koşar

4.2.1.4. Dolaylı Tümleçte Soru Sözcükleri

Irak Türkmen Türkçesinde taranan metinlerde tespit edilen dolaylı tümleç olan soru sözcükleri, toplamda 104 örnekte görülmektedir. Soru sözcükleri dolaylı tümleç olan ve dolaylı tümleçte yer alan olmak üzere iki grupta değerlendirilerek incelenmektedir.

4.2.1.4.1. Dolaylı Tümleç Olan Soru Sözcükleri

Taranan metinlerde dolaylı tümleç olan soru sözcükleri 90 örnekte görülmektedir. Bu soru sözcükleri şunlardır: *hanı*, *hara*, *harda*, *hardan*, *hayza*, *kim*, *ne*. Kullanma sayıları da şöyledir: *hara* 21, *harda* 18, *hardan* 15, *hayza* 2, *kim* 22, *ne* 12.

Bu para tonḳal para Bu para bol para
Yoḫtı bu ḥala çara Yoktur bu hale çare
Hiçbir kimse düşünmez Hiçbir kimse düşünmez
*Üzün döndersin **hara*** (ITT, s. 66) Yüzünü döndürsün nereye

Hiç bilmem hara gėdim Hiç bilmem nereye gideyim
Haram v̇ar hara gėdim Nerem var nereye gideyim
Bı derdi ḫudam vėrib Bu derdi Huda’m vermiş
Darmana hara gėdim (KHM, s. 513) Dermana nereye gideyim

Böyüg ḳız dedi “Bacılarım biz hardan hara olaştıġ” (KA, s. 88)
Büyük kız, “Bacılarım biz nereden nereye yetiştik” dedi.

Diğer örnekler: (ITT, s. 54), (ITT, s. 43), (ITT, s. 90), (KHM, s. 416), (KHM, s. 416), (AK, s. 19), (AK, s. 21), (ITDA, s. 117), (KHM, s. 513), (KHM, s. 513), (KHM, s. 546), (KA, s. 45), (KA, s. 19), (KA, s. 70), (KA, s. 70), (KA, s. 91), (KA, s. 93), (KA, s. 93).

Ḥaḳaldıydan, Ḥaḳvėrmez	Hakaldı ile hakalmaz
Ėşidinir göz görmez	İşitilir, göz görmez
*Bular **harda** olursa*	Bunlar nerede olursa
Şeytan oraya girmez (ITT, s. 30)	Şeytan oraya girmez

Ḳızlar aḫşamnan yatmadılar ev̇e girille yazya çıḫılla… nenemiz harda ḳaldı? (KA, s. 93)
"Kızlar akşamdan beri uyumayıp, eve girip çıkıyorlar… annemiz nerede kaldı?"

Bir demir ʿaḳḳaz al elye harda ʿaḳḳazıyın ücü yilindi, harda ḳalaşıyın dibi delindi meni orda tapasan (KA, s. 99)
"Bir demir baston eline al nerede bastonunun ucu ezildiyse, nerede ayakkabının dibi delindiyse beni orada bulursun"

Diğer örnekler: (ITT, s. 31), (ITDA, s. 55), (ITDA, s. 117), (ITDA, s 117), (KHM, s. 386), (KHM, s. 387), (KHM, s. 413), (KHM, s. 413), (KHM, s. 494), (KHM, s. 516), (KHM, s. 519), (KA, s. 99), (KA, s. 6), (KA, s. 17), (KA, s. 6).

Egri otı ḳonış düz	Eğri otur düz konuş
Bahar gėtti geldi güz	Bahar bitti geldi güz
Girdim bu borc altına	Girdim bu borç içine
***Hardan** v̇ėreġ bunı biz?* (ITT, s. 80)	Nereden verelim bunu biz

Ne bahardı ne de güz, hardan geldi bu nergiz (ITDA, s. 155)
"Ne bahardır ne de güz, nereden geldi bu nergis?" (beklenmedik bir vakit veya bir yerde güzel veya değerli bir şeye rastlanırken söylenir).

Beli dedi, "İşte doġru sele baḫım sen munı hardan tanısan?" (KA, s. 23)

“Ever, İşte doğruyu söyle bakayım sen bunu nereden tanıyorsun?” dedi.

Diğer örnekler: (ITT, s. 23), (ITDA, s. 113), (ITT, s. 92), (KHM, s. 547), (KA, s. 15), (KA, s. 86), (KA, s. 27), (KA, s. 63), (KA, s. 65), (KA, s. 65), (KA, s. 88), (KA, s. 91).

*“Ey **hayza** getti?”* (KA, s. 46)
“Ey nereye getti?”

Dedi “Ȧalla bilmem sebbeḥten çıḫıptı ėvden bilmem hayza gedip!” (KA, s. 72)
“Valla bilmiyorum sabahtan beri evden çıkmış bilmem nereye gitmiş” dedi

***Kime** gėdim*	Kime gideyim
Kimim v̇ar kime gėdim	Kimim var kime gideyim
Bı derdi ḫudam v̇ėrip	Bu derdi Huda’m vermiş
Darmana kime gėdim (KHM, s. 360)	Dermana kime gideyim

Yahudlarda şembe v̇ar	Yahudilerde cumartesi var
Al yav̇aḫta pembe v̇ar	Al yanakta pembe var
Ge dostım itaplaşaġ	Gel dostum hesaplaşalım
Kimin hakkı kimde v̇ar (KHM, s. 575)	Kimin hakkı kimde var

Çaġır gessin Fatmanı	Çağır gelsin Fatma’yı
Dama çekib çatmanı	Dama çekmiş çatmayı
Baḫaḫ kimnen örgenib	Bakalım kimden öğrenmiş
Ḳaş Altan göz ėtmeni (KHM, s. 478)	Kaş altından göz kırpmayı

Diğer örnekler: (ITT, s. 34), (ITT, s. 34), (ITT, s. 34), (ITT, s. 71), (KHM, s. 360), (KHM, s. 360), (KHM, s. 324), (KHM, s. 468), (KHM, s. 494), (KHM, s. 544), (KHM, s. 580), (KA, s. 38), (KHM, s. 468), (KHM, s. 403), (KHM, s. 528), (KHM, s. 528), (KHM, s. 542), (KHM, s. 545), (ITT, s. 5).

*Her **neye** elv̇urram yasaġ edipsen.* (KA, s. 36)
Her neye dokunursam yasaklamışsın.

Nede yanım	Nede yanayım
Sen görset nede yanım	Sen göster nede yanayım
Sinem birdi dert bindi	Sinem birdir dert bindir
Men bına ne dayanım (KHM, s. 371)	Ben buna ne dayanım

Babam beg nenem ḫanım	Babam bey annem hanım
Daha neyden güv̇enim?	Daha neyle güveneyim
Ḳonşum zengin olmazsa	Komşum zengin olmazsa
Yoḫlıḫtan sıḫan canım (ITT, s. 91)	Yoksulluktur canımı sıkan

Diğer örnekler: (ITDA, s. 156), (KA, s. 56), (KA, s. 99), (KA, s. 101), (KHM, s. 371), (AK, s. 27), (ITDA, s. 156), (ITDA, s. 221), (KA, s. 46).

4.2.1.4.2. Dolaylı Tümleçte Yer Alan Soru Sözcükleri

Taranan metinlerde dolaylı tümleçte yer alan soru sözcükleri 14 örnekte görülmektedir. Bu soru sözcükleri; *haḫsı*, *naḫsı*, *ne ve nece*'dir. Kullanma sayıları da şöyledir: *haḫsı* 1, *naḫsı* 2, *ne* 10, *nece* 1.

*Get baḫ **hahsı** arv̇ad korsa ḳolunda bezbend v̇arsa cıḫard o bezbendi geti indi ölü.* (KA, s. 96)
"Git bak hangi kadının kolunda bilezik varsa çıkar o bileziği getir, şimdi ölür."

***Nahsı** eşege mindiḫ osurġan çıḫtı* (ITDA, s. 154)
"Hangi eşeğe bindiysek hep osurdu" (hiçbir zaman talihimiz düz gelmedi)

Çöl yėrin cėyranıyam	Çöl yerinin ceylanıyım
Yar boyıv̇ ḫayranıyam	Yar boyunun hayranıyım
Naḫsı yoldan gelipsen	Hangi yoldan gelmişsin
O yolın ḳurbanıyam (KHM, s. 481)	O yolun kurbanıyım

Çomaġıv̇ı atıpsan	Çomağını atmışsın
Ne *ḳav̇ġıya batıpsan*	Ne kavgaya batmışsın
Senıv̇ kimin has Ḳamber	Senin gibi has Kamber
Kepenekte yatıpsan (AK, s. 22)	Kepenekte yatmışsın

Ḳanşarda şah devrişler	Karşıda şah dervişler
Ne ḫub yėrde ḳonmışlar	Ne güzel yere konmuşlar
Sėv̇eni sėv̇ene v̇er	Seveni sevene ver
Oġlı ḳızı olmışlar (KHM, s. 521)	Oğlu kızı olmuşlar

Ne bahasına olursa (ITDA, s. 155)

Ne pahasına olursa. (her türlü sıkıntı ve tehlikeyi göze alarak)

Diğer örnekler: (ITT, s. 80), (KHM, s. 360), (KHM, s. 414), (ITDA, s. 155), (KA, s. 39), (KHM, s. 387), (KHM, s. 496).

Eḥmed arv̇adı aldı	Ahmet evlendi
Nece *bir kėfe daldı*	Nasıl bir sevince daldı
Arv̇ad döndü tav̇usa	Kadın döndü tavus kuşuna
Ḥatta bir ki gün ḳaldı (ITT, s. 36)	Hatta bir iki gün kaldı

4.2.1.5. Zarf Tümlecinde Soru Sözcükleri

Irak Türkmen Türkçesinde taranan metinlerde zarf tümleci olan soru sözcükleri toplamda 276 örnekte görülmektedir. Soru sözcükleri zarf tümleci olan ve zarf tümlecinde yer alan olmak üzere iki grupta değerlendirilerek incelenmektedir.

4.2.1.5.1. Zarf Tümleci Olan Soru Sözcükleri

Irak Türkmen Türkçesinde zarf tümleci olan soru sözcükleri *harda*, *nanca*, *ne*, *nece*, *neçe*, *neçi*, *neden/neyden*, *nişi*, *niye*, *yav̇ı/yav̇u*'dır. Taranan metinlerde 245 örnekte görülmektedir. Kullanma sayıları da şöyledir: *nanca* 10, *ne* 47, *nece* 126, *neçe* 2, *neçi* 7, *neden/neyden* 12, *nişi* 28, *niye* 7, *yav̇ı/yav̇u* 6.

Ḥaḳaldı fikre daldı		Hakaldı fikre daldı
*Aḫşama **nanca** ḳaldı?*		Akşama ne kadar kaldı?
Ḳaḫtı gėtti bazara		Kalktı gitti pazara
Her ne isterse aldı	(ITT, s. 31)	Her ne isterse aldı

Nanca lele yarv̇ardı ḫer etmedi. (KA, s. 25)
Lala ne kadar yalvarsa da etkisi olmadı.

Dedi "Yeri nanca görüsen?" (KA, s. 47)
"Yeryüzünü ne kadar görüyorsun?" dedi.

Diğer örnekler: (KHM, s. 338), (ITT, s. 56), (KHM, s. 502), (KA, s. 90), (KA, s. 40), (KA, s. 47), (KA, s. 95).

Ḳare yazma buḫçada		Kara yazma bohçada
Bilbil oynar baġçada		Bülbül oynar bahçede
Almaġa gücv̇ yėtmez		Almaya gücün yetmez
***Ne** gezisen küçede*	(KHM, s. 524)	Ne geziyorsun mahallede

Ne durupsan işte oġluv̇ eyyi oldu. Nece eyyi oldu? "İşte bu yengi gelen ḳız eyyi etti öznü." dediler. (KA, s. 27)
Ne duruyorsun, işte oğlun iyileşti. Nasıl iyileşti? "İşte bu yeni gelen kız iyileştirdi kendisini." dediler.

Nenem öleni neççe il oldu sen ne bekliyorsun? (KA, s. 85)
"Annem öleli kaç yıl oldu, sen ne bekliyorsun?"

Diğer örnekler: (KHM, s. 489), (KHM, s. 340), (KHM, s. 340), (KHM, s. 340), (KHM, s. 357), (KHM, s. 367), (KHM, s. 371), (KHM, s. 399), (KHM, s. 404), (KHM, s. 404), (KHM, s. 404), (KHM, s. 585), (KA, s. 98), (KA, s. 34), (KA, s. 51), (ITDA, s. 147), (ITDA, s. 155), (KA, s. 30), (KA, s. 88), (KA, s. 34), (KA, s. 18), (KA, s. 48), (KA, s. 32),

(KA, s. 51), (KA, s. 32), (KA, s. 25), (KA, s. 57), (KHM, s. 542), (ITT, s. 10), (ITT, s. 13), (ITT, s. 16), (ITT, s. 18), (ITT, s. 19), (KHM, s. 306), (KHM, s. 549), (KHM, s. 549), (KHM, s. 538), (KHM, s. 549), (KA, s. 76), (KA, s. 15), (KA, s. 15), (KA, s. 18), (KA, s. 57), (KA, s. 92).

Herif bir ḥile tapar	Herif bir hile bulur
*Tapınca **nece** yapar*	Bulunca nasıl yapar
Arv̇ad: bir şey tapmışsam	Kadın: bir şey bulmuşsam
Men doldurım sen apar! (ITT, s. 6)	Ben doldurayım sen götür!

İliştim Fatma ḫana	İliştim Fatma hana
Gėce düştüm külḫana	Gece düştüm hamam ocağına
Gündüzler yırġat işi	Gündüzler ırgat işi
Nece ḳiydim bu cana! (ITT, s. 37)	Nasıl kıydım bu cana!

Açuḫ ḳoy pencereni	Açık bırak pencereyi
Gözim görsin geleni	Gözüm görsün geleni
Nėce ḳabre ḳoyallar	Nasıl kabre koyarlar
Yar derdinnen öleni (KHM, s. 429)	Yar derdinden öleni

Diğer örnekler: (ITT, s. 8), (ITT, s. 26), (ITT, s. 17), (ITT, s. 18), (ITT, s. 20), (ITT, s. 20), (ITT, s. 5), (ITT, s. 36), (ITT, s. 43), (ITT, s. 46), (ITT, s. 56), (ITT, s. 58), (ITT, s. 59), (ITT, s. 59), (ITT, s. 63), (ITT, s. 65), (ITT, s. 74), (ITT, s. 91), (ITT, s. 91), (KHM, s. 341), (ITDA, s. 222), (KA, s. 1), (KA, s. 1), (KA, s. 5), (KA, s. 4), (KA, s. 12), (KA, s. 12), (KA, s. 11), (KA, s. 7), (KA, s. 52), (KA, s. 54), (KA, s. 50), (KA, s. 50), (KA, s. 25), (KA, s. 30), (KA, s. 36), (KA, s. 59), (KA, s. 60), (KA, s. 58), (KA, s. 57), (KA, s. 18), (KA, s. 22), (KA, s. 18), (KA, s. 25), (KA, s. 26), (KA, s. 27), (KA, s. 32), (KA, s. 40), (KA, s. 42), (KA, s. 48), (KA, s. 49), (KA, s. 48), (KA, s. 8), (KA, s. 91), (KA, s. 10), (KA, s. 10), (KA, s. 16), (KA, s. 18), (KA, s. 94), (KA, s. 94), (KA, s. 94), (KA, s. 96), (KA, s. 98), (KA, s. 99), (KA, s. 100), (AK, s. 21), (KA, s. 51), (KA, s.59), (KA, s. 32), (KA, s. 26), (KHM, s. 338), (KHM, s. 300), (KHM, s. 310), (KHM, s. 318), (KHM, s. 338), (KHM, s. 352),

(KHM, s. 352), (KHM, s. 369), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 374), (KHM, s. 380), (KHM, s. 385), (KHM, s. 395), (KHM, s. 395), (KHM, s. 399), (KHM, s. 404), (KHM, s. 460), (KHM, s. 460), (KHM, s. 460), (KHM, s. 460), (KHM, s. 465), (KHM, s. 467), (KHM, s. 477), (KHM, s. 477), (KHM, s. 482), (KHM, s. 493), (KHM, s. 496), (KHM, s. 501), (KHM, s. 504), (KHM, s. 516), (KHM, s. 518), (KHM, s. 520), (KHM, s. 537), (KHM, s. 537), (KHM, s. 559), (KHM, s. 576), (KHM, s. 383), (AK, s. 24), (KHM, s. 370), (KA, s. 11), (AK, s. 38), (AK, s. 32).

Ey misafir ʿammuca	Ey misafir amca
Yaşın oluptı ***neççe****?*	Yaşın olmuştur kaç?
Sen ḳonış men de bilim	Sen anlat ben bileyim
Çoḫ oturaġ bu gece (ITT, s. 11)	Çok oturalım bu gece

Serçe bėçe çıḫardıb	Serçe yavru doğurmuş
Say baḫ neçe çıḫardıb	Say bak kaç tane doğurmuş
Can vėrib cafa çekib	Can vermiş cefa çekmiş
Emeg hiçe çıḫardıb (KHM, s. 565)	Emeği hiçe vermiş

Genjdi ***neçi*** *bir iḫtiyara olsun bu gence ossa daha eyyidi!...* (KA, s. 84)
Bu genç niçin bir yaşlıya yar olsun, bir gence olsa daha iyi olur!

Dedi "Berḫürdar olmuş aḫı sen bu neççe gündü mem ekmegim yisen indi mene ekmek neçi vėrmisen?" dedi "Vėalla vėrmem." (KA, s. 56)
"Berhudar olan sen, benim ekmeğimi kaç gündür yiyorsun, şimdi bana niçin vermiyorsun?" dedi. "Vallahi vermem" dedi.

Neçi oyanmadı? Yorġundu… (KA, s. 90)
Niçin uyanmadı? Yorgundu…

Diğer örnekler: (ITT, s. 9), (KA, s. 85), (KA, s. 86), (KA, s. 91).

Bu diyarda beslendiv̇	Bu diyarda beslendin
Dal üstünde seslenduv̇	Dal üstünde seslendin
Boyunbaġuv̇ ḳeredi	Kolyen karadır
*Bilmem **<u>neden</u>** yaslanduv̇* (ITT, s. 5)	Bilmem <u>neden</u> kederlendin

Neden dür	Neden inci
Neden sedef <u>neden</u> dür	Neden sedef <u>neden</u> inci
Ḳareden aġ boyanı	Karadan ak boyanır
Aġın aslı nedendür (KHM, s. 371)	Ağın aslı nedendir

Ey, dedi, baba sen bizimnenesen <u>neden</u> ḳorḫuruġ (KA, s. 87)
"E, baba sen bizimlesin <u>neden</u> korkuyoruz" dedi.

Diğer örnekler: (ITDA, s. 243), (KHM, s. 371), (KHM, s. 371).

Bele yüz	Böyle yüz
Bele gözler bele yüz	Böyle gözler böyle yüz
*(Sordum) **<u>Nişi</u>** bınca gözelsen*	(Sordum) <u>Niçin</u> bu kadar güzelsin
(Dėdi) Aslımızda bele yüz (KHM, s. 311)	(Dedi) Aslımızda böyle yüz

<u>Nişin</u> gėttiv̇ ḳarşımnan	<u>Niçin</u> gittin karşımdan
Aḳlım aldıv̇ başımnan	Aklım aldın başımdan
Sinev̇de bostan ektim	Sinende bostan ektim
Suv̇ardım göz yaşımnan (KHM, s. 550)	Gözyaşımla büyüttüm

Sen nişi gelmiştüv̇; bu ḳısraġı <u>nişi</u> getirmiştüvġ? Dedi "V̇alla biz ḫerḫizdiḫ. geldiḫ patşahgile ḫerḫizliġe" (KA, s. 18)
"Sen niçin geldin, bu kısrağı <u>niçin</u> getirdin?" dedi. "Valla biz hırsızız. Padişah'ın evine hırsızlığa geldik." dedi.

Diğer örnekler: (KA, s. 51), (ITT, s. 4), (ITT, s. 15), (ITT, s. 39), (ITT, s. 60), (ITT, s. 58), (ITT, s. 107), (AK, s. 30), (AK, s. 34), (KA, s. 10), (KA, s. 9), (KA, s. 4), (KA, s. 5) (KA, s. 12), (KA, s. 6), (KA, s. 8), (KA, s. 17), (KA, s. 19), (KA, . 22), (KA, s. 28), (KA, s. 29), (KA, s. 49), (KA, s. 21), (KA, s. 53), (KA, s. 68), (KHM, s. 472).

*Dedi "Bu ḳapḳapı satmasan?" dedi "Beli" dedi "**Niye** v̇eresen"* (KA, s. 31)
"Bu takunyayı satmaz mısın?" dedi. "Evet" dedi. "Kaça verirsin" dedi.

"Ne bilim neye v̇erim özün! Köpegin de fiyatı v̇ar?" (KA, s. 57)
"Kaça vereceğimi ne (nasıl) bileyim! Köpeğin de fiyatı var mı?"

Niye satasan? (KA, s. 30)
"Kaça satarsın?"

Diğer örnekler: (KA, s. 31), (KA, s. 38), (KA, s. 57), (KA, s. 57).

*Patşah diskindi! Dedi "Be sen **neyden** bu gece bu asası edipsen?"* (KA, s. 38)
Padişah irkildi! "Peki, sen ne sebeple bu gece bu kanıya vardın?" dedi.

Diyer v̇aranda meni neyden v̇urasan? (KA, s. 70)
"Evlendiğimde beni neyle vurursun?" der.

Seḥer ossın yad ėdim	Seher olsun yad edeyim
Neynen gėv̇lim şad ėdim	Neyle gönlümü şad edeyim
Kurıssın ḥaḳ dıv̇anı	Kurulsun hak divanı
Yeḫem yırtım dad ėdim (KHM, s. 561)	Yakamı yırtıp şikâyet edeyim

Diğer örnekler: (KA, s. 35), (KA, s. 70), (KHM, s. 324).

*Ey diyer, **yav̇u** bele ḳere olupsan?* (KA, s. 11)
"E, niye böyle kararmışsın?" der.

Diyer "Hanı be yavı çadır işlemediy sen menimçin?" (KA, s. 68)
Hani sen bana niye çadır işlemedin.

"Ha, yavı yiğlemiri?" Küreken dedi. (KA, s. 95)
Damat, "Ha, niye ağlamıyor?" dedi.

Diğer örnekler: (KA, s. 8), (KA, s. 51), (KA, s. 59).

4.2.1.5.2. Zarf Tümlecinde Yer Alan Soru Sözcükleri

Taranan metinlerde zarf tümlecinde yer alan soru sözcükleri 31 örnekte görülmektedir. Bu soru sözcükleri *nanca*, *ne* ve *neçe*'dir. Kullanım sayıları ise şu şekildedir: *ne* 15, *neçe* 16.

Bilbili dalda gördim	Bülbülü dalda gördüm
Ne *yaman ḥalda gördim*	Ne yaman halde gördüm
Ki bėyramnan üç namaz	İki bayramla üç namaz
Bėşin bir ilde gördim (KHM, s. 467)	Beşini bir yılda gördüm

Çıraġta yaġ tükendi	Çırada yağ tükendi
Ne yaman vaḫ tükendi	Ne yaman vah tükendi
Ne sennen bu güzelliġ	Ne senden bu güzellik
Ne mennen aḫ tükendi (KHM, s. 481)	Ne benden ah tükendi

Diyer "Men ne ḥalda yiġmişem sen de bes dögü tapıldıy menimçi!" (KA, s. 75)
"Ben ne halde topladım, yetmezmiş gibi bir de sen de bulundun!" der.

Diğer örnekler: (KHM, s. 467), (KHM, s. 526), (KHM, s. 526), (ITT, s. 24), (ITT, s. 73), (ITT, s. 82), (ITT, s. 96), (KHM, s. 494), (KA, s. 65), (KHM, s. 520), (KHM, s. 554), (KHM, s. 553).

Yolçı diyer bu yemeġ	Yolcu der bu yemek
Bir tas yoġurd üç ekmeg	Bir tas yoğurt üç ekmek

Neçe *v̇aḫıt, neççe gün* — Kaç vakit, kaç gün

Ḳalı mısafır dėmeġ (ITT, s. 40) — Kalır misafir demek

Dediler "İşte patşahın bitek ḳızı v̇ar delli olup budı neçe aydı öz özün parçalırı; bir yerde çarı yoḫtu" (KA, s. 25)

"İşte padişahın bir tek kızı var deli olmuş bu kaç aydır kendisini dövüp parçalıyor, hiçbir yerde çaresi yok" dediler.

Nenem öleni neçe il oldu sen ne bekliyorsun? (KA, s. 85)

"Annem öleli kaç yıl oldu, sen ne bekliyorsun?"

Diğer örnekler: (ITT, s. 40), (KA, s. 23), (KA, s. 32), (KA, s. 32), (KA, s. 23), (KA, s. 56), (ITT, s. 14), (ITT, s. 16), (AK, s. 38), (KA, s. 91), (KA, s. 84), (KA, s. 31), (KA, s. 87).

4.2.1.6. Eksiltili Cümlede Soru Sözcükleri

Yüklemin kulanılmadığı cümlelere bazı kaynaklarda eksiltili cümle (Atabay, 2003, s. 116), (Hatipoğlu, 1972, s. 161), (Şimşek, 1987, s. 315) bazılarında ise kesik cümle adı verilmektedir (Delice, 2003, s. 149) (Ediskun, 2005, s. 390) (Özmen, 2016, s. 196).

Konuşma veya anlatım esnasında yüklemi düşürülen ve kullanılmayan cümleler, eksiltili cümlelerdir. Yüklem dışındaki herhangi bir ögenin kullanılmaması cümleyi, eksilktili cümle yapmaz. Okuyucu veya dinleyici kullanılmayan yüklemi, cümle bağlamına göre tahmin edebilir veya uygun bir yüklem koyar. Eksiltilen yüklemin ne olduğu bilinmese de cümle içinde var olduğu okuyucu veya dinleyici tarafından bilinmektedir. Buna göre cümle incelemelerinde, eksiltili cümleyi de diğer cümleler gibi değerlendirmek gerekir (Özmen, 2016, s. 196).

Eksik olan ögenin okuyucu tarafından tamamlandığı bu cümleler, atasözü ve deyimlerde, günlük konuşmalarda, soru cevap ifadelerinde ve duygusal anlatımlarda sıkça görülür (Özkan, Sevinçli, 2009, s. 194).

Irak Türkmen Türkçesinde taranan metinlerde ekiltili cümle 42 örnekte görülmektedir. Kullanım sayıları şu şekildedir: *hayza* 1, *kim* 3, *ne* 27, *nece* 7, *nişi* 2, *niye* 2.

*"Ha baba sen **hayza**?"* (KA, s. 56)
Ha, sen nereye?

*Üç oğlaġ da bunun ardıyca geldi. **Kimin**? Ayının* (KA, s. 89)
Üç oğlak da bunun ardından geldi. Kimin? Ayının.

Elif üstinde mimler	Elif üstünde mimler
Bilbil dallarda inler	Bülbül dallarda öter
Menim gėv̇limde sensen	Benim gönlümde sensin
seniṅ gev̇liṅde kimler (KHM, s. 494)	Senin gönlünde kimler

Kimiyçi? Derziçi. (KA, s. 86)
Kimin için? Tezi için mi?"

*Ḳız diyer, "Men yeddi senedi Şam'da ḥelv̇e satıram **ne** yarım…?"* (KA, s. 67)
Kız, "Ben yedi yıldır Şam'dayım helva satıyorum ne yarım…?" der.

"Olar da girdiler baḫtılar ne!" (KA, s. 19)
Onlar da (avluya) girdiler bir de ne görsünler!

Olaştım çayda sene	Yetiştim çayda sana
Ne yaman ayda sene	Ne yaman ayda sana
Ḳassam nef'im toḫını	Kalsam yararım dokunur
Össem ne fayda sene (KHM, s. 553)	Ölürsem ne fayda sana

Diğer örnekler: (KA, s. 68), (KA, s. 23), (ITT, s. 44), (ITT, s. 45), (KA, s. 6), (KA, s. 8), (KA, s. 11), (KA, s. 30), (KA, s. 30), (KA, s. 17), (KA, s. 17), (KA, s. 19), (KA, s. 29), (KA, s.42), (KA, s. 42), (KA, s. 43), (KA, s. 47), (KA, s. 50), (KA, s. 51), (KA, s. 51), (KA, s. 66), (KA, s. 88), (KA, s. 95), (ITDA, s. 222).

*Tav̇uz tamam kanata geldi, tük çıḫardı, ḳurdoğlu dedi "**Nece**…?"* (KA, s. 47)

Tavus kuşu büyüdü, tüyü çıktı ve uçmaya başladı, kurt oğlu "Nasıl…(uçarsın)?" dedi.

Ḳamber ėve geldi, ḳız aydırdı. Dėdi Ḳamber! Dėdi ha? Dėdi ẖeberiv̇ var? Dėdi nėce? dedi meni babamnan Tat oğlıyçı istediler. (AK, s. 25)
Kamber eve geldi. Kız anlattı, "Kamber!" dedi. "Efendim?" dedi. "Haberin var mı?" dedi. "Nasıl?" dedi. "Beni babamdan Tat oğlu için istediler." dedi.

Dedi "Beli bu menim nene babamıdı" "Nece?" dedi "Beli bulardı menim nene babam" (KA, s. 52)
"Evet, bunlar benim anne babamdır." der. "Nasıl (olabilir)?" dedi. "Evet, bunlar benim anne babamdır" dedi.

Diğer örnekler: (KHM, s. 355), (KA, s. 60), (KA, s. 7), (KA, s. 21).

Nişi *ẖanım?* (KA, s. 4)
"Niçin hanım?"

Ḳoy ʿidam ėderse meni etsin ʿelemi nişi etsin. (KA, s. 62)
"Bırak idam ederse beni etsin insanları niçin etsin."

*"**Niye**, niye?" "Beşyüz ḳırana."* (KA, s. 37)
"Kaça, kaça?" "Beş yüz kırana (para)."

"Niye, niye?" "Beşyüz ḳırana." (KA, s. 37)
"Kaça, kaça (satarsın)?" "Beş yüz kırana (para)."

4.2.2. Söz Öbeklerinde Soru Sözcükleri

Söz öbeği, iki veya daha fazla unsurdan oluşan kelime topluluğunun birbirine yapı ve anlam olarak bağlanan unsurlardır. Genel olarak bu unsurlardan biri yardımcı diğeri esas unsurdur (Özmen, 2016, s. 50).

Irak Türkmen Türkçesinde - taranan metinlerde - soru sözcüklerinin yer aldığı altı söz öbeği örneği karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; birleşik fiil, edat grubu, isim tamlaması, kısaltma grubu, sıfat tamalaması ve zamir tamlamasıdır.

4.2.2.1. Birleşik Fiillerde Soru Sözcükleri

Taranan metinlerde Irak Türkmen Türkçesinde soru sözcüğünün birleşik fiillerde yer aldığı 207 soru örneği görülmektedir. Bu örneklerin ikisi *kim* soru sözcüğü ile *ol-* yardımcı fiille kullanılmaktadır. *Nece* soru sözcüğünün de toplamda sekiz örnekte birleşik fiillerle kullanıldığı tespit edilmektedir. Altı örnekte *nece* + *ol-* ve iki örnekte de *nece* + *et-* yardımcı fiillerle kullanılmaktadır. En çok *ne* soru sözcüğü ile birleşen yardımcı fiiller karşımıza çıkmaktadır. Taranan metinlerde *ne* soru sözcüğü ile birleşen yardımcı fiilleri kullanma sayıları ile birlikte şöyle gösterebiliriz: *ne* + *ol-* 23 örnekte, *ne* + *eyle-* 119 örnekte, *ne* + *et-* 52 örnekte görülmektedir.

Irak Türkmen Türkçesinde taranan metinlerde *ne* soru sözcüğünün birleşik fiil olmadığı hâlde *iste-* fiiliyle birleşik yazıldığı görülmektedir: *nissen* (1) ve *nissiz* (2).

Baġ seḥebi	Bağ sahibi
Baġvandı baġ seḥebi	Bağcıdır bağ sahibi
Kim ekti kim becerdi	Kim ekti kim başardı
Kim *oldı baġ seḥebi* (KHM, s. 309)	Kim oldu bağ sahibi

Gülim menim	Gülüm benim
Cumbuttu gülim meni	Tomurcuktur gülüm benim
Sen getsev gülsiz ḳallam	Sen gitsen gülsüz kalırım
Kim olı gülüm menim (KHM, s. 343)	Kim olur gülüm benim

Oġlan bele ḳız bele	Oğlan böyle kız böyle
Beter olacaġ hele	Beter olacak hele
Ya Rabbi ***ne*** *olacaġ?*	Ya Rabbi ne olacak?
Men demiyim sen sele (ITT, s. 13)	Ben söylemeyeyim sen söyle

Dedi çarası <u>nossın</u>, menim kimin bir kimsesiz nėdebillem? Dėdi gėt Şah'a şiket ėle, (AK, s. 25)
"Çaresi <u>ne olsun</u>, benim gibi bir kimsesiz ne yapabilir?" dedi. "Git padişaha şikâyet et" dedi.

Ey, dedi, <u>nolup</u> sen menim men de senüv, hara giderig̀! (KA, s. 19)
"E, <u>ne oldu</u> ki, sen benimsin ben de senin, nereye gidebiliriz" dedi.

Diğer örnekler: (ITT, s. 84), (KA, s. 67), (ITT, s. 60), (ITT, s. 73), (ITT, s. 76), (AK, s. 30), (KA, s. 27), (KA, s. 19), (KA, s. 22), (ITT, s. 82), (ITT, s. 19), (ITT, s. 44), (ITT, s. 58), (KHM, s. 506), (ITT, s. 62), (ITDA, s. 155), (ITDA, s. 231), (KA, s. 19), (ITT, s. 67), (KA, s. 1).

Daldalanım	Dalgalanayım
Daldam yoḳ daldanım	Dalgam yok dalgalanayım
*Men felege **<u>nėyledim</u>***	Ben feleğe <u>ne eyledim</u>
Ḳoymırı daldalanım (KHM, s. 327)	Bırakmıyor dalgalanayım

Aşıḳ malı <u>nėyliri</u>	Âşık malı <u>neyliyor</u>
Dünye-darı nėliri	Dünya evini neyliyor
Aşıḳ dada gelipti	Âşık tada gelmiştir
Sennen imdad diliri (AK, s. 27)	Senden imdat diliyor

Ivermesin Mabut, <u>neylesin</u> Mahmut (ITDA, s. 259)
Vermesin mabut, <u>neylesin</u> Mahmut. (Tanrı, rahat bir yaşam veya yetenek kısmet etmemişse kulun elinden bir şey gelmez)

Diğer örnekler: (KHM, s. 468), (KHM, s. 479), (KHM, s. 468), (KHM, s. 549), (KHM, s. 571), (KHM, s. 483), (AK, s. 35), (AK, s. 34), (KHM, s. 501), (AK, s. 27), (KHM, s. 379), (KHM, s. 379), (KHM, s. 379), (KHM, s. 479), (KHM, s. 479), (KHM, s. 539), (KHM, s. 539), (KHM, s. 539), (KHM, s. 509), (KHM, s. 509), (KHM, s. 527), (KHM, s. 573),

(KHM, s. 573), (KHM, s. 573), (KHM, s. 306), (KHM, s. 372), (KHM, s. 372), (KHM, s. 382), (KHM, s. 382), (KHM, s. 382), (KHM, s. 399), (KHM, s. 399), (KHM, s. 399), (KHM, s. 416), (KHM, s. 416), (KHM, s. 416), (KHM, s. 416), (KHM, s. 465), (KHM, s. 465), (KHM, s. 465), (KHM, s. 465), (KHM, s. 465), (KHM, s. 465), (KHM, s. 477), (KHM, s. 477), (KHM, s. 477), (KHM, s. 486), (KHM, s. 486), (KHM, s. 486), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 514), (KHM, s. 514), (KHM, s. 514), (KHM, s. 515), (KHM, s. 536), (KHM, s. 536), (KHM, s. 536), (KHM, s. 542),(KHM, s. 542), (KHM, s. 542), (KHM, s. 546), (KHM, s. 546), (KHM, s. 546), (KHM, s. 546), (KHM, s. 549), (KHM, s. 551), (KHM, s. 555), (KHM, s. 555), (KHM, s. 555), (KHM, s. 562), (KHM, s. 562), (KHM, s. 562), (KHM, s. 567) (KHM, s. 567), (KHM, s. 567), (KHM, s. 586), (KHM, s. 581), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KA, s. 76), (KHM, s. 422), (KHM, s. 308), (KA, s. 2), (KA, s. 2), (KA, s. 2), (KA, s. 61), (KHM, s. 464), (KHM, s. 307), (KHM, s. 307), (KHM, s. 307), (KHM, s. 303), (KHM, s. 499), (ITDA, s. 232), (ITDA, s. 232), (ITDA, s. 219), (KHM, s. 307), (AK, s. 19).

Bı dünye ḳamımcadı	Bu dünya kamımcadır
Aşḳı maramımcadı	Aşkı meramımcadır
Nėdim *fani dünyeni*	Neyleyeyim fani dünyayı
Ecel he ardımcadı (KHM, s. 462)	Acel hep ardımcadır

Ey dedi, ḳerri nene ḳurban olum sene bunu nedim! (KA, s. 75)
"E, karı nine kurbanın olayım söyle bana bunu ne edeyim!" dedi.

Ya rabbi diyer, men nettim özüm özüme? (KA, s. 6)
Ya rabbi der, ben ne yaptım kendi kendime?

Diğer Örnekler: (KHM, s. 462), (KA, s. 75), (ITT, s. 92), (ITT, s. 78), (ITT, s. 12), (ITT, s. 15), (ITT, s. 15), (ITT, s. 18), (ITT, s. 45), (KHM, s. 499), (AK, s. 25), (KA, s. 32), (KA, s. 9), (AK, s. 38), (AK, s. 38), (KA, s. 35), (ITT, s. 4), (ITT, s. 8), (KA, s. 58), (KA, s. 54), (KA, s. 55), (AK, s. 30), (ITT, s. 46), (KA, s. 90), (KA, s. 34), (KA, s. 87), (ITDA, s. 223),

(KA, s. 18), (KA, s. 85), (ITT, s. 28), (ITT, s. 90), (KA, s. 18), (KA, s. 35), (KA, s. 35), (KA, s. 10), (AK, s. 24), (KA, s. 89), (KA, s. 89), (KA, s. 90), (KA, s. 90), (KA, s. 91), (KA, s. 91), (KA, s. 94), (ITT, s. 64), (ITT, s. 73), (ITT, s. 81), (KA, s. 94), (KA, s. 32), (KA, s. 92).

*Çıḫtı ḳapıya "**Nissen** babam?" dedi. "Bu ḳılıncı satıram; ḳınını satmam."* (KA, s. 37)
Kapıya çıktı, "Ne istiyorsun" dedi. "Bu kılıcı satıyorum ama kınını satmıyorum." dedi.

Bu nedi getiripsen? Diyer "Nessiz özünnen?" (KA, s. 96)
Bu getirdiğin de nedir? "Ne istiyorsunuz kendisinden?" der.

Tuttular ḳolunnan. "Nissiz baba?" Dediler "patşahın emri beledi." (KA, s. 21)
Kolundan tuttular, "Ne istiyorsunuz efendim?" dediler. "Padişahın emri böyledir" dediler.

***Nėce** olır*	Nasıl olur
Gün batar gėce olı	Gün batar gece olur
Gelib bėyram günleri	Gelmiş bayram günleri
Yėtim ḥalı nėc-olı (KHM, s. 370)	Yetimin hali harap olur

Ḳamber bed döe bastı özine! Dėdiler nėce olı! (AK, s. 32)
Kamber beddua etti kendisine! "Nasıl olur!" dediler.

Dėdi nėce olı ḳaḫmırı yuḫıdan, bilmirem nėdim (AK, s. 38)
"Nasıl olur da uyanamaz, ne yapacağımı bilmiyorum" dedi.

Diğer örnekler: (KA, s. 11), (KA, s. 98), (AK, s. 24), (KA, s. 26), (KA, s. 96).

4.2.2.2. Edat Grubunda Soru Sözcükleri

Irak Türkmen Türkçesinde taranan metinlerde edat grubu oluşturan soru sözükleri *kim* ve *ne*'dir. Bu sözcükler; *için, evėl, kimin, ḳeder* ve *dögü* edatlarıyla kullanılarak

cümlede edat grubu oluşturmaktadırlar. Soru sözcüklerinin ikisi *kim* ve üçü *ne* olmak üzere toplamda beş örnekte görülmektedir.

Kimiyçi*? Derziçi.* (KA, s. 86)
Kimin için? Tezi için mi?

Kim kimnen evel öleceğini Allah bili (ITDA, s. 242)
Kimin kimden önce öleceğini Allah bilir.

Bular ***ne*** *ḳeder ḳuvatları varsa yediler* (KA, s. 66)
Bunlar ne kadar kuvvetleri varsa yediler.

Ne kimin? (KA, s. 88)
Ne gibi?

Men de gedim ḫatunumdu sorum öznü bir baḫım nedi ne dögü! (KA, s. 27)
Ben de gideyim hatunumu sorayım bir bakayım nedir ne değildir!

4.2.2.3. İsim Tamlamasında Soru Sözcükleri

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Irak Türkmen Türkçesinde de isim tamlamaları, belirtili isim tamlaması ve belirtsiz isim tamlaması olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

4.2.2.3.1. Belirtili İsim Tamlamasında Soru Sözcükleri

Soru sözcüğü, belirtili isim tamlamasının tamlayanında veya tamlananında yer almak üzere iki grupta değerlendirilmiştir. Taranan metinlerde belirtili isim tamlamasındaki soru sözcükleri toplamda 11 örnekte görülmektedir.

4.2.2.3.1.1. Belirtili İsim Tamlamasının Tamlayanında Yer Alan Soru Sözcükleri

Taranan metinlerde Irak Türkmen Türkçesinde belirtili isim tamlamasının tamlayanında yer alan soru sözcükleri altı örnekte görülmektedir. Bu cümlelerin beşi *kim* soru sözcüğü ile ve biri de *ne* soru sözcüğü ile kurulmaktadır.

*Sen **kimin** oğlusan, hardasan, filansan…?* (KA, s. 69)
Sen kimin oğlusun, neredesin, falan…?

Gel ḳardaş doğru yola	Gel kardeş doğru yola
Bir düşün aḫruv̇ nola?	Bir düşün ahirin ne ola?
Sen kimin ev̇ladısen?	Sen kimin evladısın?
Ḳedrüv̇ bil olma köle! (ITT, s. 76)	Kıymetini bil olma köle!

Bı gelen Cabbarıdı	Bu gelen Cabbaridir
Sorın kimin yarıdı	Sorun kimin yâridir
Üzin daldalar gėçer	Yüzünü örter geçer
Ye kördı ye ḳarıdı (KHM, s. 463)	Ya kördür ya yaşlıdır

Diğer örnekler: (ITT, s. 71), (KHM, s. 575), (ITDA, s. 242).

***Neyin** nesi*. (ITDA, s. 158)
Neyin nesidir. (kim olacak, ne önemi var)

4.2.2.3.1.2. Belirtili İsim Tamlamasının Tamlananında Yer Alan Soru Sözcükleri

Soru sözcüklerinin belirtili isim tamlamasının tamlananında yer alanları ise taranan metinlerde dört örnekte ve *ne* soru sözcüğünde görülmektedir.

Neyin nesi . (ITDA, s. 158)
Neyin nesidir. (kim olacak, ne önemi var)

Bir elin nesi v̇ar, ki elin sesi v̇ar . (ITDA, s. 224)
Bir elin nesi var, iki elin sesi var.

Nenev̇in neyin yazım	Annenin neyini yazayım
Onlara taʿet lazım	Onlara itaat lazım
Sözünnen yan çıḫanın	Sözünden yan çıkanın
Leyıḳtı başın ezim (ITT, s. 59)	Başınının ezilmesine layıktır

Sine gerek	Sine gerek
Sinem tek sine gerek	Sinem tek sine gerek
Men sėvdim sen de sėvdiv	Ben sevdim sen de sevdin
Ḫaḫın nesine gerek (KHM, s. 387)	Halkın nesine gerek

4.2.2.3.2. Belirtisiz İsim Tamlamasında Soru Sözcükleri

Irak Tükmen Türkçesinde taranan metinlerde belirtisiz isim tamlaması bir örnekte karşımıza çıkmaktadır.

Dedi "Baba ne parası!" (KA, s. 66)

"Ne parası baba!" dedi.

4.2.2.4. Kısaltma Gurubunda Soru Sözcükleri

Kısaltma grubu, eksiltim olayları sonucuyla ortaya çıkar. Kısaltma gruplarını tek bir kurala bağlamak imkânsızdır. Kısaltma gruplarını Türkiye Türkçesinde şu formüllerle ifade etmek mümkündür: "İsim Unsuru + İsim Unsuru + A", "İsim Unsuru + DAn + İsim Unsuru + A", "İsim + İsim + DA" (Özmen, 2016, s. 139).

Irak Türkmen Türkçesinde de "İsim Unsuru + İsim Unsuru + A" biçiminde oluşan bir kısaltma örneği tespit edilmiştir.

Kim kimedi (ITDA, s. 140)

Kim kimedir?

4.2.2.5. Sıfat Tamlamasında Soru Sözcükleri

Irak Türkmen Türkçesinde taranan metinlerde sıfat tamlamasında yer alan soru sözcükleri *haḫsı* (1), *naḫsı* (10), *nanca* (10), *ne* (112), *nece* (30), *neçe* (30)'dir. Sıfat tamlamasındaki soru sözcükleri toplamda 193 örnekte görülmektedir.

Şah dėdi çağırın bir manġa ekser vėrin, ***haḫsı*** *kızı istirse top-topḫana zorı assılar.* (AK, s. 27)

Şah dedi çağırın bir manga asker verin, hangi kızı isterse silah zoru ile alsınlar.

İmam sene	İmam sana

Dal v̇erdim imam sene	Dal verdim imam sana
*Bilmem **naḫsı** dindesen*	Bilmem hangi dindensin
Getirim iman sene (KHM, s. 348)	Getireyim iman sana

Çöl yėrin cėyranıyam	Çölün ceylanıyım
Yar boyıv̇ ḫayranıyam	Yar boyunun hayranıyım
naḫsı yoldan gelipsen	Hangi yoldan gelmişsin
O yolın ḳurbanıyam (KHM, s. 481)	O yolun kurbanıyım

Naḫsı inegin bızav̇ısan (ITDA, s. 154)
Hangi ineğin buzağısın. (hangi soydan geldiği bellidir)

Diğer örnekler: (KHM, s. 509), (KHM, s. 514), (KHM, s. 528), (KHM, s. 324), (KHM, s. 474), (KHM, s. 525), (ITDA, s. 154).

Bir tülkü diyer hemen	Bir tilki der hemen
*Bu ḳerri **nanca** yaman*	Bu karı ne kadar yaman
O ḳıyamet gününde	O kıyamet gününde
Derrüv̇ dolduru saman (ITT, s. 18)	Derini doldurur saman

Ah dedi, bu bir tek tel saç munca gözeldi, göresen seḥebi nanca gözeldi! (KA, s. 15)
"Ah, bu bir tek saç teli bu kadar güzelse acaba sahibi ne kadar güzeldir?" dedi.

Ge nanca para istisen v̇erim sene. (KA, s. 59)
Gel ne kadar para istiyorsan vereyim sana.

Diğer örnekler: (KA, s. 11), (KA, s. 11), (KA, s. 15), (KA, s. 12), (KA, s. 88), (KA, s. 17), (KHM, s. 588).

*Sen **ne** gözel bir ḳuşsan*	Sen ne güzel bir kuşsun
Kerkük ḫaḫına tuşsan	Kerkük halkına yoldaşsın

Yaz güni sebbeḥ vaḫtı	Yaz günü sabah vakti
Ḳonışısan ne ḫoşsan (ITT, s. 5)	Konuşuyorsun ne hoşsun

Ḫunı gözler	Kanlı gözler
Ḳan damar ḫunı gözden	Kan damlar kanlı gözler
Bı sėv̇da ne sėv̇daydı	Bu sevda ne sevdaydı
Aldı yuḫını gözden (KHM, s. 360)	Aldı uykuyu gözden

İnsanın eti yilinmez, derisi girilmez, şirin dilden başḳa nesi var (ITDA, s. 239)
İnsanın eti yenmez, derisi giyilmez, tatlı dilden başka nesi var (insan kendisini ancak tatlı diliyle sevdirebilir).

Diğer örnekler: (ITT, s. 73), (KA, s. 36), (KHM, s. 329), (ITT, s. 5), (ITT, s. 5), (ITT, s. 19), (ITDA, s. 62), (ITDA, s. 62), (ITDA, s. 155), (KA, s. 67), (ITT, s. 64), (ITT, s. 67), (ITT, s. 23), (ITT, s. 37), (ITT, s. 37), (ITT, s. 42), (KTB, s. 157), (KTB, s. 164), (KTB, s. 167), (KTB, s. 167), (KTB, s. 173), (KHM, s. 319), (ITT, s. 82), (KHM, s. 360), (KHM, s. 364), (KHM, s. 358), (KHM, s. 371), (KHM, s. 371), (KA, s. 33), (KA, s. 27), (KHM, s. 510), (KHM, s. 502), (KHM, s. 504), (KHM, s. 494), (KHM, s. 495), (KHM, s. 488), (KHM, s. 470), (KHM, s. 468), (KHM, s. 468), (KHM, s. 383), (KHM, s. 387), (KHM, s. 537), (KHM, s. 586), (KHM, s. 550), (ITT, s. 25), (ITT, s. 25), (ITT, s. 61), (KA, s. 36), (KHM, s. 509), (KHM, s. 374), (KA, s. 62), (KA, s. 65), (ITT, s. 55), (KHM, s. 405), (ITDA, s. 219), (ITDA, s. 155), (ITDA, s. 156), (KA, s. 96), (ITT, s. 102), (ITDA, s. 223), (ITDA, s. 245), (ITDA, s. 255), (KTB, s. 139), (KTB, s. 148), (KTB, s. 150), (KTB, s. 150), (KHM, s. 304), (KHM, s. 338), (KHM, s. 341), (KHM, s. 404), (KHM, s. 514), (KHM, s. 521), (KHM, s. 479), (KHM, s. 490), (KHM, s. 560), (KA, s. 91), (ITT, s. 80), (AK, s. 22), (KHM, s. 360), (KHM, s. 414), (KHM, s. 521), (KA, s. 36), (ITDA, s. 155), (ITDA, s. 155), (KA, s. 39), (KHM, s. 467), (KHM, s. 467), (KHM, s. 481), (KHM, s. 526), (KHM, s. 526), (ITT, s. 24), (ITT, s. 96), (KHM, s. 494), (KA, s. 65), (KA, s. 75), (KHM, s. 520), (KHM, s. 554), (KHM, s. 553), (KA, s. 95).

Herif ipi uzadı	Herif ipi uzadır

Geldi canuv̇ azadı	Geldi canını kurtardı
Çeker bir ejdeha ilan	Çeker bir büyük yılan
*Aḫ bu **nece** kazadı?* (ITT, s. 7)	Ah bu nasıl kazadır

Bu aylar nece aydı	Bu aylar nasıl aylardır
Gėcem ah, günüm vaydı	Gecem ah, günüm vaydır
Üzü ḳerelmiş felek	Yüzü kararmış felek
Bunı da ʿumür saydı! (ITT, s. 51)	Bunu da ömür saydı

Ey, dedi keçel bu nece hediyedi bizimçi getiripsen? (KA, s. 3)
"E keloğlan bu nasıl bir hediyedir ki bizim için getirmişsin?" dedi.

Diğer örnekler: (ITT, s. 17), (ITT, s. 36), (ITT, s. 4), (ITT, s. 19), (ITT, s. 19), (ITT, s. 40), (ITT, s. 42), (ITT, s. 53), (ITT, s. 84), (ITT, s. 86), (KHM, s. 318), (KHM, s. 349), (KHM, s. 321), (KHM, s. 364), (KHM, s. 369), (KHM, s. 369), (KHM, s. 369), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KA, s. 67), (AK, s. 36), (KA, s. 21), (KA, s. 48), (KA, s. 88), (KHM, s. 586), (KHM, s. 466).

*Bilmem **neçe** kattı gâv̇ur ḳıralının ev̇* (KA, s. 16)
Bilmem gâvur kralın evi kaç kattır.

Al inciden	Al inciden
Gir sallan al inciden	Giy salın al inciden
Nėçe can telef oldı	Kaç can mahvoldu
Bı faḳtan alınca den (KHM, s. 299)	Bu tuzaktan bir tane alınca

Şatın ḳırağına, nėçe gündü ne yėmişem ne içmişem ne yatmışam ne durmışam bı şatın boyında gel get ėdirem! (AK, s. 38)
Sahilde kaç gündür ne yemek yemişim ne içmişim ne uyumuşum ne durmuşum bu sahil boyunca gelip gidiyorum!

Diğer örnekler: (KHM, s. 565), (KHM, s. 358), (KHM, s. 358), (KHM, s. 405), (KHM, s. 414), (KHM, s. 414), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 536), (KA, s. 91), (KA, s. 32), (KA, s. 23), (KA, s. 23), (ITT, s. 27), (ITT, s. 27), (ITT, s. 38), (ITT, s. 40), (ITT, s. 40), (KA, s. 32), (KA, s. 25), (KA, s. 56), (ITT, s. 14), (ITT, s. 16), (KA, s. 84), (KA, s. 31), (KA, s. 85), (KA, s. 87).

4.2.2.6. Zamir Tamlamasında Soru Sözcükleri

Zamir tamlaması, tamlayanı teklik ya da çokluk 6 kişi zamirinden biri olan ve ardından bir isim unsurunun geldiği söz öbeğidir. Irak Türkmen Türkçesinde soru sözcüğünden oluşan zamir tamlaması taranan metinlerde iki örnekte görülmektedir.

Ne mavıdı	Ne mavidir
Gözleriv̇ ne mavıdı	Gözlerin ne mavidir
Avıdırsav̇ sen avıd	Avutursan sen avut
Yad <u>menim nem</u> avıdı (KHM, s. 371)	Yad <u>benim neyimi</u> avutur

Ey dedi <u>bizim neyimiz</u> nuḳsandı istesin gėv̇lim! (KA, s. 61)

“E, <u>bizim neyimiz</u> eksiktir ki gönlüm istesin!” dedi.

4.3. Anlam Bakımından Soru

4.3.1 Doğrudan Soru

Türkiye Türkçesinin grameri ya da cümlebilgisi üzerine yazılmış kitaplara bakıldığında, soru cümlesinin anlamca daha çok olumluluk, olumsuzluk ve sözdelik olmaları bakımından değerlendirildiği görülmektedir (Özmen, 2016, s. 220).

Soru cümleleri, anlam bakımından öncelikle "doğrudan ve dolaylı" olmaları açısından iki grupta değerlendirilmiş ardından gerçeklik, sözdelik, olumluluk ve olumsuzluk üzerinden alt anlamları belirlenmiştir. Anlam farklılıklarını görebilmek için zaman zaman metnin bağlamından da yararlanmıştır.

4.3.1.1. Doğrudan Gerçek Soru

Doğrudan gerçek sorular; olumlu, olumsuz, olumlu yapılı olumsuz anlamlı ve olumsuz yapılı olumlu anlamlı sorular olarak dört grupta incelenmektedir.

4.3.1.1.1. Doğrudan Olumlu Gerçek Soru

Doğrudan olumlu gerçek soruda tespit edilen anlamlar; *bıkma*, *çaresizlik*, *itiraz*, *kaygı*, *kaygılandırma*, *merak*, *sitem* ve *şaşırma*'dır.

4.3.1.1.1.1. Bıkma Anlamlı Olumlu Gerçek Soru

Taranan metinlerde *ne* soru sözcüğünün bir örnekte bıkma anlamlı olumlu gerçek soru olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Fatmaḫan, Fatmaḫan! diyer "Ne Alla ḫetiriçi" (KA, s. 8)

"Fatmahan, Fatmahan!" "Allah rızası için ne?" der.

4.3.1.1.1.2. Çaresizlik Anlamlı Olumlu Gerçek Soru

Çaresizlik anlamlı olumlu gerçek soru olarak kullanılan soru sözcükleri şunlardır: *hara* ve *nėdebil-* < (*ne*+*edebil-*). Taranan metinlerde iki örnekte görülmektedirler.

Dedi, men seni hara aparım seni burda aġrıġ tuttu? (KA, s. 93)

"Şimdi sen burada sancılandın, ben seni nereye götüreyim?" dedi.

Dedi çarası nossın, menim kimin bir kimsesiz nėdebillem? Dėdi gėt Şah'a şiket ėle, (AK, s. 25)

"Çaresi ne olsun, benim gibi bir kimsesiz ne yapabilir?" dedi. "Git padişaha şikâyet et" dedi.

4.3.1.1.1.3. İtiraz Anlamlı Olumlu Gerçek Soru

Taranan metinlerde *hara* soru sözcüğü itiraz anlamlı olumlu gerçek soru olarak sadece bir örnekte geçtiği görülmektedir.

Hara gelsen men odun…? dedi. "gellem seniyden eşye almaġa" (KA, s. 93)

"Nereye geliyorsun, ben odun…?" dedi. "Seninle eşya almaya geliyorum" dedi.

4.3.1.1.1.4. Kaygı Anlamlı Olumlu Gerçek Soru

Kaygı anlamlı olumlu gerçek soru cümlesinde geçen soru sözcüğü *nece*'dir. Taranan metilerde bir örnekte görülmektedir.

Ey nece çıḫaḫ bular elinnen? (KA, s. 32)

E, nasıl kurtulalım bunların elinden?

4.3.1.1.1.5. Kaygılandırma Anlamlı Olumlu Gerçek Soru

Kaygılandırma anlamlı olumlu gerçek soru olarak geçen soru cümlesi *II. tip ezgi sorusu*dur. Taranan metinlerde bir örnekte görülmektedir.

Dėdi özim şata atım? dedi at at atasan atmasan cehenneme! (AK, s. 36)

"Kendimi suya atayım mı?" dedi. "At at bana ne, cehennemin dibine kadar yolun var!" dedi.

4.3.1.1.1.6. Merak Anlamlı Olumlu Gerçek Soru

Taranan metinlerde merak anlamlı olumlu gerçek soru olarak kullanılan soru sözcükleri şunlardır: *haḫsı*, *kim*, *hayza*, *hardan*, *harda*, *hara*, *hanı*, *nanca*, *ne*, *neden*, *nece*, *nişi*, *niye*, *yavı* ve *ezgi sorusu*. Toplamda 251 soru cümlesinde geçen merak anlamlı gerçek sorunun kullanma sayıları şöyledir: *haḫsı* 1, *hanı* 12, *hara* 3, *harda* 7, *hardan* 7, *hayza* 2, *kim* 19, *nanca* 2, *ne* 92, *neden* 1, *nece* 15, *nişi* 20, *niye* 10, *yavı* 4 ve *ezgi sorusu* 56.

*Durun kimse kimseye degip dolaşmasın. Buyuguv̈üz **<u>hahsıdı</u>**?* (KA, s. 20)
Durun, kimse kimseye değip dolaşmasın. Büyüğünüz <u>hangisidir</u>?

*Gėldi Tat'tan sordı, dėdi Tat! **<u>Hanı</u>** Arzı? Dėdi odı odada… girdi dėdi Tat! Hanı odada yoḫtı!* (AK, s. 39)
Geldi Tat'a sordu, "Tat! Arzu <u>nerede</u>?" dedi. "O odadadır" dedi… Odaya girdi, "Tat! Hani? Odada yok." dedi.

Dedi "Sebbeḥ bunı (kilinci) sennen ister demez <u>hanı</u> munın ḳılıncı, ḳablığı belüv̈dedi?" (KA, s. 38)
"Sabah padişah kılıcı istediği zaman, belindeki kılıfın kılıcı <u>nerede</u> demez mi?" dedi.

Diyer be <u>hanı</u> seniy diyirdiy bir uşaġ doġaram bir yanı altın bir yanı gümüş? (KA, s. 68)
"Peki, senin dediğin bir yanı altın bir yanı gümüş olarak doğurduğun çocuk <u>nerede</u>?" der.

Diğer örnekler: (AK, s. 39), (KA, s. 6), (KA, s. 17), (KA, s. 65), (KA, s. 68), (KA, s. 68), (KA, s. 72), (KA, s. 76), (KHM, s. 316).

*Arzıydan ḳamber nėcedi? oḫımaḫta **<u>hara</u>** yėtişipler?* (AK, s. 21)
Arzu ile Kamber nasıldır? Okulda <u>nereye</u> yetiştiler? (hangi sınıfa geldiler?)

Ha, dedi, doyzanḫatın doyzanḫatın <u>hara</u> gėdisen? (KA, s. 70)
"Ha, böcek böcek <u>nereye</u> gidiyorsun?" dedi.

Ha, dedi, doyzanḫatın doyzanḫatın <u>hara</u> gėdisen? (KA, s. 70)
"Ha, böcek böcek <u>nereye</u> gidiyorsun?" dedi.

*Be **<u>harda</u>** yeḫeyeceḫsen?* (KA, s. 6)
Ya <u>nerede</u> yıkayacaksın?

<u>Hardadı</u> ḳardaşlarım? (KA, s. 6)

Nerededir kardeşlerim?

Memleketüv̇ hardadı gelipsen burdan ciger almaġa? (KA, s. 54)
Memleketin nerededir (nerelisin) buraya kadar ciğer almaya gelmişsin?

Diğer örnekler: (KA, s. 1), (KA, s. 18), (KA, s. 69), (KA, s. 65)

*Munı **hardan** taptuv̇? Dedi* "… ġaripti çölde ḳurt, ḳuş yer özünü" (KA, s. 15)
"Bunu nereden buldun?" dedi. "…Yabancıdır, miskindir, çölde kurt, kuş yer kendisini" dedi.

Beli dedi, "İşte doġru sele baḫım sen munı hardan tanısan" "V̇alla… işte…!" dedi (KA, s. 23)
Evet, "İşte doğru söyle bakayım sen bunu nereden tanıyorsun?" dedi. "Valla…işte...!" dedi.

"Ha oġlum hardan olusan?" "Mısır şehrinnen." (KA, s. 63)
"Peki, oğlum nerelisin?" "Mısır'lıyım"

Diğer örnekler: (KA, s. 86), (KA, s. 61), (KA, s. 65), (KA, s. 65)

*Ey **hayza** getti?* (KA, s. 46)
E, nereye getti?

ha baba sen hayza? (KA, s. 56)
ha sen nereye?

Bir yoldaşı görünce,
*'Bunu **kim** tikti sene?'*
Bir bele ḳat tikerem,
Çoḫ gözel uyar mene (ITT, s. 10)

Bir arkadaşı görünce
'bunu kim dikti sana?'
Öyle bir takım dikerim ki
Çok güzel yakışır bana

O dėdi bı gelini kim bezetsin? Bı dėdi bı gelini kim bezetsin? (AK, s. 31)
O, "Bu gelini kim süslesin?" dedi. Bu, "Bu gelini kim süslesin?" dedi.

Dediler ḳilinci kime satıpsan. (KA, s. 38)
"Kılıcı kime sattın?" dediler.

Diğer örnekler: (AK, s. 31), (AK, s. 31), (KA, s. 39), (KA, s. 36), (KA, s. 36), (KA, s. 65), (KA, s. 86), (KA, s. 37), (KA, s. 63), (KA, s. 65), (KA, s. 21), (KA, s. 64), (KA, s. 64), (KA, s. 17), (KA, s. 69), (KA, s. 86).

*Dedi "Yeri **nanca** görüsen?''* (KA, s. 47)
"Yeryüzünü ne kadar görüyorsun?'' dedi"

Nanca görüsen? (KA, s. 47)
"Ne kadar görüyorsun?"

Derziye bir mişteri:	Terziye bir müşteri:
"Mene bir ḳat tik uygun"	"Bana bir takım dik uygun"
*Derzi diyer: "Adıv̇ **ne**?"*	Terzi, "Adın ne?" der
Herif diyer: "Adım Gün" (ITT, s. 10)	Herif, "Adım Gün" der

"Ne istiri menim canımçı gėvlivė?" dedi. (KA, s. 61)
"Benim canımın içi gönlün ne istiyor?" dedi.

Ḳamber yarın gün orta oldı geldi. Dedi em-arv̇adı ne v̇ar yim? (AK, s. 25)
Kamber ertesi gün öğle vakti geldi. "Yenge yemekte ne var?" dedi.

Diğer örnekler: (ITT, s. 10), (KA, s. 60), (AK, s. 27), (AK, s. 30), (KA, s. 6), (KA, s. 11), (KA, s. 7), (KA, s. 47), (KA, s. 39), (KA, s. 42), (KA, s. 42), (KA, s. 32), (KA, s. 33), (KA, s. 33), (KA, s. 25), (KA, s. 29), (KA, s. 43) (KA, s. 21), (KA, s. 88), (KA, s. 97), (KA, s. 66), (KA, s. 50), (KA, s. 101), (KA, s. 51), (KA, s. 51), (KA, s. 54), (KA, s. 53), (KA, s.

59), (KA, s. 60), (KA, s. 86), (KA, s. 45), (KA, s. 46), (KA, s. 96), (KA, s. 55), (KTB, s. 151), (KTB, s. 173), (KTB, s. 173), (KTB, s. 173), (KTB, s. 169), (KTB, s. 167), (KTB, s. 167), (KTB, s. 151), (KA, s. 38), (KA, s. 37), (KA, s. 61), (KA, s. 55), (KA, s. 58), (KA, s. 58), (KA, s. 58), (KA, s. 60), (KA, s. 51), (KA, s. 51), (KA, s. 62), (KA, s. 84), (KA, s. 85), (KA, s. 70), (KA, s. 70), (KA, s. 95), (KA, s. 90), (KA, s. 91), (KA, s. 92), (KA, s. 93), (KA, s. 93), (KA, s. 31), (KA, s. 25), (KA, s. 27), (KA, s. 28), (KA, s. 35), (KA, s. 35), (KA, s. 7), (KA, s. 36), (KA, s. 18), (KA, s. 18), (KA, s. 18), (KA, s. 22), (KA, s. 19), (KA, s. 19), (KA, s. 25), (KA, s. 27), (KA, s. 33), (KA, s. 44), (KA, s. 9), (KA, s. 19), (KA, s. 3), (KA, s. 24), (KA, s. 12), (KA, s. 4), (AK, s. 19), (KA, s. 21).

*Padişah dėdi saġ âşıḳlıġı **neden** bilini? Dėdi baḫçavın yėddi yėmişini birbirine ḳatarsa saġ âşıḳtı.* (AK, s. 27)
Padişah, "Sağlam âşık nereden bilinir?" dedi. "Bahçenin yedi meyvesini birbirine katarsa sağlam âşıktır" dedi.

*Üle kerete, sen bunu **nece** teḳsim ettüv?* (KA, s. 5)
"Ulan kerata, sen bunu nasıl böldün?"

Ḫeber getti patşahçı "Ne durupsan işte oġluv tapıldı." "Nece tapıldı? (KA, s. 30)
Haber gitti padişah için "Ne duruyorsun oğlun bulundu" "Nasıl bulundu?"

Arzıydan ḳamber nėcedi? Oḫımaḫta hara yėtişipler? (AK, s. 21)
Arzu ile Kamber nasıllar? Okulda nereye yetiştiler? (Hangi sınıftalar)

Diğer örnekler: (AK, s. 25), (KA, s. 18), (KA, s. 18), (KA, s. 22), (KA, s. 60), (KA, s. 59), (KA, s. 42), (KA, s. 48), (KA, s. 49), (KA, s. 49), (KA, s. 52), (KA, s. 100).

*Sen **nişi** bu resme baḫtuv ḥesret vėrdüv? Dedi "Hiç…" dedi "Nece hiç…?"* (KA, s. 21)
"Sen niçin bu resme baktın hasret giderdin?" dedi. "hiç…" dedi. "Nasıl hiç…?" dedi.

Sen <u>nişi</u> gelmiştüv̇; bu ḳısrağı nişi getirmiştüv̇? Dedi "v̇alla biz ḫerḫizdiḫ. geldiḫ patşahgile ḫerḫizliġe'' (KA, s. 18)
Sen <u>niçin</u> geldin, bu kısrağı niçin getirdin? "Vallahi biz hırsızız. Padişahın evine hırsızlığa geldik." dedi.

Sen Fatmaḫan <u>nişin</u> bele ze'ifleşipsen, bele ḳorḫu v̇ar ḳarnuv̇da; yav̇u bize ḫakat etmisen? (KA, s. 8)
"Fatmahan <u>niçin</u> böyle zayıflamışsın, bir korku var içinde, niye bize söylemiyorsun?"

Diğer örnekler: (KA, s. 17), (KA, s. 18), (KA, s. 19), (KA, s. 4), (KA, s. 4), (KA, s. 22), (KA, s. 23), (KA, s. 28), (KA, s. 29), (KA, s. 25), (KA, s. 21), (KA, s. 27), (KA, s. 49), (KA, s. 50), (KA, s. 55), (KA, s. 55), (KA, s. 6).

*Dedi "Bu zubunu satmasan mene? Dedi "Beli"dedi "**<u>Niye</u>** satasan?"* (KA, s. 31)
"Bu kıyafeti bana satmaz mısın?" dedi. "Satarım" dedi. "<u>Kaça</u> satarsın?" dedi.

<u>Niye</u> sattüv̇? (KA, s. 38)
<u>Kaça</u> sattın?

Bu köpegi memçi <u>neye</u> kesesen? (KA, s. 57)
Bu köpeği benim için <u>kaça</u> kesersin?

Diğer örnekler: (KA, s. 30), (KA, s. 31), (KA, s. 37), (KA, s. 37), (KA, s. 57), (KA, s. 54), (KA, s. 54).

*"**<u>Yav̇u</u>** bele olupsan?"* (KA, s. 59)
"<u>Niçin</u> böyle (fakir) olmuşsun?"

Ḳeyin nene geli, "Nene bu ev̇ <u>yav̇ı</u> bele oluptu? Eşşeg gezipti!" (KA, s. 75)
Kaynana gelir, "Anne bu ev <u>niçin</u> böyle olmuş? Eşek mi gezmiş!" dedi.

"Ha, yaṿı yiġlemiri?" Küreken dedi. (KA, s. 95)
Damat, "ha, niçin ağlamıyor?" dedi.

Ey diyer, yaṿu bele ḳere olupsan? (KA, s. 11)
"Ey, niçin böyle kara olmuşsun?" der.

*Ḳamber ėve geldi, ḳız aydırdı. Dėdi Ḳamber! **Dėdi ha**? Dėdi ẖeberiṿ ṿar? Dėdi nėce? dedi meni babamnan Tat oġlıyçı istediler.* (AK, s. 25)
Kamber eve geldi. Kız anlattı, "Kamber!" dedi. "Efendim?" dedi. "Haberin var mı?" dedi. "Nasıl?" dedi. "Beni babamdan Tat oğlu için istediler." dedi.

Dedi "İṿalla ihtiyar baba sormaginan! Başıma dem düşüp gelmişem." "H̱erdi" (KA, s. 45)
"Valla yaşlı baba sorma! Başıma bir bela geldiği için geldim." dedi "Hayırdır?'' dedi.

Dediler: be sen?	"Ya sen?" dediler,
Dedi: Men istemirem. (KA, s. 4)	"Ben istemiyorum" dedi.

Diğer örnekler: (AK, s. 24), (AK, s. 31), (AK, s. 32), (KA, s. 45), (KA, s. 68)

*Ḳamber ėve geldi, ḳız aydırdı. Dėdi Ḳamber! Dėdi ha? Dėdi **ẖeberiṿ ṿar**? Dėdi nėce? dedi meni babamnan Tat oġlıyçı istediler.* (AK, s. 25)
Kamber eve geldi. Kız anlattı, "Kamber!" dedi. "Efendim?" dedi. "Haberin var mı?" dedi. "Nasıl?" dedi. "Beni babamdan Tat oğlu için istediler." dedi.

Haẖsımızın bir ḳızı oldı, bir birine bėşik kesme adaẖlı ıssın. Dėdi eyyidi, ḳaydı yoẖtı. Dėdi şart? Dedi şart. (AK, s. 19)
"Hangimizin bir kızı oldursa, birbirine beşik kertme, nişanlı olsun." dedi. "İyi, tamam" dedi. "Söz mü?" dedi. "Söz" dedi.

Dėdi Tat'tan korẖısan? (AK, s. 38)
"Tat'tan korkuyor musun?" dedi.

Diğer örnekler: (AK, s. 27), (AK, s. 30), (KA, s. 10), (KA, s. 15), (KA, s. 17), (KA, s. 17), (KA, s. 18), (KA, s. 9), (KA, s. 30), (KA, s. 19), (KA, s. 44), (KA, s. 45), (KA, s. 46), (KA, s. 46), (KA, s. 43), (KA, s. 47), (KA, s. 48), (KA, s. 48), (KA, s. 48), (KA, s. 49), (KA, s. 49), (KA, s. 51), (KA, s. 52), (KA, s. 52), (KA, s. 53), (KA, s. 54), (KA, s. 55), (KA, s. 55), (KA, s. 54), (KA, s. 57), (KA, s. 57), (KA, s. 57), (KA, s. 57), (KA, s. 57), (KA, s. 58), (KA, s. 62), (KA, s. 61), (KA, s. 61), (KA, s. 64), (KA, s. 64), (KA, s. 65), (KA, s. 67), (KA, s. 67), (KA, s. 85), (KA, s. 86).

4.3.1.1.1.7. Sitem Anlamlı Olumlu Gerçek Soru

Taranan metinlerde sitem anlamlı olarak kullanılan soru sözcükleri *ne* (3), *nossın* < (*ne* + *olsun*) < (*ne* + *ol-*) (1), *nece* (1) ve *yavı* (1)'dır. Sitem anlamlı olumlı gerçek soru toplamda beş örnekte görülmektedir.

*Ey dedi bizim **neyimiz** nuḳsandı istesin gėvlim!* (KA, s. 61)

"E, bizim neyimiz noksandır gönlüm istesin!" dedi.

Böyüg oġlan dedi "Biz ha zamana kimin arvad almayacaġıġ, neyimiz nuḳsandı?'' küçüg oġlan dedi "O şertten arvad allıġ, ḳızı ossa oġluma verisen?" (KA, s. 62)

Büyük oğlan "Biz ne zamana kadar evlenmeyeceğiz, neyimiz noksandır?'' dedi. Küçük oğlan, "Bir şart ile evleneceğiz eğer kızın olursa oğluma verir misin?" dedi.

Dedi çarası nossın, menim kimin bir kimsesiz nėdebillem? Dėdi gėt Şah'a şiket ėle, (AK, s. 25)

"Çaresi ne olsun, benim gibi bir kimsesiz ne yapabilir?" dedi. "Git padişaha şikâyet et" dedi.

*Ey, dedi keçel bu **nece** hediyedi bizimçi getiripsen? Kelleni verdüv padişahıydım mene, saġ ḳanatı ona verdüv…* (KA, s. 3)

"E, keloğlan bu nasıl bir hediyedir ki bizim için getirmişsin?" dedi. Ben padişahken kelleyi bana verdin, sağ kanadı ona verdin…

*Diyer "Hanı be **yavı** çadır işlemediy sen menimçin?"* (KA, s. 68)

“Hani sen niçin çadır işlemedin benim için” der.

4.3.1.1.1.8. Şaşırma Anlamlı Olumlu Gerçek Soru

Toplamda dokuz örnekte görülen şaşırma anlamlı olumlu gerçek soruda kullanılan soru sözcükleri *ne*, *nece* ve *nişi’*dir. E*zgi sorusu* da şaşırma anlamlı olumlu gerçek soru olarak kullanılmaktadır. Kullanma sayıları ise şöyledir: *ne* 3, *nece* 3, *nişi* 1 ve *ezgi sorusu* 2.

*Dedi “Baba **ne** parası!”* (KA, s. 66)
“Ne parası baba” dedi.

Dedi Ḥesen Nüreddin Şam’da ḥelvèçi olup. “Ne diyisen?!” dedi “Valla” (KA, s. 67)
Hasan Nurettin Şam’da Helvacı oldu. “Ne söylüyorsun?!” dedi. “Vallahi…” dedi.

Apardı ḫoruzu ḳabda, ḳabıydan peştamalıydan ḳoydu mezin üstüne. Dedi “Keçel bu nedi?” dedi “valla padişahım…” (KA, s. 3)
Horozu leğende götürdü, leğeniyle, havlusuyla masanın üstüne koydu. “Keloğlan bu nedir?” dedi. “Vallahi padişahım…”

***Nece** ḳardaşuv̇uġ?* (KA, s. 7)
Nasıl kardeşiniz? (Nasıl kardeşim olursun?)

Dedi “Odu kızıv̇ eyyi oldu” “Nece eyyi oldu?” (KA, s. 26)
“İşte kızın iyileşti” dedi. “Nasıl iyileşti?” dedi.

Ne durupsan işte oğluv̇ eyyi oldu. Nece eyyi oldu? “İşte bu yengi gelen ḳız eyyi etti öznü.” dediler. (KA, s. 27)
Ne duruyorsun, işte oğlun iyileşti. Nasıl iyileşti? “İşte bu yeni gelen kız iyileştirdi kendisini.” dediler.

*Dedi “Çıḫ bu taʿziyeden; bu işleyennerin ḥepsin yıġıştır apar ḥamama.” “**Nişi**? Ne ḥamamı!”* (KA, s. 29)
“Çık bu üzüntüden; bu çalışanların hepsini topla hamama götür.” dedi. Niçin? Ne hamamı!

*“Sen öziy **kıssan bunca beşeri öldürüpsen**?” dedi. “Beli”* (KA, s. 49)
“Sen bu kadar insanı öldüren bir kız mısın?’’ “Evet” dedi.

Dedi “Ẏerdim”, dedi “Ẏerdüẏ?’’ dedi “He” (KA, s. 57)
“Verdim” dedi. “Verdin mi?’’ dedi. “Evet” dedi.

4.3.1.1.2. Doğrudan Olumsuz Gerçek Soru

Doğrudan olumsuz gerçek soruda sadece *merak* anlamı tespit edilmiştir.

4.3.1.1.2.1. Merak Anlamlı Olumsuz Gerçek Soru

Taranan metinlerde merak anlamlı olumsuz gerçek soru 19 örnekte görülmektedir. Soru sözcükleri ise şunlardır: *net-* < (*ne+et-*) (1), *neçi* (3), *nişi* (1). Ayrıca *II. tip ezgi sorusu* da merak anlamlı olumsuz gerçek soru örnekleri arasında bulunmaktadır ve 14 örnekte görülmektedir.
*“Bu, dedi, bugün nettüẏ **netmedüẏ**?”* (KA, s. 35)
Bu, “Bugün ne yaptın ne yapmadın?” dedi.

*Ḳız diyer, en aşaġıya **neçi** enmisen?* (KA, s. 10)
Kız in aşağıya niçin inmiyorsun?

Dedi “Berḫürdar olmuş aḫı sen bu neççe gündü mem ekmegim yisen indi mene ekmek neçi ẏermisen?” dedi “Ẏalla ẏermem.’ (KA, s. 56)
“Berhudar olan sen, benim ekmeğimi kaç gündür yiyorsun, şimdi bana niçin vermiyorsun?” dedi. “Vallahi vermem” dedi.

Baba neçi seniyçi arẏad almıyaġın? (KA, s. 85)
“Baba seni niçin evlendirmeyelim?”

***Nişi** tükan açmıyıpsan?* (KA, s. 34)
Niçin dükkânı açmamışsın?

*Bir gün patşah oġlu dedi "Ḳardaş!" dedi "Ne" dedi "**Gelmesen** gideḥ çöle aẏa!"* (KA, s. 42)
"Bir gün padişahın oğlu "Kardeş" dedi. "Ne" dedi. "Av için gelmez misin çöle gidelim?" dedi.

Dedi ''seni aşsam mene bir şey etmesen?'' (KA, s. 44)
Seni açarsam (zincirini) bana bir şey etmez misin?''

''Dedi bu Altun çerşefi satmasan?'' Dedi ''beli.'' (KA, s. 30)
''Bu alın çarşafı satmaz mısın?'' dedi ''evet'' dedi

Diğer Örnekler: (KA, s. 46), (KA, s. 50), (KA, s. 55), (KA, s. 57), (KA, s. 70), (KA, s. 70), (KA, s. 31), (KA, s. 59), (KA, s. 48), (KA, s. 31), (KA, s. 21).

4.3.1.1.3. Doğrudan Olumlu Yapılı Olumsuz Anlamlı Gerçek Soru

Taranan metinlerde, doğrudan olumlu yapılı olumsuz anlamlı gerçek sorulara rastlanmamıştır.

4.3.1.1.4. Doğrudan Olumsuz Yapılı Olumlu Anlamlı Gerçek Soru

Doğrudan olumsuz yapılı olumlu anlamlı gerçek soruda sadece *merak* anlamı tespit edilmiştir.

4.3.1.1.4.1. Merak Anlamlı Olumsuz Yapılı Olumlu Anlamlı Gerçek Soru

Olumsuz yapılı olumlu anlamlı gerçek soru ise sadece merak anlamında kullanılmaktadır. Taranan metinlerde bir örnekte II. tip ezgi sorusu görülmektedir.
Dedi "Bir konuşmasan memçi bu başuẏdan geçeni ne gelip başuẏa, nece ḳazanıpsan bu malı?" (KA, s. 59)
"Başına gelenleri bana anlatmaz mısın? Başına ne gelmiş, bu malı nasıl kazandın?" dedi.

4.3.1.2. Doğrudan Sözde Soru

Bilgi edinmek amacıyla sorulmayan, eğer bir muhatabı varsa, cevap verme ihtiyacının duyulmadığı, hayret, abartma, öfke, şaşırma, vb. gibi anlamları taşıyan sorular, sözde soru cümleleridir.

Sözde soru cümleleri olumlu, olumsuz ya da olumlu yapılı olumsuz anlamlı veya olumsuz yapılı olumlu anlamlı olabilir. Sözde soru cümleleri, soru sözcüğüyle ya da ezgi sorularıyla da soru oluşturulabilir.

4.3.1.2.1. Doğrudan Olumlu Sözde Soru

Doğrudan olumlu sözde soruda *abartma, beddua, bıkma, çaresizlik, çokluk, değersizlik, endişe, gereksizlik, hesap sorma, imkânsızlık, istek, isteksizlik, itiraz, kararsızlık, küçümseme, merak, pişmanlık, sitem, sorgulama, şaşıtma, umursamama* ve *yalvarma* anlamları tespit edilmiştir.

4.3.1.2.1.1. Abartma Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Taranan metinlerde abartma anlamlı olumlu sözde soruya iki örnek cümlede rastlanmıştır. Bu cümleler, *ne* ve *nece* soru sözcükleriyle abartma anlamında kurulan cümlelerdir.

*Dedi "Ḳaḫın indi bular ayıssa bizim başımıza **ne** getirirler"* (KA, s. 20)
"Kalkın şimdi bunlar ayılırsa bizim başımıza ne getirirler!" dedi.

*Başım kesti oğlağı **nece** başımı yeke yeke, müntaha müntaha daşlara ḳeyelere çaldım.* (KA, s. 91)
Başımı kesti oğlağı nasıl da başımı taşlara kayalara vuruyorum.

4.3.1.2.1.2. Beddua Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Beddua anlamlı olumlu sözde soru taranan metinlerde bir örnekte görülmektedir. Bu anlamda kullanılar soru sözcüğü ise *naḫsı* soru sözcüğüdür.

Bugin ayın on dördi	Bugün ayın on dördü
Ḳız saçıvı kim hördi	Kız saçını kim ördü

Mennen sen görişendeḫ	Benle sen görüştüğümüzde
Naḫsı kör olmış gördi (KHM, s. 474)	Hangi kör olası gördü

4.3.1.2.1.3. Bıkma Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Ne soru sözcüğü iki örnekte kullanılarak bıkma anlamı olumlu sözde soru cümlesinde görülmektedir.

Dedi "ala başıy yesin nesen sen!" (KA, s. 94)
"Al ne halin varsa gör, nesin sen! (nasıl bir insansın) dedi"

Diyer "Men ne ḥalda yiġmişem sen de bes dögü tapıldıy menimçi!" (KA, s. 75)
"Ben ne halde toplamışım yetmezmiş gibi sen de bulundun bana!"der"

4.3.1.2.1.4. Çaresizlik Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Taranan metinlerde, çaresizlik anlamlı olumlu sözde sorunun 88 örnekte kullanıldığı görülmektedir. *Hara* (3), *harda* (1), *hardan* (1), *kim* (1), *ne* (78) ve *nece* (4) soru sözcükleri bu görevde kullanılan soru sözcükleridir.

Olmışam bir masḫara	Olmuşum bir maskara
*Baş alım gidim **hara**?*	Baş alıp gideyim nereye?
On bèş il ḫestesiyem	On beş yıl hastayım
Derdime yoḫ bir çara! (ITT, s. 90)	Derdime yok bir çare!

Hiç bilmem hara gėdim	Hiç bilmem nereye gideyim
Haram v̇ar hara gėdim	Nerem var nereye gideyim
Bı derdi ḫudam vėrib	Bu derdi Huda'm vermiş
Darmana hara gėdim (KHM, s. 513)	Dermana nereye gideyim

Hiç bilmem hara gėdim	Hiç bilmem nereye gideyim
Haram v̇ar hara gėdim	Nerem var nereye gideyim
Bı derdi ḫudam vėrib	Bu derdi Huda'm vermiş
Darmana hara gėdim (KHM, s. 513)	Dermana nereye gideyim

Baharda gülim	Baharda gülüm
Soldı baharda gülim	Soldu baharda gülüm
Bırda gülmeġ yasaġtı	Burada gülmek yasaktır
*Gėdim be **harda** gülim* (KHM, s. 413)	Gideyim ya nerede güleyim

Egri otı ḳonış düz	Eğri otur düz konuş
Bahar gėtti geldi güz	Bahar gitti geldi güz
Girdim bu borc altına	Birdim bu borç içine
***Hardan** v̇ėreġ bunı biz?* (ITT, s. 80)	Nereden verelim bunu biz
Elimde sazım bıdı	Elimde sazım budur
Ḥaḳḳa niyazım bıdı	Hakka niyazım budur
***Kime** gėdim şikâyete*	Kime gideyim şikâyete
Allımda yazı bıdı (KHM, s. 494)	Alnımda yazı budur

Eḥmedi v̇em aġa men	"Ahmedinim ağa ben
Şitil v̇ırdım baġa men	Fidan ektim bağa ben
Beg dėsem öldiriller	Bey desem öldürüller
*Bes **ne** diyim aġa men* (KHM, s. 492)	Ama ne diyeyim ağa ben"

köski v̇de bir cüt nar v̇ar	"Göğsünde bir çift nar var
Baş ḳaldır haḳḳa yal v̇ar	Baş kaldır hakka yalvar
Bı güni ḫudam yazıb	Bu günü Huda'm yazmış
Menin elimde ne v̇ar (KHM, s. 539)	Benim elimde ne var"

Nedim nedim!... Ya Allah bugün men nedim! (KA, s. 35)
Ne edeyim, ne edeyim… ya Allah bugün ben ne edeyim!

Diğer örnekler: (KHM, s. 372), (KHM, s. 372), (KHM, s. 382), (KHM, s. 382), (KHM, s. 382), (KHM, s. 399), (KHM, s. 399), (KHM, s. 399), (KHM, s. 416), (KHM, s. 416), (KHM, s. 465), (KHM, s. 465), (KHM, s. 465), (KHM, s. 465), (KHM, s. 465), (KHM, s. 465), (KHM, s. 468), (KHM, s. 477), (KHM, s. 477), (KHM, s. 477), (KHM, s. 489),

(KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 498), (KHM, s. 499) (KHM, s. 514), (KHM, s. 514), (KHM, s. 514), (KHM, s. 515), (KHM, s. 536), (KHM, s. 536), (KHM, s. 536), (KHM, s. 542), (KHM, s. 546), (KHM, s. 546), (KHM, s. 546), (KHM, s. 546), (KHM, s. 549), (KHM, s. 555), (KHM, s. 555), (KHM, s. 555), (KHM, s. 561), (KHM, s. 562), (KHM, s. 562), (KHM, s. 562), (KHM, s. 567), (KHM, s. 567), (KHM, s. 567), (KHM, s. 571), (KHM, s. 581), (KA, s. 9), (KA, s. 9), (KA, s. 32), (KA, s. 35), (KA, s. 35), (KA, s. 75), (KA, s. 75), (KA, s. 89) (KA, s. 36), (ITT, s. 80), (ITT, s. 8), (ITT, s. 78), (KHM, s. 303), (KHM, s. 308), (ITDA, s. 232), (ITDA, s. 232), (ITDA, s. 239), (ITDA, s. 259).

Bilmem gülem aġlıyam	"Bilmem güleyim ya ağlayayım
Men cigerden daġlıyam	Ben ciğerden dağlıyım
Gezerem gözler görmez	Gezerim gözler görmez
Nece *çarḫa baġlıyam!* (ITT, s. 26)	Nasıl çarka bağlıyım!"

Sözüv̇ doġrudı dėdim	"Sözünü doğrudur dedim
Men ėv̇e nece gėldim?	Ben eve nasıl gideyim
Ki ḳelem çal kâġıda	İki kalem vur kâğıda
Arv̇adım iḳna ʿ ėdim (ITT, s. 74)	Eşimi ikna edeyim"

Sarı ḳav̇ın alaca	"Sarı kavun alaca
Başıv̇a dönim nėce	Başına döneyim nasıl
Seniv̇nen itaplaşım	Seninle sitemleşelim
Perdeye giren gėce (KHM, s. 559)	Gerdeğe girilen gece"

Diğer örnek: (ITDA, s. 222).

4.3.1.2.1.5. Çokluk Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Taranan metinlerde çokluk anlamında kullanılan soru sözcükleri; *ne* (7), *nece* (4) ve *neçe* (9)'dir. Toplamda 20 örnekte çokluk anlamında olumlu sözde soru olarak kullanıldıkları görülmektedir.

Seḥerden sada geli	Seherden seda gelir
Zulmı çoḫ dada geli	Zulmü çok tada gelir
Gessin menim canıma	Gelsin benim canıma
*Dosta **ne** ḳada geli* (KHM, s. 560)	Dosta ne musibet gelir

Ḳız adıv̇ Fatmaḫandı	Kız adın Fatmahandır
leblerıv̇ dolı ḳandı	Dudakların dolu kandır
Her gelen seni sev̇er	Her gelen seni sever
Bı can sende ne candı (KHM, s. 537)	Bu can sende ne candır

Ḫunı gözler	Kanlı gözler
Ḳan damar ḫunı gözden	Kan damlar kanlı gözler
Bı sev̇da ne sev̇daydı	Bu sevda ne sevdaydı
Aldı yuḫını gözden (KHM, s. 360)	Aldı uykuyu gözden

Diğer örnekler: (KTB, s. 150), (KHM, s. 338), (KHM, s. 496), (ITT, s. 56).

Toyları ki günüymüş	Düğünler iki günüymüş
***Nece** bir dügüniymiş*	Nasıl bir düğünmüş
Ettim bėş gün özüni	Yaptım beş gün onu
Bitmeġi bu günüymüş (ITT, s. 4)	Bitmesi bu günüymüş

Bı teppe nėce tepe	Bu tepe nasıl tepe
Ḳar yaġar sepe sepe	Kar yağar serpe serpe
Men yarı oyadıram	Ben yarı uyandırıyorum
Gözini öpe öpe (KHM, s. 466)	Gözünü öpe öpe

dėmev̇un sözüm serttı	Demeyim sözüm serttir
meni seleden derttı	Beni söyleten derttir
Arv̇ad ḳapıda durub	Kadın kapıda durmuş
Bu nece felekettı (ITT, s. 86)	Bu nasıl felakettir

Diğer örnekler: (KHM, s. 355).

Ellerçin ayaġ lazım	Eller için ayak lazım
Bineçin dayaġ lazım	Bina için dayak lazım
Neççe *yatana ḳarşı*	Kaç yatana karşı
Bir dene oyaġ lazım (ITT, s. 14)	Bir tane uyanık lazım

Egirdi neççe dükçe	Eğirdi kaç yumak
Bilmirem neççe yükçe	Bilmiyorum kaç yükçe
Yarsını ḥakça buldı	Yarısını hakça buldu
Fazlası yoḫ bir tükçe (ITT, s. 27)	Fazlası yok bir tüyce

Ḫana bir gün	Hana bir gün
Ḫana mėyḫana bir gün	Hana meyhane bir gün
Nėçe köşk nėçe saray	Kaç köşk kaç saray
Olı mėyḫana bir gün (KHM, s. 358)	Olur meyhane bir gün

Diğer örnekler: (KHM, s. 358), (KHM, s. 405), (KHM, s. 414), (KHM, s. 414), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489).

4.3.1.2.1.6. Değersizlik Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Taranan metinlerde *ne* soru sözcüğünün dokuz örnekte değersizlik anlamlı olumlu sözde soru olarak kullanıldığı görülmektedir.

Dalda sına	Dalda sına
Bilbil dalda sına	Bülbül'ü dalda sına
Bı bėş günniġ dünyenin	Bu beş günlük dünyanın
Bes sıḫıl daldasına	Yeter sıkılma gölgesine
Sen mene dalda ossav	Sen bana gölge olsan
Yad nedi daldası ***ne*** (KHM, s. 416)	Eller nedir gölgesi ne

Ḳazı sen ne ḳazısan	Kadı sen ne kadısın

Bilmem kimnen razısan	Bilmem kimden razısın
Men seni tanımıram	Ben seni tanımıyorum
Naẖsı gölin ḳazısan	Hangi gölün kadısın
Odı ḳabrivˇ ögivˇde	O önündeki mezar senin
Sen haranı ḳazısan (KHM, s. 528)	Sen nereyi kazıyorsun

Dalda sına	Dalda sına
Bilbil dalda sına	Bülbül'ü dalda sına
Bı bėş günniġ dünyenin	Bu beş günlük dünyanın
Bes sıẖıl daldasına	Yeter sığınma gölgesine
Sen mene dalda ossavˇ	Sen bana gölge olsan
Yad nedi daldası ne (KHM, s. 416)	Eller nedir gölgesi ne

Diğer örnekler: (KHM, s. 366), (KHM, s. 366), (ITDA, s. 222), (ITDA, s. 231), (ITDA, s. 156), (ITDA, s. 25).

4.3.1.2.1.7. Endişe Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Dört örnekte rastlanan endişe anlamlı olumlu sözde soru, dört ayrı soru sözcüğüyle soru cümlesi kurmuştur. Bunlar: *harda*, *kim*, *ne* ve *nece* soru sözcükleridir.

Ay anam	Ay anam
Yuldız anam ay anam	Yıldız anam ay anam
Bıraẖtıvˇ gėttivˇ meni	Bıraktın gittin beni
Harda *ḳaldıvˇ ay anam* (KHM, s. 413)	Nerede kaldın ay anam

Çaġırdım esmer esmer	Çağırdım esmer esmer
Aġ cigerim ḳan besler	Akciğerim kan besler
Odı men ḳoydım gėttim	O ki ben bıraktım gittim
Yavˇrım seni ***kim*** *besler* (KHM, s. 477)	Yavrum seni kim besler

Bular dediler "Biz ***nedeġin****!"* (KA, s. 42)
Bunlar, "Biz ne yapalım" dediler.

*Çoḫ ırağa gider yarabbi gecedi **nece** dönüm, diyer, bir de mıġaraya!* (KA, s. 10)
"Çok ırağa gider ve der yarabbi bu gece vaktinde nasıl bir de mağaraya döneyim!"

4.3.1.2.1.8. Gereksizlik Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Taranan metinlerde gereksizlik anlamlı olumlu sözde soru 29 örnekte görülmektedir. *Ne* ve *nişi* soru sözcükleri bu işlevde kullanılan soru sözcükleridir.
*Aḫırşerler **ne** başıma bunca ḳaḫısız işte o menim kişimdi* (KA, s. 98)
Ey talihsizler, ne kibirleniyorsunuz o benim eşim.

Çayır çimeni nėyler	Çayır çimeni neyler
Ḳaḥve Yemeni nėyler	Kahve Yemeni neyler
Aslı gözel olanın	Aslı güzel olanın
Her gün ḥamamı nėyler (KHM, s. 479)	Her gün hamamı neyler

Çayır çimeni nėyler	Çayır çimeni neyler
Ḳaḥve Yemeni nėyler	Kahve Yemeni neyler
Aslı gözel olanın	Aslı güzel olanın
Her gün ḥamamı nėyler (KHM, s. 479)	Her gün hamamı neyler

Diğer örnekler: (KHM, s. 479), (KHM, s. 509), (KHM, s. 509), (KHM, s. 539), (KHM, s. 539), (KHM, s. 539), (KHM, s. 573), (KHM, s. 573), (KHM, s. 573), (AK, s. 27), (AK, s. 27), (KHM, s. 307), (KHM, s. 307), (KHM, s. 307), (KHM, s. 307), (KHM, s. 387), (KHM, s. 464), (KHM, s. 486), (KHM, s. 486), (KHM, s. 486), (KHM, s. 549), (KHM, s. 551), (KHM, s. 586), (KA, s. 76).

*Be men **nişi** özimi çalıram, ḥelve paylıram!?* (AK, s. 30)
Ya ben niçin kendimi dövüyorum, helva dağıtıyorum?

Ḳoy ʿidam ėderse meni etsin ʿelemi nişi etsin. (KA, s. 62)
Bırak idam ederse beni etsin insanları niçin etsin!

4.3.1.2.1.9. Hesap Sorma Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Taranan metinlerde iki örnekte görülen hesap sorma anlamlı olumlu sözde soru, *ne* soru sözcüğü ve *I. tip ezgi sorusu* ile bu işlevi gerçekleştirmektedir.

Ḳare yazma buḥçada	Kara yazma bohçada
Bilbil oynar baġçada	Bülbül oynar bahçede
Almaġa güciṅ yėtmez	Almaya gücün yetmez
Ne gezisen küçede (KHM, s. 524)	Ne geziyorsun mahallede

Gelin soraġ bu ḳızdan	Gelin soralım bu kızdan
Pėçesi yandı üzden	Peçesi yandı yüzden
Bacım ḫėrdi geibsen	Kardeşim hayırdır buraya gelmişsin
Bura geldiṅ ne üzden? (ITT, s. 82)	Buraya geldin ne yüzle

4.3.1.2.1.10. İmkânsızlık Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Harda (2), *ne* (1), *nece* (1) soru sözcükleri imkânsızlık anlamlı olumlu sözde soru işlevini gerçekleştiren soru sözcükleridir. Toplamda dört örnekte görülmektedir.

Dėdi: arv̇ad ḳoy bizi	"Kadın bırak bizi
Ḳırınsın şeytan dizi	Şeytanın bacağı kırılsın
*Biz **harda**, altun harda?*	Biz nerede, altın nerede?
Reḥmetlinin öz ḳızı (ITT, s. 78)	Merhumun kendi kızı" dedi

Dėdi: arv̇ad ḳoy bizi	"Kadın bırak bizi
Ḳırınsın şeytan dizi	Şeytanın bacağı kırılsın
Biz harda, altun harda?	Biz nerede, altın nerede?
Reḥmetlinin öz ḳızı (ITT, s. 78)	Merhumun kendi kızı" dedi

Bir köyin aġası Salman ossın	Bir köyün ağası Salman olsun
*O köyde **ne** ḫarman ossın?* (ITT, s. 102)	O köyde ne harman olsun?

*Eyliġiv̇ **nece** v̇ėrim*	İyiliğini nasıl vereyim

arḫadaş seni görüm	Arkadaş seni göreyim
Şah ḳızının boynına	Şah kızının boynuna
Özümi ėyyi hörüm (ITT, s. 8)	Ben iyi öreyim

4.3.1.2.1.11. İstek Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Taranan metinlerde istek anlamlı olumlu sözde soru toplamda altı örnekte görülmektedir. *Ne* (4) ve *nece* (1) bu işlevi gerçekleştiren soru sözcükleridir. Bir örnekte de *ezgi sorusu* cümlesi aynı işlevi gerçekleştirmektedir.

Edirem haẏar haẏar	Ediyorum yaygara yaygara
Haẏara gelseẏ <u>naẏar</u>	Yaygaraya gelsen <u>ne var</u>
Gelib ḳurban bayramı	Gelmiş kurban bayramı
Ḳurbanıẏ olsam naẏar (KHM, s. 491)	Kurbanın olsam ne var

Edirem haẏar haẏar	Ediyorum yaygara yaygara
Haẏara gelseẏ naẏar	Yaygaraya gelsen ne var
Gelib ḳurban bayramı	Gelmiş kurban bayramı
Ḳurbanıẏ olsam <u>naẏar</u> (KHM, s. 491)	Kurbanın olsam <u>ne var</u>

Men de elim ḳoydum ḳoltuġuma "<u>Nedim</u> nedim!" (KA, s. 35)
Ben de elimi koltuğuma koyup düşündüm "<u>Ne yapayım</u>, ne yapayım!"

Men de elim ḳoydum ḳoltuġuma "Nedim <u>nedim</u>!" (KA, s. 35)
Ben de elimi koltuğuma koyup düşündüm "Ne yapayım, <u>ne yapayım</u>!"

*Nenesi dedi saçı kesilmiş! Gėdisen, **<u>nėce</u>** ḥazırsan su getirmeġe!* (AK, s. 21)
Annesi, "Saçı kesilesi seni! Gidiyor musun? <u>Nasıl</u> da hazırsın hemen gidip su getirmeye!" dedi.

*Dedi "Ḳa bir tray edeḫ baḫım **<u>aparabillem</u>** seni!"* (KA, s. 47)
"Kalk bir deneyelim bakayım <u>kaldırabilir miyim</u> seni!" dedi.

4.3.1.2.1.12. İsteksizlik Anlamlı Olumlu Sözde Soru

İsteksizlik anlamlı olumlu sözde soru cümleleri *ne* ve *nişi* soru sözcükleriyle kurulmaktadır. Taranan metinlerde toplamda iki örnekte görülmektedir.

Derdi nėynim	Derdi ne eyleyeyim
Yad gülim derdi nėynim	Yad gülüm derdi ne eyleyeyim
Bağrımda bı felegin	Bağrımda bu feleğin
Sağalmaz derdi ***nėynim*** (KHM, s. 416)	Sağalmaz derdi ne eyleyeyim

Nişin *gėttiv̇ ḳarşımnan*	Niçin gittin karşımdan
Aḳlım aldıv̇ başımnan	Aklım aldın başımdan
Sinev̇de bostan ektim	Sinende bostan ektim
Suv̇ardım göz yaşımnan (KHM, s. 550)	Suvardım gözyaşımdan

4.3.1.2.1.13. İtiraz Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Taranan metinlerde itiraz anlamlı olumlu sözde soru, 24 örnekte görülmektedir. *Ne* (12), *nece* (7) ve *nişi* (1) bu işlevde kullanılan soru sözcükleridir. Aynı işlevde kullanılan *ezgi sorusu* cümlesi dört örnekte görülmektedir.

*Herif dedi: "****Ne*** *dişi?*	Herif: "Ne rüyası?
Men erkegem, sen dişi	Ben erkeğim, sen dişi
Bir ḳuyyı bal tapmışam	Bir kuyu bal bulmuşum
İdara ėder ḳışı" (ITT, s. 6)	İdare eder kışı" dedi

Arv̇ad dėdi: "Ne işi?	Kadın "Ne işi?
Harda gördüv̇ bu dişi?	Nerede gördün bu düşü
Bir bunca daha bekle,	Bir bu kadar daha bekle
Yaz gėtti bekle ḳışı" (ITT, s. 31)	Yaz gitti bekle kışı" dedi

Biz ekmeg tapmarıġ bu nedi getiripsen özün? (KA, s. 95)
"Biz ekmeği bulamıyoruz bu getirdiğin de nedir?"

Diğer örnekler: (ITT, s. 45), (KA, s. 32), (KA, s. 57), (KA, s. 67), (KA, s. 68), (KA, s. 93), (KHM, s. 304), (ITT, s. 30), (AK, s. 39).

Kaḥveyi gül ferde men	Kahveyi gül perde ben
Düştim yaban derde men	Düştüm ıssız derde ben
Açılmamış ḳoncayam	Açılmamış tomurcuğum
Nėce *yatım yėrde men* (KHM, s. 516)	Nasıl uyuyayım yerde ben

Ḳoca, bu nece işti	Koca, bu nasıl iştir
Bu gerçekti ye dişti?	Bu gerçek mi ya düş mü?
Bu iş sene yaramaz	Bu iş sana yaramaz
Yoḫsa işüv̇ çirişti (ITT, s. 84)	Kosa işin çürüktür

Nece işti yarabbi? (KA, s. 67)
Nasıl bir iştir yarabbi?

Diğer örnekler: (KHM, s. 300), (KA, s. 11), (KA, s. 21), (KA, s. 94).

Diyer ***nişi*** *babam evinnen getirmişem ne?* (KA, s. 68)
"Niye babamın evinden mi getirdim ne?" der.

Men indiden sonra gėdim Tat'a ***arv̇atlıġ*** *ėdim?* (AK, s. 39)
Ben bugünden sonra gidip Tat'a eşlik mi edeyim?

Diyer nişi babam evinnen getirmişem ne? (KA, s. 68)
"Niçin babamın evinden mi getirdim ne?" der.

Bele ac ac olu? Gėt birez yemeġ al, asbab al… (KA, s. 19)
Böyle aç aç olur mu? Git biraz yemek getir, kıyafet al…

Oġlan dedi, Arzı mene bele dėsin, özin attı şata. (AK, s. 36)

Oğlan, “Arzu bana böyle mi desin” dedi. Kendisini suya attı.

4.3.1.2.1.14. Kararsızlık Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Taranan metinlerde üç örnekte görülen kararsızlık anlamlı olumlu sözde soru, *harda* ve *ne* soru sözcükleriyle bu işlevi gerçekleştirmektedir.

Dalda yanım	Dalda yanayım
Dağlandı dalda yanım	Dağlandı dalda yanım
*Baş alım **hara** gėdim*	Baş alıp nereye gideyim
Yoḫtı bir dalda yanım (KHM, s. 416)	Bir dal yok ki yanayım

Dalda yėrim	Dalda yerim
Bilbilem dalda yėrim	Bülbülüm dalda yerim
Baş alıb hara gėdim	Baş alıp nereye gideyim
Yoḫtu bir dalda yėrim (KHM, s. 416)	Bir dalda yok ki yerim

***Nede** yanım*	Nede yanayım
Sen görset nede yanım	Sen göster nede yanayım
Sinem birdi dert bindi	Sinem birdir dert bindir
Men bına ne dayanım (KHM, s. 371)	Ben buna nasıl dayanayım

4.3.1.2.1.15. Küçümseme Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Ne ve *neçe* soru sözcükleriye kurulan soru cümleleri, toplamda üç örnekte küçümseme anlamlı olumlu sözde soru olarak kullanılmaktadır.

*Bir dene ḳaḫtı, dėdi yalla yalla men bezedirem, Ḳamber **nedi** sözi bele geçsin!* (AK, s. 31)

“Bir adam kalktı, hadi hadi ben süslerim, Kamber de nedir sözü böyle geçsin” dedi.

*Başuv̇ **neçedendi** bura gelipsen? Çıḫ ḳanşarıma!* (KA, s. 14)

Başın kaçtandır (bu ne cesarettir) da buraya gelmişsin? Önüme gel!

Başuv̇ neçedendi gelipsen bura? Çıḫ ḳanşarıma! (KA, s. 14)

Başın kaçtandır (bu ne cesarettir) da buraya gelmişsin? Önüme gel!

4.3.1.2.1.16. Merak Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Taranan metinlerde merak anlamlı olumlu sözde soru, *hanı* (16), *hara* (5), *harda* (10), *hardan* (5), *kim* (98), naḫsı (4), *nanca* (1), *ne* (103), *neden* (2), *nece* (20), *neçe* (2), *neçi* (6), *nişi* (14) soru sözcüğüyle ve *ezgi sorusu* (27) ile toplamda 313 örnekte görülmektedir.

O herif bir gün geldi	O herif bir gün geldi
Kürkünü yere saldı	Kürkünü yere saldı
Hanı *canbaz inegim?*	Nerede cambaz ineğim?
O gün aḫşama ḳaldı (ITT, s. 24)	O gün akşama kaldı

Sordı: Ḥaḳvermez hanı?	Sordu: Hakvermez nerede?
Ḥaḳaldıyam sen tanı	Hakaldıyım sen tanı
Ḥaḳḳım var kişüv iste	Hakkım var eşini iste
Ya ḳanımdı, ya ḳanı! (ITT, s. 30)	Ya kanımdır, ya kanı!

Yėşildi başıv sona	Yeşildir başın suna
Ḳalemdi ḳaşıv sona	Kalemdir kaşın suna
Göle yalġuz gelipsen	Göle yalnız gelmişsin
Hanı yoldaşıv sona (KHM, s. 580)	Nerede arkadaşın suna

Diğer örnekler: (ITT, s. 24), (KHM, s. 534), (KHM, s. 359), (KHM, s. 316), (KHM, s. 316), (KHM, s. 316), (KHM, s. 346), (KHM, s. 346), (KHM, s. 346), (KHM, s. 524), (KHM, s. 553), (KHM, s. 553), (ITDA, s. 245).

"Ey, dedi, nolup sen menim men de senüv, ***hara*** *giderig!"* (KA, s. 19)
E, ne olmuş ki sen benimsin ben de senin, nereye gidebiliriz!

Emmi dedi bir gėdim mılladan sorım bılar hara yėtişipler? (AK, s. 19)
"Amca, bir gideyim molladan sorayım, bakalım bunlar nereye yetişmişler?" dedi.

Bu para tonḳal para	Bu para bol para
yoḫtı bu ḥala çara	Yoktur bu hale çare
Hiçbir kimse düşünmez	Hiçbir kimse düşünmez
Üzün döndersin <u>hara</u> (ITT, s. 66)	Yüzünü döndürsün <u>nereye</u>

Diğer örnekler: (KHM, s. 528), (ITDA, s. 77).

Arv̇ad dėdi: "Ne işi?	Kadın dedi: "Ne işi?
***<u>Harda</u>** gördüv̇ bu dişi?*	<u>Nerede</u> gördün bu düşü
Bir bunca daha bekle,	Bir bu kadar daha bekle
Yaz gėtti bekle ḳışı" (ITT, s. 31)	Yaz gitti bekle kışı

Gül <u>harda</u>	Gül <u>nerede</u>
Bilbil harda gül harda	Bülbül nerede gül nerede
Narlara su v̇ėrmişem	Narlara su verdim
Bilmirem sümbil harda (KHM, s. 343)	Bilmiyorum sümbül nerede

Ḳızlar aḫşamnan yatmadılar ev̇e girille yazya çıḫılla… nenemiz <u>harda</u> ḳaldı? (KA, s. 93)
Kızlar akşamdan beri uyumayıp, eve girip çıkıyorlar… annemiz <u>nerede</u> kaldı?

Diğer örnekler: (KHM, s. 343), (KHM, s. 343), (ITT, s. 29), (ITT, s. 42), (ITT, s. 42), (KA, s. 17), (KA, s. 30).

V̇üle, bu yol ne yoldı?	Ula, bu yol ne yoldur?
*Bu nenev̇ ***<u>hardan</u>** oldı*	Bu annen <u>nereden</u> oldu
At özüni ḳoy gėtsin	At kendisini bırak gitsin
Bu serseri bir yoldı (ITT, s. 23)	Bu amaçsız bir yoldur

Ėşidin arḫadaşlar	Duyun arkadaşlar
Ḳelbi dolı çim daşlar	Kalbi dolu çim taşlar
Ḫesis zengin cezası	Cimri zengin cezası

İlk ögce <u>hardan</u> başlar (ITT, s. 92) İlk önce <u>nereden</u> başlar

Dedi "Ne eyyisi, <u>hardan</u> eyyi olu?!" (KA, s. 27)
"Ne iyileşmesi, <u>nereden</u> iyi olur?!" dedi.

Diğer örnekler: (AK, s. 28), (KHM, s. 547).

İlan bir ḳaçamaġ ḳaçar Yılan bir kaçamak kaçar
Aradan on gün gėçer Aradan on gün geçer
Şah ḳızının boynına Şah kızının boynuna
*Bir ilan var, <u>**kim**</u> açar?* (ITT, s. 8) Bir yılan var, <u>kim</u> açar?

Üç oġlaġ da bunun ardıyca geldi. <u>Kimin</u>? Ayının (KA, s. 89)
Üç oğlak da bunun ardından geldi. <u>Kimin</u>? Ayının.

Munu <u>kim</u> ḥisab ediri? O dul arṿad meḥellelerinde (KA, s. 85)
Bunu <u>kim</u> hesap ediyor? O mahallelerindeki dul kadın.

Diğer örnekler: (KHM, s. 474), (ITT, s. 13), (ITT, s. 33), (ITT, s. 49), (ITT, s. 56), (ITT, s. 56), (ITT, s. 57), (ITT, s. 67), (ITT, s. 71), (ITT, s. 71), (ITT, s. 8), (ITT, s. 34), (ITT, s. 42), (KHM, s. 330), (KHM, s. 323), (KHM, s. 324), (KHM, s. 314), (KHM, s. 306), (KHM, s. 306), (KHM, s. 306), (KHM, s. 309), (KHM, s. 309), (KHM, s. 309), (ITT, s. 73), (ITT, s. 76), (ITT, s. 78), (ITT, s. 90), (ITT, s. 91), (KHM, s. 332), (KHM, s. 343), (KHM, s. 360), (KHM, s. 360), (KHM, s. 360), (KHM, s.361), (KHM, s.361), (KHM, s. 361), (KHM, s. 361) , (KHM, s. 361), (KHM, s.361), (KHM, s.361), (KHM, s.361), (KHM, s. 368), (KHM, s. 381), (KHM, s. 385), (KHM, s. 387), (KHM, s. 392), (KHM, s. 402), (KHM, s. 415), (KHM, s. 463), (KHM, s. 464), (KHM, s. 484), (KHM, s. 484), (KHM, s. 484), (KHM, s. 484), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 489), (KHM, s. 506), (KHM, s. 506), (KHM, s. 506), (KHM, s. 494), (KHM, s. 510), (KHM, s. 510) , (KHM, s. 510), (KHM, s. 511), (KHM, s. 511) , (KHM, s. 511), (KHM, s. 521), (KHM, s. 537), (KHM, s. 542), (KHM, s.

543), (KHM, s. 543), (KHM, s. 544), (KHM, s. 551), (KHM, s. 575), (KHM, s. 575), (KHM, s. 582), (KHM, s. 583), (KA, s. 17), (KA, s. 88), (KA, s. 88), (KHM, s. 510), (KA, s. 84), (ITDA, s. 241), (ITDA, s. 242), (ITDA, s. 140), (ITDA, s. 242), (ITDA, s. 242), (ITDA, s. 252), (ITDA, s. 140), (ITDA, s. 140).

Gözlerim ne demdesen	Gözlerim ne âlemdesin
Açıl gėv̇il ġemdesen	Açıl gönül gamdasın
Men senv̇ ʿâlemv̇de	Ben senin âlemindeyim
*Sen **<u>naḫsı</u>** ʿâlemdesen*	Sen <u>hangi</u> âlemdesin
Bėlime postı v̇ırdıv̇	Belime postu vurdun
gezdirdiv̇ ʿâlemde sen (KHM, s. 509)	Gezdirdin âlemde sen

İkiv̇iz bir bedensiz	İkiniz bir bedensiniz
Sallanıb yol gėdensiz	Sallanıp yol gidensiniz
Dönin üziv̇iz görim	Dönün yüzünüzü göreyim
Siz <u>naḫsı</u> obadansız (KHM, s. 514)	Siz <u>hangi</u> obadansınız

Ḳazı sen ne ḳazısan	Kadı sen ne kadısın
Bilmem kimnen razısan	Bilmem kimden razısın
Men seni tanımıram	Ben seni tanımıyorum
<u>Naḫsı</u> gölin ḳazısan	<u>Hangi</u> gölün kadısısın
Odı ḳabriv̇ ögiv̇de	O önündeki mezar senin
Sen haranı ḳazısan (KHM, s. 528)	Sen nereyi kazıyorsun

Diğer örnek: (ITDA, s. 154).

Ḥaḳaldı fikre daldı	Hakaldı fikre daldı
*Aḫşama **<u>nanca</u>** ḳaldı?*	Akşama <u>ne kadar</u> kaldı?
Ḳaḫtı gėtti bazara	Kalktı gitti pazara
Her ne isterse aldı (ITT, s. 31)	Her ne isterse aldı

*Mėyde **ne** v̇ar*	Meyde ne var
Mėy bili mėyde ne v̇ar	Mey bili meyde ne var
İçmiyen esnemiyen	İçmeyen esnemeyen
Ne bili mėyde ne v̇ar	Ne bili meyde ne var
Men içtim men esnedim	Ben içtim ben esnedim
Men billem mėyde ne v̇ar (KHM, s. 367)	Ben bilirim meyde ne var

Oġlan bele ḳız bele	Oğlan böyle kız böyle
Beter olacaġ hele	Beter olacak hele
Ya Rabbi ne olacaġ?	Ya Rabbi ne olacak?
Men demiyim sen sele (ITT, s. 13)	Ben söylemeyeyim sen söyle

Ḫeber getti patşahçı "Ne durupsan işte oğluv tapıldı." "Nece tapıldı? (KA, s. 30)
Haber gitti padişah için "Ne duruyorsun oğlun bulundu" "Nasıl bulundu?"

Diğer örnekler: (ITT, s. 11), (ITT, s. 14), (ITT, s. 16), (ITT, s. 18), (ITT, s. 27), (ITT, s. 24), (ITT, s. 22), (ITT, s. 23), (ITT, s. 23), (ITT, s. 44), (ITT, s. 55), (ITT, s. 58), (KHM, s. 542), (KHM, s. 331), (KHM, s. 549), (KA, s. 1), (KA, s. 3), (KA, s. 10), (KA, s. 10), (KA, s. 17), (KA, s. 17), (KA, s. 19), (KA, s. 27), (KA, s. 15), (KA, s. 17), (KA, s. 34), (KA, s. 27), (KA, s. 34), (KA, s. 34), (KA, s. 85), (KA, s. 39), (KA, s. 91), (KA, s. 89), (KA, s. 89), (KA, s. 25), (KA, s. 22), (KA, s. 22), (KA, s. 2), (ITT, s. 59), (ITT, s. 34), (ITT, s. 34), (ITT, s. 45), (ITT, s. 45), (ITT, s. 46), (ITT, s. 12), (ITT, s. 9), (KHM, s. 303), (KHM, s. 306), (KHM, s. 306), (KHM, s. 321), (KHM, s. 324), (ITT, s. 84), (AK, s. 22), (AK, s. 23), (AK, s. 23), (AK, s. 25), (AK, s. 25), (ITT, s. 91), (ITT, s. 101), (ITT, s. 101), (KTB, s. 157), (KTB, s. 161), (KTB, s. 161), (KTB, s. 161), (KTB, s. 157), (KTB, s. 151), (KHM, s. 297), (KHM, s. 327), (KHM, s. 345), (KHM, s. 345), (KHM, s. 365), (KHM, s. 367), (KHM, s. 367), (KHM, s. 506), (KHM, s. 509), (KHM, s. 465), (KHM, s. 493), (KHM, s. 493), (KHM, s. 493), (KHM, s. 493), (KHM, s. 494), (KHM, s. 527), (KHM, s. 543), (KHM, s. 561), (KHM, s. 561), (KA, s. 85), (KA, s. 89), (KA, s. 91), (KA, s. 92), (ITDA, s. 245), (ITDA, s. 224), (ITDA, s. 163), (ITDA, s. 223), (ITDA, s. 156), (ITDA, s. 157), (ITDA, s. 249), (ITDA, s. 147), (ITDA, s. 155), (ITDA, s. 155).

*Ḳurda **neden** boynun ḳalın demişler, kendi işimi kendi elimle yaparım demiş* (ITDA, s. 243)

"Kurda neden boynun kalındır" demişler. "Kendi işimi kendi elimle yaparım" demiş. (işini başkasına inanmayarak kendisi yapan, üzülmez, rahat eder)

Arsız neden arlanı çölde gezer salanlı (ITDA, s. 221)

Arsız neden arlanır çölde gezer sallanır. (arsız hiçbir şeyden utanmadığı için çölde de olsa salına salına gezer)

Herif ipi uzadı
Geldi canuv̇ azadı
Çeker bir ejdeha ilan
*aḫ bu **nece** ḳazadı?* (ITT, s. 7)

Herif ipi uzadır
Geldi canını kurtardı
Çeker bir büyük yılan
Ah bu nasıl kazadır

Nene diyer: en ḳızım
İşimiz çoḫtı bizim
Damlar ḳuşu olubsan
Derdiv̇e nece dözüm? (ITT, s. 58)

Nene "İn kızım
İşimiz çoktur bizim
Damlar kuşu olmuşsun
Derdini nasıl dinleyeyim?" der

"Ey, dedi, parçalasın; siz nece aparsız men de bele aparram" (KA, s. 25)

"E parçalasın, siz nasıl götürüyorsanız ben de böyle götürürüm." dedi.

Diğer örnekler: (ITT, s. 6), (ITT, s. 53), (ITT, s. 17), (KHM, s. 321), (KHM, s. 460), (KHM, s. 460), (KHM, s. 460), (KHM, s. 496), (KHM, s. 496), (KHM, s. 501), (ITT, s. 36), (KHM, s. 526), (KA, s. 1), (KA, s. 24), (KA, s. 24), (KA, s. 26), (KA, s. 40).

Ey misafir ʿammuca
*Yaşın oluptı **neççe**?*
Sen ḳonış men de bilim
Çoḫ oturaġ bu gece (ITT, s. 11)

Ey misafir amca
Yaşın olmuştur kaç?
Sen konuş ben de bileyim
Çok oturalım bu gece

Al inciden	Al inciden
Gir sallan al inciden	Giy salın al inciden
Nėçe can telef oldı	Kaç can mahvoldu
Bı faḳtan alınca den (KHM, s. 299)	Bu tuzaktan bir yem alınca

Neçi *uymuru? Cigerdi teḥemmil etmez öldürmeğine v̇urmağına* (KA, s. 86)
Niçin uymuyor? Öldürmeye vurmaya ciğer tahammül etmez.

Neçi oyanmadı? Yorġundu… (KA, s. 90)
Niçin uyanmadı? Yorgundu…

Ah, dedi, neçi bu oğlağı sen kesipsen netmişti sene ne zereri vardı sene? Bu ayı öz özne diri. (KA, s. 91)
"Ah, niçin bu oğlağı kestin ne yapmıştı, ne zararı vardı sana?" dedi. Bunu ayı kendi kendine söylüyor.

Diğer örnekler: (KHM, s. 549), (ITT, s. 9), (KHM, s. 570).

Derde ***nişi***	Derde niçin
Düşmişem derde nişi	Düşmüşüm derde niçin
Çıḫışım ġem yokışı	Çıkışım gam yokuşu
Enişim derd enişi (KHM, s. 329)	İnişim dert inişi

Leyle bilisen, nişin yatmısan? (ITT, s. 107)
Ninni biliyorsun, niçin uyumuyorsun?

Yėtimin nazı çoḫtı	Yetimin nazı çoktur
Nazını çeken yoḫtı	Nazını çeken yoktur
Yėtim nişi melülsen	Yetim niçin hüzünlüsün
Diyiller babav̇ yoḫtı (KHM, s. 580)	Babanın olmadığını mı dediler

Diğer örnekler: (ITT, s. 4), (KHM, s. 329), (KHM, s. 311), (KHM, s. 562), (KHM, s. 372), (KHM, s. 464), (KHM, s. 521), (KHM, s. 472), (KHM, s. 422), (KHM, s. 422), (KHM, s. 422).

*Çaḳḳal **bilisen** nėder*	Çakal biliyor musun ne eder
Saçın seḳḳeli dider	Saçını sakalını diter
Ḳıyamatta ne v̇erim?	Kıyamette ne vereyim?
Tav̇uġı ḳoyar gider (ITT, s. 18)	Tavuğu bırakır gider

Yėmind iç bir de gene	Yemin et bir de yine
Bu kömeli tikene	Bir kümeli dikene
Allah haḳ istinedi	Allah hak üstünedir
Mene v̇ėri, ye sene? (ITT, s. 38)	Bana verir, ya sana?

Ḳeyin nene geli, "Nene bu ėv̇ yav̇ı bele oluptu? Eşşeg gezipti!" (KA, s. 75)
Kaynana gelir, "Anne bu ev niçin böyle oldu? Eşek mi gezdi!" dedi.

Diğer örnekler: (ITT, s. 7), (ITT, s. 19), (ITT, s. 19), (ITT, s. 19), (ITT, s. 46), (ITT, s. 46), (ITT, s. 53), (ITT, s. 54), (ITT, s. 64), (ITT, s. 67), (ITT, s. 84), (ITT, s. 86), (ITT, s. 100), (ITT, s. 104), (ITT, s. 104), (AK, s. 21), (KA, s. 61), (KHM, s. 580), (KA, s. 21), (KA, s. 22), (KA, s. 65), (KA, s. 90), (ITDA, s. 134), (KA, s. 12).

4.3.1.2.1.17. Pişmanlık Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Taranan metinlerde *nece* (1) ve *net-* < (*ne* + *et-*) (2) soru sözcükleri, pişmanlık anlamlı olumlu sözde soru olarak toplamda üç örnekte görülmektedir.

İliştim Fatma ḫana	İliştim Fatma hana
Gėce düştüm külḫana	Gece düştüm hamam ocağına
Gündüzler yırġat işi	Gündüzler ırgat işi
***Nece** ḳiydim bu cana!* (ITT, s. 37)	Nasıl kıydım bu cana!

Bir gėce ev̇e gėttim	Bir gece eve gittim

And iştim toba ėttim Ant içtim tövbe ettim
Ki gün gėşti aradan İki gün geçti aradan
*Düşündüm dėdim **nėttim*** (ITT, s. 90) Düşündüm dedim nettim

Ya rabbi diyer, men nettim özüm özüme? (KA, s. 6)
"Yarabbi, ben ne yaptım kendi kendime?" der.

4.3.1.2.1.18. Sitem Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Taranan metinlerde sitem anlamlı olumlu sözde soru toplamda 56 sözcükte görülmektedir. *Kim* (3), *ne* (22), *nece* (11), *nişi* (7) ve *yavu* (1) bu işlevde kullanılan soru sözcükleridir. Ayrıca *ezgi sorusu* cümlesi de aynı işlevde kullanılarak 12 örnekte görülmektedir.

***Kime** ėdim men dadı?* Kime edeyim ben şikâyeti?
Bilmirem nedi adı Bilmiyorum adı nedir
Menim kimin nazdara Benim gibi nazlıya
Ėttirmişsin sen cadı! (ITT, s. 34) Sen büyü yaptırmışsın!

Bilmem kime dad ėdim Bilmem kime şikâyet edeyim
Ġemli gėvlim şad ėdim Gamlı gönlümü şad edeyim
Yarım da üz çėvirdi Yârim de yüz çevirdi
Men kime fıryad ėdim (KHM, s. 468) Ben kime feryat edeyim

Kerküge düşti yolım Kerkük'e düştü yolum
Yar çekme çıḫar ḳolım Yar çekme çıkar kolum
Kesilib gelib gėden Gelen giden kalmamış
Soraġıv kimnen alım (KHM, s. 528) Haberini kimden alayım

Ah boyaġçı tükeni Ah boyacı tükenir
*Bura **ne** attı meni?* Buraya nasıl geldim
Yeddi reng boyaġ küpü, Yedi renk boya küpü
Ne biter ne tükeni (ITT, s. 19) Ne biter ne tükenir

Ḳardaşlar bu <u>ne</u> ḥaldı?	Kardeşler bu <u>ne</u> haldir?
ʿEḳlüvüzı kim çaldı?	Aklınızı kim çaldı
Bir sorın bezirgen'nen	Bir sorun bezirgândan
Bu zehirdi ya baldı? (ITT, s. 67)	Bu zehir mi ya bal mı?

Altuv̇da ḥesir yoḫ, üstüv̇de yorġan yoḫ, bir kessek yastuġuv̇du… bu <u>ne haldı</u> edisen! (KA, s. 33)

Altında hasır yok, üstünde yorgan yok, sadece bir kerpiç gibi yastığın… bu <u>ne haldir</u> içindesin (ediyorsun kendi kendin)!

Diğer örnekler: (ITT, s. 10), (ITT, s. 36), (ITT, s. 82), (AK, s. 30), (KHM, s. 383), (KHM, s. 404), (KHM, s. 404), (ITT, s. 46), (KA, s. 33), (KA, s. 65), (KA, s. 67), (AK, s. 30), (KHM, s. 416), (KHM, s. 422), (KHM, s. 483), (KHM, s. 501), (AK, s. 34), (ITDA, s. 219), (ITDA, s. 223).

Tükende yeddi küp v̇ar	Dükkânda yedi küp var
Kimi enni kimi dar	Kimi geniş kimi dar
Küpten küpe yeddi reng	Küpten küpe yedi renk
***<u>Nece</u>** işti hayhav̇ar* (ITT, s. 19)	<u>Nasıl</u> iştir yarabbi

Yana sen	Yana sen
<u>Nėce</u> düştiv̇ yana sen	<u>Nasıl</u> düştün yana sen
Yar ḳorḫımısan ahımnan	Yar korkmuyor musun ahımdan
Ḥesret çekim yanasan (KHM, s. 395)	Hasret çekeyim yanasın

Ey, dedi keçel bu <u>nece</u> hediyedi bizimçi getiripsen? (KA, s. 3)

"E, Keloğlan bu bize getirdiğin <u>nasıl</u> bir hediyedir?" dedi.

Diğer örnekler: (ITT, s. 19), (ITT, s. 51), (ITT, s. 40), (ITT, s. 63), (KHM, s. 349), (KHM, s. 364), (KHM, s. 404), (KA, s. 4).

Çağırdım gel yanıma	Çağırdım gel yanıma
baḫ yaralı canıma	Bak yaralı canıma
Nişin *tebib degildiv̇*	Niçin tabip değildin
Girdiv̇ şirin ḳanıma (KHM, s. 478)	Girdin tatlı kanıma

He ėyledіv̇ ėyledіv̇	Ha eyledin eyledin
Ḳamber mene nėyledіv̇	Kanber bana neyledin
Sen mene degmemiştiv̇	Sen ana değmemiştin
Nişin büḫten ėyledіv̇ (AK, s. 34)	Niçin bühtan eyledin

Daha nişi diyisiz… ? ḥaḳḳuvda v̇ar işte… (KA, s. 5)
Daha niçin söylüyorsunuz… ? Hakkın da var işte…

Diğer örnekler: (ITT, s. 39), (KHM, s. 474), (KA, s. 51), (KHM, s. 570)

Dediler "Oġlum sen nişi bijsen? ***Yav̇ı*** *nene babayı taḳip etmisen; ḳurt nece benedam doġar?"* (KA, s. 51)
Oğlum sen niçin kurnazlık yapıyorsun? Anne babanı niçin takip etmiyorsun? Kurt nasıl bin adam doğar?

Bėd ilim	Çirkin yılım
Bėd aylarım bėd ilim	Çirkin aylarım çirkin yılım
Zaġ diyer ge bizden ol	Karga der gel bizden ol
Bilbil diyer be dilim (KHM, s. 414)	Bülbül der ya dilim?

Alla muni ḳebl eder, peġember muni ḳebl eder? (KA, s. 4)
Allah bunu kabul eder mi, peygamber kabul eder mi?

Lolo, lolo, mene de lolo? (ITDA, s. 148)
Lolo, lolo, bana da mı lolo? (benden öğrendiğini bana mı satıyorsun?)

Diğer örnekler: (ITT, s. 39), (ITT, s. 47), (ITT, s. 47), (ITT, s. 47), (ITT, s. 47), (KA, s. 4), (KA, s. 36) (ITT, s. 46), (ITDA, s. 176).

4.3.1.2.1.19. Sorgulama Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Sorgulama anlamlı olumlı sözde soru taranan metinlerde toplamda 31 örnek soru cümlesinde görülmektedir. *Ne* (5), *nece* (6), *neçe* (1), *neden* (16) ve *nişi* (3) soru sözcükleri bu işlevde kullanılan soru sözcükleridir.

Dost bize gelmez oldı	Dost bize gelmez oldu
Ḥalımı sormaz oldı	Halimi sormaz oldu
*Men ona **ne** dėmiştim*	Ben ona ne demiştim
Yaramı sarmaz oldı (KHM, s. 490)	Yaramı sarmaz oldu

Ne baḫısan odamnan	Ne bakıyorsun odamdan
Utanmısan adanman	Utanmıyor musun adamnan
Dilv̇ nobat şekeri	Dilin nöbet şekeri
Dudaḫlarıv̇ badamnan (KHM, s. 549)	Dudakların bademden

Başına ne geldi bunın? (KA, s. 13)
Bunun başına ne geldi?

Diğer örnekler: (KHM, s. 549), (KHM, s. 574).

***Nėce** dağlar*	Nasıl dağlar
Nėce ḳar nėce dağlar	Nasıl kar nasıl dağlar
Ge çek sėv̇da derdini	Gel çek sevda derdini
Gör seni nėce dağlar (KHM, s. 369)	Gör seni nasıl dağlar

Nėce gözler	Nasıl gözler
Nėce ḳaş nėce gözler	Nasıl kaş nasıl gözler
Bir göz kiprik çalarsa	Bir göz kirpik çalarsa
Yar yolın nėce gözler (KHM, s. 370)	Yar yolunu nasıl gözler

Nėce gözler	Nasıl gözler
Nėce ḳaş nėce gözler	Nasıl kaş nasıl gözler
Bir göz kiprik çalarsa	Bir göz kirpik çalarsa
Yar yolın nėce gözler (KHM, s. 370)	Yar yolunu nasıl gözler

Diğer örnekler: (KHM, s. 369), (KHM, s. 369), (KHM, s. 370).

Başuv̇ ***neçedendi*** *bura gelipsen? Çıḫ ḳanşarıma!* (KA, s. 13)
Başın kaçtandır da buraya gelmişsin? Önüme gel!

Neden *dür*	Neden inci
Neden sedef neden dür	Neden sedef neden inci
Ḳareden aġ boyanı	Karadan ak boyanır
Aġın aslı nedendür (KHM, s. 371)	Ağın aslı nedendir

Degirman dolı dendi	Değirmen dolu dendir
Suyı gelmez nedendi	Suyu gelmez nedendir
ʿÂlemin yarı geldi	Âlemin yâri geldi
Bizim gelmez nedendi (KHM, s. 487)	Benim gelmez nedendir

Ey, dedi, baba sen bizimnenesen neden ḳorḫuruġ (KA, s. 87)
"Ey, baba sen bizimlesin neden korkuyoruz" dedi

Diğer örnekler: (KHM, s. 371), (KHM, s. 371), (KHM, s. 371), (KHM, s. 485), (KHM, s. 485), (KHM, s. 485), (KHM, s. 485), (KHM, s. 485), (KHM, s. 487), (KHM, s. 319), (KHM, s. 319), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370).

Düşenem	Düşenim
Yıḫılanam düşenem	Yıkılanım düşenim
Sen dėdüv̇ gözden salam	Sen dedin gözden çıkarırım
Nişi *gözden düşenem* (KHM, s. 333)	Niçin gözden düşenim

Nişansız	Nişansız
Bir ḳuşım var nişansız	Bir kuşum var nişansız
Gėden mennen gėdipti	Giden benden gitmiştir
Siz <u>nişi</u> perişansız (KHM, s. 372)	Siz <u>niçin</u> perişansız

Ya rabbi <u>nişi</u> bu ḳız döndü bu ceyrannan? (KA, s. 12)
Ya rabbi <u>niye</u> bu kız döndü (ceylanı kesmekten vazgeçti) bu ceylandan?

4.3.1.2.1.20. Şaşırma Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Taranan metinlerde şaşırma anlamlı olumlu sözde soru toplamda 58 örnekte görülmektedir. *Hanı* (1), *hardan* (3), *kim* (2), *ne* (20), *nece* (22) ve *nişi* (1) soru sözcükleri, bu işlevde kullanılan soru sözcükleridir. Ayrıca aynı işlevde kullanılan *ezgi sorusu* cümlesi 10 örnekte görülmektedir.

*Dedi "Ḳer nenev̇ össün nene yerim **<u>hanı</u>**!"* (KA, s. 17)
"Yaşlı ninen ölsün, yerim <u>hani</u> (hani nerede yerim var)!" dedi.

*Gün **<u>hardan</u>** çıḫıp* (ITDA, s 113)
Gün <u>nereden</u> çıkmış. (alışkanlığı değişen kimseye söylenir)

Ne bahardı ne de güz, <u>hardan</u> geldi bu nergiz. (ITDA, s. 155)
Ne bahardır ne de güz, <u>nereden</u> geldi bu nergis. (beklenmedik bir vakit veya bir yerde güzel veya değerli bir şeye rastlanırken söylenir)

Yengi giren v̇arlıya mübarek olsun, faḳire de bu <u>hardan</u> sene diyeler (ITDA, s. 261)
Yeni kıyafet giyen zengine "Hayırlı olsun", fakire de "Bu <u>nereden</u> sana" derler.

*Ah diyer, v̇alla **<u>kim</u>** gelip ev̇ime!* (KA, s. 7)
"Ah, valla <u>kim</u> gelmiş evime!" der.

Ḳız dedi "Kimsen sen?" Dedi men kürekenem, padişahın oğlıyam <u>kimem</u>!" dedi. (KA, s. 64)

Kız, “Sen kimsin?” dedi, “Ben damatım, padişahın oğluyum kim olabilirim!” dedi.

Çaḳḳal ḳaştı hem çöle	Çakal kaçtı hem çöle
Sanki düşüb bir göle	Sanki düşmüştür bir göle
Başḳa çaḳḳal görünce	Başka çakal görünce
*İlahi bu **ne** ola?!* (ITT, s. 19)	İlahi bu ne ola?!

Tat ḳilincini sıyırdı, çıḫtı damnan baḫsın, ne görsin? baḫtı Ḳamber gerçekten ölip, Arzı da öz-özin öldirip, (AK, s. 39)

Tat kılıcını çakardı, neler olduğuna bakmak için çatıya çıktı, bir de ne görsün? Baktı Kamber gerçekten ölmüş Arzu da kendisini öldürmüş.

Olar da girdiler baḫtılar ne! (KA, s. 19)

Onlar da (avluya) girdiler bir de ne görsünler!

Diğer örnekler: (ITT, s. 34), (ITT, s. 37), (KTB, s. 157), (KTB, s. 164), (KHM, s. 358), (KHM, s. 470), (KHM, s. 550), (KA, s. 19), (KA, s. 67), (KA, s. 2), (AK, s. 39), (ITT, s. 34), (ITT, s. 11), (ITDA, s. 156), (ITDA, s. 156), (ITDA, s. 62), (ITDA, s. 62).

çaḳḳal diyer: “Ey zalım,	Çakal: “Ey zalim,
***Nece** yediv sen malım?*	Nasıl yedin sen malımı?
Ḳoy ḳerri sennen assın	Bırak karı senden alsın
Ḳurtarım men de ḳalım’’ (ITT, s. 18)	Kurtarıp ben de kalayım” der

Ḳamber bed döe bastı özine! Dėdiler nėce olı! (AK, s. 32)

Kamber beddua etti kendisine! “Nasıl olur!” dediler.

Aman, diyer, sen muni… nanca nazdarıydı yanuvda; muni nece kesesen, nece yesen! (KA, s. 12)

Aman, sen bunu… Ne kadar kıymetliydi yanında; bunu nasıl kesersin, nasıl yersin?’’

Diğer örnekler: (ITT, s. 46), (AK, s. 36), (KHM, s. 341), (KHM, s. 467), (ITT, s. 5), (ITT, s. 59), (KA, s. 12), (KA, s. 11), (KA, s. 18), (KA, s. 25), (KA, s. 47), (KA, s. 48), (KA, s. 51), (KA, s. 52), (KA, s. 60), (KA, s. 96), (KA, s. 88), (KA, s. 1), (KA, s. 8).

*Daha **nişi** gedisiz odun yığısız getirisiz!* (KA, s. 53)
Daha niçin gidiyorsunuz, odun toplayıp getiriyorsunuz!

***Ŭstānbil'e** gideceḫsen?* (KA, s. 2)
İstanbul'a mı gedeceksin?

Ay diyer nene yüzü ḳere olmasım bu sensen! (KA, s. 97)
"Ay anne yüzün kara olmasın, bu sen misin?" der.

Dedi "Ah ḳapıydan ha v̇alla hoy! Bu dev̇di, beşerdi…? Bu nece bir beşerdi, canav̇ardı bunca beşeri kesip!" (KA, s. 48)
"Ah kapıdan giren ha valla hay! Bu dev mi, beşer mi…? Bu kadar insanı kesen nasıl bir beşerdir, bu ancak bir canavar olabilir!" dedi.

Diğer örnekler: (ITT, s. 7), (KA, s. 99), (KA, s. 48), (KA, s. 51), (KA, s. 59), (KA, s. 2), (KA, s. 2).

4.3.1.2.1.21. Umursamama Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Taranan metinlerde *ne* soru sözcüğü umursamama anlamlı olumlu sözde soru olarak toplamda 10 örnekte görülmektedir.
Ne işiyiz ḳalıp özünnen beslerem özün! (KA, s. 96)
Ne işiniz var kendisiyle ben beslerim kendisini!

Oyağı nėyler	Uyanığı neyler
Yatıb oyağı nėyler	Yatmış uyanığı neyler
İçerden yaralıyam	İçimden yaralıyım
Yazım boyağı nėyler (KHM, s. 379)	Yazım boyayı neyler

Bu nedi getiripsen? diyer "nessiz özünnen?" (KA, s. 96)
Bu getirdiğin de nedir? "Ne istiyorsunuz kendisinden?" der.

Diğer örnekler: (KHM, s. 462), (KHM, s. 379), (KHM, s. 462), (KHM, s. 498), (KHM, s. 542), (KHM, s. 542), (KA, s. 30).

4.3.1.2.1.22. Yalvarma Anlamlı Olumlu Sözde Soru

Taranan metinlerde bir örnekte görülen yalvarma anamlı olumlu sözde soru, *nol-* < (*ne + ol-*) birleşik fiilyle kurulan soru cümlesinde görülmektedir.

Sen özüvı ağır tut	Sen kendini ağır tut
Bir ki ḥeket nolı, ut!	Bir iki söz ne olur yut!
Ḫoş dile her kės ḳanar	Güzel dile herkes kanar
Yėdırseler balamurt (ITT, s. 73)	Yedirseler acı bitki

4.3.1.2.2. Doğrudan Olumsuz Sözde Soru

Doğrudan olumsuz sözde soruda *merak* ve *sitem* anlamları tespit edilmiştir.

4.3.1.2.2.1. Merak Anlamlı Olumsuz Sözde Soru

Taranan metinlerde olumsuz sözde soru sadece bir örnekte *ezgi sorusu* olarak merak anlamında görülmektedir.

Cadıkar dili ustura	Cadının dili jilet
Elüvden gėdim hara?	Elinden nereye gideyim?
*Hiç **korıḥmısan** Allah'tan*	Hiç korkmuyor musun Allah'tan
Büḥtençi üzü ḳere (ITT, s. 54)	İftiracı yüzü kara

4.3.1.2.2.2. Sitem Anlamlı Olumsuz Sözde Soru

Sitem anlamlı olumsuz sözde soru, taranan metinlerde dokuz örnekte görülmektedir. N*işi* (1), *yavı* (1) soru sözcükleri bu işlevde kullanılan soru sözcükleridir. *Ezgi sorusu* cümlesi ise 7 örnekte görülmektedir.

Gėce yuḫum gelmiri	Gece uykum gelmiyor

Damağım ders almırı		Beynim ders almıyor
Babamın mülk emlaki		Babamın mülkleri
Nişi *mene ḳalmırı?*	(ITT, s. 60)	Niçin bana kalmıyor?

Sen Fatmaḫan nişin bele zeʿifleşipsen, bele ḳorḫu v̇ar ḳarnuvda ; ***yav̇u*** *bize ḥakat etmisen?* (KA, s. 8)
Fatmahan niçin böyle zayıflamışsın, böyle korku var karnında, neden bize söylemiyorsun?

Ne baḫısan odamnan		Ne bakıyorsun odamdan
Utanmısan *adanman*		Utanmıyor musun adamnan
dilv̇ nobat şekeri		Dilin nöbet şekeri
dudaḫlarıv̇ badamnan	(KHM, s. 549)	Dudakların bademden

Bu diḳet etti (oğlunu tanımaz adam?...) (KA, s. 67)
Bu dikkat etti, "Oğlunu tanımaz mı adam?"

Dedi "Demediy yarin gėce neneyin asbabına baḫarigė?" (KA, s. 86)
"Yarın gece annenin kıyafetine bakacağımızı demedin mi?" dedi.

Diğer örnekler: (KHM, s. 395), (KA, s. 4), (KA, s. 4), (ITDA, s. 62).

4.3.1.2.3. Doğrudan Olumlu Yapılı Olumsuz Anlamlı Sözde Soru

Doğrudan olumlu yapılı olumsuz anlamlı sözde soruda *azlık, çaresizlik, gereksizlik, imkânsızlık, itiraz* ve *şaşırma* anlamları tespit edilmiştir.

4.3.1.2.3.1. Azlık Anlamlı Olumlu Yapılı Olumsuz Anlamlı Sözde Soru

Taranan metinlerde, *hara* (2), *kim* (8), *naḫsı* (1), *ne* (34) ve *ezgi sorusu* (1) azlık anlamlı olumlu yapılı olumsuz anlamlı sözde soru olarak 44 örnekte görülmektedir.
"Ey, dedi, nolup sen menim men de senüv̇, ***hara*** *giderigė!"* (KA, s. 19)
"E, ne olmuş ki sen benimsin ben de senin, nereye gidebiliriz!" dedi.

Hiç bilmem hara gėdim	Hiç bilmem nereye gideyim
<u>Haram</u> v̇ar hara gėdim	<u>Nerem</u> var nereye gideyim
Bı derdi ḫudam vėrib	Bu derdi Huda'm vermiş
Darmana hara gėdim (KHM, s. 513)	Dermana nereye gideyim

Ḳal'eden üç ḳız baḫar	Kaleden üç kız bakar
Surmalı uḫçır taḫar	Simli uçkur takar
Genc igitler durırkan	Genç yiğitler dururken
*Aġ seḳḳale **<u>kim</u>** baḫar* (KHM, s. 519)	Aksakala <u>kim</u> bakar

Ge gėdeḫ Dolıgence	Gel gidelim Dolıgence
<u>Kim</u> sėv̇er seni mence	<u>Kim</u> sever seni benim kadar
Üstiv̇e yar tutmışam	Üstüne gül koklamışım
Zilfinin tėli sence (KHM, s. 503)	Zülfünün teli senin kadar

Narıncım v̇ar limim v̇ar	Turuncum var limonum var
Sene layıḳ gülim v̇ar	Sana layık gülüm var
Uzın boy sarı saçlı	Uzun boylu sarı saçlı
Sennen başḳa <u>kimim</u> v̇ar (KHM, s. 548)	Senden başka <u>kimim</u> var

Diğer örnekler: (KHM, s. 553), (KHM, s. 573), (ITT, s. 9), (KHM, s. 360), (KHM, s. 324).

Ḳarşım alıp yar menim	Karşıma çıktı yar benim
Günim geçer zar menim	Günüm geçer zor benim
Ge felek ispat ėle	Gel felek ispat eyle
***<u>nahsı</u>** günim kâr menim* (KHM, s. 525)	<u>Hangi</u> günüm kâr benim

Deryalarda semek v̇ar	Deryalarda balık var
Ḥaḳ ḥisap v̇ar emek v̇ar	Hak hesap var emek var
*Bėd-asıllar **<u>ne</u>** bili*	Kötü soylular <u>ne</u> bilir
Nan içinde nemek v̇ar (KHM, s. 489)	Ekmek içinde tuz var

Arẏatlar dėdiler ķoy bezetsin <u>ne</u> ẏar, (AK, s. 32)
Kadınlar, "Bırak süslesin <u>ne</u> var" dediler.

Dedi "Ẏalla <u>ne</u> bilim nece çıḫaḫ!" (KA, s. 48)
"Valla nasıl çıkacağımızı <u>ne</u> bileyim!" dedi.

Diğer örnekler: (ITT, s. 38), (ITT, s. 44), (ITT, s. 79), (KHM, s. 393), (KHM, s. 396), (ITT, s. 105), (AK, s. 35), (KA, s. 19), (KTB, s. 150), (KHM, s. 303), (KHM, s. 371), (KHM, s. 460), (KHM, s. 460), (KHM, s. 460), (KHM, s. 553), (KHM, s. 556), (KHM, s. 567), (KA, s. 36), (KA, s. 36), (KHM, s. 331), (KHM, s. 341), (KHM, s. 343), (KHM, s. 364), (KHM, s. 487), (KHM, s. 521), (KA, s. 95), (KHM, s. 393), (KA, s. 91), (KA, s. 59) (ITDA, s. 219), (ITDA, s. 255).

*"Ey dedi naẏar bunnan basit <u>**ẏar**</u>?"* (KA, s. 59)
"İyi ne var bundan daha kolayı <u>var mı</u>?" dedi.

4.3.1.2.3.2. Çaresizlik Anlamlı Olumlu Yapılı Olumsuz Anlamlı Sözde Soru

Bir örnekte görülen çaresizlik anlamlı olumlu yapılı olumsuz anlamlı sözde soru cümlesi, *nece* soru sözcüğü ile kurulmaktadır.

Ķalʿeden endim çaya	Kaleden indim çaya
Cıġara saya saya	Sigara saya saya
Bėlimde bir cüt ķubır	Belimde bir çift silah
<u>Nėce</u> girim saraya (KHM, s. 518)	<u>Nasıl</u> gireyim saraya

4.3.1.2.3.3. Gereksizlik Anlamlı Olumlu Yapılı Olumsuz Anlamlı Sözde Soru

Taranan metinlerde gereksizlik anlamlı olumlu yapılı olumsuz anlamlı sözde soru, *ne* soru sözcüğüyle kurulan üç örnekte görülmektedir.

çėyḫanaẏın tasına	Kahvehanenin tasına
Ķurbanam badasına	Kurbanım badesine
Menim <u>ne</u> işim ẏardı	Benim <u>ne</u> işim var

Geldim yar havȧsına (KHM, s. 479)	Geldim yar hevesine

Ḳoy gėtsin hercayanı	Bırak gitsin harcayanı
Ne çekisen v̇ayını	Ne çekiyorsun ahını
yarıv̇ vefasız ossa	Yârin vefasız olsa
Uzaġtan gör boyını (KHM, s. 538)	Uzaktan gör boyunu

Oyaġı nėyler	Uyanığı neyler
Yatıb oyaġı nėyler	Yatan uyanığı neyler
İçerden yaralıyam	İçerden yaralıyım
Yazım boyaġı nėyler (KHM, s. 379)	Yazım boyayı neyler

4.3.1.2.3.4. İmkânsızlık Anlamlı Olumlu Yapılı Olumsuz Anlamlı Sözde Soru

İmkânsızlık anlamlı olumlu yapılı olumsuz anlamlı sözde soru 61 örnekte görülmektedir. *Kim* (8), *ne* (12) ve *nece* (33) işlevde kullanılan soru sözcükleridir. Ayrıca aynı işlevi gerçekleştiren *ezgi sorusu* cümleleri de sekiz örnekte görülmektedir.

Lala bili	Lala bilir
Gül ḳadrin lala bili	Gül kadrini lala bilir
Sen bir mert igid ossav̇	Sen bir mert yiğit olsan
*Meni **kim** ala bili* (KHM, s. 363)	Beni kim alabilir

Mine bili	Mine bilir
Mėy kadrin mine bili	Mey kadrin mine bilir
Sen bir merd igid ossav̇	Sen bir mert yiğit olsan
Mene kim dinebili (KHM, s. 367)	Bana kim değebilir

Bı daġa	Bu dağa
av̇çı gelmez bı daġa	Avcı gelmez bu dağa
Men dözdim men dayandım	Ben dinledim ben dayandım
Kim v̇ar dözsin bı daġa (KHM, s. 414)	Kim var dayansın bu dağa

Diğer örnekler: (KHM, s. 367), (KHM, s. 393), (KHM, s. 414), (KHM, s. 403), (KHM, s. 403).

Derdi bile	Derdi bilir
Ol tebib derdi bile	Ol tabip derdi bilir
Aşınalar yâd olıp	Aşınalar yâd olmuş
*Yâdlar **ne** derdi bile* (KHM, s. 329)	Eller ne derdi bilir

Keman sızlar	Keman sızlar
oḫ sızlar keman sılar	Ok sızlar keman
kemallı dost ḳadrini	Kemalli dost kadrini
Ne bili kemalsızlar (KHM, s. 357)	Ne bilir kemalsizler

Bacı sen ne bilisey nenemiz yerinesey. (KA, s. 88)
Bacı sen annemizin yerine ne bilirsin.

Diğer örnekler: (ITT, s. 16), (ITT, s. 61), (KHM, s. 306), (KHM, s. 367), (KHM, s. 399), (KHM, s. 404), (KHM, s. 371), (ITT, s. 13), (KA, s. 46).

Ḳanalım sennen	Kanalım senden
Gėçmem ḳanalım senen	Geçmem kanalım senden
Ḳol bayaz nişter kare	Kol beyaz neşter kara
***Nėce** ḳan alım sennen* (KHM, s. 352)	Nasıl kan alayım senden

Ḳanım sene	Kanım sana
Ḥalaldı ḳanım sene	Helaldir kanım sana
Yağış yaġar yėr ḳanmaz	Yağmur yağar yer kanmaz
Men nėce ḳanım sene (KHM, s. 352)	Ben nasıl kanayım sana

Nėce gėçim	Nasıl geçeyim
Bı sudan nėce gėçim	Bu sudan nasıl geçeyim

Dünyeni namard alıp Dünyayı namert almış
Merdleri nėce sėçim (KHM, s. 370) Mertleri nasıl seçim

Diğer örnekler: (ITT, s. 56), (ITT, s. 65), (KHM, s. 318), (KHM, s. 318), (KHM, s. 338), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 370), (KHM, s. 380), (KHM, s. 399), (KHM, s. 429), (KHM, s. 465), (KHM, s. 482), (KHM, s. 504), (KHM, s. 537), (KHM, s. 537), (AK, s. 24), (KHM, s. 493), (KA, s. 94), (KA, s. 94), (KA, s.36), (KA, s. 16).

*O da işte bir şansıydı Alla mene v̇erdi; ora giren saġlam **çiḫar**?* (KA, s. 59)
O da bana Allah'ın verdiği bir şanstır; oraya giren sağlam çıkar mı?

Össev̇ seni ḳoymam Ḳambere nesib olasan. Ḳamber'i ḳapımda besliyim, seni özine v̇errem?! (AK, s. 24)
Ölsen bile seni Kamber'e nasip olmana izin vermem. Kamber'i kapımda besledim, seni kendisine hiç verir miyim?

V̇ezirler dediler "Canım bu uşaġdı, bu iş edebili, v̇erzirliġ edebili?" (KA, s. 63)
Vezirler, "Canım bu küçüktür, bu iş yapabilir mi? Vezirlik yapabilir mi?" dediler.

Diğer örnekler: (ITT, s. 33), (ITT, s. 77), (ITT, s. 9), (KA, s. 63), (KA, s. 86)

4.3.1.2.3.5. İtiraz Anlamlı Olumlu Yapılı Olumsuz Anlamlı Sözde Soru

Taranan metinlerde itiraz anlamlı olumlu yapılı olumsuz anlamlı sözde soru, sekiz örnekte görülmektedir. *Ne* (4), *nece* (1), *neçi* (1), *nişi* (1) soru sözcükleri, bu işlevi gerçekleştiren soru sözcükleridir. Bir örnekte de *ezgi sorusu* cümlesi aynı işlevde kullanılmaktadır.

İçmerem bada seni İçmem bade seni
Vėrmerem yâda seni Vermem yâda seni
*Namardın **ne** ḥaddi v̇ar* Namerdin ne haddi var

Zerrece dada seni (KHM, s. 514) Zerrece tada seni

Bir gün dedi "Nene sen kirlenmedüv?" dedi "Ne bilim ḳer nene!" (KA, s. 15)
Bir gün, "Anne sen kirlenmedin mi?" dedi. O da "Ne bileyim yaşlı kadın!" dedi.

Dedi "Men ne bilim!" (KA, s. 51)
"Ben ne bileyim!" dedi.

"Ne bilim neye v̇erim özün! Köpegin de fiyatı v̇ar?" (KA, s. 57)
Kaça vereceğimi ne (nasıl) bileyim! Köpeğin de fiyatı var mı?

*Dedi "Sen ne ḳonuşusan; köpeg **nece** satılı?"* (KA, s. 57)
"Sen ne konuşuyorsun (nasıl böyle konuşabiliyorsun); köpek nasıl satılır?" dedi.

*Genjdi **neçi** bir iḫtiyara olsun bu gence ossa daha eyyidi!...* (KA, s. 84)
Gençtir niçin bir ihtiyara yar olsun, bu gence olsa daha iyi olur!

Diyer "Bikere nişi bele gelisen; yarın gelginen men ḳapını açaram, gel otu menimnen." (KA, s. 9)
"Aslında niye böyle bu günde geliyorsun, yarın geldiğinde ben kapıyı açarım ve benimle otururbut." der.

Menim yoḫtı bir işim	Benim yoktur bir işim
Aḫşam geli öz kişim	Akşam gelir kendi eşim
İster al ister alma	İster al ister alma
***Hiç ḥaraptı diyişim**?* (ITT, s. 31)	Hiç kötü olur mu söyleyişim?

4.3.1.2.3.6. Şaşırma Anlamlı Olumlu Yapılı Olumsuz Anlamlı Sözde Soru

Taranan metinlerde iki örnekte görülen şaşırma anlamlı olumlu yapılı olumsuz anlamlı sözde soru, *nece* soru sözcüğüyle kurulan soru cümlelerinde görülmektedir.

Patşah oġlannan sordu dedi "Oġlum bu ḳurdoġlu sene bir şey etmiyipti?" dedi. "Baba bu menim ḳardaşımdı nece ḳıyer mene bir şey etsin!" (KA, s. 50)
"Padişah oğlundan sordu "Oğlum bu kurt sana bir şey etmemiş mi?" dedi. "Baba bu benim kardeşimdir, bana bir şey yapmaya nasıl kıyar?" dedi.

"Bu menim sebebime devlerden devʿe etti, Beḥri Muḥita getti… nece mene ḳiyer!" (KA, s. 50)
"Bu adam benim için devlerle kavga etti, deniz çevrelerine gitti… Nasıl bana kıyar!"

4.3.1.2.4. Doğrudan Olumsuz Yapılı Olumlu Anlamlı Sözde Soru

Doğrudan olumsuz yapılı olumlu anlamlı sözde soruda *çokluk* ve *kesinlik* anlamları tespit edilmiştir.

4.3.1.2.4.1. Çokluk Anlamlı Olumsuz Yapılı Olumlu Anlamlı Sözde Soru

Taranan metinlerde olumsuz yapılı olumlu anlamlı sözde soru, çokluk anlamı olarak sadece üç örnekte *kim*, *ne* ve *nece* soru sözcüklerinde görülmektedir.
*Gözele **kim** baḫmaz* (ITDA, s. 235)
Güzele kim bakmaz.

*Gözele **ne** yaraşmaz* (ITDA, s. 235)
Güzele ne yakışmaz.

*Coşġın **nėce** coşmasın*	Coşkun nasıl coşmasın
Ġem de hedden aşmasın	Gam de haddin aşmasın
Yarı gözel olanın	Yâri güzel olanın
Fikri nėce çaşmasın (KHM, s. 477)	Aklı nasıl karışmasın

4.3.1.2.4.2. Kesinlik Anlamlı Olumsuz Yapılı Olumlu Anlamlı Sözde Soru

Nece (3) ve *nişi* (1) kesinlik anlamlı olumsuz yapılı olumlu anlamlı olarak kullanılan soru sözcükleridir. *Ezgi sorusu* ise bir örnek soru cümlesinde geçmektedir.

Taranan metinlerde kesinlik anlamlı olumsuz yapılı olumlu anlamlı sorular toplamda beş örnekte görülmektedir.

Razı can	Razı can
Razı tebib Razı can	Razı tabip Razı can
Bı derdi yar vėripti	Bu derdi yar vermiş
***Nėce** olmaz razı can* (KHM, s. 383)	Nasıl olmaz razı can

Men bularçin nece yemeḫlerin ḥazır etmiyim! (KA, s. 7)
Ben bunlar için nasıl yemek hazırlamayayım!

Coşġın nėce coşmasın	Coşkun nasıl coşmasın
Ġem de hedden aşmasın	Gam de haddin aşmasın
Yarı gözel olanın	Yâri güzel olanın
Fikri nėce çaşmasın (KHM, s. 477)	Aklı nasıl karışmasın

*Ḳer nene yarın bu toya meni aparabilisen? Dedi "**Nişi** aparmıram nene!"* (KA, s. 30)
Yaşlı nine yarın beni bu düğüne götürebilir misin? "Niçin götürmeyeyim nin" e! dedi.

*Dedi "Sebbeḥ bunı (kilinci) sennen ister **demez** hanı munın ḳılıncı, ḳablığı belüvdedi?"* (KA, s. 38)
Sabah padişah kılıcı istediği zaman, belindeki kılıfın kılıcı nerede demez mi?

4.3.2. Dolaylı Soru

Irak Türkmen Türkçesinde soru sözcüğünün doğrudan doğruya yükleme bağlandığı örnekleri için *doğrudan soru*; soru sözcüklü bir fiilimsi grubunun yükleme bağlandığı örnekleri için ise *dolaylı soru* terimi kullanılmaktadır.

Türkiye Türkçesinde soru sözcüğü fiilimsi grubu içerisinde yer alıyor ve oluşan fiilimsi grubunun bağlandığı yüklem bir bildirme cümlesi oluşturuyorsa bu tür yapılara d*olaylı soru* adı verilmektedir (Oturakçı, 2012, s. 269). Bu soru türü "Soru Sözcüğü + Fiilimsi Grubu" biçiminde formülleştirilir. "Nereye gittiğini biliyorum." cümlesinde

görüldüğü gibi, soru sözcüğü fiilimsi grubu içerisinde yer alarak bildirme cümlesine bağlanmaktadır. Irak Türkmen Türkçesinde de "Hara gėttiğuv̇ı billem" gibi dolaylı soru örneklerinin olduğu görülmüş (Bayatlı, 1996, s. 405) ancak taranan metinlerde bu tür örneklere rastlanmamıştır.

Türkiye Türkçesinde bir diğer soru türü ise soru sözcüklü soru cümlesinin fiilimsi grubuna bağlanmadan bir bildirme cümlesinin öncesinde ya da sonrasında yer almasıdır. Bu soru türüne ise *gizli dolaylı soru* adı verilmektedir (Oturakçı, 2012, s. 269) ve ilgili soru türü "Soru Sözcüklü Soru Cümlesi + Bildirme Cümlesi" ya da "Bildirme Cümlesi + Soru Sözcüklü Soru Cümlesi" biçiminde formülleştirilir. "Nereye gittin, biliyorum" ya da "Biliyorum, nereye gittin" örnekleri bu türdendir. Irak Türkmen Türkçesinde de "Bilirem hara gedisen" örneğinde görüldüğü gibi gizli dolaylı soruya sıkça rastlanmaktadır. Yapıca iki ayrı cümle olarak kurgulanan "Bilirem" ve "Hara gedisen" cümleleri, bir araya geldiklerinde *gizli dolaylı soru* yapısını oluşturmaktadırlar.

Taranan metinlerde dolaylı soru işlevinde kullanılan soru sözcükleri şunlardır: *hara* (1), *harda* (3), *hardan* (1), *kim* (8), *nanca* (1), *ne* (82), *neden* (1), *nece* (19), *neçe* (5), *nişi* (1).

Ḳareliye	Kareliye
Ge gėdeḫ Ḳareliye	Gel gidelim Kareliye
Sordılar ***haralısan***	Sordular nerelisin
Benzisen yaralıya	Benziyorsun yaralıya
Ge gözel sen reḥm-ėle	Gel güzel sen merhamet et
Men baḫtı ḳareliye (KHM, s. 354)	Ben bahtı karalıya

Gül harda	Gül nerede
Bilbil harda gül harda	Bülbül nerede gül nerede
Narlara su v̇ėrmişem	Narlara su vermişim
Bilmirem sümbil ***harda*** (KHM, s. 343)	Bilmiyorum sümbül nerede

İçerden ḳurlıyordı	İçerden ses taklidi yapıyordu
Bulaşmış durıyordı	Bulaşmış duruyordu
Edeb bilmez hardadı!	Edep bilmez nerededir!

Garson sorıyordı (ITT, s. 42)	Garson soruyordu

Cayran biliri bacısı <u>hardadı</u>. (KA, s. 73)
"Ceylan biliyor bacısı <u>nerededir</u>"

*Bu bülüz **<u>hardan</u>**, sorın?*	Bu büluz <u>nereden</u>, sorun?
Ḳumaşın ėyyi görün	Kumaşını iyi görün
Bu çarşıda bulunmaz	Bu çarşıda bulunmaz
Bin özözüv̇üzi yorun (ITT, s. 64)	Kendi kendinizi bin defa yorun

Gül derdi	Gül derdi
Bilbilde var gül derdi	Bülbülde var gül derdi
Baġdan bir gül gėderse	Bağdan bir gül giderse
*Baġvan bili **<u>kim</u>** derdi* (KHM, s. 340)	Bağcı bilir <u>kim</u> kopardı

Çaġır gessin Fatmanı	Çağır gelsin Fatma'yı
Dama çekib çatmanı	Dama çekmiş çatmayı
Baḫaḫ <u>kimnen</u> örgenib	Bakalım <u>kimden</u> öğrenmiş
Ḳaş Altan göz ėtmeni (KHM, s. 478)	Kaş altından göz kırpmayı

Ege bu gece geldiyse bir oyun ettiyseler ḳoḫlama, baḫ içersev̇ içme, özüv̇ öllüge v̇ur bir baḫ nedi, <u>kimdi</u>!.. (KA, s. 31)
Eğer bu gece gelip bir tuzak kurmaya çalışırsalar, hiçbir şeyi koklama, içme, içmiş gibi yap, kendini ölmüş gibi yap, bir bak nedir, <u>kimdir</u>!...

Diğer örnekler: (KHM, s. 510), (KHM, s. 511), (ITT, s. 17), (KHM, s. 478), (KHM, s. 545).

*Menim elim çek baḫ sene **<u>nanca</u>** ḫer gösterrem!* (KA, s. 95)
Benim elimi tut, bak sana <u>ne kadar</u> hayrım dokunur!

Gül arḫası	Gül arkası

Cumbıttı gül arḫası	Tomurcuktur gül arkası
*Gör **ne** fiġanlar ėtti*	Gör ne feryatlar etti
Yüsifin Zilėyḫası (KHM, s. 340)	Yusuf'un Zelihası

Diyer "Bilisen nedi bu ceyrannar?" Diyer "nedi?" (KA, s. 9)
"Bu Ceylanların ne olduğunu biliyor musun?" der. "Nedir?" (diye cevap verir)

Gideġ baḫaġ bu netti? (KA, s. 35)
Gidelim bunun ne yaptığına bakalım.

Diğer örnekler: (AK, s. 36), (KA, s. 36), (KHM, s. 340), (KHM, s. 340), (KHM, s. 319), (KTB, s. 139), (KTB, s. 148), (KHM, s. 364), (ITT, s. 61), (ITT, s. 19), (KHM, s. 490), (KHM, s. 360), (KHM, s. 374), (KHM, s. 502), (KHM, s. 414), (KHM, s. 331), (KHM, s. 586), (KHM, s. 310), (KHM, s. 367), (KHM, s. 367), (KHM, s. 367), (KHM, s. 367), (KTB, s. 150), (KHM, s. 501), (KHM, s. 525), (KHM, s. 569), (KA, s. 90), (KA, s. 39), (KA, s. 3), (KA, s. 16), (KA, s. 18), (KA, s. 58), (ITT, s. 34), (KTB, s. 161), (KTB, s. 169), (KTB, s. 169), (KTB, s. 169), (KTB, s. 169), (KTB, s. 170), (KTB, s. 176), (KHM, s.361), (KHM, s. 493), (KHM, s. 561), (KA, s. 76), (KA, s. 24), (KA, s. 27), (KA, s. 28), (KA, s. 29), (KA, s. 31), (KA, s. 31), (KA, s. 33), (KA, s. 27), (KA, s. 33), (KA, s. 51), (KHM, s. 306), (KHM, s. 306), (KHM, s. 371), (KHM, s. 585), (ITT, s. 18), (KA, s. 34), (KA, s. 38), (ITT, s. 4), (ITT, s. 92), (AK, s. 38), (KA, s. 54), (KA, s. 85), (KA, s. 87), (KA, s. 24), (ITT, s. 73), (ITT, s. 28), (KA, s. 90), (ITT, s. 28), (ITT, s. 64), (ITT, s. 73), (ITT, s. 81), (ITT, s. 62), (ITT, s. 60), (ITT, s. 67), (ITT, s. 76).

Bu ḳelʾe burcu bedendi	Bu kale burcu bedendir
Yėşil ektim ḳırmzı çıḫtı	Yeşil ektim kırmızı çıktı
*Tap bu **nedendi*** (KTB, s. 144)	Bul bu nedendir

*Dedi "Bilisen **nece** yaḫlaşabilisen özne?"* (KA, s. 54)
"Ona nasıl yaklaşabileceğini biliyor musun?" dedi.

Nėce dağlar	Nasıl dağlar
Nėce ḳar nėce dağlar	Nasıl kar nasıl dağlar
Ge çek sėv̇da derdini	Gel çek sevda derdini
Gör seni nėce dağlar (KHM, s. 369)	Gör seni nasıl dağlar

Yaz, güz biter ḳış olı	Yaz, güz biter kış olur
Bir nece yağış olı	Bir nasıl yağmur olur
Bunun tükü yeḫeni	Bunun tüyü yıkanır
Baḫ nece bir iş olı (ITT, s. 20)	Bak nasıl bir iş olur”

Diğer örnekler: (ITT, s. 17), (KA, s. 32), (KA, s. 40), (KA, s. 48), (KA, s. 59), (KHM, s. 462), (ITT, s. 91), (KHM, s. 310), (KHM, s. 395), (KA, s. 58), (KHM, s. 385), (KHM, s. 460), (KHM, s. 520), (KHM, s. 576), (KHM, s. 460), (ITT, s. 20).

Ḳınıfil ḫub reng olı	Karanfil güzel renk olur
Aşḳa düşen deng olı	Aşka düşen sersem olur
Pesend ėle özi̇v̇den	Beğen kendini
*Say baḫ **nėçe** reng olı* (KHM, s. 536)	Say bak kaç renk olur

Baḫ neçe il, neçe zaman besledi öznü böyüg etti. (KA, s. 23)
Bak kaç yıl, kaç zaman besledi kendisini büyük etti.

Baḫ neççe il geçer bir arv̇adın ettiği ḥıssaba göre… (KA, s. 84)
Bir kadının ettiği hesaba göre bak kaç yıl var…

Diğer örnekler: (KHM, s. 565), (KA, s. 23).

Ne ev̇ gördüm ne ʿaba	Ne ev gördüm ne aba
Ne rast dėdim ne saba	Ne doğru dedim ne saba
Gel de gir cehenneme	Gel de gir cehenneme
*Ge baḫım **nişi** baba?* (ITT, s. 15)	Gel bakayım niçin baba?

4.3.3. Soru Anlamı Taşımayan Sorular

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Irak Türkmen Türkçesinde de soru sözcüklerinin soru anlamı taşımadan kullanıldığı görülmektedir. Çalışmada bu tür kullanımlar üç bölümde değerlendirilmektedir. Soru anlamı taşımayan soruların birinci kısmında *salt soru sözcükleri* yer almaktadır. Ayrıca bu bölüm "şart cümlelerinde yer alan salt soru cümleleri" ve "şart cümleleri dışında yer alan salt soru cümleleri" olmak üzere iki ayrı alt başlık olarak da sınıflandırılmaktadır.

Soru sözcüklerinin soru anlamı dışında kullanılması, *sözlükselleşme* ile olabilir. Bu başlık da bu bölümün ikinci kısmını oluşturmaktadır.

Bölümün üçüncü kısmında ise sözlükselleşen soru sözcüklerinin *deyimselleşme* aşamasında olan örnekleri yer almaktadır.

4.3.3.1. Salt Soru Sözcükleri

Herhangi bir ekle veya sözcükle birleşmeden, anlam değiştirmeden kurulduğu cümlelerde yer alan soru sözcüklerine *salt soru sözcükleri* adı verilmiştir. Salt soru sözcükleri, "*şart cümlelerinde yer alan salt soru sözcükleri*" ve "*şart cümleleri dışında yer alan salt soru sözcükleri*" başlıkları altında iki grupta değerlendirilmiştir.

4.3.3.1.1. Şart Cümlelerinde Yer Alan Salt Soru Sözcükleri

Türkiye Türkçesinde "*<u>Ne</u> istiyorsun?*" cümlesi, doğrudan doğruya merakın giderilmesini amaçlayan, soru zamiriyle kurulan bir soru cümlesidir. Ancak "*<u>Ne</u> <u>istersen</u> yaparım.*" örneği, soru sormayan, genelleme içeren ve aslında diğer bazı dillerde de görülen, soru zamirlerinin bir belgisiz zamir gibi kullanılıp, soru anlamından uzak bir anlamda olduğunu gösteren bir örnektir (Oturakçı, 2012, s. 274). Türkiye Türkçesindeki bu durum, Irak Türkmen Türkçesinde de görülmektedir. Örneğin "*<u>Ne</u> istisen*?" cümlesi, doğrudan doğruya merakın giderilmesi amacıyla, soru zamiriyle kurulan bir soru cümlesiyken, "*<u>Ne</u> istesev ederem*" cümlesi, aslında "*İstediğin her şeyi yaparım*" anlamında kurulan, soru sormayan, genelleme içeren bir cümledir.

Bu kullanım Batı dillerinde de mevcuttur. Göksel & Kerslake bu tür örnekleri *evrensel şart cümleleri* (universal conditional clauses) başlığı altında değerlendirir (2005, s. 419).[2]

4.3.3.1.1.1. Genellemeli Şart Cümlelerini Sınıflandırma

Bu çalışmada genellemeli şart cümleleri; düz genellemeli şart cümleleri, ardıl zamirle / sıfatla kullanılan genellemeli şart cümleleri, benzeşimci genellemeli şart cümleleri, ödünleyici genellemeli şart cümleleri, şart eki olmadan kullanılan genellemeli şart cümleleri olmak üzere beş grupta değerlendirilmiştir (Göksel & Kerslake, 2005, s. 434).

4.3.3.1.1.1.1. Düz Genellemeli Şart Cümleleri

Türkiye Türkçesinde soru sözcüklü şart cümlesi, yan cümle özelliği göstererek eylemin tamamlanması için temel cümleye ihtiyaç duyar. Soru sözcüklü pek çok genellemeli şart cümlesi bu grup içinde değerlendirilir (Oturakçı, 2012, s. 276).

Bu tür yapılar Irak Türkmen Türkçesinde de karşımıza çıkmaktadır. Örneğin "*Naḫsı ḳızı istiyor?*" soru cümlesi, merakın giderilmesi amacıyla sorulan bir soru cümlesiyken "*Naḫsı ḳızı isterse alsın*" cümlesi, "*İstediği her kızı alsın*" anlamında söylenen, aslında soru içermeyen bir cümledir. Soru sözcüğü içeren bu tür cümleler aslında soru sorma amacıyla kurulmayan cümlelerdir. Taranan metinlerde *haḫsı* (2), *hara* (1), *harda* (5) *kim* (5), *nanca* (3), *ne* (20), *nece* (2) ve *neçe* (1) soru sözcüklerinin bazı kullanımları toplamda 39 örnek olmak üzere düz genellemeli şart cümleleri olarak kullanılmaktadır.

Şah dėdi çağırın bir manġa ekser vėrin, ***haḫsı*** *ḳızı istirse top-topḫana zorı assılar,* (AK, s. 27)

Şah dedi çağırın bir manga asker verin, hangi kızı isterse silah zoru ile alsınlar.

Get baḫ haḫsı arv̇ad korsa ḳolunda bezbend v̇arsa cıḫard o bezbendi… (KA, s. 96)

Git bak hangi kadının kolunda bilezik varsa çıkar o bileziği getir, şimdi ölür.

[2] Bu çalışmada "evrensel şart cümleleri" terimi yerine "genellemeli şart cümlesi" terimi kullanılmıştır.

*Dedi "Vallahi madam beledi **hara** gedipse ille getirrem bacyızı."* (KA, s. 45)
"Vallahi mademki böyle kardeşiniz nereye gitmişse getiririm onu" dedi.

Ḳalʿnin ḳulasıyam — Kalenin kulesiyim
Dibinde lalasıyam — Dibinde lalasıyım
***Harda** bir gözel görsem* — Nerede bir güzel görsem
Men onın kölesiyem (KHM, s. 519) — Ben onun kölesiyim

Senem sensiz — Senem sensiz
Gezerem senem sensiz — Gezerim senem sensiz
Harda bir ġerip görev̇ — Nerede bir garip görsen
Bele bil menem sensiz (KHM, s. 386) — Böyle bil ki benim sensiz

Elinde dolı bada — Elinde dolu bada
Her zaman düşer yâda — Her zaman hatırlanır
Harda ḫoyrat çaġırsav̇ — Nerede hoyrat seslendirsen
Kerküge geli sada (KHM, s. 494) — Kerkük'e gelir seda

Diğer örnekler: (KHM, s. 387), (KHM, s. 516).

Şatırlı'da medrese, — Şatırlı'da medrese
Mılla girerdi derse — Molla girer derse
Bağçası, ġem dağıdı — Bahçesi, gam dağıtır
***Kim** ona bir gün girse* (ITT, s. 49) — Kim ona bir gün girse

Ḳonşı, ḳonşıya baḫtı — Komşu, komşuya baktı
ev̇leri yiḫen ḫaḫtı — Evleri yıkan halktır
Kim bilmezse ḳoy sorsun — Kim bilmezse bırak sorsun
Altun modeli ḳaḫtı (ITT, s. 81) — Altın modası kalktı

Kim gider munın seḥebin menimçi taparsa ne isterse v̇errem özne. (KA, s. 15)

Kim giderse bunun sahibini benim için bulursa, ne isterse veririm kendisine.

Diğer örnekler: (KHM, s. 360), (KHM, s. 546).

*Ala dedi **nanca** istirsev̇ lėre v̇erim sene…* (KA, s. 17)
"Al ne kadar lira istersen vereyim sana…" dedi.

Ge nanca para istisen v̇erim sene. (KA, s. 59)
Gel ne kadar para istiyorsan vereyim sana.

Dedi "Sen bugünnen bele nanca hayv̇an tutsay parçalasay, buġazınnan tut!" (KA, s. 40)
"Sen bugünden sonra ne kadar hayvan tutup parçalasan, boğazından tut!" dedi.

*Herif: "**Ne** reng olsa al"*	Herif: "Ne renk olsa al"
Canbaz: "Ne gün olsa gel"	Cambaz: "Ne gün olsa gel"
Aramızda fasl olduġ	Aramızda bölündük
Ḥakim beg bes, bizi sal! (ITT, s. 25)	Hâkim bey yeter, bizi serbest bırak

"Kim gider munın seḥebin menimçi taparsa ne isterse v̇errem özne." (KA, s. 15)
Kim gider bunun sahibini benim için bulursa, ne isterse veririm kendisine.

Allah'tan ne gelirse ḫoştu (ITDA, s. 221)
Allah'tan ne gelirse hoştur.

Diğer örnekler: (ITT, s. 25), (ITT, s. 28), (KHM, s. 405), (ITT, s. 31), (ITDA, s. 155), (KA, s.15), (KA, s. 89), (KTB, s. 158), (KA, s. 19), (KHM, s. 300), (KTB, s. 171), (KHM, s. 365), (KA, s.15), (KA, s. 15), (KA, s. 66), (KA, s. 29), (KHM, s. 540).

Baġ baġçamız barlıdı	Bağ bahçemiz meyvelidir
Babam nenem v̇arlıdı	Babam annem varlıklıdır
*Bu dev̇ran **nece** dönse*	Bu devran nasıl dönse

Zengin olan kârlıdı (ITT, s. 91) Zengin olan kârlıdır

Allah ẖetiriçin, diyer; peġember ẖetiriçi, diyer, nece bilirsevüz... (KA, s. 10)
Allah hatırı için, der, peygamber hatırı için, der nasıl biliyorsanız (öyle yapın)…

Tülkü dėdi: "Eyyi, ne v̇ar!	Tilki "iyi, ne var!
***Neççe** şahad dėsev̇"*	Kaç şahit dersen" dedi
Tülkü gėtti dağlara	Tilki gitti dağlara
Dere teppe ġar ḳav̇ar (ITT, s. 38)	Dere tepede hızla koşmaya

4.3.3.1.1.1.2. Ardıl Zamirle/Sıfatla Kullanılan Genellemeli Şart Cümleleri

Türkiye Türkçesinde şartlı yan cümle içinde yer alan soru sözcüğü, temel cümledeki zamirle pekiştirilerek kurulabilir. *Ardıl zamir* olarak adlandırdığımız zamir türü ile kurulmuş bu tür şart cümleleri, şartlı yan cümledeki soru sözcüğünün temel cümledeki zamire yaptığı gönderme ile kurulur. Ve soru sözcüğünün temel cümlede kullanılmayıp zamirle yinelenmesi sonucunda oluşur (Göksel & Kerslake, 2005, s. 477).

Irak Türkmen Türkçesinde de bu kullanıma rastlanmaktadır. Taranan metinlerde *harda* (5), *naẖsı* (1) ve *ne* (3) soru sözcüklerinin ardıl zamirle/sıfatla kullanıldığı görülmektedir.

***Harda** ḳırıldıysa orda ḳalsın* (ITDA, s. 117)
Nerede kırıldıysa orada kalsın. (bir işi bozup üstünden geçmek)

Bir demir ʿaḳḳaz al elye harda ʿaḳḳazıyın ücü yilindi, harda ḳalaşıyın dibi delindi meni orda tapasan (KA, s. 99)
Bir demir baston eline al nerede bastonunun ucu ezildiyse, nerede ayakkabının dibi delindiyse beni orada bulursun.

Bir demir ʿaḳḳaz al elye harda ʿaḳḳazıyın ücü yilindi, harda ḳalaşıyın dibi delindi meni orda tapasan (KA, s. 99)

Bir demir baston eline al nerede bastonunun ucu ezildiyse, nerede ayakkabının dibi delindiyse beni orada bulursun.

Diğer örnekler: (ITDA, s. 117), (ITT, s. 30).

Çöl yėrin cėyranıyam	Çöl yerinin ceylanıyım
Yar boyıv̇ ḥayranıyam	Yar boyunun hayranıyım
nahsı *yoldan gelipsen*	Hangi yoldan gelmişsin
O yolın ḳurbanıyam (KHM, s. 481)	O yolun kurbanıyım

Ne *doġrarsav̇ aşıv̇a o çıḫar ḳarşıv̇a* (ITDA, s. 247)
Ne doğrarsan aşına o çıkar karşına.

Ḳazana ne ḳoysav̇ çimçev̇e o geli (ITDA, s. 241)
Kazana ne bıraksan kepçene o gelir.

Ne ekersev̇ onu biçesen (ITDA, s. 247)
Ne ekersen onu biçersin.

4.3.3.1.1.1.3. Benzeşimci Genellemeli Şart Cümleleri

Türkiye Türkçesinde yardımcı cümle içinde yer alan *nasıl* soru sözcüğü, ana cümledeki *öyle* sözcüğü ile pekiştirilebilir (Göksel & Kerslake, 2005, s. 435).

Irak Türkmen Türkçesinde de bu kullanıma rastlanmaktadır. Taranan metinlerde benzeşimci genellemeli üç şart cümlesi görülmüştür. 2'sinde yardımcı cümlede şart eki varken 1'sinde şart eki olmadan şart cümlesi kurulmuştur.

Sen nece bilisen bele ele (KA, s. 42)
Sen nasıl biliyorsan öyle yap.

Nece bilisen bele kes (KA, s. 42)
Nasıl biliyorsan öyle kes.

Ey, dedi, parçalasın; siz nece aparsız men de bele aparram (KA, s. 25)
E, parçalasın, siz nasıl götürüyorsanız ben de öyle götürürüm.

4.3.3.1.1.1.4. Ödünleyici Genellemeli Şart Cümleleri

Genellemeli şart cümlesi, ödünleyicilik anlamı taşıyabilir. Soru sözcüklü bu tür genellemeli şart cümleleri *ödünleyici genellemeli şart* yapıları olarak adlandırılır (Göksel & Kerslake, 2005, s. 435). Türkiye Türkçesinde "*SS + fiilin şartlı birleşik çekimi + aynı fiilin emir çekimi*" olarak formülleştirilebilen yapıda, soru sözcüklü cümlenin yüklemi, şartlı birleşik çekim içinde kullanılır, daha sonra yüklem aynı kişi ulamıyla emir kipinde tekrardan çekimlenir, temel cümle kalıplaşma eğiliminde olan bu yapının sonrasında kullanılır (Oturakçı, 2012, s. 281). Bu kullanıma Irak Türkmen Türkçesinde de rastlanmaktadır. Taranan metinlerde *hara* (1), *kim* (1) ve *ne* (1) soru sözcükleri, ödünleyici genellemeli şart cümleleri içerisinde yer alarak toplamda üç örnekte görülmektedir.

Pencereden ataram	Pencereden atarım
Derdime derd ḳataram	Derdime dert katarım
Hara *düşerse düşsün*	Nereye düşerse düşsün
Onnan sora yataram (ITT, s. 43)	Ondan sonra yatarım

Hiç kimseden sen hürkme	Hiç kimseden sen korkma
Altun tiksev̇ börküme	Altın diksen börküme
Kime *görüksev̇ görük*	Kime görünürsen görün
He bes mene görükme! (ITT, s. 34)	Sadece bana görünme!

Get ḫerçle ***ne****desen ele!* (KA, s. 39)
Git harca ne yaparsan yap!

4.3.3.1.1.1.5. Şart Eki Olmadan Kurulan Genellemeli Şart Cümleleri

Türkiye Türkçesinde "*Nereye gidiyorsun?*" cümlesi, doğrudan doğruya merakın giderilmesini amaçlayan, soru zamiriyle kurulan bir soru cümlesi iken, "*Nereye gitsen gelirim.*" örneği soru sormayan, genelleme içeren bir şart cümlesidir (Oturakçı, 2012, 274). Irak Türkmen Türkçesinde de "*hara gėdisen*?" doğrudan doğruya bir soru cümlesi iken,

"*hara gėtsev̇ gellem*" cümlesi ise soru sormayan, Türkiye Türkçesindeki gibi genellemeli bir şart cümlesidir.

Irak Türkmen Türkçesinde taranan metinlerin bazı örneklerinde anlam açısından şart ifade eden genellemeli şart cümlelerinin şart eki olmadan kurulduğu görülmektedir. "*her ne eder, ḳız eder*" genellemeli şart cümlesi, aslında "*her ne ederse kız eder*" anlamını taşıyan bir genellemeli şart cümlesidir. Irak Türkmen Türkçesinde şart eki olmadan kurulan bu tür genellemeli şart cümleleri *hara* (1), *harda* (1), *kim* (5), *naḫsı* (1), *nanca* (7), *ne* (14), *neçe* (1) soru sözcükleriyle kurulmuş ve toplamda 30 örnekte görülmüştür.

Hara *gettim balıġ başı arpa ekmegi* (ITDA, s 117)
Nereye gittiysem balık başı arpa ekmeği. (ne kadar uğraştımsa da fena durumdan kurtulamadım)

Bir abam v̇ar ataram, ***harda*** *gelmiş yataram.* (ITDA, s. 55)
Bir abam var atarım, nerede olsa yatarım. (kendi basit yaşayışıma razıyım, nasıl olursa idare ederim)

Şah göz tikmez gözüne	Şah göz dikmez gözüne
Ḳızı vėrdi özüne	Kızı verdi kendisine
Yanında v̇ezir ėtti	Yanında vezir etti
Kim *yėrişi tozına* (ITT, s. 9)	Kim yetişirse tozuna

Parayı perelesin	Parayı dizsin
Yüz yerden yaralansın	Yüz yerden yaralansın
Her kim meni ḥebs ėder	Her kim beni tutuklarsa
El üzü ḳerelensin (ITT, s. 89)	Eli yüzü karalansın

Göz yuv̇ası	Göz yuvası
Sürmedi göz yuv̇ası	Sürmedi göz yuvası
Her kim yuv̇a dağıdı	Her kim yuva dağıtırsa
Dağıssın öz yuv̇ası (KHM, s. 339)	Dağılsın kendi yuvası

Diğer örnekler: (KHM, s. 348), (ITT, s. 84).

Nahsı *eşege mindiḫ osurġan çıḫtı* (ITDA, s. 154)
Hangi eşeğe bindiysek hep osurdu. (hiçbir zaman talihimiz düz gelmedi)

Gėdirem yolım dağdı	Gidiyorum yolum dağdır
Gör ne hėyvalı bağdı	Gör ne ayvalı bağdır
Gėçmerem öz yarımnan	Geçemem kendi yârimden
Her ***nanca*** *canım sağdı* (KHM, s. 502)	Her ne kadar canlıysam

Gözim işler	Gözüm işler
Kababa közim işler	Kebaba közüm işler
Beklerem yar yolını	Beklerim yar yolunu
Her nanca gözim işler (KHM, s. 338)	Her ne kadar sağlamsam

Nanca ḳoyun v̇ar bir ücü v̇ar bir ücü yoḫtu (KA, s. 88)
Ne kadar koyun varsa bir ucu var bir ucu yoktur.

Diğer örnekler: (ITT, s. 56), (KA, s. 25), (KA, s. 12), (KA, s. 90).

Ev̇ sipiri toz eder	Ev süpürür toz eder
Ḳaş altınnan göz ėder	Kaş altından göz eder
Faḳir oġlan nėynesin	Fakir oğlan neylesin
Her ***ne*** *ėder ḳız ėder* (KHM, s. 499)	Her ne ederse kız eder

Dediler "Arḫadaşlar ḳonnuşun di! başuv̇uzdan geçen, ne görüpsüz, neyv̇üz v̇ar, ne bilisiz, maʿlumatvuz neye v̇ar?" (KA, s. 56)
"Arkadaşlar hadi konuşun! Aklınızdan geçenleri söyleyin, ne gördüyseniz, ne biliyorsanız, malumatınız (bilgileriniz) neye varsa söyleyin?" dediler.

Dediler "Arḫadaşlar ḳonnuşun di! başuv̇uzdan geçen, ne görüpsüz, neyv̇üz v̇ar, <u>ne</u> bilisiz, maʿlumatvuz neye v̇ar?" (KA, s. 56)
"Arkadaşlar hadi konuşun! Aklınızdan geçenleri söyleyin, ne gördüyseniz, <u>ne</u> biliyorsanız, malumatınız (bilgileriniz) neye varsa söyleyin?" dediler.

Diğer örnekler: (KA, s. 42), (KA, s. 89), (KA, s. 55), (KA, s. 55), (KA, s. 36), (KA, s. 99), (AK, s. 30) ,(KA, s. 32), (AK, s. 24), (KA, s. 56), (KA, s. 56).

<u>Neççe</u> *yük odun allıġ… ancaġ bir yük odun aparabilliġ* (KA, s. 87)
<u>Kaç</u> kilo odun alırsak… ancak bir yük odun götürebiliriz.

4.3.3.1.2. Şart Cümleleri Dışında Yer Alan Salt Soru Sözcükleri

Bu bölümde, soru anlamından uzak ve şartsız kurulan soru cümlelerine "şart cümleleri dışında yer alan salt soru sözcükleri" adı verilmiştir. Bir başka ifadeyle, bu bölümde, şart cümleleri içinde yer almayan, aynı zamanda soru anlamı taşımayan, salt soru sözcükleri yer alır. Örneğin "*<u>Ne</u> güzel bir kız*" cümlesindeki *ne* soru sözcüğü, salt soru sözcüğü olarak kullanılan ve "*çok güzel bir kız*" anlamıyla, asıl anlamından uzak bir soru sözcüğüdür. Soru anlamı taşımayan soru sözcükleri, bu başlık altında değerlendirilmiştir. Bu kullanım Irak Türkmen Türkçesinde de mevcuttur. Taranan metinlerde, *nanca, ne* ve *nece* soru sözcükleri, herhangi bir sözcükle birleşmeden, soru anlamından uzak kullanımlarıyla yer alırlar.

Nanca soru sözcüğü, soru anlamından uzak "çok, pek çok" anlamında kullanılmış ve taranan metinlerde toplamda beş örnekte görülmüştür.
Dedi "Sen munın seḥebin taptır ki, bir tel saç munca gözel olunca munın seḥebi indi <u>nanca</u> gözeldi!" (KA, s. 15)
"Sen bunun sahibini bul ki bir tel saç bu kadar güzelse, bunun sahibi <u>ne kadar</u> güzeldir!" dedi.

Ah dedi, bu bir tek tel saç munca gözeldi, göresen seḥebi <u>nanca</u> gözeldi! (KA, s. 15)
"Ah, bu bir tek tel saç bu kadar güzelse acaba sahibi <u>ne kadar</u> güzeldir?" dedi.

Saḳı badav̇ boş oldı	Saki baden boşaldı
İçenler sarḫoş oldı	İçenler sarhoş oldu
Ġem <u>nanca</u> utanmazdı	Gam <u>ne kadar</u> utanmazdır
Bir de mene eş oldı (KHM, s. 588)	Bir de bana eş oldu

Diğer örnekler: (ITT, s. 18), (KA, s. 11).

Irak Türkmen Türkçesinde n*e* soru sözcüğü, isimlerden önce yer alarak "çokluk" anlamında kullanılır. Taranan metinlerde 24 örnekte bu soru sözcüğüne rastlanmıştır.

Aman Allah'ım aman	Aman Allah'ım aman
Aman, arvad <u>ne</u> yaman!	Aman, kadın <u>ne</u> yaman!
Ġece gündüz ezildim	Gece gündüz ezildim
Uzun müddet bir zaman (ITT, s. 37)	Uzun müddet bir zaman

Oynadıv̇ uttıv̇ meni	Oynadın yendin beni
Oyında tuttuv̇ meni	Oyunda tuttun beni
Uydıv̇ eller sözine	Oynadın eller sözüne
<u>Ne</u> tėz unıttıv̇ meni (KHM, s. 554)	<u>Ne</u> çabuk unuttun beni

Bilbil <u>ne</u> şirin ḳuştı	Bülbül <u>ne</u> tatlı kuştur
Hiç gülmez üzi turştı	Hiç gülmez yüzü ekşidir
Bir ölim bir ayrılıġ	Bir ölüm bir ayrılık
Her kisi zulım işti (KHM, s. 468)	Her ikisi iş de zulümdür

Diğer örnekler: (ITT, s. 42), (ITT, s. 96), (KHM, s. 467), (KHM, s. 467), (KHM, s. 387), (KHM, s. 360), (KHM, s. 371), (KHM, s. 371), (KHM, s. 481), (KHM, s. 488), (KHM, s. 495), (KHM, s. 504), (KHM, s. 510), (KHM, s. 520), (KHM, s. 521), (KHM, s. 526), (KHM, s. 526), (ITT, s. 5), (ITT, s. 5), (ITT, s. 5), (KHM, s. 494).

Nece soru sözcüğü, Irak Türkmen Türkçesinde "ne kadar çok" anlamıyla sorudan uzak kullanımıyla da karşımıza çıkmaktadır. Taranan metinlerde üç örnekte görülmüştür.

Yaz, güz biter ḳış olı	Yaz, güz biter kış olur
Bir <u>nece</u> yaġış olı	Bir <u>nasıl</u> yağmur olur
Bunun tükü yeẖeni	Bunun tüyü yıkanır
Baẖ nece bir iş olı (ITT, s. 20)	Bak nasıl bir iş olur

Eḥmed arv̇adı aldı	Ahmet evlendi
<u>Nece</u> bir kėfe daldı	<u>Nasıl</u> bir sevince daldı
Arv̇ad döndü tav̇usa	Kadın döndü tavusa
Ḥatta bir, ki gün ḳaldı (ITT, s. 36)	Hatta bir iki gün kaldı

Bin altun cėbe ḳoydı	Bin altın cebe koydu
Ne şenlig, <u>nece</u> toydı	Ne şenlik, <u>nasıl</u> düğündür
Girdi şehir girişi,	Giydi şehir giyişini
Köyli girişin soydı (ITT, s. 42)	Köylü giyişini çıkardı

Irak Türkmen Türkçesinde *neçe* soru sözcüğüyle *vakit, yıl, ay, gün* gibi zaman kavramları kullanılarak oluşturulan yapı "bir hayli, epey zamandır" anlamına gelmektedir. "Soru Sözcüğü + Zaman Kavramı" biçiminde formülleştirilen yapı, "Soru Sözcüğü + Zaman Kavramı + +DI / +DU" biçiminde, bildirme ekinin eklenmesiyle de kurulabilir. Taranan metinlerde bu tür yapılar 12 örnekte görülmektedir.

Yolçı diyer bu yemeġ	Yolcu der bu yemek
Bir tas yoġurd üç ekmeg	Bir tas yoğurt üç ekmek
<u>Neçe</u> v̇aḫıt, neççe gün	<u>Kaç</u> vakittir, kaç gün
Ḳalı mısafır dėmeġ (ITT, s. 40)	Kalır misafir demek

Ḳoy gessin bir görüşeġ	Bırak gelsin bir görüşelim
Onuydan bir soruşaġ	Onunla bir soruşalım
<u>Neçe</u> gündü sormıyıb	<u>Kaç</u> gündür sormamış
Küsmüşiydim barışaġ (ITT, s. 16)	Küsmüştüm barışalım

Dediler "İşte patşahın bitek ḳızı v̇ar delli olup budı neççe aydı öz özün parçalırı; bir yerde çarı yoḫtu" (KA, s. 25)
"İşte padişahın bir tek kızı var deli olmuş bu kaç aydır kendisini dövüp parçalıyor, hiçbir yerde çaresi yok" dediler.

Diğer örnekler: (ITT, s. 40), (AK, s. 38), (KA, s. 31), (KA, s. 32), (KA, s. 32), (KA, s. 32), (KA, s. 56), (KA, s. 85), (KA, s. 91).

4.3.3.2. Soru Sözcüklerinde Sözlükselleşme

Adını hatırlayamadığımız nesneler için "şey, falan, filan" gibi sözcükler kullanılarak veya uydurularak anlık oluşturulan sözcükler türetilir ve bu türetilen sözcükler o ortamda kalır. Anlık oluşturulan sözcükler bir dilin söz varlığındaki asıl kaynağıdır. Bu oluşumlar başka bir ortamda ve başkaları tarafından kullanılırsa, bu oluşum artık yaygınlaşmış ve tutunmaya başlamış demektir. Sözlükselleşme, yeni bir sözcüğün dilde belirli bir sözlüksel içerikle, belirli bir çapta yaygınlaşması, tutunması olarak tanımlanır (Uzun, 2006, s. 89).

Dilde hatırlanmayan sözcükler / yapılar ya da belirli bir adı olmayan nesne veya duygular için geçici sözcükler üretilebilir. Anlık oluşum olarak ortaya çıkan bu yapılar, yalnızca türetildiği ortamda yaşayabildiği gibi, başka kullanıcılarca da tekrarlandığında, belirli bir sıklığa ulaşarak anlık oluşum olmaktan çıkar (Uzun, 2006, s. 89). Böylelikle, kullanımı yaygınlaşan sözcük ya da ifade tutunur ve bir süre sonra sözlükte yer alarak kullanımının kabul gördüğünü kanıtlar.

Yeni bir sözcük ya da ifadenin oluşum aşaması olarak düşünebileceğimiz bu süreç, anlık oluşum ile başlar, sözlükselleşme ile devam eder. Sözlükselleşmenin bir ileri aşaması ise deyimselleşmedir ve bu sürecin son halkasını oluşturur. Kimi kullanımlar, yalnızca sözlükselleşme aşamasında kalır, kimi kullanımlar ise deyimselleşmeye kadar gider (Oturakçı, 2012, s. 293).

Türkiye Türkçesinde k*im* soru sözcüğü ek fiilin şartıyla kullanıldığında, zaman içinde görev, biçim ve anlam değişimi yaşamış ve sözlükselleşmiştir. Bir başka ifadeyle *kimse* sözcüğü, *kim* ile *erse*'nin birleşmesi sonucu oluşmuştur. *Kimse* sözcüğü "kişi"

anlamıyla kullanılarak olumlu cümleler içinde yer alır. Irak Türkmen Türkçesinde de *kimse* sözcüğü aynı anlamdadır. Taranan metinlerde 12 örnekte *kimse* kullanımına rastlanmıştır.

Dedi "Tavuzlardan daha kimse ḳalıp yazda?" (KA, s. 46)
"Tavus kuşlarından başka daha kimse kaldı mı dışarıda?" dedi.

Durun kimse kimseye degip dolaşmasın. Buyuguvüz haḫsıdı? (KA, s. 20)
Durun, kimse kimseye değip dolaşmasın. Büyüğünüz hangisidir?

Durun kimse kimseye degip dolaşmasın. Buyuguvüz haḫsıdı? (KA, s. 20)
Durun, kimse kimseye değip dolaşmasın. Büyüğünüz hangisidir?

Diğer örnekler: (AK, s. 25), (KA, s. 52), (ITT, s. 66), (ITT, s. 34), (KHM, s. 361), (KHM, s.361), (KA, s. 90), (KA, s. 65), (KA, s. 88).

Ek fiilin şartıyla kurulan diğer soru sözcüğü ise, *neyse* < *ne+erse* sözcüğüdür. *Neyse*, Türkiye Türkçesinde soru anlamı dışında birden fazla anlam taşımaktadır. *Neyse*, aslında istenmediği hâlde gerçekleşen bir şey için "önemi yok, olan oldu" anlamını taşımaktadır. *Neyse*'nin bir diğer anlamı ise, olumsuz bir şeyin gerçekleşmesi önlendiğinde "çok şükür, bereket versin" anlamıdır. Bunun yanında bir diğer anlamı ise, konuşma çok fazla uzadığında, "konuyu kapatalım uzatmayalım" anlamıdır (Gökdayı, 2015, s. 252). Irak Türkmen Türkçesinde de *neyse* bu anlamlarıyla mevcuttur ve taranan metinlerde beş örnekte *neyse'*ye rastlanmaktadır.

***Neyse**. Ayı netti özüyçün yedi toḫ oldu.* (KA, s. 89)
Neyse. Ayı netti kendisi için, yedi doydu.

Neyse ayı gene geldi (KA, s. 90)
Neyse ayı yine geldi.

Baḫ bizim işimiz hardan hara geldi! Neyse. (KA, s. 91)
Bak bizim işimiz nereden nereye geldi! Neyse.

Diğer örnekler: (KA, s.91), (KA, s. 89).

4.3.3.3. Soru Sözcüklerinde Deyimselleşme

Sözlükselleşmenin bir sonraki aşaması olarak da değerlendirebileceğimiz *deyimselleşme,* iki ya da daha fazla sayıdaki sözcüğün / yapının bir araya gelerek *anlık oluşum* olmaktan çıkıp *sözlükselleşme*si ve sözlükselleşen yapının yeni bir anlam kazanması sürecidir (Bussmann, 1996, s. 681). Deyimselleşen yapı, birleşen yapıların birleşme sonucu kazandığı yeni ve tek anlam üzerine kuruludur (Oturakçı, 2012, s. 302).

Deyimselleşme, var olan sözlüksel yapılara ya da söz öbeklerine mecazi anlamlar yüklenmesi veya bunların var olan anlamlarını yitirmesi durumudur. Örneğin *göze batmak* deyimi, artık kendisini oluşturan unsurlardan anlamı çıkarılamayacak derecede anlamsal farklılık göstermiş, bir bakıma soyut anlam ifade ederek, dil içi nedensizliğe uğramıştır. Esasında deyimselleşmeler sözdizimsel anlık oluşumlardır, ancak burada, alıcının ifadeyi algılayabilmesi esastır, çünkü deyimin gösterdiği kavram veya durum zihinde kodlanmış ve tahmin edilebilir durumda değildir. Dolayısıyla bu yapılar alıcı için ilk duyulduğunda anlaşılmaz durumdadır. Anlaşılabilir olmaları için yapılarının ve bütün hâlinde anlamlarının zihinde kodlanmış olması gerekir (Sarı, 2015, s. 97).

Bu kodlanmış sözcüler, Gökdayı'ya göre *kalıplaşmış dil birimleri'*dir. Kalıplaşmış dil birimleri belirli bir biçimde akılda yer kaplayan, yeri geldiğinde aynı yapıyı değiştirmeden hatırlanıp kullanılan sözlerdir. Gerekiyorsa bazı ekleme veya çıkarma yapılsa da tek bir sözcükten, ardışık veya aralı sözcükler içeren sözcük öbeği veya cümleden oluşabilen, söylenmesi toplumca benimsenmiş ve kullanımı belirli bir sıklığa ulaşmış kalıp sözlerdir (2015, s. 71).

Irak Türkmen Türkçesindeki soru anlamı taşımayan soru sözcüğüyle deyimselleşen sözler, *kalıplaşmış dil birimleri* olarak değerlendirilmiştir.

Kalıp sözler, bir toplumun bireyleri arasında belirli iletişim durumlarında geleneksel olarak kullanılan, duyguları, düşünceleri ve dilekleri açığa vuran, en az iki sözcükten oluşan, tek bir kavramı mecazsız olarak karşılayan, küçük değişiklikler dışında biçim olarak hep aynı kalan, kalıplaşmış sözcük dizeleridir (Gökdayı, 2015, s. 69).

Irak Türkmen Türkçesinde, *harda…harda* (2), *hardan hara* (2), *kim* (3), *ne* (20), *nece* (2) "*Bilmem + Soru Sözcüğü"* (35) soru sözcükleri deyimselleşerek kalıplaşan soru sözcükleri olarak tespit edilmiştir.

Dėdi: arv̇ad ḳoy bizi	Kadın! bırak bizi
Ḳırınsın şeytan dizi	Şeytanın bacağı kırılsın
*Biz **harda**, altun **harda**?*	Biz nerede, altın nerede?
Reḥmetlinin öz ḳızı (ITT, s. 78)	Merhumun kendi kızı" dedi

Dedi "Kerküg harda Musil harda gelmişem ciger almaġa!" (KA, s. 55)
"Kerkük nerede Musul nerede,(yolun uzunluğunu ifade etmektedir) buraya kadar ciğer almaya gelmişim!" dedi.

*Böyüg ḳız dedi "Bacılarım biz **hardan hara** olaştıġ"* (KA, s. 88)
Büyük kız, "Bacılarım biz nereden nereye yetiştik" dedi.

Bizim işimiz hardan hara geldi! (KA, s. 91)
Bizim işimiz nereden nereye geldi!

Yere attım	Yere attım
Her anda bir v̇erici	Her anda bir verici
Allah belasını vere	Allah belasını vere
***Kim** bilir bu verici* (KTB, s. 174)	Kim bilir bu verici

Ḳızım ḳaç ḳazan coştı	Kızım koş kazan coştu
Ḳız baḫtı ḳazan boştı	Kız baktı kazan boştur
Bu çamur baş kişinin	Bu talihsiz kişinin
Kim bili gėv̇li ḫoştı? (ITT, s. 87)	Gönlünün hoş olmadığını kim bilir

Ḳahraman'ın ḳoyunı	Kahramanın koyunu
Kim bili bu oyunu	Kim bilir bu oyunu
Ḳahraman ḳoyun alı	Kahraman koyun alır

Çopan tutar toyunu (ITT, s. 29) Çoban düğün yapar

Ne *de olsa* (ITDA, s. 155)
Ne de olsa (bununla beraber, yine de)

Ne münasebet (ITDA, s. 155)
Ne münasebet. (öyle şey mi olur, ilgisi yok)

"Ġeribem, kimsem yoḫtu, kimseni tanımıram,..." bu oğlanı bele etti ne bilim! (KA, s. 15)
"Garibim, kimsem yok, kimseyi tanımıyorum,…" Bu oğlanı böyle yaptı (canından bezdirdi, bıktırdı) ne bileyim!

Diğer örnekler: (KA, s. 92), (ITDA, s. 155), (ITDA, s. 155), (KA, s. 60), (ITT, s. 18), (ITDA, s. 158), (ITDA, s. 155), (ITDA, s. 155), (KA, s. 30), (KA, s. 30), (KA, s. 17), (KA, s. 17), (KA, s. 19), (KA, s. 10), (KA, s. 15), (KA, s. 60), (KHM, s. 553).

Nece *olu! Menim adaḫlımı aldı.* (KA, s. 11)
Nasıl olur! Benim nişanlımı aldı.

Ḳızım Atakaya olmaz v̇arasan nece olu! (KA, s. 98)
Kızım Ataka ile evlenemezsin nasıl olur!

Dėdi nėce olı ḳaḫmırı yuḫıdan, bilmirem nėdim (AK, s. 38)
Nasıl olur da uyanamaz, bilmiyorum neyleyeyim.

*Hiç **bilmem** **hara** gėdim*	Hiç bilmem nereye gideyim
Haram v̇ar hara gėdim	Nerem var nereye gideyim
Bı derdi ḫudam vėrib	Bu derdi Huda'm vermiş
Darmana hara gėdim (KHM, s. 513)	Dermana nereye gideyim

Meni v̇ırdı bir daştan	Beni vurdu bir taş ile

Didem dolıptı yaştan	Gözüm dolmuş yaş ile
Bilmirem hara gėdim	Bilmiyorum nereye gideyim
Men bı beleli baştan (KHM, s. 546)	Ben bu belalı baştan

O yarım yaralıdı	O yârim yaralıdır
Hiç bilmem haralıdı	Hiç bilmem nerelidir
O yarın bir öpüşü	O yârin bir öpücüğü
Bir Gürcinin ḳanıdı (KHM, s. 554)	Bir Gürcü'nün kanıdır

Tut aġacı bardadı	Dut ağacı ürün verir
*Bilmem yarım **hardadı***	Bilmem yârim nerededir
Gėdim yarımı sorım	Gidip yârimi sorayım
Gelmiyib bahardadı (KHM, s. 570)	Gelmeyen bahardadır

*Dedi "Ḋalla bilmem sebbeḥten çıḫıptı ėv̇den bilmem **hayza** gedip!"* (KA, s. 72)
"Valla bilmiyorum sabahtan beri evden çıktı bilmem nereye gitti" dedi.

*Bilmem **kime** dad ėdim*	Bilmem kime şikâyet edeyim
Ġemli gėv̇lim şad ėdim	Gamlı gönlümü şad edeyim
Yarım da üz çėv̇irdi	Yârim de yüz çevirdi
Men kime fıryad ėdim (KHM, s. 468)	Ben kime feryat edeyim

Ne emin ne miskinsen	Ne emin ne miskinsin
Nenev̇ ölüp diskin sen	Annen ölmüş ödün koptu
Gög girip gileylisen	Mavi giyip sitem ediyorsun
Bilmem kimnen küskünsen? (ITT, s. 5)	Bilmem kimle küskünsün?

Bilmem kimnen razısan	Bilmem kimden razısın
Men seni tanımıram	Ben seni tanımıyorum
Naḫsı gölin ḳazısan	Hangi gölün kadısısın
Odı ḳabriv̇ ögiv̇de	O önündeki mezar senin

Sen haranı ḳazısan (KHM, s. 528)	Sen nereyi kazıyorsun
İmam sene	İmam sana
Dal v̇erdim imam sene	Dal verdim imam sana
*Bilmem **nahsı** dindesen*	Bilmem hangi dindensin
Getirim iman sene (KHM, s. 348)	Getireyim iman sana
*Suḳaḳta bilmem **ne** v̇ar*	Sokakta bilmem ne var
Sen insansan ya dav̇ar?	Sen insan mısın ya davar?
Ḳoḫlısan siyan arḫtı	Kokluyorsun pis ırmaktır
Olupsan bir cenev̇ar (ITT, s. 86)	Olmuşsun bir canavar
Aġu gülinde sem v̇ar	Ağu gülünde zehir var
Bilmem gev̇liv̇de ne v̇ar	Bilmem gönlünde ne var
Dostım eyyi bilisen	Dostum iyi biliyorsun
Menim dünyede nem v̇ar (KHM, s. 430)	Benim dünyada neyim var

Neneni ḳanşarladılar endirdile ḳızı aldıla öptüler bilmem nettile… (KA, s. 94)
Anneyi karşıladılar indirdiler, kızı aldılar öptüler, bilmem ne yaptılar…

Diğer örnekler: (ITT, s. 64), (KHM, s. 490), (KA, s. 94), (KA, s. 21), (AK, s. 38), (AK, s. 38), (KHM, s. 468), (KHM, s. 468), (ITT, s. 73), (KHM, s. 404), (ITT, s. 15), (ITT, s. 15), (ITT, s. 82), (ITT, s. 9), (KA, s. 62).

Ḳarşı dağlar dumandı	Karşı dağlar dumandır
Baḫ ḥalım ne yamandı	Bak halim ne yamandır
Dos dostı yaralırı	Dost dostu yaralar
*Bilmem **nev̇ce** zamandı* (KHM, s. 586)	Bilmem nasıl zamandır
Oda yandım	Oda yandım
Ataşsız oda yandım	Ataşsız oda yandım

Bı derde kimse dözmez	Bu derde kimse dayanmaz
Bilmem nėce dayandım (KHM, s. 374)	Bilmem nasıl dayandım

Arv̇ad bilmem nece etti bezbendi ḳolunnan aştı arv̇ad baġda öldü. (KA, s. 96)
Kadın bilmem nasıl yaptı da bileziği kolundan açtı, kadın bağda öldü.

Diğer örnekler: (KA, s. 99), (KHM, s. 576), (KHM, s. 462)

*Bilmem **neçe** ḳattı gâv̇ur ḳıralının ev̇i*. (KA, s. 16)
Bilmem kaç kattır gâvur kralın evi.

Bu diyarda beslendiv̇	Bu diyarda büyüdün
Dal üstünde seslenduv̇	Dal üstünde seslendin
Boyunbaġuv̇ ḳeredi	Kolyen siyahtır
*Bilmem **neden** yaslanduv̇* (ITT, s. 5)	Bilmem neden kederlendin

BÖLÜM V

SONUÇ

Bu çalışmada Irak Türkmen Türkçesindeki soru işaretleyicileri yapısal ve anlamsal boyutlarıyla ele alınmış, soru sorma eyleminde hangi göstergelerin kullanıldığı, hangi cümlelerin kurulduğu ve yapıların ne sıklıkla ve hangi anlamlarda kullanıldığı tespit edilmiştir.

Irak Türkmen Türkçesi ile yazılmış "hoyrat", "masal", "atasözü ve deyim", "bilmece (tapmaca)", "halk hikâyersi" ve "halk şiiri" türlerindeki eserler taranarak bu çalışmanın malzemesi oluşturulmuştur.

Çalışmanın dördüncü ve ana bölümü Bulgular'da Irak Türkmen Türkçesindeki sorular, soru işaretleyicileri, sözdizimi ve anlam bakımından değerlendirilmiştir. Bu bölümün birinci kısmını oluşturan "Soru İşaretleyicileri" bölümünde 1418 soru işaretleyicisinin yer aldığı cümle tespit edilmiştir. Bu soru cümlelerinin 774'ü soru zamiriyle, 199'u soru sıfatıyla, 289'u soru zarfıyla, 147'si ezgi sorusuyla ve 9'u ise soru cümlesi kurmaya yardımcı bir sözcük olan *ʾacebe* ve *hanı* ile oluşturulmuştur.

Tablo 1'de görüldüğü üzere, taranan eserler arasında en çok soru işaretleyicisinin elde edildiği eser "Kerkük Hoyratları ve Manileri"dir. Tespit edilen soru işaretleyicilerinin çoğu hoyrat ve mani türünde olmasının sebebi ise Irak Türkmen Türkçesi yazı dilinde hoyrat ve manilerin diğer türlere göre daha fazla yer almasıdır. En az soru işaretleyicisi ise bilmece türünde görülmüştür. Soru işaretleyicilerinin eserlere göre dağılımı ayrıntılı bir şekilde aşağıda görülmektedir:

Tablo 1

Soru İşaretleyicilerinin Taranan Eserlere Göre Dağılımı

Taranan Eserler	Soru Zamiri	Soru Sıfatı	Soru Zarfı	Toplam
AK	33	4	9	**46**
ITDA	48	13	4	**65**
ITT	106	48	38	**192**
KA	270	43	124	**437**
KHM	296	82	110	**488**
KTB	21	9	4	**34**
Toplam	**774**	**199**	**289**	**1262**

Soru zamiri olarak tespit edilen soru sözcüklerinin kullanım sayıları şöyledir: *haḫsı* 1, *hanı* 26, *hara* 27, *harda* 38, *hardan* 19, *hayza* 3, *kim* 165, *ne* 482, *neçe* 3, *nerede* 1 ve *niye* 9. Bu soru sözcüklerinin hangi eserde ne kadar görüldüğü ise Tablo 2'de gösterilmiştir. Buna göre zamirler 296 örnekle en çok "Kerkük Hoyratları ve Manileri" adlı eserde görülmüştür. Soru zamirleri 21 örnekle en az bilmece türünde tespit edilmiştir.

Tablo 2

Soru Zamirlerinin Taranan Eserlere Göre Dağılımı

No	Soru Zamiri	AK	ITDA	ITT	KA	KHM	KTB	Toplam
1	haḫsı	_	_	_	1	_	_	**1**
2	hanı	2	1	3	7	13	_	**26**
3	hara	2	2	4	8	11	_	**27**
4	harda	_	3	8	15	12	_	**38**
5	hardan	1	3	4	10	1	_	**19**
6	hayza	_	_	_	3	_	_	**3**
7	kim	3	9	30	26	96	1	**165**
8	ne	25	30	56	188	163	20	**482**
9	neçe	_	_	_	3	_	_	**3**
10	nerede	_	_	1	_	_	_	**1**
11	niye	_	_	_	9	_	_	**9**
Toplam		**33**	**48**	**106**	**270**	**296**	**21**	**774**

Soru sıfatlarının kullanım sayısı ise şöyledir: *haḫsı* 2, *naḫsı* 11, *nanca* 9, *ne* 115, *nece* 33 ve *neçe* 29. Bu soru sözcüklerinin eserlere göre kullanım oranları ise Tablo 3'te görüldüğü üzere en çok "Kerkük Hoyratları ve Manileri" eserinde görülmüştür. Soru sıfatlarının en az görüldüğü eser ise "Arzı Kamber Matalı"dır.

Tablo 3

Soru Sıfatlarının Taranan Eserlere Göre Dağılımı

No	Soru Sıfatı	AK	ITDA	ITT	KA	KHM	KTB	Toplam
1	haḫsı	1	_	_	1	_	_	**2**
2	naḫsı	_	2	_	_	9	_	**11**
3	nanca	_	_	1	8	_	_	**9**
4	ne	1	11	27	16	51	9	**115**
5	nece	1	_	12	5	15	_	**33**
6	neçe	1	_	7	12	9	_	**29**
Toplam		**4**	**13**	**47**	**42**	**84**	**9**	**199**

Soru zarfı olarak kullanılan sözcüklerin sayısı ise şöyledir: *nanca* 11, *ne* 39, *nece* 138, *neçe* 4, *neden* 23, *neçi*/*neyçi* 10, *nişi*/*nişin* 57 ve *yaṿı*/*yaṿu* 7. Soru zarflarının taranan eserlere göre dağılımına bakıldığında ise söz konusu sözcük türünün en az kullanıldığı eserlerin deyim, atasözü ve bilmece; en çok kullanıldığı eserlerin ise masal türünde olduğu görülmüştür.

Tablo 4

Soru Zarflarının Taranan Eserlere Göre Dağılımı

No	Soru Zarfı	AK	ITDA	ITT	KA	KHM	KTB	Toplam
1	nanca	_	_	2	6	3	_	**11**
2	ne	_	2	4	15	18	_	**39**
3	nece	6	1	22	58	51	_	**138**
4	neçe	1	_	2	_	1	_	**4**
5	neden	_	1	1	1	16	4	**23**
6	neçi/neyçi	_	_	1	7	2	_	**10**
7	nişi/nişin	2	_	6	30	19	_	**57**
8	yaṿı/yaṿu	_	_	_	7	_	_	**7**
Toplam		**9**	**4**	**38**	**124**	**110**	**4**	**289**

Yukarıdaki Tablo 2, 3 ve 4'ten elde edilen sonuçları ise şöyle yorumlayabiliriz: *haḫsı* soru sözcüğü soru zamiri olarak 1 örnekte görülürken soru sıfatı olarak 2 örnekte görülmüştür. *Hanı, hara, harda, hardan, hayza, kim, nerede* ve *niye* soru sözcükleri ise sadece soru zamiri olarak kullanılmıştır. *Ne* ve *neçe* soru sözcükleri ise soru zamiri, soru sıfatı ve soru zarfı olarak cümlelerde görülmüştür. *Ne* soru sözcüğü, soru zamiri olarak 482 örnekte, soru sıfatı olarak 115 örnekte ve soru zarfı olarak 39 örnekte görülmüştür. *Neçe* soru sözcüğü ise soru zamiri olarak 3, soru sıfatı olarak 29 ve soru zarfı olarak 4 örnekte görülmüştür. *Nece* ve *nanca* soru sözcüklerinin sadece soru sıfatı ve soru zarfı olarak kullandıkları görülmüştür. *Nece* soru sözcüğü soru sıfatı olarak 33 örnekte, soru zarfı olarak ise 138 örnekte tespit edilirken *nanca* soru sözcüğünün soru sıfatı olarak 9 ve soru zarfı olarak 11 örnekte tespit edilmiştir. *Naḫsı* soru sözcüğü ise sadece soru sıfatı olarak kullanılmış ve 11 örnekte görülmüştür. *Neden, neçi/neyçi, nişi/nişin* ve *yaṿı/yaṿu* soru sözcükleri de sadece soru zarfı olarak kullanılmıştır. Buna göre taranan eserlerde en sık kullanılan soru sözcüklerini şöyle gösterebiliriz:

- "Arzu Kamber Matalı"nda en çok *ne* soru sözcüğü tespit edilmiş ve 26 örnekte görülmüştür.
- "Irak Türklerinde Deyimler ve Atasözleri"nde en çok *ne* soru sözcüğü tespit edilmiş ve 43 örneğine rastlanmıştır.
- "Irak Türkmen Türkçesi"nde en çok *ne* soru sözcüğü tespit edilmiş ve 87 örnekte geçmiştir.
- "Kerkük Ağzı"nda en çok *ne* soru sözcüğü tespit edilmiş ve 219 örnekte görülmüştür.
- "Kerkük Hoyratları ve Manileri"nde en çok *ne* soru sözcüğü görülmüş ve 232 örnekte tespit edilmiştir.
- "Kerkük Türklerinde Bilmece"de ise en çok *ne* soru sözcüğüne rastlanmış ve 29 örnekte tespit edilmiştir.

Ezgi soruları toplamda 147 örnekte tespit edilmiş olup elde edilen örnekler iki sınıfa ayrılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre *I. tip ezgi* sorusunda 18 ve *II. tip ezgi* sorusunda 129 örnek yer almıştır. Irak Türkmen Türkçesinde soru ekinin görülmemesi sebebiyle II. tip ezgi sorusunun I. tip ezgi sorusuna kıyasla daha fazla olduğunu görmekteyiz. I. tip ezgi

sorusu olarak adlandırdığımız ezgi sorusu, Türkiye Türkçesindeki gibi ezgi yoluyla sorulan sorulardır. II. tip ezgi sorusu olarak adlandırdığımız ezgi sorusu ise Türkiye Türkçesinde mI/mU ekiyle kurulan cümlelerine karşılık gelir. Tablo 5'te ezgi sorularının taranan eserlere göre ayrıntılı bir şekilde dağılımı yapılmıştır.

Tablo 5

Ezgi Sorularının Taranan Eserlere Göre Dağılımı

Taranan Eserler	**I. Tip Ezgi Sorusu**	**II. Tip Ezgi Sorusu**	**Toplam**
AK	4	9	13
ITDA	_	4	4
ITT	7	22	29
KA	6	91	97
KHM	1	3	4
KTB	_	_	_
Toplam	**18**	**129**	**147**

Yardımcı sözcük olarak tespit ettiğimiz *ʾacebe* ve *hanı* sözcükleri ise *ʾacebe* sözcüğünün 3'ü "Irak Türkmen Türkçesi"nde ve 4'ü "Kerkür Ağzı"nda görülmüştür. *Hanı* sözcüğü ise "Kerkük Ağzı"nda 2 örnekte görülmüştür.

Soru sözcükleri sözdizimi bakımdan, cümle ögelerinde soru sözcüğü ile söz öbeklerinde soru sözcüğü olmak üzere iki sınıfta incelenmiştir. Cümle ögelerinde soru sözcüğü bölümü; yüklemde (yüklem olan ve yüklemde yer alan), öznede (özne olan ve öznede yer alan), nesnede (nesne olan ve nesnede yer alan), dolaylı tümleçte (dolaylı tümleç olan ve dolaylı tümleçte yer alan) ve zarf tümlecinde soru sözcüğü (zarf tümleci olan ve zarf tümlecinde yer alan) olarak sınıflandırılmıştır. Yüklem olan soru sözcükleri 481 örnekte, özne olan soru sözcükleri ise 221 örnekte, nesne olan soru sözcükleri 98 örnekte, dolaylı tümleç olan soru sözcükleri 104 örnekte ve zarf tümleci olan soru sözcükleri de 276 örnekte görülmüştür. Ayrıca *hayza* (1), *kim* (3), *ne* (27), *nece* (7), *nişi* (2) ve *niye* (2) soru sözcüklerinin yer aldığı eksiltili soru cümlelerine de rastlanmıştır.

Soru işaretleyicisi bölümünde yer alan ezgi soruları ise sözdizimsel bakımdan incelenmemiştir. Bunun sebebi de ezgi sorularının hangi cümle ögesi olduğunu tespit edememekten kaynaklanmaktadır. Soru sözcüklerinin cümle ögesine göre dağılımı Tablo 6'da yer almıştır. Buna göre soru sözcükleri en çok yüklemde, en az da nesnede görülmüştür.

Tablo 6

Soru Sözcüklerinin Cümle Ögelerine Göre Dağılımı

No	**SS**	**Yüklemde Soru**		**Öznede Soru**		**Nesnede Soru**		**Dolaylı T. Soru**		**Zarf T. Soru**		**Toplam**
		Y. olan	Y'de yer alan	Ö. olan	Ö'de yer alan	N. olan	N'de yer alan	DT olan	DT'de yer alan	ZT olan	ZT'de yer alan	
1	haḫsı	1	_	_	_	_	1	_	1	_	_	**3**
2	hanı	28	_	_	_	_	_	_	_	_	_	**28**
3	hara	2	_	2	_	2	_	21	_	_	_	**27**
4	harda	21	_	_	_	_	_	18	_	_	_	**39**
5	hardan	4	_	_	_	_	_	15	_	_	_	**19**
6	hayza	_	_	_	_	_	_	2	-	_	_	**2**
7	kim	16	5	108	4	5	2	22	_	_	_	**162**
8	naḫsı	_	5	_	2	_	1	_	2	_	_	**10**
9	nanca	_	6	_	2	_	2	_	_	10	_	**20**
10	ne	95	236	65	29	73	10	12	10	47	15	**592**
11	nece	9	30	_	_	_	_	_	1	126	_	**166**
12	neden	13	_	_	_	_	_	_	_	12	_	**25**
13	neçe	5	2	_	9	_	2	_	_	2	16	**36**
14	neçi	_	_	_	_	_	_	_	_	7	_	**7**
15	nerede	1	_	_	_	_	_	_	_	_	_	**1**
16	nişi	2	_	_	_	_	_	_	_	28	_	**30**
17	niye	1	_	_	_	_	_	_	_	7	_	**8**
18	yav̇ı/ yav̇u	_	_	_	_	_	_	_	_	6	_	**6**
Toplam		**198**	**284**	**175**	**46**	**80**	**18**	**90**	**14**	**245**	**31**	**1181**
		482		**221**		**98**		**104**		**276**		

Soru sözcüklerinin sözdizimi bakımdan incelenmesinin ikinci kısmında söz öbekleri yer almıştır. Yapılan çalışmada birleşik fiil, edat grubu, isim tamlaması, kısaltma grubu, sıfat tamlaması ve zamir tamlamasında soru sözcükleri tespit edilmiştir. Bu sınıflandırmada en çok birleşik fiiller tespit edilmiştir. Birleşik fiil içerisinde en çok *ne* soru sözcüğüne rastlanmıştır. *Ne*'nin birleşik fiil olarak söz öbeklerinde sıkça yer alması, Irak Türkmen Türkçesindeki eserlerde *ne* + *fiil* yapısının çok sık kullanılmasına dayanır. Soru sözcüğünün en az görüldüğü söz öbeği ise kısaltma grubudur. Söz öbeklerindeki soru sözcüklerinin dağılımı Tablo 7'de yer almıştır.

Tablo 7

Soru Sözcüklerinin Söz Öbeklerine Göre Dağılımı

No	Soru Sözcüğü	Birleşik Fiil	Edat Grubu	İsim Tamlaması	Kısaltma Grubu	Sıfat T.	Zamir T.	Toplam
1	haḫsı	_	_	_	_	1	_	**1**
2	kim	2	2	7	1	_	_	**12**
3	naḫsı	_	_	_	_	11	_	**11**
4	nanca	_	_	_	_	10	-	**10**
5	ne	197	3	6	_	112	2	**320**
6	nece	8	_	_	_	30	_	**38**
7	neçe	_	_	_	_	30	_	**30**
Toplam		**207**	**5**	**13**	**1**	**194**	**2**	**422**

Soru sözcükleri anlam bakımından doğrudan ve dolaylı sorular olarak iki temel grupta sınıflandırıldıktan sonra doğrudan sorular gerçek ve sözde oluşlarına göre ikiye ayrılmıştır. Gerçek ve sözde sorular olumlu ve olumsuz anlamları olmaları bakımından dört grupta değerlendirilmiştir.

Olumlu gerçek soru cümlesi toplamda 271 örnekte görülmüştür. Bu soru cümlelerinde *bıkma* (1), *çaresizlik* (2), *itiraz* (1), *kaygı* (1), *kaygılandırma* (1), *merak* (251), *sitem* (5) ve *şaşırma* (9) olmak üzere toplamda 8 anlam tespit edilmiştir. Olumsuz gerçek soruda ise sadece *merak* (19) anlamı tespit edilmiştir. Irak Türkmen Türkçesinde taranan metinlerde olumlu yapılı olumsuz anlamlı gerçek soru tespit edilmemiştir. Olumsuz yapılı olumlu anlamlı gerçek soru ise sadece *merak* anlamında bir örnekte tespit edilmiştir.

Olumlu sözde soruda *abartma* (2), *beddua* (1), *bıkma* (2), *çaresizlik* (88), *çokluk* (20), *değersizlik* (9), *endişe* (4), *gereksizlik* (29), *hesap sorma* (2), *imkânsızlık* (4), *istek* (6), *isteksizlik* (2), *itiraz* (24), *kararsızlık* (3), *küçümseme* (3), *merak* (313), *pişmanlık* (3), *sitem* (56), *sorgulama* (31), *şaşırma* (58), *umursamama* (10) ve *yalvarma* (1) olmak üzere toplamda 22 anlam tespit edilmiştir. Olumlu sözde sorudaki toplam cümle sayısı ise 671'dir.

Olumsuz sözde soruda ise *merak* (1) ve *sitem* (9) anlamları tespit edilmiştir. Olumlu yapılı olumsuz anlamlı soruda *azlık* (44), *çaresizlik* (1), *gereksizlik* (3), *imkânsızlık* (61), *itiraz* (8) ve *şaşırma* (2) olmak üzere toplamda 8 anlam tespit edilmiştir. Olumlu yapılı olumsuz anlamlı sözde soru cümlesinin sayısı 119'dur. Olumsuz yapılı olumlu anlamlı sözde soruda ise *çokluk* (3) ve *kesinlik* (5) anlamları tespit edilmiştir.

Doğrudan gerçek soru cümlesi 291 örnekte görülürken doğrudan sözde soru cümlesi 806 örnekte görülmüştür. Elde edilen soru cümlelerinin sayısal dökümü ise aşağıdaki gibidir. Buna göre taranan metinler doğrultusunda Irak Türkmen Türkçesinde anlam bakımından sorular, en çok doğrudan olumlu sözde sorularda karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 8

Soruların Anlamlarına Göre Dağılımı

Doğrudan Gerçek Soruda Anlam				**Toplam**
Olumlu	Olumsuz	Olumlu yapı olumsuz anlam	Olumsuz yapı olumlu anlam	
271	19	_	1	291
Doğrudan Sözde Soruda Anlam				
Olumlu	Olumsuz	Olumlu yapılı olumsuz anlam	Olumsuz yapı olumlu anlam	
671	10	119	8	808
				1099

Irak Türkmen Türkçesinde dolaylı sorular gizli sorular olarak görülmüştür. 122 gizli dolaylı soru cümlesi tespit edilmiş, söz konusu soru türünde görülen soru sözcükleri *hara*, *harda*, *hardan*, *kim*, *nanca*, *ne*, *neden*, *nece*, *neçe* ve *nişi*'dir. Gizli dolaylı soru, en çok "Kerkük Hoyratları ve Manileri"nde tespit dilmiştir. Atasözü ve deyimlerde gizli dolaylı soruya rastlanmamıştır. Gizli dolaylı soruda en çok *ne* soru sözcüğü kullanılmıştır. Gizli

dolaylı soruda yer alan soru sözcüklerinin taranan eserlere göre dağılımı ise Tablo 9'da yer almıştır.

Tablo 9

Gizli Dolaylı Soruda Yer Alan Soru Sözcüklerinin Taranan Eserlere Göre Dağılımı

No	Gizli Dolaylı S.	AK	ITDA	ITT	KA	KHM	KTB	Toplam
1	hara	_	_	_	_	1	_	**1**
2	harda	_	_	1	1	1	_	**3**
3	hardan	_	_	1	_	_	_	**1**
4	kim	_	_	1	1	6	_	**8**
4	nanca	_	_	_	1	_	_	**1**
5	ne	2	_	16	27	27	10	**82**
6	neden	_	_	_	_	_	1	**1**
7	nece	_	_	4	6	9	_	**19**
8	neçe	_	_	_	3	2	_	**5**
9	nişi	_	_	1	_	_	_	**1**
Toplam		**2**	**0**	**24**	**39**	**46**	**11**	**122**

Çalışmanın anlam bölümünde soru anlamı taşımayan soru sözcükleri de bulunmaktadır. Bu kısımda sözlükselleşmeyen ya da deyimselleşmeyen soru sözcükleri, "Salt Soru Sözcükleri" başlığı altında değerlendirilmiştir. Salt soru sözcükleri, şart cümlelerinde yer alan soru sözcükleri ve şart cümleleri dışında yer alan soru sözcükleri olarak ikiye ayrılmıştır. Şart cümlelerinde yer alan soru sözcükleri, sorudan uzak anlamlarıyla genelleme anlamlı cümleler oluştururlar. Genellemeli şart cümleleri olarak adlandırılan bu yapıları *Düz Genellemeli Şart Cümleleri* (39), *Ardıl Zamirle /Sıfatla Kullanılan Genellemeli Şart Cümleleri* (9), *Benzeşimci Genellemeli Şart Cümleleri* (3), *Ödünleyici Genellemeli Şart Cümlesi* (4) ve *Şart Eki Olmadan Kurulan Genellemeli Şart Cümleleri* (30) olmak üzere beş alt grupta değerlendirilmiştir.

"Salt Soru Sözcükleri"nin şart cümleleri dışında yer alan soru sözcüklerinde, şart cümlesinde yer almayan, soru anlamı taşımayan, salt soru sözcükleri yer alır. Bu kısımda da *nanca* (5), *ne* (24), *nece* (3) ve *neçe* (12) soru sözcükleri "çok, pek çok, epey zaman" anlamlarını taşıyarak toplamda 44 örnekte görülmüştür.

Soru anlamı taşımayan soru sözcükleri içerisinde sözlükselleşen soru sözcükleri de yer almıştır. Çalışmada tespit edilen *kimse* (12) ve *neyse* (5) sözcükleri toplamda 17 cümlede sözlükselleşme örneği olarak sunulmuştur.

Bazı kullanımlar, yalnızca sözlükselleşme aşamasında kalırken, bazıları ise deyimselleşmeye kadar gider. Çalışmada bazı soru sözcüklerinin de deyimselleştiği tespit edilmiştir. Deyimselleşme örneği gösteren soru sözcükleri toplamda 64 örnekte görülmüştür. Bu örneklerin yapılarına göre sınıflandırılması yapılmıştır. Tespit edilen yapıların dağılımı ise şu şekildedir: *harda… harda* (2), *hardan… hara* (2), *kim* (3), *ne* (20), *nece* (2) ve *bilmem + soru sözcüğü* (35).

Taranan metinlerde atasözü ve deyimlerdeki soru sözcükleri toplamda 58 örnekte tespit edilmiştir. Bu deyimlerin anlam bakımından bazıları deyimselleşme örneği göstermiştir. Böylece bazı atasözü ve deyimler deyimselleşme kısmında yer almıştır. Diğer atasözü ve deyimlerdeki soru sözcükleri ise soru sorma eylemini taşımıştır. Bu örnekler ise doğrudan ve dolaylı sorular bölümünde yer almış ve anlamlarına göre tasnif edilmiştir. Taranan metinlerde atasözü ve deyimlerin doğrudan sözde soru olarak 51 örnekte görüldüğü tespit edilmiştir. Deyimselleşmedeki atasözü ve deyimler ise sadece 7 örnekte yer almıştır. Soru anlamı taşımayan soru sözcüklerin dağılımı Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Soru Anlamı Taşımayan Soru Sözcüklerinin Türlerine Göre Dağılımı

<table>
<tr><th colspan="5">Salt Soru Sözcükleri</th><th colspan="2">Sözlükselleşme</th><th colspan="2">Deyimselleşme</th><th rowspan="11">Toplam</th></tr>
<tr><td colspan="3">Şart cümlesinde yer alan
Genellemeli şart cümlelerini sınıflandırma</td><td colspan="2" rowspan="2">Şart cümlesi dışında yer alan</td><td rowspan="5">kimse</td><td rowspan="5">12</td><td>harda
harda</td><td>2</td></tr>
<tr><td colspan="2">Düz</td><td>39</td><td>nanca</td><td>5</td><td>hardan
hara</td><td>2</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ardıl/sıfatla zamirle kullanılan</td><td>9</td><td>ne</td><td>24</td><td>kim</td><td>3</td></tr>
<tr><td colspan="2">Benzeşimci</td><td>3</td><td>nece</td><td>3</td><td rowspan="3">neyse</td><td rowspan="3">5</td><td>ne</td><td>20</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ödünleyici</td><td>4</td><td>neçe</td><td>12</td><td>nece</td><td>2</td></tr>
<tr><td colspan="2">Şart eki olmadan kurulan</td><td>30</td><td colspan="2"></td><td>bilmem+ss</td><td>35</td></tr>
<tr><td colspan="2">Toplam</td><td>85</td><td colspan="2">44</td><td colspan="2">17</td><td colspan="2">64</td><td>210</td></tr>
</table>

Sonuç olarak Irak Türkmen Türkçesindeki soruların Türkiye Türkçesindeki sorularla kıyaslandığında benzerliklerle birlikte farklılıkların da olduğu görülmüştür. Soru sözcüklerinde "*hanı, ne, kim* ve *nerede*"nin Irak Türkmen Türkçesinde ve Türkiye Türkçesinde kullanıldığı, bunun yanında soru ihtiyacını karşılayan diğer sözcüklerin farklı birimlerle karşılandığına tanık olunmuştur. Irak Türkmen Türkçesi ile Türkiye Türkçesinin soru işaretleyicileri bakımından en belirgin farklılığın ise ezgi sorularının kullanımında olduğu görülmüştür.

Soru sözcükleri gerek Irak Türkmen Türkçesinde gerekse Türkiye Türkçesinde aynı söz dizimsel yapıyla kullanılmış, ancak yapılan çalışmayla Irak Türkmen Türkçesinde hiçbir soru sözcüğünün hiçbir fiilimsi grubu içerisinde kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Irak Türkmen Türkçesindeki sorular anlamsal açıdan değerlendirildiğinde ise soruların Türkiye Türkçesindeki gibi doğrudan ve dolaylı olarak sınıflandırıldığı ancak dolaylı sorularda bir farklılığın olduğu görülmüştür. Irak Türkmen Türkçesindeki dolaylı soruların bütününün gizli dolaylı soru olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca Irak Türkmen Türkçesinde şart ekinin olmasına rağmen birçok cümlede şart eksiz ancak şart anlamını içeren soru sözcüklü cümleye rastlanmıştır.

KAYNAKÇA

Akar, D. (1990). *Wh-questions in Turkish*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Aksan, D. (1998). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Aksan, D. (2006). *Anlambilim, anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi*. Ankara: Engin.

Anwar, İ. (2012). Irak'ta Türkçe eğitiminin dünü ve bugünü. *Gazi Üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi,* 2.

Aslan, K. (2005). *Soru nasıl sorulur?*. İstanbul: Anahtar Kitaplar.

Atabay, N., Özel, S. & Çam, A. (2003). *Türkiye Türkçesinin sözdizimi*. İstanbul: Papatya.

Banguoğlu, T. (1990). *Türkçenin grameri.* Ankara: Türk Dil Kurumu.

Bayatlı, H. K. (1996). *Irak Türkmen Türkçesi*. Ankara: Bizim Büro.

Bilal, Z. (2015). Erbil Türkmen ağzı (inceleme-Metin). Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Bilveren, T. (2017). Özbekçede soru. Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Bussmann, H. (1996). *Routledge dictionary of language and linguistics* (L. Forester, K. Kazzazi, S. Newton, E. Thompson & G. Trauth, Trans.). London - New York: Routledge.

Çetin, E. (2008). On üçüncü yüzyıl öncesi Türkçesinde soru. Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Dâkûkî, İbrahim (1970), *Irak Türkmenleri*, İstanbul: Güven Matbaası.

Delice, H. İ. (2003). *Türkçe sözdizimi*. İstanbul: Kitapevi.

Demir, N. & Yılmaz, E. (2003). *Türk dili el kitabı*. Ankara: Grafiker.

Demir, T. (2006). *Türkçe dilbilgisi*. Ankara: Kurmay.

Deny, J. (1941). *Türk dili grameri (Osmanlı lehçesi)* (A. U. Elöve, Çev.). İstanbul: Maarif Vekaleti.

Ediskun, H. (2005). *Türk dilbilgisi.* İstanbul: Remzi.

Eker, S. (2005). *Çağdaş Türk dili*. Ankara: Grafiker.

Emre, A. C. (1945). *Türk dilbilgisi.* İstanbul: Türk Dil Kurumu.

Eren, H. (1999). *Türk dilinin etimolojik sözlüğü*. Ankara: Bizim Büro.

Ercilasun, A. B. (1989). Irak Türkleri ve edebiyatları. *Milli Folklor Dergisi*, 4.

Ergin, M. (1998). *Türk dil bilgisi.* İstanbul: Bayrak.

Eyuboğlu, İ. Z. (1988). *Türk dilinin etimolojik sözlüğü*. İstanbul: Sosyal.

Gencan, T. N. (2001). *Dilbilgisi.* Ankara: Ayraç.

Gökdayı, H. (2015). *Türkçede kalıp sözler*. 2. B, İstanbul: Kriter.

Göksel, A. & Kerslake, C. (2005). *Turkish: a comprehensive grammar*. London –New York: Routledge.

Gülensoy, T. (2000). *Türkçe el kitabı*. Ankara: Akçağ.

Hassan, R. A. (2006) Irak Türkmen atasözleri üzerine bir inceleme. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Hatiboğlu, A. N. (2000). *Üniversitede Türk dili dersleri.* Ankara: Seçkin.

Hatiboğlu, V. (1972). *Türkçenin sözdizimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Hazar, M. (2007). Irak Türkmenlerinin dünü ve Türkçesi. *Turkish Studies,* 2/2, 259-363.

Hengirmen, M. (2005). *Türkçe dilbilgisi*. Ankara: Engin.

Hürmüzlü, H. (2003). *Kerkük Türkçesi sözlüğü*. İstanbul, Kerkük Vakfı.

İbrahim, A. B. (2009). Irak Türkmen Türklerinde konu ve yapı. Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitersi, İzmir.

İsmael, L. N. (2013). Irak Türkmen Türkçesinin bayat ağzı. Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Karaağaç, G. (2009). *Türkçenin söz dizimi*. İstanbul: Kesit.

Kazancı, M. Ö. (2014). Irak Türkmen edebiyatında hikâye ve roman türüne toplu bir bakış. *Kardeş Kalemler Aylı Avrasya Edebiyat Dergisi,* 91.

Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi grameri, şekil bilgisi.* Ankara: Türk Dil Kurumu.

Kornfilt, J. (1996). On some infinitival wh-constructions in Turkish. *Dilbilim Araştırmaları*. Ankara: Bizim Büro.

Kornfilt, J. (1997). *Turkish descriptive grammar*. London - New York: Routledge.

Kükey, M. (1975). *Uygulamalı örneklerle Türkçenin sözdizimi*. Ankara: Kardeş.

Lewis, G. L. (2000). *Turkish grammar*. Oxford-New York: Oxford University.

Mahdi, S. (2010). Kerkük hoyratları ve icrası. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Omar, S. (2012). *Kerkük folklorundan.* Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Oturakçı, N. (2012). Türkiye Türkçesinde soru sözcükleri. Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Oturakçı, N. (2018). Türkiye Türkçesinde yansımalı soruların yapı ve işlev özellikleri: Tiyatro Metinleri Örneği. *Teke Dergisi*, 788-805.

Oytun Altun, H. (2009). *Türkçede Soru*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Özgen, M. (2010). *Türkçe soru tümcelerinin öğretimi.* Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Özmen, M. (2010). Eksik olan dil bilgisi terimlerimiz üzerine. *Türk Dili Üzerine Makaleler*. Ankara: Akçağ.

Özmen, M. (2016). *Türkçenin Sözdizimi*. 2. bs., Adana: Karahan.

Özkan, M., Sevinçli, V. (2009). Türkiye Türkçesi söz dizimi. 1. bs., İstanbul: Akademik Kitaplar.

Saatçi, Ö. (2012). Irak Türkmen eğitiminin kronolojisi. *Kardaşlık Dergisi,* 54.

Saatçi, S. (2007). *Tarihten günümüze Irak Türkmenleri*. 2. bs., İstanbul: Ötüken.

Saatçi, S. (2008). *Hasretin adı Kerkük.* 2. bs., İstanbul. Ötüken.

Saatçi, S. (2015). *Irak Türkmen boyları oymaklar ve yerleşke bölgeleri.* İstanbul, Ötüken.

Sarı, İ. (2015). *Türkçede ekleme dışı sözcük yapımı ve sözlükselleşme*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Sharif, U. A. (2012). Krallık döneminde Irak Türkmenlerinin siyasal etkinlikleri (1921-1958). Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Şimşek, R. (1987). *Örneklerle Türkçe sözdizimi, tümceler, belirtme öbekleri, çözümleme*. Trabzon: Kuzey.

Tarcan, A. (2010). *Bazı yaygın dillerde soru cümleleri üzerine sosyo-kültürel bir yaklaşım*. Ankara: Araştırma.

Underhill, R. (1987). *Turkish grammar.* London: Massachusetts Institute of Technology.

Uzun, N. E. (2006). *Biçimbilim, temel kavramlar*. İstanbul: Papatya.

Uzun, N. E. (1988). Türkçenin öğretimi için soru tümcesi türleri üzerine bir sınıflama denemesi. *Dil Dergisi, 131*.

Üstünova, K. (2002). Soru cevap cümlelerinin çözümü. *Dil Yazıları.* Ankara: Akçağ.

Vasfi, İ. S. (2001). *Irak Türklerinde deyimler ve atasözleri*. 2. bs., İstanbul: Kerkük Vakfı.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Ad, Soyadı: Noor Yalmaz Nooraldeen NOORALDEEN

Doğum Yeri, Tarihi: Kerkük, 01.01.1994

Eğitim Durumu

Lisans: 2011 - 2015, Kerkük Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Yüksek Lisans: 2016 - 2019, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Yabancı Dil Bilgisi

Arapça (iyi derecede), İngilizce (orta derecede)

İletişim Bilgileri

e-posta: nuryilmaz565@gmail.com